

श्रीपुरुषोत्तमायनमः. श्रीपुरुषोत्तम माहात्म्यनो आरंभ करनार प्रथम मंगलाचरण करे छे.

हुं, नमनारा मनुष्योंना कल्पवृक्षरूप, वृंदावनमां विनोद करनार, वृंदावनना चंद्ररूप, आश्चर्यकारी, पुरुषोत्तमने वंदन करुं छुं ॥ १ ॥ नारायणने, नरोमां उत्तम एवा नरने, देवी सरस्वतीने तथा व्यासने नमस्कार करी पछी जयरूप ग्रंथ कहेवो ॥ २ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥ श्रीगोपीजनवल्लभायनमः ॥ ॥ अथपुरुषोत्तममहात्म्यप्रारंभः ॥ वंदेवंदारुमंदारंवृंदावनविनोदिनम् ॥ वृंदावनकलानाथंपुरुषोत्तममद्भुतम् ॥ १ ॥ नारायणंनमस्कृत्यनरंचैवनरोत्तमम् ॥ देवींसरस्वतींव्यासंततोजयमुदीरयेत् ॥ २ ॥ नैमिषारण्यमाजग्मुर्मुनयःसत्रकाम्यया ॥ असितोदेवलःपैलःसुमंतुःपिप्पलायनः ॥ ३ ॥ सुमतिःकाश्यपश्चैवजाबालिर्भृगुरंगिराः ॥ वामदेवस्सुतीक्ष्णश्चशरभंगश्चपर्वतः ॥ ४ ॥ आपस्तंबोऽथमांडव्योऽगस्त्यःकात्यायनस्तथा ॥ रथीतरोऋभुश्चैवकपिलोरैभ्यएवच ॥ ५ ॥

पूर्वे यज्ञ करवानी इच्छाथी लोकोउपर कृपा करनारा, परोपकारि स्वभाववाळा, पारकाओना हितमां प्रीतिवाळा, अने निरंतर श्रौत (वैदिक) तथा स्मार्त (स्मृतिनां) कर्मोमां तत्पर एवा असित, देवल, पैल, सुमंतु, पिप्पलायन, सुमति, काश्यप,

जाबालि, भृगु, अंगिरा, वामदेव, सुतीक्ष्ण, शरभंग, पर्वत, आपस्तंब, मांडव्य, अगस्य, कात्यायन, रथीतर, ऋभु कापिल, रैभ्य, गौतम, मुद्गल, कौशिक, गालव, क्रतु, अत्रि, बभ्रु, त्रित, शक्ति, बुध, बाद्रायन, वसु, कौंडिन्य, पृथु, हारित, धूम्र, शंकु, संकृति, शनि, विभांडक, पंक, गर्ग, काणाद, जमदग्नि, भरद्वाज, धूमप, मौन, भार्गव, कर्कश, शौनक, शतानंद, महातपा,

गौतमोमुद्गलश्चैवकौशिकोगालवःक्रतुः ॥ अत्रिर्बभ्रुस्त्रितःशक्तिर्बुधोबोधायनोवसुः ॥ ६ ॥ कौंडिन्यः पृथुहारीतौधूम्रःशंकुश्चसंकृतिः ॥ शनिर्विभांडकःपंकोगर्गःकाणादएवच ॥ ७ ॥ जमदग्निर्भरद्वाजोधूमपोमौनभार्गवः ॥ कर्कशःशौनकश्चैवशतानंदोमहातपाः ॥८॥ विशालाख्योविष्णुवृद्धोजर्जरोजयजंगमौ ॥ पारःपाशधरःपूरोमहाकायोऽथजैमिनिः ॥ ९ ॥ महाग्रीवोमहाबाहुर्महोदरमहाबलौ ॥ उद्दालकोमहासेनआर्तआमलकप्रियः ॥ १० ॥ ऊर्ध्वबाहुरूर्ध्वपादएकपादश्चदुर्धरः ॥ उग्रशीलोजलाशीचपिंगलोऽत्रिर्ऋभुस्तथा ॥ ११ ॥ शांडीरःकरुणःकालःकैवल्यश्चकलाधरः ॥ श्वेतबाहूरोमपादःकद्रुःकालाग्निरुद्रगः ॥१२॥

विशाल, विष्णुवृद्ध, जर्जर, जय, जंगम, पार, पाशधर, पूर, महाकाय, जैमिनि, महाग्रीव, महाबाहु महोदर, महाबल, उद्दालक, महासेन, आर्त, आमलकप्रिय, ऊर्ध्वबाहु, ऊर्ध्वपात, एकपाद, चतुर्धर, उग्रशील, जलाशी पिंगल, अत्रि, ऋभु, शांडीर, करुण, काल, कैवल्य, कलाधर, श्वेतबाहु, रोमपाद, कद्रु, कालाग्निरुद्रग श्वेताश्वतर, आद्य, शरभंग, पृथुश्रवा,

आसघळा शिष्योसहित, वेद ने वेदनां अंगोनापार पामेला ब्रह्मनिष्ट मुनियों नैमिषारण्यमां आव्या ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ नैमिषारण्यमां आवी यज्ञ करवा मांड्या एवखते तीर्थ यात्राने मनमां धारी सूत पौराणिक घरथी बहार निकल्या ॥ १५ ॥ पृथ्वीमां फरतां तेणे नैमिषारण्यमां मुनियोंने दिठा

श्वेताश्वतरएवाद्यःशरभंगःपृथुश्रवाः ॥ एतेसशिष्याब्रम्हिष्ठावेदवेदांगपारगाः ॥ १३ ॥ लोकानुग्रहक र्तारःपरोपकृतिशीलिनः ॥ परप्रियरतानित्यंश्रौतस्मार्तपरायणाः ॥ १४ ॥ नैमिषारण्यमासाद्यसत्रंकर्तुंस मुद्यताः ॥ तीर्थयात्रामथोद्दिश्यगेहात्सूतोविनिर्गतः ॥ १५ ॥ पृथिवींपर्यटन्नेवनैमिषेदृष्टवान्मुनीन् ॥ तान्सशिष्यान्नमस्कर्तुंसंसारार्णवतारकान् ॥ १६ ॥ सूतःप्रहर्षितःप्रागाद्यत्रासंस्तेमुनीश्वराः ॥ ततः सूतं समायांतंरक्तवल्कलधारिणम् ॥ १७ ॥ प्रसन्नवदनंशांतंपरमार्थविशारदम् ॥ अशेषगुणसंपन्नमशेषानंद संप्लुतम् ॥ १८ ॥ ऊर्ध्वपुंड्रधरंश्रीमन्नाममुद्राविराजितम् ॥ शंखचक्रधरंदिव्यंगोपीचंदनमृत्स्नया ॥ १९ ॥

ज्यां ते मुनीश्वरो हता त्यां अति हर्षित थयेला सूत, संसाररुपी समुद्रथी तारनारा, शिष्योसहित एवाते मुनीयोंने नमस्कार करवा गया ॥ १६ ॥ १७ ॥ ते समये रातां वल्कल वस्त्रने धारण करनारा, प्रसन्न मुखवाळा, शांत, परमार्थमां कुशल, सघ-ळा गुणोथि संपन्न, निःशेष आनंदमां बुडेला, ऊर्ध्व पुंड्रने धरनारा, शोभित नामनी मुद्राथी शोभता, शंख तथा चक्रने धारण

करनारा, गोपीचंदननी मृत्तिकाथी शोभिता, कांतिथी शोभित तुलसीमालावाळा, जटाने मुकुटथी शोभता हरिना शरण-रूप उत्तम मंत्रने जपता अद्भुत, सर्व शास्त्रोंना सारने जाणनारा, सर्व लोकोनां हितमां प्रीतिवाळा, जीतेंद्रिय, क्रोधने जितनारा, जीवन्मुक्त, जगत्ना गुरुरूप, व्यासनी प्रसन्नताने पामेला, अने व्यासजी पेठें स्पृहारहित, एवातेमूतने आवतो जोई

लसच्छ्रीतुलसीमालंजटामुकुटमंडितं ॥ जपंतंपरमंमंत्रंहरेःशरणमद्भुतम् ॥ २० ॥ सर्वशास्त्रार्थसारज्ञंसर्व लोकहितेरतम् ॥ जितेंद्रियंजितक्रोधंजीवन्मुक्तंजगद्गुरुम् ॥ २१ ॥ व्यासप्रसादसंपन्नंव्यासवद्विगत स्पृहम् ॥ तंदृष्ट्वासहसोत्थायनैमिषेयामहर्षयः ॥ २२ ॥ श्रोतुकामाःसमावव्रुर्विचित्राविविधाःकथाः ॥ ततःसूतोविनीतात्मासर्वानृषिवरान्मुदा ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाननामदंडवन्मुहुः ॥ २३ ॥ ऋषय ऊचुः ॥ सूतसूतचिरंजीवमहाभागवतोभवान् ॥ अस्माभिस्त्वासनंतेऽद्यकल्पितंसुमनोहरम् ॥ २४ ॥

सद्दी उभाथई नैमिषारण्यना महर्षियो जुदा जुदा प्रकारनी विचित्र कथाओ सांभळवानी कामनाथी विंटीवल्या, तेवामां विनयथी भरेला अंतःकरणें बे हाथजोडी सूतें आनंदथी वारंवार सर्व उत्तम ऋषि प्रत्ये दंडनी पेठें नमस्कार कर्या ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ ऋषियो बोल्या—हे सूत हे सूत घणा काळसूधी जीवो ! तमे महोटा भगवद्भक्त छो माटे अमोए आज

त्यारे सारु अति मनोहर आसन कल्पेलछे ॥ २४ ॥ हे महाभागए (आसन) ऊपर आप थाकेलाछो तेथी बेसो आमप्रमाणें ब्राह्मणो बोल्या ज्यारे आवुं कही सर्वतपस्वीयो बेठा त्यारे सघळा मुनियोंना समूहोने तपनीवृद्धि पुछी विनयथी रोमहर्षनापुत्र सूत मुनियो एतावेला आसन ऊपर आनंदथी बेठा ॥ २५ ॥ २६ ॥ पछी तेने सुखथी बेठेला अने विश्रांति पामेला जाणी पुण्यकारी कथा

अत्रास्यतांमहाभागश्रांतोसीत्यवदन्द्विजाः ॥ इत्युक्त्वामूपविष्टेषुसर्वेषुचतपस्विषु ॥ २५ ॥ तपोवृद्धिं ततःपृष्ट्वासर्वान्मुनिगणान्मुदा ॥ निर्दिष्टमासनंभेजेविनयाद्रौमहर्षणिः ॥ २६ ॥ सुखासीनंततस्तंतुविश्रांतमुपलक्ष्यच ॥ श्रोतुकामाःकथाःपुण्याइदंवचनमब्रुवन् ॥ २७ ॥ ऋषय ऊचुः ॥ ॥ सूतसूतमहाभागभाग्यवानसिसांप्रतम् ॥ पाराशर्यवचोहार्दत्वंवेदकृपयागुरोः ॥ २८ ॥ सुखीकच्चिद्भवानद्यचिराद्दृष्टःकथंवने ॥ श्लाघनीयोसिपूज्योऽसिव्यासशिष्यशिरोमणे ॥ २९ ॥ संसारेऽस्मिन्नसारेतुश्रोतव्यानिसहस्रशः ॥ तत्रश्रेयस्करंस्वल्पंसारभूतंचयद्भवेत् ॥ ३० ॥

सांभळवानी इच्छाथी ऋषीयो आ वचन बोल्या ॥ २७॥ हे सूत ! हे सूत! हे महाभाग ! तमे हालमां भाग्यवान् छो कारण के गुरुनी कृपाथी व्यासनां वचनोंना अभिप्रायने जाणो छो ॥ २८ ॥ केम ! तमे सुखीतोछो आज तमे घणे काळे वनमां केम ! देखाया हे व्यास शिष्योमां शिरोमणि तमे वखाणवा योग्य अने पूजवा लायक छो ॥ २९ ॥ हे महाभाग तमे अज्ञानरूप नेत्रना रोगथी

अंध थयेलाओने नेत्र देवामां उत्तम आश्रयरूप छो माटे आ असार संसारमां हाजारो सांभळवानां छे तेमां जे. कल्याणने करनार, टुकुं, अने साररूप थयेल होय जे तमे मनमां निश्चय करेल होय. जे संसाररूप समुद्रमां बुडेलाओने पारने पोचाडनारुं तथा कल्याणने आपनारुं होय जे कथाओमां साररूप, संसारना रोगना रसायन (औषध) रूप, भगवान्नी लीलाना रसवाळुं अने परम आनंदनुं कारण होय ते जल्दी कहो ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ आवीरीते शौनक वगेरेये पुछेला

तन्नोवदमहाभागयत्तेमनसिनिश्चितम् ॥ संसारार्णवमग्नानांपारदंशुभदंचयत् ॥ ३१ ॥ अज्ञानतिमिरांधानांनेत्रदानपरायण ॥ वदशीघ्रंकथासारंभवरोगरसायनम् ॥ ३२ ॥ हरिलीलासोपेतंपरमानंदकारणम् ॥ एवंपृष्टःशौनकाद्यैःसूतःप्रोवाचप्रांजलिः ॥ ३३ ॥ सूतउवाच ॥ शृण्वंतुमुनयःसर्वेमदुक्तंसुमनोहरम् ॥ आदावहंगतोविप्रास्तीर्थंपुष्करसंज्ञिनम् ॥ ३४ ॥ स्नात्वातृप्त्वाऋषीन्पुण्यान्सुरान्पितृगणानथ ॥ ततःप्रयातोयमुनांप्रतिबंधविनाशिनीम् ॥ ३५ ॥ क्रमादन्यानितीर्थानिगत्वागंगामुपागतः ॥ ततःकाशीमुपागम्यगयांगत्वाततःपरम् ॥ ३६ ॥

सूत पौराणिक हाथ जोडी बोल्या ॥ ३३ ॥ हे मुनीयो ' सघळा तमे अने मनोहर मारुं वचन सांभळो हे ब्राह्मणो ! आगळ हुं पुष्कर नामना तीर्थमां गयो हतो त्यां न्हाई पुण्यकारी ऋषि, देव, अने पितृगणोनुं तर्पण करी विघ्नोने विनाश पमाडनारी यमुना प्रत्ये गयो ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ क्रमथी बीजां तीर्थोमां जई गंगा समीप आव्यो त्यां काशीमां गया पछी गयाजी जई

पितृनुं तर्पण करी ते पछी वेणी अने कृष्णानदीमां स्नानकरी गंडकीमां नहाइ पुलहाश्रममां गयो ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ हे विप्रो हुं त्यांथी धेनुमती नदीमां स्नानकरी सरस्वती नदीने कांठे त्रण रात रही गोदावरी प्रत्ये गयो ॥ ३८ ॥ तेमज कृतमाला, कावेरी, निर्विंध्या, ताम्रपर्णी, तापी, वैहायसी, नंदा अने सुखने आपनारी नर्मदानदी नजीक गयो पछी चर्मण्वती नदीए जई

पितॄन्निष्ट्वाततोवेणींकृष्णांचतदनंतरम् ॥ ततःस्नात्वाचगंडक्यांपुलहाश्रममाव्रजम् ॥ ३७ ॥ धेनुमत्यामहं स्नात्वाततःसारस्वतेतटे ॥ त्रिरात्रमुषितोविप्रास्ततोगोदावरींगतः ॥ ३८ ॥ कृतमालांचकावेरींनिर्विंध्यां ताम्रपर्णिकाम् ॥ तापींवैहायसींनंदांनर्मदांशर्मदांगतः ॥ ३९ ॥ गत्वाचर्मण्वतींपश्चात्सेतुबंधमथागमम् ॥ ततोनारायणंद्रष्टुंगतोहंबदरीवनम् ॥ ४० ॥ ततोनारायणंदृष्ट्वातापसानभिवाद्यच ॥ नत्वास्तुत्वाचतंदेवंसिद्धक्षेत्रमुपागतः ॥ ४१ ॥ एवमादिषुतीर्थेषुभ्रमन्नागतवान्कुरून् ॥ जांगलंदेशमासाद्यहस्तिनापुरगोऽभवम्॥४२॥तत्रश्रुतंविष्णुरातोराज्यमुत्सृज्यजग्मिवान् ॥ गंगातीरंमहापुण्यमृषिभिर्बहुभिर्द्विजा॥४३॥

सेतुबंध गयो त्यांथी नारायणनुं दर्शन करवा हुं बदरिकाश्रम गयो ॥ ३९ ॥ ४० ॥ त्यां नारायणनुं दर्शन करी तपस्वियोने नमन करी ते देवने नमन तथा स्तुति करी सिद्धक्षेत्रतरफ गयो ॥ ४१ ॥ आप्रकारनां मुख्य तीर्थोमां फरतो हुं कुरू देशोमां आव्यो त्यांथी जंगल देशने पामी हस्तिनापुरमां जनार थयो ॥ ४२ ॥ हे ब्राह्मणो ! त्यां सांभळयुं के विष्णुए बचावेलो परिक्षित राज्य

छोडी ऋषियोसाथे महापुण्यकारी गंगाने कांठे गयो ॥ ४३ ॥ त्यां सर्वने शोभावनारा सिद्ध, योगी अने देवर्षियो आव्या त्यां केटलाक, आहार नहिं करनारा, कैक वायु जळ तथा पांदडांओने खानारा, कैकफळने खानारा, अने केटलाक फीणने खानाराओ आव्याछे ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ हे द्विजो ! हुं पण ते समाज जोवा त्यां गयो त्यां समर्थ, ब्रह्मरूप बनेला, महामुनि

तत्रसिद्धाःसमाजग्मुर्योगिनःसिद्धिभूषणाः ॥ देवर्षयश्चतत्रैवनिराहाराश्चकेचन ॥ ४४ ॥ वातांबुपर्णाहाराश्चश्वासाहाराश्चकेश्चनः ॥ फलाहाराःपरेकेचित्फेनाहाराश्चकेचन ॥ ४५ ॥ तंसमाजंद्रष्टुकामस्तत्राहमगमंद्विजाः ॥ तत्राजगामभगवान्ब्रह्मभूतोमहामुनिः ॥ ४६ ॥ व्यासपुत्रोमहातेजाःशुकदेवःप्रतापवान् ॥ श्रीकृष्णचरणांभोजेमनसोधारणांदधत् ॥ ४७ ॥ तंद्व्यष्टवर्षंयोगीशंकंबुकंठंमहोन्नतम् ॥ स्निग्धालकावृतमुखंगूढजत्रुंज्वलत्प्रभम् ॥ ४८ ॥ अवधूतंब्रह्मभूतंष्ठीवद्भिर्बालकैर्वृतम् ॥ स्त्रीगणैर्धूलिहस्तैश्चमक्षिकाभिर्गजोयथा ॥ ४९ ॥

महातेजस्वी, प्रतापी, अने श्रीकृष्णनां चरणकमळने मनथी धारण करता, व्यासना पुत्र, शुकदेव आव्या ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ते सोळ वर्षना, योगीश्वर, शंखनी तुल्य कंठवाळा, अति ऊंचा. सुंदर केशथी विंटायेल मुखवाळा, दृढ गोठणवाळा, देदिप्यमान कांतिवाळा, अवधूत, ब्रह्मरूप बनेला, थींट काढता बाळकोथी अने धूळ जेओना हाथमां छे ऐवी स्त्रीओना समूहोथी

जेम पांखीओथी विंटाएल हाथी होय तेम विंटाएला, धूडथी धूमर बनेल सर्व अंगवाळा, महामुनि शुकने जोई मुनियो वे हाथ जोडी झट आनंदथी उभाथया ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ जे स्त्रीओ अने मूर्ख बालको हता तेओ तेने जोई दूर उभारह्या अने पश्चात्ताप पामवाथी शुकदेवने नमन करी घेरगया ॥ ५१ ॥ शुकदेवजी माटे ऊंचुं, उत्तम आसन कल्प्युं तथा मुनयो कमलनी

धूलीधूसरसर्वांगंशुकंदृष्ट्वामहामुनिम् ॥ मुनयःसहसोत्तस्थुर्बद्धांजलिपुटामुदा ॥ ५० ॥ स्त्रियोमूढाश्च बालास्तेतंदृष्ट्वादूरतःस्थिताः ॥ पश्चात्तापसमायुक्ताःशुकंनत्वागृहान्ययुः ॥ ५१ ॥ आसनंकल्पयां चक्रुःशुकायोन्नतमुत्तमम् ॥ आमेदुर्मुनयोंऽभोजकर्णिकायाश्छदाइव ॥ ५२ ॥ तत्रोपविष्टोभगवान् महामुनिर्व्यासात्मजोज्ञानमहाब्धिचंद्रमाः ॥ पूजांदधद्ब्राह्मणकल्पितांतदारराजताराावृतचंद्रमाइव ॥ ५३ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुरुषोत्तममाहात्म्येशुकागमनेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

कर्णिकानी पांखडीयोनी पेठे पासे बेठा ॥ ५२ ॥ त्यां बेठेला, ज्ञानरूपी महासमुद्रमां चंद्रमारूप, ब्राह्मणोए कल्पेली पूजा ने धारण करनार, व्यासना पुत्र, महामुनि, भगवान, शुकदेव ते वखते जेम ताराओथी विंटायेल चंद्र शोभे तेम शोभता हता ॥ ५३ ॥ आ प्रमाणे बृहन्नारदीय पुराणमां पुरुषोत्तममाहात्म्यमां शुकदेवनुं पधारवुं आ नामनो प्रथम अध्याय पूर्णथयो ॥ १ ॥

सूत बोल्या—राजापरीक्षितना पूछवाथी शुकदेवजीए उत्तम, श्रीमद्भागवत कर्यु अने शुकनी प्रसन्नताथी ते सांभळी राजानो मोक्षथयो एजोईहुं यज्ञना उद्यममां परायणथयेला ब्राह्मणोनुं दर्शन करवा अहिं आव्यो छुं ने दीक्षा पामेलाओनां दर्शनथी हुं कृतार्थ थयोछुं ॥ १ ॥ २ ॥ ऋषियो बोल्या हे सज्जन सूत ! बीजीवात छोडी व्यासनां मुखथी तेनी तेनी प्रसन्नताथी जे, प्रथम

॥ सूतउवाच ॥ राज्ञापृष्टंशुकेनोक्तंश्रीमद्भागवतंपरम् ॥ शुकप्रसादात्तच्छ्रुत्वादृष्ट्वाराज्ञोविमोक्षणम् ॥ १ ॥ अत्राहमागतोविप्रान्सत्रोद्यमपरायणान् ॥ द्रष्टुकामःकृतार्थोऽहंजातोदीक्षितदर्शनात् ॥ २ ॥ ऋषयऊचुः ॥ ॥ साधोवार्त्तांतरंत्यक्त्वासूनापूर्वंवदस्वनः ॥ कृष्णद्वैपायनमुखाद्यच्छ्रुतंतत्प्रसादनः ॥ ३ ॥ सारात्सारतरांपुण्यांकथामात्मप्रसादनीम् ॥ पाययस्वमहाभागसुधाधिकतरांपराम् ॥ ४ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ विलोमजोपिधन्योस्मियन्मांपृच्छतसत्तमाः ॥ यथाज्ञानंप्रवक्ष्यामियच्छ्रुतंव्यासवक्त्रतः ॥ ५ ॥ एकदानारदोगच्छन्नरनारायणालयम् ॥ तापसैर्बहुभिःसिद्धैर्देवैरपिनिषेवितम् ॥ ६ ॥

नहीं बनेलुं सांभल्युं होय ते अमोने कहो ॥ ३ ॥ हे महाभाग सारथी पण अतिसार रूप, आत्माने प्रसन्न करनार, उत्तम, अमृतथी अति श्रेष्ठ, कथानुं पान करावो ॥ ४ ॥ सूत बोल्या—हे श्रेष्ठपुरुषो ' मने पूछोछो माटे हुं विलोमजातिमां थयेलछतां पण धन्य छुं में व्यासनां मुखथी जे सांभळेलछे ते ज्ञान प्रमाणे कहुंछु ॥ ५ ॥ एक वखते नारद तपस्वी, घणा

॥ ५ ॥

सिद्धो, तथा देवोएपण सेवेला, बोरडी, अक्ष, आमलां, बिल्लां, आंबा, आम्रातक, कोठ, जांबू, कदंब वगेरे अने बीजा वृक्षोथी पण शोभित नरनारायणना आश्रममां गया ॥ ६ ॥ ७ ॥ ज्यां विष्णुना चरणनां जलथी थयेली, पुण्यकारी अलकनंदा छे त्यां जई परब्रह्ममां जेणे मन लगावेल छे, जेणे छ शत्रुओ जीतेला छे, जेनुं चलकतुं तेज घणुं छे अने

बदर्यक्षामलैर्बिल्वैराम्रैराम्रातकैरपि ॥ कपित्थैर्जंबुनीपाद्यैर्वृक्षैरन्यैर्विराजितम् ॥ ७ ॥ विष्णुपादोदकी पुण्याऽलकनंदास्तितत्रच ॥ तत्रगत्वाऽनमद्देवंनारायणमहामुनिम् ॥ ८ ॥ परब्रह्मणिसंलग्नमानसं चजितेंद्रियम् ॥ जितारिषट्कममलंप्रस्फुरद्बहुलप्रभम् ॥ ९ ॥ नमस्कृत्वाचमाष्टांगंदेवदेवंतपस्विनम् ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वातुष्टावनारदोविभुम् ॥ १० ॥ नारदउवाच ॥ ॥ देवदेवजगन्नाथकृपाकूपारसत्पते ॥ सत्यव्रतत्रिसत्योसिसत्यात्मासत्यसंभवः ॥ ११ ॥ सत्ययोनेनमस्तेस्तुत्वामहंशरणंगतः ॥ तपस्तेखिलशिक्षार्थंमर्यादास्थापनायच ॥ १२ ॥

जेणे इंद्रियोने जीतेल छे एवा देवरूप महामुनि नारायणने नमन कर्युं ॥ ८ ॥ ९ ॥ देवोनादेव तपस्वी अने प्रभु एवा नारायणने साष्टांग प्रणाम करी नारद बे हाथ जोडी स्तुति करवा लाग्या ॥ १० ॥ नारद बोल्या—हे देवनादेव, जगतना नाथ, कृपाना समुद्र सज्जनोना पालक, अने सत्यव्रतवाळा, आप सत्यमां मन राखनार, सत्यने उत्पन्न करनार, सत्य-

थी थयेला, अने त्रण कालमां सत्यरूप छो माटे आपने नमस्कार करतां हुं तमने शरण आव्यो छुं तमारुं तप सर्वने शिखववा सारु तथा मर्यादानी स्थापनाकाजे छे, जो आप तप न करो तो पुण्यवान् तथा पापि जनोथी युक्त पृथ्वी जेम एके करेला पुण्यथी तरे छे तेम एके करेलां पापथी कलियुगमां बुडि जाय ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ जे रीते आगल सत्ययुग वगेरे मां एके मेळवेलुं सर्वने मळतूं तेवी स्थितिने दूर करी कलियुगमां करनारज एक पुण्य तथा पापथी जोडाय छे आमजाणी आपनी

अन्यथैककृतात्पापात्कलौमज्जतिमेदिनी ॥ तथैवपुण्यात्तरतिपुण्यपापिजनावृता ॥ १३ ॥ कृतादिषुयथापूर्वमेकगंतत्समस्तगं ॥ तादृक्स्थितिंनिराकृत्यकलौकर्त्तैवकेवलम् ॥ १४ ॥ लिप्यतेपुण्यपापाभ्यामितितेतपसिस्थितिः ॥ भगवन्प्राणिनःसर्वेविषयासक्तमानसाः ॥ १५ ॥ दारापत्यगृहासक्तास्तेषांहितकरंचयत् ॥ ममापिहितकृत्किंचिद्विचार्यक्षंतुमर्हसि ॥ १६ ॥ त्वन्मुखाच्छ्रोतुकामोहंब्रह्मलोकादिहागतः ॥ उपकारप्रियोविष्णुरितिवेदेविनिश्चितम् ॥ १७ ॥

तपमां स्थिति छे हे भगवन् सघळा प्राणियो विषयोमां आसक्त मनवाळा, अने स्त्री, छोकरां तथा घरमां आसक्त छे तेओनुं जे हित करनार, ने मारुंपण जे कई हितकारी होय ते विचारीने कहेवायोग्य छो ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ वेदमां एवो निश्चय करेल छे के विष्णुने उपकार प्यारो छे माटे तमारां मुखथी सांभळवानी इच्छाकरी हुं ब्रह्मलोकथी अंहि आव्यो छुं

॥ १७ ॥ आकारणथी लोकना उपकारकाजे कथाना सारूप जे होय ते हमणां कहो के जेनां श्रवणमात्रथी भय वगरनुं पद पमाय ॥ १८ ॥ आवुं नारदनु वचन सांभळी हसिने भगवान् एवा ऋषि नारायण पुण्यकारि जगतने पवित्रकरनारी कथा कहेवा मांडया ॥ १९ ॥ श्रीनारायण बोल्या—हे नारद तमे गोपस्त्रीओनां मुखकमलना भ्रमररूप, रासना अधिपति,

तस्माल्लोकोपकारायकथासारंवदाधुना ॥ यस्यश्रवणमात्रेणानिर्भयंविंदतेपदम् ॥ १८ ॥ नारदस्य वचःश्रुत्वाप्रहस्यभगवानृषिः ॥ कथांकथितुमारेभेपुण्यांभुवनपावनीम् ॥ १९ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ गोपांगनावदनपंकजषट्पदस्यरासेश्वरस्यरसिकाभरणस्यपुंसः ॥ वृंदावनेविहरतोव्रजभर्तुरादेः पुण्यां-कथां भगवतः शृणुनारदत्वम् ॥ २० ॥ चक्षुर्निमेषपतितोजगतांविधातातत्कर्मवत्सकथितुंभुविकः समर्थः ॥ त्वंचापिनारदमुनेभगवच्चरित्रंजानासिमाग्मरसंवत्समामगम्यम् ॥ २१ ॥

रसिक जनोना आभरण रूप, वृंदावनमां विहार करनार, आदि (प्रथम) पुरुष, व्रजनापति भगवान्नी पुण्यकारि कथा सांभळो ॥ २० ॥ हे वत्स (बालक) जगतना बनावनार ब्रह्मा जेनां नेत्रनां मटकामां पडे छे तेनुं कर्म कहेवा पृथ्वीमां कोण समर्थ छे वळी हे नारद मुनि तमेपण सारवहे रसवाळु, अने वचनोथी न पोंची शकाय एवुं भगवाननुं चरित्र जाणो छो ॥

॥ २१ ॥ तो पण अति अद्भुत, दारिद्र्यपणाने तथा विधवापणाने हरनार, यशने आपनार, सन्तुत्रने देनार, मोक्षने आपनार, अने झटसेववा लायक एवुं पुरुषोत्तमनुं माहात्म्य आदरथी कहुंछुं ॥ २२ ॥ नारद पुछवा लाग्या—हे मुनि पुरुषोत्तम कया कया देव छे अने तेनुं माहात्म्य शुं ? छे. ते मने अति अद्भुत होय एम भासे छे माटे विस्तारथी कहो ॥ २३ ॥ सूत बोल्या—नारदनुं वचन

तथापिवक्ष्येपुरुषोत्तमस्यमाहात्म्यमत्यद्भुतमादरेण ॥ दारिद्र्यवैधव्यहरंयशस्यंसत्पुत्रदंमोक्षदमाशुसेव्यम् ।२२।
नारदउवाच ॥ पुरुषोत्तमस्तुकोदेवोमाहात्म्यंतस्यकिंमुने ॥ अत्यद्भुतमिवाभातिविस्तरेणवदस्वमे ॥ २३ ॥
॥ सूतउवाच ॥ नारदोक्तंवचःश्रुत्वामुनिर्नारायणोऽब्रवीत् ॥ समाधायमनःसम्यङ्मुहूर्तंपुरुषोत्तमम् ॥२४॥
श्रीनारायणउवाच ॥ पुरुषोत्तमेतिमासस्यनामाप्यस्तिसहेतुकम् ॥ तस्यस्वामीकृपासिंधुःपुरुषोत्तमउ-
च्यते ॥ २५ ॥ ऋषिभिःप्रोच्यतेतस्मान्मासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ तस्यव्रतविधानेनप्रीतःस्यात्पुरुषोत्तमः ॥२६॥
नारदउवाच ॥ संतिमध्वादयोमासाःसेश्वरास्तेश्रुतामया ॥ तन्मध्येनश्रुतोमासःपुरुषोत्तमसंज्ञकः ॥ २७ ॥

सांभळी नारायण मुनि बे घडीवार सारीरीते मन सावधान करी पुरुषोत्तमने वर्णववा लाग्या ॥ २४ ॥ श्रीनारायण बोल्या—पुरुषोत्तम एवुं मासनुं नाम पण कारणसहित छे तेना स्वामी कृपाना समुद्ररूप पुरुषोत्तम कहेवाय छे ॥ २५ ॥ ते माटे ऋषियोए श्रीपुरुषोत्तम मास कह्यो छे तेनुं व्रत करवाथी पुरुषोत्तम (भगवान्) प्रसन्न थाय छे ॥ २६ ॥ नारद पुछवा लाग्या—हे

कृपाना खजानारूप जे चैत्र वगेरे महिना ओ छे तेओ स्वामि सहित छे एवमें सांभल्युं छे ते ओना मध्यमां पुरुषोत्तम नामनो महिनो सांभल्यो नथी ते पुरुषोत्तम मासनो कोण ? कृपाना खजानारूप स्वामी छे अने पुरुषोत्तम केवी रीते थयो छे ते मने कहो ॥ २७ ॥ २८ ॥ हे सत्पुरुषोना पति, हे प्रभु ते मासनुं विधि सहित स्वरूप कहो, तेमां शुं करवुं केम !

पुरुषोत्तमस्तुकोमासस्तस्यस्वामीकृपानिधिः ॥ पुरुषोत्तमःकथंजातस्तन्मेब्रूहिकृपानिधे ॥ २८ ॥ स्वरूपंतस्यमासस्यसविधानंवदप्रभो ॥ किंकर्तव्यंकथंस्नानंकिंदानंतत्रसत्पते ॥ २९ ॥ जपपूजोपवासादिसाधनंकिंचभण्यताम् ॥ तुष्येत्कृतेनकोदेवःकिंफलंवाप्रयच्छति ॥ ३० ॥ एतदन्यच्चयत्किंचित्तत्त्वंब्रूहितपोधन ॥ अनापृष्टमपिब्रूयुःसाधवोदीनवत्सलाः ॥ ३१ ॥ नरायेभुविजायंतेपरभाग्यानुवर्तिनः ॥ दारिद्रयपीडितानित्यंरोगिणःपुत्रकांक्षिणः ॥ ३२ ॥

नहावुं अने शुं ! देवुं ॥ २९ ॥ जप, पूजा, उपवास वगेरे साधन शुं ! करवुं ते कहो आ करवाथी कया ! देव प्रसन्न थाय अने शुं ! फल आपे ॥ ३० ॥ हे तप रूपधनवाळा, दीनजनो उपर वाळप राखनारा सारा माणसो पुछ्या वगर पण कहेछे माटे आ अने बीजुं पण जे तत्त्व होय ते कहो ॥ ३१ ॥ हे प्रभु पृथ्वीमां पारकानां भाग्यने अनुसरनारा दारिद्रताथी

पीडाएला, रोगि, पुत्रनी इच्छावाळा, जड. मुंगा, दांभिक, विद्याहीन, खराबवस्त्रवाळा, नास्तिक, लंपट, नीच, जर्जरीभूत, परनेसेवनारा, नाश पामेली आशावाळा, भग्नथयेलसंकल्पवाळा, क्षयपामेलधैर्यवाळा, कुरुपवाळा, रोगवाळा, कोढवाळा, अंगवगरना, नेत्ररहित, केटलाक प्रिय मित्र स्त्री, आप्तजन, पिता अने माताना वियोगवाळा, शोकने दुःख वगेरेथी सुकाई

जडामूकादांभिकाश्चहीनविद्याःकुचेलिनः ॥ नास्तिकालंपटानीचाजर्जराःपरसेविनः ॥ ३३ ॥
नष्टाशाभग्नसंकल्पाःक्षीणसत्वाःकुरूपिणः ॥ रोगिणः कुष्ठिनोव्यंगानेत्रहीनाश्चकेचन ॥ ३४ ॥
इष्टमित्रकलत्राप्तपितृमातृवियोगिनः ॥ शोकदुःखादिशुष्कांगाः स्वेष्टवस्तुविवर्जिताः ॥ ३५ ॥ पुनर्नैवंविधास्तेस्युर्यत्कृतेनश्रुतेनच ॥ पठितेनानुचीर्णेनतद्वदस्वममप्रभो ॥ ३६ ॥ वैधव्यंवंध्यतादोषहीनांगत्वदुराधयः ॥ रक्तपित्ताद्यपस्मारराजयक्ष्मादयश्चये ॥ ३७ ॥

गयेला अंगवाळा, अने पोतानी प्रिय वस्तुथी रहित जे ओ छे ते ओ जे करवाथी सांभळवाथी भणवाथी अने आचरवाथी फरिने एवा न थाय ते मने कहो ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ हे प्रभु हे ब्रह्मन् हे जगतना नाथ तमे सघलुं जाणनार छो माटे जे विधवापणा वांझियापणाना दोष ओछाअंगपणु, खराब एवी मननी पीडाओ, तथा रक्त पित्त वगेरे वाई अने क्षय

वगेरे छे, आ दोषोना समुहोथी मनुष्योने दुःख पामतां जोई, दुःखपामुं छु माटे मारी उपर कृपाकरी विस्तारथी, सज्जनोनां मनना आनंदना कारण रूप, सर्वतत्वोनो विधि कहो ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ सूत बोल्या—आ प्रमाणे ब्रह्माना पुत्रे (नारदे) पुछेलुं, मनुष्योनां हितनुं कारण रसवाळुं वचन सांभळी चंद्रमानी तुल्य शोभता मुनिने वखाणी नवा मेघनी गर्जना सरखी रमणीय वाणीथी देवनादेव (नारायण) बोल्या ॥ ४० ॥

एतैर्दोषसमूहैश्चदुःखितानवीक्ष्यमानवान् ॥ दुःखितोऽस्मिजगन्नाथकृपांकृत्वाममोपरि ॥ ३८ ॥ विस्तरेणवदब्रह्मन्मन्मनोमोदहेतुकं ॥ सर्वज्ञःसर्वतत्त्वानांनिधानंत्वमसिप्रभो ॥ ३९ ॥ सूतउवाच ॥ इतिविधितनयोदितंरसालंजनहितहेतुनिशम्यदेवदेवः ॥ अभिनवघनरावरम्यवाचाऽवददभिपूज्यमुनिंसुधांशुशांतम् ॥ ४० ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुरुषोत्तममाहात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादेप्रश्नविधिर्नामद्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ ऋषयऊचुः ॥ नारायणोनरसखोयदुवाचशुभंवचः ॥ नारदायमहाभागतन्नोवदसविस्तरम् ॥१॥

आरीते बृहन्नारदीय पुरुषोत्तम माहात्म्यना श्रीनारायण नारदना संवादमां प्रश्ननो विधि ए नामनो बीजो अध्याय पुरोथयो ॥ २ ॥ ऋषयो पुछवा लागा—हे महाभाग सूत, नरनामित्र नारायणे जे सारुं वचन नारदने कह्युं ते अमने विस्तार सहित कहो ॥ १ ॥

सूत बोल्या–हे श्रेष्ठ ब्राह्मणो–रमणीय नारायणनुं वचन सांभळो. तेणें नारदने जे कहेलछे ए सांभळ्या प्रमाणे कहुंछुं ॥ २ ॥ श्रीनारायण बोल्या–हे नारद पूर्वे महात्मा, दुःखने हरनारा श्रीकृष्णें युधिष्ठिरराजाने जे कह्युं हतुं ने हुं कहुंछुं माटे सांभळो ॥ ३ ॥ एक वखते शत्रु वगरना धार्मिक राजा युधिष्ठिर छेतरवामां प्यारवाळा, दुष्ट धृतराष्ट्रना पुत्रोथी जुगटामां पराजय

सूतउवाच ॥ नारायणवचोरम्यंश्रूयतांद्विजसत्तमाः ॥ यदुक्तंनारदायैतत्प्रवक्ष्यामियथाश्रुतम् ॥ २ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्यामियदुक्तंहरिणापुरा ॥ राज्ञेयुधिष्ठिरायैवश्रीकृष्णेनमहात्मना ॥ ३ ॥ एकदाधार्मिकोराजाऽजातशत्रुर्युधिष्ठिरः ॥ द्यूतेपराजितोदुष्टैर्धार्तराष्ट्रैश्छलप्रियैः ॥ ४ ॥ समक्षमग्निसं-भूताकृष्णाधर्मपरायणा ॥ दुःशासनेनदुष्टेनकचेष्वादायकर्षिता ॥ ५ ॥ आकृष्टानिचवासांसिश्रीकृष्णे-नसुरक्षिता ॥ पश्चाद्राज्यंपरित्यज्यप्रयाताःकाम्यकंवनम् ॥ ६ ॥ अत्यंतंक्लेशमापन्नाः पार्थावन्यफलाशि-नः ॥ विष्वक्कचाचिताःसर्वेगजाइववनाकसः ॥ ७ ॥

पाम्या ॥ ४ ॥ दुष्ट दुःशासनने लोकनाजोतां अग्निथी थयेली, धर्म परायण, द्रौपदीने चोटलो झाली खेंची ॥ ५ ॥ वळी वस्त्रो खेंच्यां ते समये श्रीकृष्णें द्रौपदीनी रक्षाकरी पछी कुंतीना पुत्रो राज्य तजी काम्यक वनमां गया ॥ ६ ॥ वनमांरहेनारा हाथियोनि पेठें वनना फल खानारा, चोतरफ केशथी घेराएला, तेओ मत्रला. अत्यंत क्लेश पाम्या ॥ ७ ॥

ए पछी दुःख पामता तेओने जोंवा मुनियोंए घेरेला देवकीना पुत्र, भगवान् (कृष्ण) काम्यक वनमां गया ॥ ८ ॥ तेने जोइ जेम प्राणोंने आवेला जोइ देह उभा थाय तेम झट कुंतीना पुत्रो उभाथयाअने प्रेमथी विव्हळ बनी प्रीतिवडे श्रीकृष्णने मल्या ॥ ९ ॥ जोडलुं एवा नकुल अने सहदेव भक्तिथी तेने नम्या धीरे धीरे तंद्रावगरनां द्रौपदी ते कृष्णनां चरण कमल प्रत्ये नम्यां ॥ १० ॥

अथतान्दुःखितान्द्रष्टुंभगवान्देवकीसुतः ॥ जगामकाम्यकवनंमुनीभिःपरिवारितः ॥ ८ ॥ तंदृष्ट्वासहसोत्तस्थुर्देहाःप्राणानिवागतान् ॥ पार्थाःसस्वजिरेप्रीत्याश्रीकृष्णंप्रेमविह्वलाः ॥ ९ ॥ तेचानी-नमतांभक्त्यायमौहरिपदांबुजं ॥ द्रौपदीतंननामाशुशनैःशनैरतंद्रिता ॥ १० ॥ तान्दृष्ट्वादुःखितान्पा-र्थान्रौरवाजिनवाससः ॥ धूलिभिर्धूसरान्रुक्षान्सर्वतःकचसंवृतान् ॥ ११ ॥ पांचालीमपितन्वंगींताहृ-शींदुःखसंवृताम् ॥ तेषांदुःखमतीवोग्रंदृष्ट्वैवातीवदुःखितः ॥ १२ ॥ धार्तराष्ट्रान्दग्धुकामोभगवान्भ-क्तवत्सलः ॥ चक्रेकोपंसविश्वात्माभ्रूभंगकुटिलेक्षणः ॥ १३ ॥

ते कुंतीना पुत्रोने रुरु मृगनां चर्मरूप वस्त्रवाळा, दुःखपामता, धूडथी धूडीया रंगवाळा, रूक्ष, चोवाजुथी केशथी विंटाएल अने तेवीज दुःखथी भरेली पातळां अंगवाळी द्रौपदीने जोई आरीते ते ओनां अथाग उग्र दुःखने जोइ भक्तवत्सल, भगवान अत्यंत दुःख पामतां धृतराष्ट्रना पुत्रोने बाळिनांखवानी इच्छाथी क्रोध पाम्या अने जगत्ना आत्मारूप, भमरनामरोडथी कुटिल

नेत्रवाळा, करोडकाळना सरखां विकराळ मुखथी होठरूपपडीयाने खूब डसी जाणे सीताना वियोगथी संताप पामेला दशरथना पुत्र राम त्रणलोकने बाळता होय तेम तथा प्रलयनो अग्नि होय तेम उभा थया तेने जोइ कंपथवाथी अर्जुन ते वखते द्रौपदी, बीजाओ तथा धर्मनी समतिथी उभोथई भयवडे बे हाथजोडी कृष्णनी स्तुति करवा लाग्यो ॥ ११ ॥ १२॥ १३ ॥

कोटिकालकरालास्यःप्रलयाग्निरिवोत्थितः ॥ संदष्टौष्ठपुटःप्रोच्चैस्त्रिलोकींज्वलयन्निव ॥ १४ ॥ सीतावियोगसंतप्तःसाक्षाद्दाशरथिर्यथा ॥ तमालक्ष्यतदावीरोबीभत्सुर्जातवेपथुः ॥ १५ ॥ उत्थायकृष्णंतुष्टावबद्धांजलिपुटंभिया ॥ धर्मानुमोदितःशीघ्रंद्रौपद्याचतथापरैः ॥ ॥ १६ ॥ अर्जुनउवाच ॥ हेकृष्णजगतांनाथनाथनाहंजगद्बहिः ॥ त्वमेवजगतांपातामांनपासिकथंप्रभो ॥ १७ ॥ यच्चक्षुःपतनेनैवब्रह्मणःपतनंभवेत् ॥ तत्कोपेनभवेत्किंवाकोवेदकिंभविष्यति ॥ १८ ॥ क्रोधंसंहरसंहर्तस्तातजगत्पते ॥ त्वद्विधानांचकोपेनजगतःप्रलयोभवेत् ॥ १९ ॥

॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ अर्जुने कह्युं—हे कृष्ण हे प्रभु हे जगन्नाथ हे स्वामि हुं जगत्नी बाहर नथी तमेज जगत्ना रक्षक छो तेछतां मने केम पाळता नथी ॥ १७ ॥ जेना नेत्रनाहलवाथीज ब्रह्मानुं पडवुं थायछे तेना कोपथी शुं थशे एकोण जाणी शके ॥ १८ ॥ हे संहार करनार तात हे तात हे जगत्नापति क्रोधने नजो. केमके तमारा सरखाना कोपथी

जगत्‌नो प्रलय थाय छे ॥ १९ ॥ सर्व तत्वने जाणनारा, सर्व कारणोनां कारणरूप, वेद अने वेदोनां अंगोनां बीजना बीजरूप, ईश्वर एवा आप श्रीकृष्णने वंदन करुं छुं ॥ २० ॥ हे सर्व मंगलरूप मंगलपणानां कारणरूप, सनातन, ईश्वर एवा आपे आ चराचर (जंगम स्थावर) सघळुं जगत् सर्ज्युं छे ॥ २१ ॥ ते आप एकना अपराधथी पोतें करेलां जगत्‌ने केम हणवा तयार

वंदेत्वांसर्वतत्त्वज्ञसर्वकारणकारणम् ॥ वेदवेदांगबीजस्यबीजंश्रीकृष्णमीश्वरम् ॥ २० ॥ त्वमीश्वरोऽसृजःसर्वंजगदेतच्चराचरम् ॥ सर्वमंगलमांगल्यबीजरूपःसनातनः ॥ २१ ॥ सकथंस्वकृतंहन्याद्विश्वमेकापराधतः ॥ मशकान्भस्मसात्कर्तुंकोवादहतिमंदिरम् ॥ २२ ॥ श्रीनारायण उवाच ॥ इतिविज्ञाप्यश्रीकृष्णंफाल्गुनःपरवीरहा ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाप्रणनामजनार्दनम् ॥ २३ ॥ सूतउवाच ॥ हरिःक्रोधंनिरस्याशुसौम्योभूच्चंद्रमाइव ॥ तमालक्ष्यतदासर्वेपांडवाःस्वास्थ्यमागताः ॥ २४ ॥ प्रीत्युत्फुल्लमुखाःसर्वेप्रणेमुःप्रेमविह्वलाः ॥ श्रीकृष्णंपूजयांचक्रुर्वन्यैर्मूलफलादिभिः ॥ २५ ॥

थया छो मच्छरोने बाळवा कोई मंदीरने बाळे छे ! ॥ २२ ॥ श्रीनारायण बोल्या–आवी रीते श्रीकृष्ण प्रत्येक विज्ञापना करी शत्रुओना शूराने हणनारो अर्जुन बे हाथ जोडनार बनी कृष्णने प्रणाम करवा लाग्यो ॥ २३ ॥ सूत बोल्या–ज्यारे कृष्ण क्रोधने तजी झट चंद्रमाना जेवा शांत थया त्यारे तेने जोई सघळा पांडवो स्वस्थता पाम्या ॥ २४ ॥ प्रीतिथी शोभित मुख वाळा सर्वे प्रेम विव्हळ थई प्रणाम करवा लाग्या अने श्रीकृष्णने वनना मूळ तथा फळ वगेरेथी प्रसन्न करवा मांड्या ॥ २५ ॥

श्रीनारायण बोल्या—ते पछि शरणगतनी रक्षा करनारा, भक्तवत्सल कृष्णने प्रसन्न जाणी नम्र थईने घणा प्रेममां बुडेलो बे हाथ जोडणार अर्जुन वारंवार नमन करी जे रीने तमें हाल जे पुछोछो ते रीने तेज प्रश्न पूछवा लागो ॥ २६ ॥ २७ ॥ ए सांभळी वक्ताओमां श्रेष्ठ, एवा भगवान कृष्ण बे घडीवार ध्यान करता थया ध्यान करी सुहृद्वर्गने तथा व्रतने धारण

श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ ततःप्रसन्नंश्रीकृष्णंशरण्यंभक्तवत्सलम् ॥ विज्ञायावनतोभूत्वाबृहत्प्रेमपरिप्लुतः ॥ २६ ॥ बद्धांजलिर्गुडाकेशोनामंनामंपुनःपुनः ॥ तंतथाकृतवान्प्रश्नंयथापृच्छतियंभवान् ॥ ॥ २७ ॥ श्रुत्वैवंभगवानद्ध्यौमुहूर्तंमनसाहरिः ॥ ध्यात्वाश्वास्यसुहृद्वर्गंपांचालींचधृतव्रताम् ॥ उवाचवदतांश्रेष्ठःपांडवानांहितंवचः ॥ २८ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ शृणुराजन्महाभागबीभत्सोह्यथमद्वचः ॥ अपूर्वोयंकृतःप्रश्नोनोत्तरंवक्तुमुत्सहे ॥ २९ ॥ एषगुह्यतरोलोकेऋषीणामपिदुर्घटः ॥ तथापिवक्ष्येमित्रत्वाद्भक्तत्वाच्चतवार्जुन ॥ ३० ॥

करनार द्रौपदीने आश्वासना करी पांडवोनुं हितकारी वचन बोल्या ॥ २८ ॥ श्रीकृष्ण कहेवा लागा—हे महाभाग हे राजन् अर्जुन हवे मारुं वचन सांभळो तमे आ प्रश्न पूर्वे न बनेलो कर्यो छे माटे उत्तर कहेवा उत्साह पामतो नथी ॥ २९ ॥ हे अर्जुन जगत्मां आ प्रश्न ऋषियोए पण नघटावी शकाय एवो अति गुप्त छे तमनेमित्रपणाथी अने भक्तपणाथी कहुंछुं ॥ ३० ॥

सारावतवाळा, प्रश्ननो उत्तर अति कठिण छे पण क्रमथी सांभळो. चैत्र वगेरे जे मास, लव, पक्ष, घडियो, पोहर, रात्रि, ऋतुओ, मुहुर्तो, बेअयनो, वर्ष, युगो, अने जे बीजा परार्द्धपर्यंत काल, जे नदी, समुद्र, धूना, कूवा, वावतलाव, झरणां, लता, औषध, वृक्षो, वांस, झाड, वनस्पति, शेहेर, गाम, पर्वत, अने मोहोटां नगरो छे आसघळां शरीर धारण

तदुत्तरमतीवोग्रंक्रमतःशृणुसुव्रताः ॥ मध्वादयश्चयेमामालवपक्षाश्चनाडिकाः ॥ ३१ ॥ यामास्त्रियामा ऋतवोमुहूर्तान्ययनेउभे ॥ हायनंचयुगान्येत्रपरार्धांताःपरेचये ॥ ३२ ॥ नद्यर्णवल्हदाःकूपावापीपल्वलनिर्झराः ॥ लतौषधीद्रुपाश्चैवत्वक्साराःपादपाश्चये ॥ ३३ ॥ वनस्पतिपुरग्रामगिरयःपत्ततानिच ॥ एतेसर्वेमूर्तिमंतःपूज्यंतेस्वात्मनोगुणैः ॥ ३४ ॥ नतेषांकश्चिदप्यास्तिह्यपूर्वःस्वामिवर्जितः ॥ स्वेस्वेधिकारे सततंपूज्यंतेफलादायिनः ॥ ३५ ॥ स्वस्वामियोगमाहात्म्यात्सर्वेसौभाग्यशालिनः ॥ अधिमासःसमुत्पन्नःकदाचित्पांडुनंदन ॥ ३६ ॥

करनारां पोताना गुणोथि मनाय छे ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ते ओमां कोईपण प्रथम नहीं बनेल अने स्वामी वगरनो नथी अने पोतपोतारा अधिकार (दरज्जा) मां सदाकाल फळ देवाथि मनाय छे ॥ ३५ ॥ हे पांडुना पुत्र सघळां, पोताना स्वामिना संगनी महत्ताथी सौभाग्यथी शोभनार छे कोई काळे अधिक मास उत्पन्न थयो ॥ ३६ ॥

तेने सघला लोको सहाय वगरनो, निंदित मलरूपपणाथी नहीं स्पर्श करवालायक सारांकर्ममां निंदित अने सूर्यनी संक्रांति थी रहित आ, मल (मेलो) मास अयोग्य छे एम कहेवा लाग्या. लोकोथी आ बोल सांभळी उद्योग वगरनो कांतिथी रहित दुःखयुक्त अति खेद पामेल अंतःकरणवाळो ने जेनुं चिंतामां बुडेल एक मनछे एवो ए मरवाने इच्छनार थयो पछी ते, दुःख

तमूचुःसकलालोकाअसहायंजुगुप्सितम् ॥ अनर्होमलमासोयंरविसंक्रमवर्जितः ॥ ३७ ॥ अस्पृश्यो-मलरूपत्वाच्छुभेकर्मणिगर्हितः ॥ श्रुत्वैतद्वचनंलोकान्निरुद्योगोहतप्रभः ॥ ३८ ॥ दुखान्वितोतिखिन्नात्माचिंताग्रस्तैकमानसः ॥ मुमुर्षुरभवत्तेनत्हृदयेनाविदूयता ॥ पश्चाद्धैर्यंसमालंब्यमामसौशरणंगतः ॥ ३९ ॥ प्राप्तोवैकुंठभवनंयत्राहमवसंनर ॥ अंतर्गृहंममागत्यमामसौदृष्टवान्परम् ॥ ४० ॥ अमूल्यरत्नरचितेहेमासिंहासनेस्थितम् ॥ तदानींमाममौदृष्ट्वादंडवत्पातितोभुवि ॥ ४१ ॥ प्रांजलिःप्रयतोभूत्वामुंचन्नश्रूणिनेत्रतः वाचागद्गदयामौम्यवभाषेधैर्यमुद्वहन् ॥ ४२ ॥

पामतां हृदयथी धीरज धरी मने शरण आव्यो ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ हे अर्जुन ज्यां हुं वसतो हतो ते वैकुंठ लोकमां आव्यो मंदिरमां आव्या पछी एणे मने जोयो ॥ ४० ॥ ते समये मने अमूल्य रत्नजडित सोनानां सिंहासन उपर बेठेल जोइ ए पृथ्वी-उपर दंडनी पेठें पगे लाग्यो ॥ ४१ ॥ हे शांत नेत्रोमांथि आंसुओने काढतो बे हाथ जोडनार यत्नवान् थई धीरज

धारण करतां गद्गदवाणीथी सूत बोल्यो—आवुं कही बदरिकाश्रमना पति, महामुनी नारायण विराम पाम्या अने ते सांभळी भक्तवत्सल नारद फरीने पुछवा लागा ॥ ४३ ॥ नारद बोल्या—ज्यां जगत्‌ने अभय आपनार ब्रह्मरूप, कृष्ण रहे छे ते भक्तिथी पमाय एवा, जगत्‌नां पापने हरनार, योगियोएपण न जई शकाय एवा पूर्णरूपी विष्णुना निर्मळ लोकमां ए प्रमाणे जई

सूतउवाच ॥ इत्युक्त्वाबदरीनाथोविरराममहामुनिः ॥ तच्छ्रुत्वापुनरेवाहनारदोभक्तवत्सलः ॥ ४३ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंगत्वाध्रुवनमममलंपूर्णरूपस्यविष्णोर्भक्तिप्राप्यंजगदघहरंयोगिनामप्यगम्यम् ॥ यत्रैवास्तेजगदभयदोब्रह्मरूपोमुकुंदस्तत्पादाब्जंशरणमधितःकिंबभाषेऽधिमासः ॥ ४४ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येधिमासस्यवैकुंठप्रापणंनामतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ श्रृणुनारदवक्ष्येऽहंलोकानांहितकाम्यया ॥ अधिमासेनयत्प्रोक्तंहरेरग्रेशुभंवचः ॥ १ ॥

तेनां चरणकमळने शरण पामेलो अधिकमास शुं ! बोल्यो ॥ ४४ ॥ आ प्रमाणे बृहन्नारदीयना पुरुषोत्तम माहात्म्यमां अधिक मासनुं वैकुंठमां पोचवुं ए नामनो त्रिजो अध्याय पूरो थयो ॥ ३ ॥

श्रीनारायण बोल्या—हे नारद लोकाना हितनी इच्छाथी हु अधिक मासें भगवान्‌नी आगळ जे शुभ बचन कह्यु ते

कहुंछुं माटे सांभळो ॥ १ ॥ अधिकमास बोल्यो—हे कृपाना भंडार दुःखने हरनार नाथ, अनि बळवाळा ओयें मलमास एवुं मारुं नाम पाडी तिरस्कार करवाथी हुं अहिं आव्यो छुं अने दीनछऊं छतां केम मारी रक्षा करता नथी ॥ २ ॥ देवतावाळाओयें सारां काममां तजेल, स्वामिथी रहित अने मलिन एवो हुं तेने जोतां छतां आपनुं दयालुपणुं क्यां ? गयुं अने कठोरपणुं केम !

॥ अधिमासउवाच ॥ अयिनाथकृपानिधेहरेनकथंरक्षसिमामिहागतम् ॥ कृपणंप्रबलैर्निराकृतंमलमासेत्यभिधांविधायमे ॥ २ ॥ शुभकर्मणिवर्जितंहिमांनिरधीशंमलिनंसदैवतैः ॥ अवलोकयतोदयालुताक्वगतातेद्यकठोरताकथम् ॥ ३ ॥ वसुदेववरांगनायथाखलकंसानलतःसुरक्षिता ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ४ ॥ द्रुपदस्यसुतायथापुराखलदुःशासनदुःखतोऽविता ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ५ ॥ यमुनाविषतोयतोऽविताःपशुपालाःपशवोयथात्वया ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ६ ॥

थयुं ॥ ३ ॥ हे दीनवत्सल, जे रीते खलएवा कंसरूप अग्निथी वसुदेवजीनी तथा उत्तम स्त्रीनी रक्षा करी ते रीते शरण आव्या छतां आज मारी रक्षा केम ! करता नथी ते कहो ॥ ४ ॥ हे दीनवत्सल जेम पूर्वे खल दुःशासननां दुःखथी द्रुपदराजानी पुत्रीनी रक्षा करी हती तेम मारी शरण आवेलाजी आज केम ! रक्षा करता नथी ॥ ५ ॥ हे दीनवत्सल जेवी रीते तमे यमुनानां

झेरीजलथी गोवाल तथा पशुओनी रक्षा करी हती तेवी रीते आज शरण आव्या छतां मने केम पाळता नथी ? ॥ ६ ॥ हे दीनवत्सल जे प्रमाणे दावाग्नीथी पशु, पशुने पाळनारा, अने तेओनी स्त्रीओनी रक्षा करी हती ते प्रमाणे आज मारी शरण आवेलाने केम! रक्षा करता नथी ॥ ७॥ हे दीनवत्सल जे प्रकारे तमे मगध देशना राजा जरासंधना वंदीखानाथी राजाओनी रक्षा करी हती ते प्रकारे मारी शरण आव्या छतां आज केम' रक्षा करता नथी ॥ ८ ॥ हे दीनोनीउपर वालपरा-

पशवःपशुपास्तदंगनाअवितादावधनंजयाद्यथा ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ७ ॥
पृथिवीपतयोयथावितामगधेशालयबंधनात्त्वया ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ८ ॥
गजनायकएत्यरक्षितोझटितिग्राहमुखाद्यथात्वया ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ९ ॥
श्रीनारायणउवाच ॥ इतिविज्ञप्यभूमानंविररामनिरीश्वरः ॥ मलमासोऽश्रुवदनस्तिष्ठन्नग्रेजगत्पतेः ॥ १० ॥
तदानींश्रीहरीस्तुर्णंकृपयाप्लावितोभृशं ॥ उवाचदीनवदनंमलमासंपुरःस्थितम् ॥ ११ ॥

खनार तमे जेम झट आवी ग्रुहनां मुखथी जगपति (हाथि) नी रक्षा करी हती तेम मारी शरण आव्या छतां केम आज नथी रक्षा करता ॥ ९ ॥ नारायण बोल्या—आ प्रमाणे बहुरूप एवा कृष्णने जणावी आंसुथी भरेल मुखवाळो, ईश्वर (स्वामी) वगरनो जगत्‌ना पतिनी पासे उभेको मळमास विराम पाम्यो ॥ १० ॥ ते वखते झट कृपाथी अति भिंजाएला, श्रीहरि पासे उभेला,

दीन मुखवाळा, मळमासने कहेवा लाग्या ॥ ११ ॥ श्रीहरी बोल्या—हे वत्स हाल, केम ? अत्यंत दुःखमां बुडेलोछो आवुं महोटुं दुःख तारा मनमां छे ॥ १२ ॥ मने शरण पामेलो फरी शोक पामवा योग्य नथी. माटे हुं तुने दुःखमां बुडवापणाथी तारिश शोक नकर ॥ १३ ॥ अहिं आववाथी महादुःखी अने पापीपण शोक पामतो नथी अने तुं अहिं आवी शामाटे ! शोक मग्न मनवाळोछो ॥ १४ ॥

श्रीहरिरुवाच ॥ वत्सवत्साकिमत्यंतंदुःखमग्नोसिसांप्रतम् ॥ एतादृशंमहद्दुःखंकिंतेमनसिवर्तते ॥ १२ ॥ त्वामहंदुःखसंमग्नमुद्धारिष्यामिमाशुचः ॥ नमेशरणमापन्नःपुनःशोचितुमर्हति ॥ १३ ॥ इहागत्यमहादुःखीपतितोपिनशोचति ॥ किमर्थंत्वमिहागत्यशोकसंमग्नमानसः ॥ १४ ॥ अशोकमजरंनित्यंमानंदंमृत्युवर्जितम् ॥ वैकुंठमीदृशंप्राप्यकथंदुःखान्वितोभवान् ॥ १५ ॥ त्वामत्रदुःखितंदृष्ट्वावैकुंठस्थाःसुविस्मिताः ॥ किमर्थंमर्तुकामोसितन्मेवत्सवदाधुना ॥ १६ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ श्रुत्वेदंभगवद्वाक्यंविभारइवभारभृत् ॥ श्वासोच्छ्वासममागुक्तउवाचमधुमूदनं ॥ १७ ॥

शोक वगरनां, जरा वगरनां, नित्य आनंदथी सहित, मृत्यु रहित, एवा वैकुंठने पामी तुं केम ? दुःखवाळोछो ॥ १५ ॥ तुने अहिं दुःखित जोइ वैकुंठमां वसनाराओ अति विस्मय पाम्याछे. हे वत्स तुं शासारुं ? मरवानी ईच्छावाळोछो तेमने हमणा कहे ॥ १६ ॥ श्रीनारायण बोल्या—आ, भगवाननुं बोलवुं सांभळी भार (बोजा) ने धारण करनारो जेम भार रहित थाय तेम श्वासोच्छ्वा-

सथी युक्त मळमास कृष्ण प्रत्ये बोल्यो ॥ १७ ॥ अधिकमास केहेवालागो-हे भगवान तमे आकाशनी माफक सघळे ठेकाणे जगतमां व्यापि रह्या छो माटे सर्वमां तमारुं कशुपण नहि जाणेलुं नथी ॥ १८ ॥ तमे सर्वना साक्षी, चराचरमां रहेला, सर्वने जोनार तथा व्यापक छो एरणनी पेठे विकारवगरनां आपना स्वरूपमां सघळां प्राणियो नियमथी रह्यांछे. हे जगतना नाथ

अधिमासउवाच ॥ अज्ञातंकिंचिन्नैवास्तिसर्वत्रभगवंस्तव ॥ आकाशइवसर्वत्रविश्वंव्याप्यव्यवस्थितः ॥ १८ ॥ चराचरगतोविष्णुःसाक्षीसर्वस्यविश्वदृक् ॥ कूटस्थेत्वयिसर्वाणिभूतानिचव्यवस्थया ॥ १९ ॥ संस्थितानिजगन्नाथनकिंचिद्भवताविना ॥ किन्नजानासिभगवन्निर्भाग्यस्यममव्यथाम् ॥ २० ॥ तथापिवच्मिहेनाथदुःखजालमपावृतं ॥ तादृशंनैवकस्यापिनश्रुतंनावलोकितम् ॥ २१ ॥ क्षणालवामुहूर्ताश्चपक्षामासादिवानिशम् ॥ स्वामिनामधिकारैस्तेमोदंतेनिर्भयाःसदा ॥ २२ ॥

तमारा विना कशुं पण नथी. हे भगवान निर्भाग्यपणाथी मारी व्यथा केम नथी जाणता (अर्थात् जाणोछो) ॥ १९ ॥ २० ॥ तो पण हे नाथ छेडावगरनुं मारुं अखूट दुःख कहुछुं तेवुं दुःख में कोईनुंपण जोयुं नथी अने सांभल्युं पण नथी ॥ २१ ॥ क्षण, लव, मुहूर्त, पक्ष, मास, दिवस, अने रात्री तेओ सदा स्वामियोना अधिकारो सहित निर्भयपणाथी सुख पामे छे. ॥ २२ ॥

मारुं नाम नथी मारो कोई स्वामी नथी अने मारो कांइ पण आश्रय नथी माटे स्वामीवाळा सघळाओये मारा कर्मथी मारो तिरस्कार कर्योछे ॥ २३ ॥ आ आंधळो मळमास खाणमां पडे एम मारो त्याग करेलछे नथी नाशपामवा इच्छुं छुं पण हुं जीववा ईच्छतो नथी ॥ २४ ॥ हे महाराज खराब जीववाथी मृत्यु थवुं उत्तम छे. निरंतर बळेलो केम सुइ शके आथीवधारे

नमेनामनमेस्वामीनहिकश्चिन्ममाश्रयः ॥ तस्मान्निराकृतःसर्वैःसाधिदेवैःसुकर्मणः ॥ २३ ॥ निषिद्धोमलमासोयमित्यंधोऽवटगःसदा ॥ तस्माद्विनष्टुमिच्छामिनाहंजीवितुमुत्सहे ॥ २४ ॥ कुजीविताद्वरंमृत्यु र्नित्यदग्धःकथंस्वपेत् ॥ अतःपरंमहाराजवक्तव्यंनावशिष्यते ॥ २५ ॥ परदुःखासहिष्णुस्त्वमुपकारप्रियोमतः ॥ वेदेषुचपुराणेषुप्रसिद्धःपुरुषोत्तमः ॥ २६ ॥ निजधर्मंसमालोच्ययथारुचितथाकुरु ॥ पुनःपुनःपामरेणनवक्तव्यःप्रभुर्महान् ॥ २७ ॥ मरिष्येऽहंमरिष्येऽहंमरिष्येऽहंपुनःपुनः ॥ इत्युक्त्वामलमासोऽयंविरराभविधेःसुतः ॥ २८ ॥

कहेवानुं बाकी नथी ॥ २५ ॥ आप वेद तथा पुराणोमां पारकानां दुःखने नहीं सहन करनार, उपकार जेने प्रिय छे एवा पुरुषोमां उत्तम प्रसिद्धछो ॥ २६ ॥ माटे पोतानो धर्म विचारी जेम इच्छा होय तेम करो. वारंवार पामर माणसे महोटा समर्थने कहेवुं योग्य नथी ॥ २७ ॥ हुं मरीश हुं मरीश हुं मरण पामिश आप्रमाण घणी वार कही हे ब्रह्माना पुत्र (नारद)

ए मलमास विरामपाम्यो ॥ २८ ॥ त्यार पछी एकदम श्री लक्ष्मीना पति विष्णुनी पासे पड्यो त्यां तेने पडेलो जोई सभा अति विस्मय वाळीथई ॥ २९ ॥ श्रीनारायण बोल्या—आप्रमाणे कही ज्यारे अधिकमास विराम पाम्यो त्यारे घणी कृपाना भारथी खेद पामेला श्रीकृष्ण चंद्रमानी पेठे नेने मुखपमाडनां मघना गंभीर शद्ब सरखुं रमणीय बोल्या ॥ ३० ॥ सूत बोल्या

ततःपपातसहसासंनिधौश्रीरमापतेः ॥ तत्रतंपतितंदृष्ट्वासंसज्ज्ञानासुविस्मिता ॥ २९ ॥ श्रीनारायण उवाच ॥ इत्युक्त्वाविरतिमुपागतेऽधिमासेश्रीकृष्णोबहुलकृपाभरावसन्नः ॥ प्रावोचज्जलदगभीररावरम्यंनिर्वाणंशिशिरमयूखवन्नयंस्तम् ॥ ३० ॥ सूतउवाच ॥ नारायणस्यनिगमर्द्धिपरायणस्यपापौघवार्धिवडवाग्निवचोवदातम् ॥ श्रुत्वाप्रहर्षितमनामुनिराबभाषेशुश्रूषुरादिपुरुषस्यवचांसिविप्राः ॥ ३१ ॥ इतिश्रीबृहन्ना० पुराणेपुरुषोत्तममा० मलमासविज्ञप्तिर्नामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

हे विभो वेदनी समृद्धिने आश्रय करनारा नारायणनुं छ पापोना समूह रूप समुद्रमां वडवाग्नीरूप, शुद्ध वचन सांभळी अति हर्षित मनथी आदि पुरुष विष्णुनां वचनो सांभळवाने ईच्छता मुनि बोल्या ॥ ३१ ॥ आ रीते बृहन्नारदीयनां पुरुषोत्तम माहात्म्यमां विज्ञप्ति नामनो चोथो अध्याय थयो ॥ ४ ॥

नारद पुछवा लाग्या—हे तपना खजाना रूप महाभाग, तेनुं वचन सांभळी, विष्णु, पगनी पासे पडेला, अधिक मासने शुं कहेवा लाग्या ॥ १ ॥ श्रीनारायण बोल्या—हे पापथीरहित मुनियोमां श्रेष्ठ नारद, तमे मने सारी कथा पुछो छो माटे धन्य छो विष्णुए जे कह्युं ते कहेवूं सांभळो ॥ २ ॥ श्रीकृष्ण बोल्या—हे अर्जुन त्यां बनेलुं वृत्तांत तमारी आगळ कहुं छुं ते सांभळो.

नारदउवाच ॥ किमुवाचमहाभागश्रुत्वातद्वचनंहरिः ॥ चरणाग्रेनिपतितमधिमासंतपोनिधे ॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ श्रृणुनारदवक्ष्यामियदुक्तंहरिणानघ ॥ धन्येऽसित्वंमुनिश्रेष्ठयन्मांपृच्छसिसत्कथां ॥ २ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ श्रृणुतत्रत्यवृत्तांतंप्रवक्ष्यामितवाग्रतः ॥ नेत्रकोणसमादिष्टस्तदानींहरिणार्जुन ॥ ३ ॥ वीजयामासपक्षेणतंमासंमूर्च्छितंखगः ॥ उत्थितःपुनरेवाहनैतन्मेरोचतेविभो ॥ ४ ॥ अधिकमासउवाच ॥ पाहिपाहिजगद्धातःपाहिविष्णोजगत्पते ॥ उपेक्षसेकथंनाथशरणंमामुपागतम् ॥५॥

ते वखते विष्णुए नेत्रना खूणाथी (कटाक्षथी) आज्ञा करेलो पक्षी गरुड पांखथी ते मूर्च्छा पामेला मासने वासरनांखवा मांडयो एथी उलोथयेलो. तेफरीने पण बोल्यो हे प्रभुओ, मने गमतुं नथी ॥ ४ ॥ अधिक मासे कह्युं—हे जगत्‌ना बनावनार रक्षा करो रक्षा करो हे जगत्‌ना पति विष्णु मने पाळो. हे नाथ शरण आव्या छतां मने केम ! गना-

रता नथी ॥ ५ ॥ आप्रमाणे बोली कंपता तथा वारंवार विलाप करता ते मासप्रत्ये वैकुंठमां रहेनार, इंद्रियोना नियंता विष्णु बोल्या ॥ ६ ॥ विष्णुए कह्युं—हे स्वामिथी रहित वत्स (पुत्र) उभो था उभो था तारुं सारुं थशे, खेद न कर, तारुं दुःख महाकष्टथी मटे एवुं मने भासे छे ॥ ७ ॥ आ रीते कही क्षणवार तेनो उपाय मनमां विचारी पछी पुरो निश्चय करी

इत्युक्त्वावेषमानंतंविलपंतंमुहुर्मुहुः ॥ तमुवाचहृषीकेशोवैकुंठनिलयोहरिः ॥ ६ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठभद्रंतेविषादंवत्समाकुरु ॥ त्वदुःखंदुर्निवार्यंमेप्रतिभातिनिरीश्वर ॥ ७ ॥ इत्युक्त्वामनसि-ध्यात्वातदुपायंक्षणंप्रभुः ॥ विनिश्चित्यपुनर्वाक्यमुवाचमधुसूदनः ॥ ८ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ वत्साग-च्छमयासार्धंगोलोकंयोगिदुर्लभं ॥ यत्रास्तेभगवान्कृष्णःपुरुषोत्तमईश्वरः ॥ ९ ॥ गोपिकावृंदमध्यस्थो-द्विभुजोमुरलीधरः ॥ नवीननीरदश्यामोरक्तपंकजलोचनः ॥ १० ॥

मधु दैत्यने मारनार विष्णु वचन बोल्या ॥ ८ ॥ श्रीविष्णुए कह्युं—हे वत्स, मारी साथे योगिने दुर्लभ एवा गौलोकमां आव के ज्यां पुरुषोमां उत्तम, समर्थ, गोपियोनां टोळांनि मध्यमां रहेला, बे भुजावाळा, मुरलीने धारण करनार, नवा मेघना जेवा श्याम, रातां कमळना सरखां नेत्रवाळा, शरद् ऋतुनी पूर्णिमांना चंद्रथी अधिक शोभित मुखवाळा, करोडो काम

देवोनी सुंदरताने रमवानां स्थानरूप, मनोहर, पीळांवस्त्रने धारण करनार, माळा पेहेरनार, वनमाळाथी शोभित, सारां रत्नोथी जडित आभूषणोवाळा, प्रेमथी शोभनार, भक्तवत्सल, चंदनथी छंटाएल सर्व अंगवाळा, कस्तुरीने केसरथी युक्त जेनी छातिमां श्रीवत्सनामनुं चिन्ह छे एवा, चळकता कौस्तुभ मणिथी शोभित, सारां रत्नोना मारथी रचेल मुकुटवाळा

शारदीयपार्वणेंदुशोभातिरोचनाननः ॥ कोटिकंदर्पलावण्यलीलाधाममनोहरः ॥ ११ ॥ पीतांबरधरःस्रग्वी-
वनमालाविभूषितः ॥ सद्रत्नभूषणःप्रेमभूषणोभक्तवत्सलः ॥१२॥ चंदनोक्षितसर्वांगःकस्तूरीकुंकुमान्वितः ॥
श्रीवत्सवक्षाःसंभ्राजत्कौस्तुभेनविराजितः ॥ १३ ॥ सद्रत्नसारचितकिरीटीकुंडलोज्ज्वलः ॥ रत्नसिंहा-
सनारूढःपार्षदैःपरिवेष्टितः ॥१४॥ सएवपरमंब्रम्हपुराणपुरुषोत्तमः ॥ स्वेच्छामयःसर्वबीजंसर्वाधारःपरात्परः
॥ १५ ॥ निरीहोनिर्विकारश्चपरिपूर्णतमःप्रभुः ॥ प्रकृतेःपरईशानोनिर्गुणोनित्यविग्रहः ॥ १६ ॥

कुंडलोवडे उज्ज्वल, रत्नमय सिंहासन उपर बेठेला, ने पार्षदोए विंटेला, भगवान् कृष्ण रहे छे ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ तेज परब्रह्म पुराण पुरुषाम, उत्तम, स्वेच्छामय, सर्वना बीजरूप, सर्वनो आधार उत्तम थी उत्तम, इच्छाथी रहित, विकारथी रहित, अतिपूर्ण प्रभु, मायाथीपर, निर्गुण अने नित्य शरीरवाळा ईश्वर छे ॥ १५ ॥ १६ ॥

त्यां जईयें एटले श्रीकृष्ण तारुं दुःख मटाडशे. श्रीनारायण बोल्या—आवुं कही तेने हाथ उपर धरी विष्णु गोलोकमां गया ॥ १६ ॥ १७ ॥ हे मुनि पूर्वे प्रलय समये जे एक, अज्ञानरूप घाटा अंधकारने मटाडनार, ज्ञानना मार्गने प्रकाशित करनार, तेज रूप. करोडो सूर्यना जेवो, सत्य, संख्याथी रहित अने सर्वना कारण रूप हतो ते स्वेच्छावाळा प्रभूना अति स्पष्ट, महोटां

गच्छावस्तत्रत्वद्दुःखंश्रीकृष्णोव्यपनेष्यति ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ इत्युक्त्वातंकरेकृत्वागोलोकंतवा-
न्हरिः ॥ १७ ॥ अज्ञानांधतमोध्वंमंज्ञानवर्त्मप्रदीपकम् ॥ ज्योतिःस्वरूपंप्रलयेपुरासीत्केवलंमुने ॥ १८ ॥
सूर्यकोटिनिभंनित्यमसंख्यंविश्वकारणम् ॥ विभोःस्वेच्छामयस्यैवतज्ज्योतिरुल्बणंमहत् ॥ १९ ॥
ज्योतिरभ्यंतरेलोकत्रयमेवमनोहरं ॥ तस्यैवोपरिगोलोकःशाश्वतोब्रह्मवन्मुने ॥ २० ॥ त्रिकोटियो
जनायामोविस्तीर्णोमंडलाकृतिः ॥ तेजःस्वरूपःसुमहद्रत्नभूमिमयःपरः ॥ २१ ॥ अदृश्योयोगिभिः
स्वप्नेदृश्योगम्यश्चवैष्णवैः ॥ ईशेनविधृतोयोगैरंतरिक्षस्थितोवरः ॥ २२ ॥

तेज रूप छे ॥ १८ ॥ १९ ॥ तेनी माहिलीकोर मनने हरनारा त्रण लोक छे. हे मुनी तेनि उपर ब्रह्मनी पेठें सदा रहेनारो त्रण करोड योजन लंबोइवाळो, मंडळना आकारथी विस्तार पामेलो, तेजस्वरूप, अनि महोटा रत्ननी पृथ्वीवाळो, उत्तम योगियोए स्वप्नमां पण नहीं जोवाय एवो, वैष्णवोए जोवाय अने जवाय एवो इश्वरें योगथी (उपायोथी) धारण

करेलो, आकाशमां रहेल, इच्छवा योग्य, मननी पीडा, रोग, वृद्धावस्था, मरण शोकने भयथी रहित, अने सार रत्नोथी शोभित असंख्य मंदिरोथी शोभित गोलोक छे ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ तेनी नीचे जमणी तथा डावी बाजूमां तेना जेवो अति मनोहर, वैकुंठ अने शिवलोक पचास करोडना विस्तारथी छे ॥ २४ ॥ करोडो योजन विस्तार पामेलो वैकुं-

आधिव्याधिजरामृत्युशोकभीतिविवर्जितः ॥ सद्रत्नभूषितासंख्यमंदिरैःपरिशोभितः ॥ २३ ॥ तदधोदक्षिणेसव्येपंचाशत्कोटिविस्तरात ॥ वैकुंठःशिवलोकश्चतत्समःसुमनोहरः ॥ २४ ॥ कोटियोजनविस्तीर्णोवैकुंठोमंडलाकृतिः ॥ लसत्पीतपटारम्यायत्रातिष्ठंतिवैष्णवाः ॥ २५ ॥ शंखचक्रगदापद्मश्रियाजुष्टचतुर्भुजाः॥ स्त्रियोलक्ष्मीसमाःसर्वाःकूजन्नूपुरमेखलाः ॥ २६ ॥ सव्येनशिवलोकश्चकोटियोजनविस्तृतः ॥ लयशून्यश्चसृष्टौचपार्षदैःपरिवारितः ॥ २७ ॥

ठना लोक मंडळना सरखा आकार वाळो छे के ज्यां शोभित पीतांबरवाळा सुंदर, शंख चक्र गदाने कमळनी शोभाथी युक्त चार भुजावाळा वैष्णव तथा झांझर अने कटीमेखलाना अवाजवाळी लक्ष्मी सरखी सघळी स्त्रीओ रहे छे, ॥ २५ ॥ २६ ॥ डावी तरफ करोडो योजन विस्तारवाळो सृष्टीमां प्रलयथी शून्य, पार्षदोए विंटेलो शिवलोक छे ॥ २७ ॥

ज्यां महाभाग्यवान, जटाजूटवाळा, भस्मथी भरेल सर्व अंगवाळा, नाग अने यज्ञोपवीतने धारण करनारा, अर्धचंद्रथी शोभित कपालवाळा, जेओना हाथमां शूळ तथा पट्टीश छे एवा, गंगाने धारण करनारा, त्रण नेत्रवाळा, जयथी शोभनारा सघला गणो वसेछे ॥ २८ ॥ २९ ॥ गोलोकनी मांहे अति मनोहर निरंतर अति आनंद पमाडनार, उत्तम आनंदनुं कारण तेज छे

निवसंतिमहाभागागणायत्रकपर्दिनः ॥ भस्मोद्धूलितसर्वांगानागयज्ञोपवीतिनः ॥ २८ ॥ अर्धचंद्रलसद्भालाःशूलपट्टिशपाणयः ॥ सर्वेगंगाधराःशूराःत्र्यंबकाजयशालिनः ॥ २९ ॥ गोलोकाभ्यंतरेज्योतिरतीवसुमनोहरम् ॥ परमाल्हादकंशश्वत्परमानंदकारणम् ॥ ३० ॥ ध्यायंतेयोगिनःशश्वद्योगेनज्ञानचक्षुषा ॥ तदेवानंदजनकंनिराकारंपरात्परम् ॥ ३१ ॥ तज्ज्योतिरंतरेरूपमतीवसुमनोहरम् ॥ इंदीवरदलश्यामंपंकजारुणलोचनम् ॥ ३२ ॥ कोटिशारदपूर्णेन्दुशोभातिरोचनाननम् ॥ कोटिमन्मथसौंदर्यलीलाधाममनोहरम् ॥ ३३ ॥

॥ ३० ॥ तेज आनंदने उत्पन्न करनार, उत्तमथी उत्तम, निराकार ने योगियो, जेनुं सदाकाल ज्ञानरूप दृष्टिवाळा योगथी ध्यान करे छे ॥ ३१ ॥ ते तेजना मध्यमां अत्यंतमां अत्यंत मनोहर नीलकमलनी पांखडी सरखुं श्याम कमलना सरखां रातां नेत्रवाळुं, करोडो शरत्कालना पूर्णचंद्रोनी शोभाथी अधिक शोभित मुखवाळुं, करोडो कामदेवोनी सुंदरताने रमवाना

ठेकाणां रूप, मनने हरनार, जेनी बे भुजा छे, जेना हाथमां मुरली छे, जेना वस्त्रो पीळां छे जेनी छातिमां श्रीवत्स चिन्ह छे, एवु, मंदहास्य थी सहित चळकता कौस्तुभमणिथी शोभित, करोडो मोंघा रत्नोथी जडेल मुकुट अने कडांओथी उज्वल, रत्नना सिंहासन उपर रहेल, तथा वननी माळाथी शोभित रूप छे ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ तेज परब्रह्म

द्विभुजंमुरलीहस्तंसस्मितंपीतवाससम् ॥ श्रीवत्सवक्षसंभ्राजत्कौस्तुभेनविराजितम् ॥ ३४ ॥ सद्रत्नको-
टिखचितकिरीटकटकोज्ज्वलम् ॥ रत्नसिंहासनस्थंचवनमालाविभूषितम् ॥ ३५ ॥ तदेवपरमंब्रह्मपूर्ण-
श्रीकृष्णसंज्ञकम् ॥ स्वेच्छामयंसर्वबीजंसर्वाधारंपरात्परम् ॥ ३६ ॥ किशोरवयसंशश्वद्गोपवेशविधायकम् ॥
कोटिपूर्णेंदुशोभाढ्यंभक्तानुग्रहकारकम् ॥ ३७ ॥ निरीहंनिर्विकारंचपरिपूर्णतमंप्रभुम् ॥ रासमंडपमध्यस्थं
शांतंरासेश्वरंहरिम् ॥३८॥ मंगलंमंगलार्हंचसर्वमंगलमंगलम् ॥ परमानंदराजंचसत्यमक्षरमव्ययम् ॥३९॥

पूर्ण, श्रीकृष्ण एवां नामवाळा. स्वेच्छामय, सर्वना कारणरूप. सर्वना आधार, उत्तमथी उत्तम, किशोर अवस्थावाळा. सदा गोपना वेशने धरनारां, करोडो पूर्णचंद्रोनी शोभाथी युक्त. भक्तोनी उपर महेरबानी करनार, निस्पृह, विकारथी रहित, अतिपूर्ण, समर्थ, रासमंडपना मध्यमां रहेलां, शांत, रासना अधिपति, हरि, मंगळ रूप, मंगळने योग्य, सर्व कल्याणोना

कल्याण रूप, घणा आनंदथी शोभित, सत्य, पड्वापणाथी रहित, अविनाशी, सर्व सिद्धोना अधिपति, सर्व सिद्धीयोरूप, सिद्धिने आपनार, मायाथी श्रेष्ठ, ईश्वर, निर्गुण, नित्य शरीरवाळा, प्रथम पुरुष, नहि जणाय एवा, इंद्ररूप, घणाओयें स्तुति करेला, शांत, शांतिपरायण, नित्य स्वतंत्र, एक परमात्मानां स्वरूपने शांत वैष्णवो ध्यान करेछे. आप्रमाणे श्रेष्ठरूपने धा-

सर्वसिद्धेश्वरंसर्वसिद्धिरूपंचसिद्धिदम् ॥ प्रकृतेःपरमीशानंनिर्गुणंनित्यविग्रहम् ॥ ४० ॥ आद्यंपुरुषमव्यक्तंपुरुहूतंपुरुष्टुतम् ॥ नित्यंस्वतंत्रमेकंचपरमात्मस्वरूपकम् ॥ ४१ ॥ ध्यायंतेवैष्णवाःशांताःशांतंशांतिपरायणम् ॥ एवंरूपंपरंब्रीभ्रद्भगवानेकएवमः ॥ ४२ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वाततोविष्णुरधिमाससमन्वितः ॥ गोलोकमगमच्छीघ्रंविरजोवेष्टितंपरम् ॥ ४३ ॥

रण करनार ते एकज भगवान् छे ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ श्रीनारायण बोल्या—आवुं कही त्यांथी विष्णु अधिकमासनी साथे जल्दी रजोगुणथी रहित जनोए विंटायला उत्तम गोलोकमां गया ॥ ४३ ॥ सूत बोल्या—

आ प्रमाणे सत्कारने ग्रहण करनारी वाणी कही मुनियोना अधिपती नारायण पुरा बेठा त्यारे ब्रह्माना पुत्र मुनि नारद महोटा आनंदथी आनंदना खजानारूप कृष्णनी नवी कथा सांभळवानी इच्छाथी वचन बोल्या ॥ ४४ ॥ आवी रीते बृहन्नारदीय पुराणनां श्रीनारायण ने नारदनां संवादवाळां पुरुषोत्तम माहात्म्यमां विष्णुनुं गोलोकमां जवुं आ नामनो पांचमो अध्याय थयो ॥ ५ ॥

॥ सूतउवाच ॥ ॥ इतीरयित्वागिरमात्तसत्क्रियांमुनीश्वरेनारिणिसंस्थितेमुनिः ॥ जगादवाक्यंविधिजोमहोत्सवाच्छुश्रूषुरानंदनिधेर्नवाःकथाः ॥ ४४ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेश्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तममाहात्म्येविष्णोर्गोलोकगमनेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ वैकुंठाधिपतिर्गत्वागोलोकेकिंचकारह ॥ तद्वदस्वकृपांकृत्वामह्यंशुश्रुषवेऽनघ ॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्येऽहंयज्जातंतत्रतेनघ ॥ विष्णुर्गोलोकमगमदधिमासेनसंयुतः ॥ २ ॥

नारदे पुछ्युं–हे पापथी रहित, वैकुंठना अधिपतिए गोलोकमां जइ शुं कर्युं ? ते मन सांभळवानी इच्छा छे माटे कृपाकरी कहो ॥ १ ॥ श्रीनारायण बोल्या–हे पापथी रहित नारद, त्यां जे थयुं ते तमने कहुंछुं माटे सांभळो; विष्णु अधिक मासनी साथे

गोलोकमां गया ॥ २ ॥ तेना मध्यमां (विष्णुए) मणिमयस्तंभोथी अति शोभित, तेजनां स्थानरूप, मनने हरनार भगवान्‌नुं मंदिर दूरथी दीठुं ॥ ३ ॥ तेनां तेजथी नेत्रो मिंचावानेलीधे धीरेथी नेत्र उघाडी ए विष्णु अधिक मासने पोतानी पाछळ करी मंद मंद चालवा लाग्या ॥ ४ ॥ आनंद सहित अधिक मासनी साथे मंदिरनी समीप पहोंचवाथी उभा थयेला

तन्मध्येभगवद्धाममणिस्तंभैःसुशोभितम् ॥ ददर्शदूरतोविष्णुर्ज्योतिर्धाममनोहरम् ॥ ३ ॥ तत्तेजः पिहिताक्षोसौशनैरुन्मील्यलोचने ॥ मंदंमंदंजगामाधिमासंकृत्वास्वपृष्ठतः ॥ ४ ॥ उपमंदिरमासाद्य सतधिमासोमुदान्वितः ॥ उत्थितैर्द्वारपालैश्चवंदिताघ्रिर्हरिःशनैः ॥ ५ ॥ प्रविष्टोभगवद्धामशोभासंमुष्ट लोचनः ॥ तत्रगत्वाननामाशुश्रीकृष्णंपरुषोत्तमम् ॥ ६ ॥ गोपिकावृंदमध्यस्थंरत्नसिंहासनासनम् ॥ नत्वोवाचरमानाथोबद्धांजलिपुटःपुरः ॥ ७ ॥ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ ॥ वंदेविष्णुंगुणातीतंगोविंद मेकमक्षरम् ॥ अव्यक्तमव्ययंव्यक्तंगोपवेषविधायिनम् ॥ ८ ॥

द्वारपाळोंये चरणमां वंदनकराएला विष्णु धीरेथी भगवान्‌ना मंदिरमां बेठा तेनी शोभाथी जेनां नेत्र हरायलछे एवा लक्ष्मीना पति विष्णु त्यां जइ गोपियोनां टोळांनी मध्यमां रहेला, रत्ननां सिंहासन उपर विराजेला, पुरुषोमां उत्तम, श्रीकृष्णने झट नम्या अने नमन करी पासे बेहाथ जोडी आवुं बोल्या ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ श्रीविष्णुए कह्युं—गुणोने उल्लंघन

करी रहेला, गायोना पति, एक अक्षर, नहि जणाय एवा, वस्त्रादाथी रहित, जणाय एवा, गोपना वेशने धारण करनार, किशोर अवस्थावाळा, शांत, गोपिना कांत, मनोहर, नवामेघना सरखा श्याम, करोडो कामदेवना जेवा सुंदर, वृंदावन नामना वनना मध्यमां रासमंडलमा रहेला, शोभित पीतांबर वाळा, शांत, त्रिभंगथी सुंदर आकारवाळा, रासना अधिपति,

किशोरवयसंशांतंगोपिकांतंमनोहरम् ॥ नवीननीरदश्यामंकोटिकंदर्पसुंदरम् ॥ ९ ॥ वृंदावनवनाभ्यंते रासमंडलसंस्थितम् ॥ लसत्पीतपटंसौम्यंत्रिभंगललिताकृतिम् ॥ १० ॥ रासेश्वरंरासवासंरासोल्लाससमुत्सुकम् ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तंपीनवासममच्युतम् ॥ ११ ॥ इत्येवमुक्त्वातंनत्वारत्नसिंहासनेवरे ॥ पार्षदैःसत्कृतोविष्णुःसउवाचनदाज्ञया ॥ १२ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इतिविष्णुकृतंस्तोत्रं प्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ पापानितस्यनश्यंतिदुःस्वप्नःसत्फलप्रदः ॥ १३ ॥

(रासमां वसनारा) रासनी शोभामा उन्मादवाळा जेना हाथमा मुरली छे अने जेनां वस्त्र पीळां छे एवा अविनाशि विष्णु (व्यापक) ने वंदन करुंछुं ॥ ८ ॥ ९ । १० ॥ ११ आप्रमाण कही तेने नमन करी तेनी आज्ञाथी (पार्षदोए) सत्कार (करेला) ने (वैकुंठवासी) विष्णु उत्तम सिंहासन पर बेठा ॥ १२ ॥ नारायण बोल्या—आरीते (विष्णुए) करेली स्तुतिनो

सवारमां उठी जे पाठ करेछे तेना पापो नाश पामेछे खराब स्वप्न सारुं फळ आपेछे, कृष्णमां पुत्र तथा पौत्रने वधारनारी भक्ति थायछे अपकीर्ति क्षय पामेछे अने थोडावखतमां सत्कीर्ति वधेछे ॥ १३ ॥ १४ ॥ आसन उपर बेठा पछी विष्णु ते कृष्णनी पासे कंपता एवा ते मामने श्रीकृष्णनां चरण कमळमां नमाव्यो ॥ १५ ॥ ते वखते श्रीकृष्णे पुछ्युं आ कोण छे, क्याथी,

भक्तिर्भवतिगोविंदेपुत्रपौत्रविवर्धिनी ॥ अकीर्तिःक्षयमाप्नोतिसत्कीर्तिर्वर्द्धतेचिरम् ॥ १४ ॥ उपविष्टस्ततोविष्णुःश्रीकृष्णचरणांबुजे ॥ नामयामासतंमामंवेपमानंतदग्रतः ॥ १५ ॥ तदापप्रच्छश्रीकृष्णः कोयंकस्मादिहागतः ॥ कस्माद्रुदतिगोलोकेनकश्चिद्दुःखमश्नुते ॥ १६ ॥ गोलोकवासिनःसर्वेसदानंदपरिप्लुताः ॥ स्वप्नेपिनैवशृण्वंतिदुर्वार्तांचदुरत्ययाम् ॥ १७ ॥ तस्मादयंकथंविष्णोमदग्रेदुःखितःस्थितः ॥ मुंचन्नश्रूणिनेत्राभ्यांवेपतेचमुहुर्मुहुः ॥ १८ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ नवांबुदानीकमनोहरस्यगोलोकनाथस्यवचोनिशम्य ॥ उवाचविष्णुर्मलमामदुःखंप्रोत्थायसिंहासनतःसमग्रम् ॥ १९ ॥

अहिं आव्योछे अने शामाटे रुवेछे गोलोकमां कोईपण दुःख पामतो नथी ने गोलोकमां वसनारा सघळा, सदा आनंदमां बुडेला होवाथी स्वप्नमां पण खराब संबंधवाली दुष्ट वात सांभळता नथी ॥ १६ ॥ १७ ॥ माटे हे विष्णु नेत्रोमांथी आसुं काडतो आ केम ! मारी आगळ दुःखित रहेलो वारंवार कंपे छे ॥ १८ ॥ श्रीनारायण बोल्या—नवां मेघनां मंडळनां सरखा मनोहर,

गोलोकना नाथनुं वचन सांभळी विष्णु सिंहासन उपरथी उठी सघलुं मलमासनुं दुःख कहेवा लाग्या ॥ १९ ॥ (विष्णुए) कह्युं—हे वृंदावनना चंद्र, हे मुरलीने धारण करनार श्रीकृष्ण, तमारी आगळ अधिक मासनुं दुःख कहुंछुं ते सांभळो ॥ २० ॥ आ स्वामी वगरनो छे माटे एने लई हुं अहिं आव्यो छुं तमे आना तीव्र दुःख रूपि वनना अग्निने दूर करो ॥ २१ ॥ आ,

॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ ॥ वृंदावनकलानाथश्रीकृष्णमुरलीधर ॥ श्रूयतामाधिमासीयंदुःखंवाच्मितवाग्रतः ॥ २० ॥ तस्मादहमिहायातोगृहीत्वाऽमुंनिरीश्वरम् ॥ दुःखदावानलंतीव्रमेतदीयंनिराकुरु ॥ २१ ॥ अयंत्वधिकमासोस्तिव्यपेतरविसंक्रमः ॥ मलिनोयमनर्होस्तिशुभकर्मणिसर्वदा ॥ २२ ॥ नस्नानंनैवदानंचकर्तव्यंप्रभुवार्जिते ॥ एवंतिरस्कृतःसर्वैर्वनस्पतिलतादिभिः ॥ २३ ॥ मासैर्द्वादशभिश्चैवकलाकाष्ठलवादिभिः ॥ अयनैर्हायनैश्चैवस्वामिगर्वसमन्वितैः ॥ २४ ॥ इतिदुःखानलेनैवदग्धोयंमर्तुमुन्मुखः ॥ अन्यैर्दयालुभिःपश्चात्प्रेरितोमामुपागतः ॥ २५ ॥

सूर्यनी संक्रांतिथी रहित, अधिक मासछे. वळी आ, मलिन (मेलो) अने सदा सारां कर्ममां अयोग्य छे. ॥ २२ ॥ स्वामीथी रहित महिनामां स्नान करवुं नहि अने दान करवुं नहि, आ प्रमाणे स्वामिना गर्ववाळां सघळां, वनस्पति लता वगेरे, बारमास कला काष्ठा लव वगेरे, अयन तथा वर्षोए तिरस्कार करायलो छे ॥ २३ ॥ २४ ॥ आवा दुःखरूप अग्निथीज बळेलो आ

मरवाने तयार थयो पछी बीजा दयालुओयें मोकलेलो मारी पासे आव्यो ॥ २५ ॥ हे इंद्रियोना अधिपति शरणनी ईच्छाथी कंपतो, वारंवार रोतो, सघळुं आडच नगरनुं दुःख जणाववा लाग्यो ॥ २६ ॥ आनुं महोटुं दुःख तमारा विना निवारण थाय एवु नथी आश्रय वगरनाने हाथ उपर करी तमारी पासे आव्यो छुं ॥ २७ ॥ तमें पारकानुं दुःख खमी शकता

शरणार्थीहृषीकेशवेपमानोरुदन्मुहुः ॥ सर्वंनिवेदयामासदुःखजालमसंवृतम् ॥ २६ ॥ एतदीयंमहद्दुःखमनिवार्यंभवद्दते ॥ अतस्त्वामाश्रितोनूनंकरेकृत्वानिराश्रयम् ॥ २७ ॥ परदुःखासहिष्णुत्वमितिवेदविदोजगुः ॥ अतएनंनिरातंकंसानंदंकृपयाकुरु ॥ २८ ॥ त्वयद्चिरणांभोजंगतोनैवावशोचते ॥ इतिवेदविदोमिथ्याकथंभाविजगत्पते ॥ २९ ॥ मदर्थमपिकर्तव्यमेतद्दुःखनिवारणम् ॥ सर्वंत्यक्त्वाहमायातोयातंमेसफलंकुरु ॥ ३० ॥ मुहुर्मुहुर्नवक्तव्यंकदापिप्रभुसन्निधौ ॥ वदंत्येवंमहाप्राज्ञानित्यंनीतिविशारदाः ॥ ३१ ॥

नथी आवुं वेदने जाणनाराओ कहे छे माटे आने कृपाथी निर्भय अने सुखी करो ॥ २८ ॥ हे जगत्‌ना नाथ, तमारा चरण कमलने पामेलो नथीज शोक करतो आवुं वेदने जाणनारानुं वचन केम खोटुं थाय ? ॥ २९ ॥ मारे काजेपण आना दुःखनुं निवारण करवुं जोईये. हुं सघळुं तजी आव्यो छउं माटे मारुं आववुं सफलकरो ॥ ३० ॥ क्यारे पण प्रभुनी समीपमां वारंवार

बोल्या करवुं नहि आवुं हमेशा नीतिमां कुशल, मोटी बुद्धिवाळाओ कहे छे माटे वधारे कहेता नथी ॥ ३१ ॥ आरीते सर्वा त्मा कृष्णने जणावी बे हाथ जोडनारा विष्णु तेनुं मुखकमल जोतां भगवाननी पासे उभारह्या ॥ ३२ ॥ ऋषयो बोल्या हेसूत हेसूत तमे महोटुं दान करनारछो के जेनां मुखथी अमे सेववायोग्य, विष्णुनी लीलानी कथारूप अमृतने पीयेंछीये

इतिविज्ञाप्यभूमानंबद्धांजलिपुटोहरिः ॥ पुरस्तस्थौभगवतोनिरीक्षस्तन्मुखांबुजम् ॥ ३२ ॥ ऋषय ऊचुः ॥ ॥ सूतसूतवदान्योसिजीवत्वंशाश्वतीःसमाः ॥ पिबामोयन्मुखात्सेव्यंहरिलीलाकथामृतम् ॥ ॥ ३३ ॥ गोलोकवासिनासूतकिमुक्तंकिंकृतंवद ॥ विष्णुश्रीकृष्णसंवादःसर्वलोकोपकारकः ॥ ३४ ॥ विधिसुतःकिमपृच्छदृषीश्वरंतदघुनावदसूततपस्विन· ॥ परमभागवतःसहरेस्तनुस्तदुदितंवचनंपरमौ- षधम् ॥ ३५ ॥

माटे घणा वर्षो सुधी जीवो ॥ ३३ ॥ हे सूत गोलोकमां वसनाराए शुं कह्युं? तथा शुं कर्युं ए कहो केमके विष्णुने श्रीकृष्णनो संवाद सर्व लोकनुं भलुं करनार होय छे ॥ ३४ ॥ हे सूत ब्रह्माना पुत्र नारदे ऋषियोमां मुख्य एवा नारायणने शुं पुछ्युं ते हवे कहो ते (नारद) महोटा, भगवद्भक्त अने तप करनारा नारायणनां शरीररूप छे माटे तेणे पुछेलुं वचन उत्तम

औषधरूप हशे ॥ ३५ ॥ आ प्रमाणे बृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तमनां महात्म्यमां श्रीनारायण ने नारदना संवादविषे पुरुषोत्तम विज्ञप्ति नामनो छट्ठो अध्याय थयो ॥ ६ ॥

सूत बोल्या—हे तपरूपि धनवाळा तमोए जे प्रश्न कर्या ते जल्दी जनारा नारदे कर्यो हतो अने जे उत्तर ईश्वर नारायणे

इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तमविज्ञप्तिर्नामषष्ठोऽध्यायः ॥ ॥ ६ ॥ सूतउवाच ॥ भवद्भिर्यःकृतःप्रश्नस्तमचीकरदाशुगः ॥ यदुत्तरमुवाचेशस्तद्वदामितपोधनाः ॥ ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ विष्टरश्रवसिमौनमास्थितेसंनिवेद्यपरदुःखमपारम् ॥ किंचकारपुरुषोत्तमःपरस्त द्वदस्वबदरीपतेऽधुना ॥ २ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ गोलोकनाथोयदुवाचविष्णुंतदेवगुह्यंकथयामिवत्स ॥ वाच्यंसुभक्तायसदास्तिकायशुश्रूषवेदंभविवर्जिताय ॥ ३ ॥

कह्यो हतो ते कहुं छुं ॥ १ ॥ नारदे पुछयुं—बदरीकाश्रमना अधिपति ज्यारे विष्णु अपार एवुं बीजानुं दुःख जणावी मौन रह्या त्यारे श्रेष्ठ पुरुषोत्तमे शुं कर्युं ? ते हवे कहो ॥ २ ॥ श्रीनारायणे कह्युं—हे वत्सनारद, सदाआस्तिक, सांभळवाने इच्छनार, अने कपटथी रहित मारा भक्तने कहेवुं जोईये माटे गोलोकना पतिए विष्णुनेजे जे कर्युं ते छानुं छे ते छतांपण कहुंछुं ॥ ३ ॥

आ सारी कीर्तिने करनार, पुण्यने करनार, दशने आपनार मारा रूपने देनार, गजाओना वशपणाने करनार, दरिद्रपणाने टालवामा दावाग्निरूप, अने मोटा पुण्यवालाओंये अनन्य भक्तिथी सांभलवा तथा करवा योग्य छे ॥ ४ ॥ श्रीपुरुषोत्तम बोल्या– हे विष्णु तमे मलमासने हाथमां धरी जे अहिं आव्या ते सारु कर्युं आथी जगतमां कीर्ति पामशो ॥ ५ ॥ तमे जे जीवने

सुकीर्तिकृत्पुण्यकरंयशस्यंसत्पुत्रदंवश्यकरंचराज्ञाम् ॥ दारिद्र्यदावाग्निनलपपुण्यैःश्राव्यंतथाकार्यमनन्य भक्त्या ॥ ४ ॥ श्रीपुरुषोत्तमउवाच ॥ समीचीनंकृतंविष्णोयदत्रागतवान्भवान् ॥ मलमासंकरेकृत्वा लोकेकीर्तिमवाप्स्यसि ॥ ५ ॥ यस्त्वयांगीकृतोजीवःसमयैवांगीकृतः ॥ अतएनंकरिष्यामिगर्वोपरिम- यासमम् ॥ ६ ॥ गुणैःकीर्त्यानुभावेनषड्भगैश्चपराक्रमैः ॥ भक्तानांवरदानेनगुणैरन्यैश्चमामकैः ॥ ७ ॥ अहमेतैर्यथालोकेप्रथितःपुरुषोत्तमः ॥ तथायमपिलोकेषुप्रथितःपुरुषोत्तमः ॥ ८ ॥ अस्मैसमर्पिताः सर्वेयेगुणामयिसंस्थिताः ॥ पुरुषोत्तमेतिमन्नामप्रथितंलोकवेदयोः ॥ ९ ॥

अंगीकार कर्यो छे ते मेपण कर्योछे आथी आने सर्वनी उपर गुणो, कीर्ति, महिमा, छे ऐश्वर्य पराक्रमो भक्तोना वरदान, अने बीजापण मारा गुणाथी मारी बराबर करुं छुं ॥ ६ ॥ ७ ॥ जे रीते हुं आ गुणोथी जगत्मां पुरुषोत्तम प्रसिद्ध छुं ते रीते आपण लोकोमां पुरुषोत्तम प्रसिद्ध थशे ॥ ८ ॥ हे मधुदैत्यने मारनार विष्णु मारामां जे गुणो रह्या छे ते सघळा में आने अर्पेला

छे लोक तथा वेदमां पुरुषोत्तम एवुं, मारुं, जे नाम प्रसिद्ध छे ते पण तमारी प्रसन्नता सारु में आने आप्युं छे अने हुंज आनो स्वामी थयो छुं ॥ ९ ॥ १० ॥ आनां नामथी सघळुं जगत् पवित्र थशे, आ मास मारी समानता पामवाथी मासोनो अधिपति थशे ॥ ११ ॥ वळी जगत्मां पूजवा योग्य. जगत्मां नमवायोग्य अने सघळा पूजनाराओनां दुःख तथा दरिद्रताने खंडनार

तदप्यस्मैमयादत्तंतवतुष्ट्यैजनार्दन ॥ अहमेवास्यसंजातःस्वामीचमधुसूदन ॥ १० ॥ एतन्नाम्नाजगत्सर्वंपवित्रंचभविष्यति ॥ मत्साद्दृश्यमुपागम्यमासानामधिपोभवेत ॥ ११ ॥ जगत्पूज्योजगद्वंद्योमासोयंतुभविष्यति ॥ पूजकानांचसर्वेषांदुःखदारिद्र्यखंडनः ॥ १२ ॥ सर्वेमासाःसकामाश्चनिष्कामोयंमयाकृतः ॥ मोक्षदःसर्वलोकानांमत्तुल्योयंमयाकृतः ॥ १३ ॥ अकामःसर्वकामोवायोधिमासंप्रपूजयेत् ॥ कर्माणिभस्मसात्कृत्वामामेवैष्यत्यसंशयम् ॥ १४ ॥ यदर्थंचमहाभागायतिनोब्रह्मचारिणः ॥ तपस्यंतिमहात्मानोनिराहाराद्दढव्रताः ॥ १५ ॥

॥ १२ ॥ सघळा महिनाओ सकाम अने मे आने कामनाथी रहित कीधो छे एटलुंज नहि पण में मारी बरोबर, सर्व लोकोना मोक्षने आपनार कर्यो छे ॥ १३ ॥ कामनाथी रहित अथवा सर्व कामनावाळो जे अधिक मासने पूजशे ते कर्मोने भस्म करी संशय वगर मनेज पामशे ॥ १४ ॥ हे ध्वजउपर गरुडने धारण करनार विष्णु ! जे सारु महा भाग्यवान यतियो,

५

ब्रह्मचारियो, अने महात्माओ, आहार छोडी फळने पांदडांभर रही तप करे छे. वळी वर्षाकाळमां सघळा आश्रय थी रहित बीजा काम क्रोधने तजी इंद्रियोना समूहने जीति टाढ तडकाने सहन करी यत्न करे छे तोपण मारा ते अविनाशी, उत्तम पदने पामता नथी ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ पुरुषोत्तमनो भक्त तो महिनामात्रमां हरवखतवगर घडपण अने मृत्युथी रहित, ते

फलपत्रानिलाहाराःकामक्रोधविवर्जिताः ॥ जितेंद्रियचयाःसर्वेप्रावृट्कालेनिराश्रयाः॥१६॥ शीतातपसहाश्चै-
वयतंतेगरुडध्वज ॥ तथापिनैवमेयांतिपरमंपदमव्ययम् ॥१७॥ पुरुषोत्तमस्यभक्तास्तुमासमात्रेणतत्पदम् ॥
अनायासेनगच्छंतिजरामृत्युविवर्जितम् ॥ १८ ॥ सर्वसाधनतःश्रेष्ठःसर्वकामार्थसिद्धिदः ॥ तस्मात्संसे
व्यतामेषमासोयंपुरुषोत्तमः ॥ १९ ॥ सीतानिक्षिप्तबीजानिवर्धंतेकोटिशोयथा ॥ तथाकोटिगुणंपुण्यंकृतंमेपुरु-
षोत्तमे ॥ २० ॥ चातुर्मास्यादिभिर्यज्ञैःस्वर्गंगच्छंतिकेचन ॥ तत्रत्यंभोगमासाद्यपुनर्गच्छन्तिभूतलम् ॥२१॥

पदने पामे छे ॥ १८ ॥ आ पुरुषोत्तम मास सर्व साधनो थी श्रेष्ठ अने सर्व कामनाओना अर्थनी सिद्धिने देनार छे माटे सेव-
वो ॥ १९ ॥ जे रीने हलथी खेडेली जमीनमां वावेलां बी करोडो गणां वधे छे ते रीते मारा पुरुषोत्तममासमां करेलुं पुण्य करोड
गणुं वधे छे ॥ २० ॥ केटलाक चोमासमां रनल वगेर यज्ञो थी स्वर्गने पामे छे अने त्यां बनेला सुखने पामी पाछा

पृथ्वी तलमां आवे छे ॥ २१ ॥ पण जे आदर थी विधिप्रमाणे पुरुषोत्तमनें मंत्रे छे ते पोताना कुळने तारी संशय वगर मनेज
पामे छे ॥ २२ ॥ मने पामेलो माणस आ संसारमां मृत्युनां भय थी व्याकुल, मननी पीडा, रोग अने वृद्धपणाथी गळेलां
जन्मने फरी पामतो नथी ॥ २३ ॥ जेने पामी पाछो आवतो नथी ते, मारुं उत्तम धाम छे आवुं सत्य, वेदनुं वचन छे ते केम

विधिवत्सेवतेयस्तुपुरुषोत्तममादरात ॥ कुलंस्वकीयमुद्धृत्यमामेवैष्यत्यसंशयम् ॥ २२ ॥ मामुपेतोत्रसंसा
रंजन्ममृत्युभयाकुलम् ॥ आधिव्याधिजराग्रस्तंनपुनर्यानिमानवः ॥ २३ ॥ यद्गत्वाननिवर्ततेतद्धामपरमं
मम ॥ इतिच्छंदोवचःसत्यमसत्यंजायतेकथम् ॥ २४ ॥ एतन्मासाधिपश्चाहंमयैवायंप्रतिष्ठितः ॥ पुरुषो-
त्तमेतिमन्नामतदप्यस्मैसमर्पितम् ॥ २५ ॥ नस्मादेतस्यभक्तानांममाचिंतादिवानिशम् ॥ तद्भक्तका
मनाःसर्वाःपूरणीयामयैवहि ॥ २६ ॥ कदाचिन्ममभक्तानामपराधोधिगण्यते ॥ पुरुषोत्तमभक्तानां
नापराधःकदाचन ॥ २७ ॥

खोटुं थाय ! ॥ २४ ॥ आ मासनो अधिपति हुं छुं अने मेंज आनी प्रतिष्ठा करी छे. पुरुषोत्तम एवुं मारुं नाम छे ते पण में आने
आप्युं छे माटे आना भक्तोनी रात्रि दिवस मने चिंता छे अने मारे ज सघळी तेना भक्तोनी कामना पूरवी छे ॥ २५ ॥ २६ ॥
क्यारेक मारा भक्तोनो अपराध गणाय छे पण पुरुषोत्तमना भक्तोनो अपराध क्यारेपण गणातो नथी ॥ २७ ॥ हे विष्णु मारी

आराधना थी मारा भक्तोनी आराधना मने प्यारी छे. कोइ वखते मारा भक्तनी कामना देवामां हुं विलंब करुं छु पण मारा मासमां भक्तोनी कामनाने देवामां क्यारेपण वार लगाडतो नथी केमके जे मारा मासना भक्तो छे ते मने हुं अत्यंत व्हाला छे ॥ २८ ॥ २९ ॥ आ महिनामां जे अति मूढजनो जप ने दान वगेरेथी रहित, सत्कर्म ने स्नानथी रहित, अने देव, तीर्थ तथा द्विजानो द्वेष करनारा

मदाराधनतोविष्णोमदीयाराधनांप्रियम् ॥ मद्भक्तकामनादानेविलंबेहंकदाचन ॥ २८ ॥ मदीयमास भक्तानांनविलंबःकदाचन ॥ मदीयमासभक्तायेममैवातीववल्लभाः ॥ २९ ॥ यएतस्मिन्महामूढा जपदानादिवर्जिताः ॥ सत्कर्मस्नानरहितादेवतीर्थद्विजद्विपः ॥ ३० ॥ जायंतेदुर्भगादुष्टापरभाग्योप जीविनः ॥ नकदाचित्सुखंतेषांस्वप्नेपिशशशृंगवत् ॥ ३१ ॥ तिरस्कुर्वंतियेमूढामलमासंममप्रियम् ॥ नाचरिष्यंतियेधर्मंतेसदानिरयालयाः ॥ ३२ ॥

छे ते ओ दुर्भाग्यवाळा, दुष्टने बीजानां भाग्य उपर जीवनारा थाय छे ने ओने कोइ वखते स्वप्नमां पण ससलानां शिंगडा नी पेठे सुख नथी ॥ ३० ॥ ३१ ॥ जे मुर्खजनो. मारा प्यारा मलमासनो तिरस्कार करशे अने जे ओ धर्म आचरशे नहि

ते ओ सदा नरकमां रहेनारा थशे ॥ ३२ ॥ जे ओ त्रिजे त्रिजे वर्षे पुरुषोत्तम मासने पामी धर्म करशे नहि ते ओ कुंभी पाक नामना नरकमां पडशे ॥ ३३ ॥ वळी आ लोकमां दुःखरूपि वनना अग्निमां रहेला, अतिमूढ जनो. पुत्र, पौत्र अने स्त्रीथी थयेला, मोहोटां दुःखने पामश ॥ ३४ ॥ जे ओ नो अजाणनां श्रीमान, अति पुण्यरूप, मारो मास पुरुषोत्तम जाय

पुरुषोत्तममासाद्यवर्षेवर्षेतृतीयके ॥ नाचरिष्यंतिधर्मंयेकुंभीपाकेपतंतिते ॥ ३३ ॥ इहलोकेमहद्दुःखंपुत्रपौत्रकलत्रजम् ॥ प्राप्नुवंतिमहामूढादुःखदावानलस्थिताः ॥ ३४ ॥ तेकथंसुखमेधंतेयेषामज्ञानतोगतः ॥ श्रीमान्पुण्यतमोमासोमदीयःपुरुषोत्तमः ॥ ३५ ॥ याःस्त्रियःसुभगाःपुत्रसुखसौभाग्यहेतवे ॥ पुरुषोत्तमेकारिष्यंतिस्नानदानार्चनादिकम् ॥ ३६ ॥ तासांसौभाग्यसंपत्तिसुखपुत्रप्रदोह्यहम् ॥ यासांमासोगतःशून्योमन्नामापुरुषोत्तमः॥३७॥नतासामनुकूलोऽहंनसुखंस्वामिजंभवेत् ॥ भ्रातृपुत्रधनानांचसुखंस्वप्नेपिदुर्लभम्३८

ते ओ केम सुखथी वधीशके! ॥ ३५ ॥ सारां भाग्यवाळी जे स्त्रीओ. पुत्रनां सुख तथा सौभाग्य सारु पुरुषोत्तम मासमां स्नान, दान अने पूजावगेरे करशे ते ओने हुं सौभाग्य, संपत्ति, सुख अने पुत्र आपिश. जे स्त्रीओने मारा नामवाळो पुरुषोत्तम मास खालीजशे. तेओने हुं अनुकूळ नहि रहुं, स्वामिनु सुख नहि थाय. अने भाई पुत्र तथा धनोनुं सुख. स्वप्नमां पण

दुर्लभ थशे ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ माटे सघळाओर्ये ये संपूर्ण मनथी स्नान पूजाने जप वगेरे विशेष अने दान शक्तिने अनुसरिकरवुं ॥ ३९ ॥ जे आ पुरुषोत्तम महिनामां भक्तिथी मारी पूजा करशे ते धन तथा पुत्रनां सुखने भोगव्यापछी गोलो- कमां निवास करनार थशे ॥ ४० ॥ में सर्व महिनाओमां आने उत्तम कर्योछे माटे मारी आज्ञाथी सर्वजनो-

तस्मात्सर्वात्मनासर्वैःस्नानपूजाजपादिकम् ॥ विशेषेणप्रकर्तव्यंदानंशक्त्यनुसारतः ॥ ३९ ॥ येनाहम र्चितोभक्त्यामासेस्मिन्पुरुषोत्तमे ॥ धनपुत्रसुखंभुक्त्वापश्चाद्गोलोकवासभाक् ॥ ४० ॥ ममाज्ञयाजनाःसर्वे पूजयिष्यंतिमामकम् ॥ सर्वेषामपिमासानामुत्तमोयंमयाकृतः ॥ ४१ ॥ अतस्त्वमधिमासस्यचिंतांत्यक्त्वा रमापते ॥ गच्छवैकुंठमतुलंगृहीत्वापुरुषोत्तमम् ॥ ४२ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इति रसिकवचो निशम्यविष्णुःप्रबलमुदापरिगृह्यमासमेनम् ॥ नवजलदरुचंप्रणम्यदेवंझटितिजगामनिजालयंखगेन ॥४३॥

मारा मासने पूजशे ॥ ४१ ॥ आकारणथी हेलक्ष्मीनापति विष्णु, तमे अधिकमासनी चिंता तजी पुरुषोत्तमने लई जे नी तुला नथी एवा वैकुंठमां जाओ ॥ ४२ ॥ श्रीनारायण बोल्या- आ रसिक कृष्णनुं वचन सांभळी विष्णु घणा वहोला आनंदथी ए मासने लई नवा मेघना सरखी कांतिवाळा देवने प्रणाम करी झट पक्षि गरुडउपर बेसी पोताने स्थानके गया ॥ ४३ ॥

आरीते बृहन्नारदीय पुराणमां पुरुषोत्तममाहात्म्यना नारायणने नारदना संवादमां अधिकमासने ऐश्वर्य मल्युं आनामनो सातमो अध्याय गयो ॥ ७ ॥ सूत बोल्या—हे तपरूपि धनवाळाओ, विष्णुने श्रीकृष्णनो संवाद सांभळी प्रसन्न मनवाळा नारदे फरीने पण प्रश्न कर्यो ॥ १ ॥ नारद पुछवा लागा—हे प्रभु ज्यारे रुक्मिणीनापति विष्णु

इति श्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेऽधिमासस्यैश्वर्यप्राप्तिर्नामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ सूत उवाच ॥ ॥ नारदःकृतवान्प्रश्नंपुनरेवतपोधनाः ॥ विष्णुश्रीकृष्णसंवादं श्रुत्वासंतुष्टमानसः ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ वैकुंठंगतवतिरुक्मिणीशेकिंजातंतदनुवदप्रभोमे ॥ वृत्तांतंहरिसुतकृष्णयोश्चसर्वेषांहितकरभाविपुंसोः ॥ २ ॥ इतिसंप्रश्नसंहृष्टोभगवान्बदरीपतिः ॥ उवाच पुनरेवामुंजगदानंदनंबृहत् ॥ ३ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ अथश्रीरुक्मिणीनाथोवैकुंठंगतवा न्मुदा ॥ तत्रगत्वाधिमासंतंवासयामासनारद ॥ ४ ॥

वैकुंठमां गया त्यारे तेनी पाछळ शुं! थयुं ते अने आदि पुरुष अर्जुन अने श्रीकृष्णनुं सर्व लोकोनुं सदा हितकरी वृत्तांत कहो ॥ २ ॥ आवुं पुछवा थी हर्ष पामेला मोहोटुं जगत्ने आनंद देनारुं वृत्तांत एने कहेवा लागा ॥ ३ ॥ श्रीनारायण बोल्या—हे नारद रुक्मिणीना नाथ विष्णु गोलोक वासिने मल्या पछी आनंद थी वैकुंठमां गया अने त्यांजई ते अधिक मासने

पण पासे वसाव्यो ॥ ४ ॥ ज्यारे त्यांने निवासने पाम्यो त्यारे ते सुखी थयो तथा मासनो अधिपति बनवा थी विष्णुनी साथे रमवा लाग्यो ॥ ५ ॥ माया उपर प्यार राखनारा, प्रभु एवा विष्णु मलमासने बारेय मासोमां उत्तम करी मनथी प्रसन्न थया ॥ ६ ॥ हे मुनि ए पछी युधिष्ठिर तथा द्रौपदीने कृपा थी जोतां भक्तवत्सल भगवान, कृष्णे अर्जुनने आ वचन

तत्रत्यवसतिंप्राप्यमोदमानोभवत्तदा ॥ मामानामधिपोभूत्वारमतेविष्णुनासह ॥ ५ ॥ द्वादशस्वपिमासेषुम
लमासंवरंप्रभुः ॥ विधायमनसातुष्टोबभूवप्रकृतिंप्रियः ॥६॥ अथार्जुनमुवाचेदंभगवान्भक्तवत्सलः ॥ युधिष्ठि
रंचपांचालींनिरीक्षन्कृपयामुने ॥ ७ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ जानेऽहंगजशार्दूलतपोवनमुपागतैः ॥
भवद्भिर्दुःखमग्नैर्नादृतःपुरुषोत्तमः ॥ ८ ॥ वृंदावनकलानाथवल्लभःपुरुषोत्तमः ॥ प्रमादाद्गतवान्मासोभव-
तांकाननौकसाम् ॥९॥ युष्माभिर्नैवविज्ञातोभयद्वेषसमन्वितैः ॥ गांगेयद्रोणकर्णेभ्योभयसंत्रस्तमानसैः ॥१०॥

कह्युं ॥ ७ ॥ श्रीकृष्ण बोल्या—हे राजाओमां श्रेष्ठ हुं एम जाणु छुंके तपोवनमां आववा थी दुःखमां बुडेला तमो ए पुरुषोत्तमनो आदर कर्यो नथी ॥ ८ ॥ वृंदावनना चंद्ररूप कृष्णनो वहालो पुरुषोत्तम मास वनमां रहेतां तमारी प्रसन्नताथी गयो पण भय तथा द्वेषवाळा तमो ए भीष्म, द्रोण अने कर्णथी भयभीत मन होवा थी तेने जाण्यो नहिं ॥ ९ ॥ १० ॥

द्वैपायन व्यासथी मळेली विद्यानी आराधनमां तत्पर तथा युद्धमां शोभनार अर्जुन इन्द्रकीलपर्वतप्रत्ये गयो त्यारे तेना वियोगथी क्लेशपामतां तमोए पुरुषोत्तमने जाण्यो नहि पण हवेशुं करिशकाय (कशुं नहि) माटे अदृष्टनो आश्रय करो ॥ ११ ॥ १२ ॥ जेवुं पुरुषोनुं अदृष्ट (भाग्य) होय छे तेवुं सदा भासे छे अदृष्ट थी थयलुं फळ अवश्य भोगववुं पडे छे ॥ १३ ॥ मनुष्योये

कृष्णद्वैपायनादाप्तविद्याराधनतत्परे ॥ इंद्रकीलंगतवतिबीभत्सौरणशालिनि ॥ ११ ॥ तद्वियोगपरिक्लिष्टैर्नज्ञातःपुरुषोत्तमः ॥ युष्माभिःकिंप्रकर्तव्यमदृष्टमवलंब्यताम् ॥ १२ ॥ अदृष्टंयादृशंपुंसांतांदृशंभासतेसदा ॥ अवश्यमेवभोक्तव्यमदृष्टजनितंफलम् ॥ १३ ॥ सुखंदुःखंभयंक्षेममदृष्टात्प्राप्यतेजनैः ॥ तस्माददृष्टनिष्ठैश्चभवद्भिःस्थीयतांसदा ॥ १४ ॥ अथापरंप्रवक्ष्यामिभवतांदुःखकारणम् ॥ सेतिहासंमहाराजश्रूयतांमन्मुखादहो ॥ १५ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ पांचालीयंमहाभागापूर्वजन्मनिसुंदरी ॥ मेधाविद्विजमुख्यस्यपुत्रीजातासुमध्यमा ॥ १६ ॥

अदृष्ट थी सुख, दुःख, भय अने कल्याण पमाय छे माटे तमे पण हाल अदृष्टमां आस्था राखी सदा स्थिति करो ॥ १४ ॥ वळी हे महाराज, बीजुं पण तमारा दुःखनुं कारण इतिहास सहित कहुं छुं. ते मारा मुख थी सांभळो ॥ १५ ॥ श्रीकृष्ण बोल्या— आ महाभाग्यवाळी द्रौपदी पूर्वजन्ममां मेधावि नामना श्रेष्ठ ब्राह्मण थी सारा मध्यभागवाळी सुंदर पुत्री जन्मी हती ॥ १६ ॥

हे राजन ते केटलोक वखत जतां रूपने सौंदर्य थी शोभित, नेत्रना कटाक्षथी शोभनारी, दश वर्षनी थइ ॥ १७ ॥ चतुरताना गुणोथी संपन्न, चतुर एवी गुणसुंदरी पिताने एकज पुत्री हती तेथी अतिवहाली होवाने लीधे पुत्रीनी पेठे निरंतर लडावतां क्यारेपण ठबको अपाती नहती. वळी साहित्य शास्त्रमां कुशल अनें नीतिमां पण निपुण हती ॥ १८ ॥ १९ ॥ तेनी माता

कालेनगच्छताराजन्संजातादशवार्षिकी ॥ रूपलावण्यललितानयनापांगशालिनी ॥ १७ ॥ चातुर्य गुणसंपन्नापितुरेकैवपुत्रिका ॥ वल्लभातीववर्तेनेयंचतुरागुणसुंदरी ॥ १८ ॥ ललितापुत्रवन्नित्यंनकदा चित्प्रलंभिता ॥ ॥ साहित्यशास्त्रकुशलानीतावपिविशारदा ॥ १९ ॥ तन्मातास्वर्गतापूर्वंपित्रासापो षितामुदा ॥ पार्श्वस्थालिमुखंदृष्ट्वापुत्रपौत्रसुखस्पृहा ॥ २० ॥ तर्कयंतीनदाबालामामेवंचकथंभवेत् ॥ गुणभाग्यनिधिर्भर्तासुखदःसत्सुताःकथम् ॥ २१ ॥ एवंमनोरथंतस्केदैवेनध्वंसितंपुरा ॥ किंकृत्वाकिंवि दित्वामेकमुपास्यसुरेश्वरम् ॥ २२ ॥

प्रथम स्वर्गमां जवाथी पिताए हर्ष थी तेनें पोषी हती. बालक एवी ते पासे रहेनारी सखीयोनुं मुख जोइ ते वखते पुत्र तथा पौत्रनां सुखनी इच्छाथी मने आवुं केम थाय एम विचारवा लागी. शुं करवा थी ने शुं जाणवाथी मने गुणने भाग्यना खजाना रूपपति सुखने देनार थाय अने केवी रीते मारा पुत्रो थाय? आवा पूर्वे भाग्ये भांगी नाखेलो मनोरथ करवा

लागी हुं कया देवोना अधिपतिने सेवुं किंवा कया मुनिनी पासे रहुं अथवा कया तीर्थनो आश्रय करुं मारुं भाग्य केम सुई गयुं के कोइपण स्वामी इच्छातो नथी ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ अहो पंडित छतां पण पिता मारा, भाग्यने वश हावाथी मूढ छे के जेणे विवाहनो वखत आव्या छतां मने समान वरने आपी नथी ॥ २४ ॥ सखीयोना मध्यमां अध्यक्ष एवी कुमारी हुं दुःखथी पीडाउं छुं जे रीते मारी सखीयोनो समुदाय स्वामिना सुखने जाणनार छे ते रीते हुं नथी ॥ २५ ॥ मारी

किंवामुनिमुपातिष्ठेकिंवातीर्थमुपाश्रये ॥ ममभाग्यंकथंसुप्तंभर्ताकोपिनवांछति ॥ २३ ॥ पंडितोपिपितामूढो ममभाग्यवशादहो ॥ विवाहकालेसंप्राप्तेनहत्तासदृशेवरे ॥ २४ ॥ अध्यक्षाहंसखीमध्येकुमारीदुःखपीडिता ॥ नाहंस्वामिसुखाभिज्ञायथाचालिगणोमम ॥ २५ ॥ ममभाग्यवतीमाताकथंस्वर्गंगतापुरा ॥ एवंचिंताकुलाबालामनोरथमहोदधौ ॥ २६ ॥ निमग्नामोहसलिलेशोकमोहोर्मिपीडिता ॥ मेधावीऋषीराजासौविचचारमहीतले ॥ २७ ॥ कन्यादाननिमित्तंचविचिन्वन्सदृशंवरम् ॥ नाहशंवरमप्राप्यनिराशःस्वमनोरथे ॥ २८ ॥

भाग्यवाळी माता केम प्रथमथी स्वर्गमां गइ ? आप्रमाणे चिंता थी आकुल बनेली बाळकी मनोरथरूपी महासागरमांनां मोहरूपि जळमां बुडता शोकने मोहरूप मोजाओ थी पीडाती हती. जे ऋषिराज हतो ए मेधावी पृथ्वीउपर कन्याने देवानां कारण थी समान वरने गोतवा फरतो हतो पण तेना जेवा वरने नहि पामवाथी पोतानी इच्छामां निराश थयो ॥ २६ ॥

॥ २७ ॥ २८ ॥ पुत्रीनां अने पोतानां भाग्य थी संकल्परूपि पांजरुं भांगवाने लीधे भाग्यने योगे तीव्र, भयंकर, तावने पाम्यो ॥ २९ ॥ फरकतां सर्व अंगोमां जुदी पडीगएली तापनी ज्वालाथी आकुल श्वासोच्छ्वासथी युक्त, महोटी दारुण मूर्च्छा थी ठेबां खातो अने अत्यंत, मदिरा थी मत्त बनेलानी पेठे पृथ्वी उपरपडतो वेग आवतांज ते पृथ्वीनर्वे पड्यो ॥ ३० ॥ ३१ ॥

सुतास्वकीयभाग्याभ्यांभग्नसंकल्पपंजरः ॥ अवापदैवयोगेनज्वरंतीव्रंसुदारुणम् ॥ २९ ॥ स्फुटत्सर्वांग संभिन्नतापज्वालासमाकुलः ॥ श्वासोच्छ्वाससमायुक्तोमहादारुणमूर्छया ॥ ३० ॥ प्रस्खलन्निपतन्भूमौ मदिरामत्तवन्भृशम् ॥ आगच्छन्नेवभवनंमपपातधरातले ॥ ३१ ॥ यावत्सुतासमायातापितरंभयविह्वला ॥ तावन्मुमूर्षुःसंजातोभूसुरस्तामनुस्मरन् ॥ ३२ ॥ भाविनार्थबलेनैवमहसाजातवेपथुः ॥ कन्यादानप्रसंगोत्थमहोत्सवविवर्जितः ॥ ३३ ॥ अथप्राचीनगार्हस्थ्यकृतधर्मपरिश्रमात् ॥ संसारवासनांत्यक्त्वाहरौ चित्तमधारयत् ॥ ३४ ॥

जेटली वारमां भयथी विह्वल थयेली पुत्री पितानी पासे आवी तेटली वारमां ब्राह्मण तेने संभारतो मरवानी इच्छावाळा थयो ॥ ३२ ॥ थनारा अर्थ कामनां बलथी कन्यादानना प्रसंगथी थयेला महोत्सवथी रहितहोवाने लीधे एकदम तेने कंप थयो ॥ ३३ ॥ पछी पूर्वनां गृहस्थपणामां करेला धर्मना श्रमथी संसारनी वासनाने छोडी तेणे विष्णुमां चित्त धारण कर्युं

॥ ३४ ॥ मेधावी, तुर्त कमळनी पांखडी सरखा श्याम, त्रिभंगथी सुंदर आकारवाळा, पुरुषोत्तम एवा श्रीविष्णुने संभारवा लाग्यो ॥ ३५ ॥ हे रासना अधिपति, राधाना पति, अनिभयकर हाथरूपि दंडथी देवताओनां शत्रुओने दूर फेंकनार, अति उग्र दावानलनुं पान करनार, कुमारिकाओये उतारेलां वस्त्रोने हरनार, गायोना इन्द्र, दुःस्वने हरनार, मुर दैत्यना शत्रु, रा-

सस्मारश्रीहरिंतूर्णंमेधावीपुरुषोत्तमम् ॥ इंदीवरदलश्यामंत्रिभंगललिताकृतिम् ॥ ३५ ॥ रासेशराधारमणप्रचंडदोर्दंडदूरगहतनिर्जरारे ॥ अत्युग्रदावानलपानकर्तःकुमारिकोत्तारितवस्त्रहर्तः ॥ ३६ ॥ श्रीकृष्णगोविंदहरेमुरारेराधेशदामोदरदीननाथ ॥ मांपाहिमंसारसमुद्रमग्नंनमोनमस्तेहृषिकेश्वराय ॥ ३७ ॥ इतिमुनिवचनंनिशम्यदूराज्झटितियमुश्चचगमुकुन्दलोकात ॥ तदनुमृतमुनिंकरेगृहीत्वाचरणसरोरुहमीयुरीश्वरस्य ॥ ३८ ॥

धाना नाथ, जेना उदरमां दाम रहेल छे एवा, अने दीनोना नाथ, हे श्रीकृष्ण इन्द्रियोना अधिपति एवा आपने वारंवार नमन करूं छुं माटे संसाररूपि समुद्रमां बुडवाथी मारी रक्षा करो ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ आवुं दूरथी मुनिनुं बोलवुं सांभळी झट भगवानना दूत विष्णुना लोकथी आव्या अने ते पछी मरेला मुनिने हाथमां लइ इश्वरनां चरण कमळने पाम्या ॥ ३८ ॥

माणने उडी जतां जोइ हाय हाय एम ते पुत्री रुदन करवा लागी. पितानां देहने खोळामां धारण करी अति दुःख पामतां विलाप करवा मांडी ॥ ३९ ॥ ते बाळकी तो टीटोडीनी पेठे घणी वार विलाप करी अति दुःख पामतां विव्हल बनी जीवताने कहे तेम पिता प्रत्ये बोली ॥ ४० ॥ बालाए कहेवा मांडयुं—हे कृपाना समुद्र अने पुत्रीने आनंद देनारा पिता, आज कोना

प्राणोत्क्रमणमालोक्यहाहेतिसासुतारुदत ॥ अंकेकृत्वापितुर्देहंविललापसुदुःखिता ॥ ३९ ॥ कुररीवचिरंसातुविलप्यभृशदुःखिता ॥ उवाचपितरंबालाजीवंतमिवविह्वला ॥ ४० ॥ ॥ बालोवाच ॥ ॥ हाहापितःकृपासिंधोआत्मजानंददायक ॥ कस्यांकेमांनिधायाद्यगतोसिवैष्णवंपुरम् ॥ ४१ ॥ पितृहिनांचमांतातकोवासंभावयिष्यति ॥ नभ्रातानैवबंधुश्चनमेमातातपस्विनी ॥ ४२ ॥ भोजनाच्छादनेचिंतांकोमेतातकरिष्यति ॥ कथंतिष्ठाम्यहंशून्यवदेध्वनिविवर्जिते ॥ ४३ ॥ आश्रमेतेमुनिश्रेष्ठअरण्यइवनिर्जने ॥ अतःपरंपरिष्यामिजीवनेकिंप्रयोजनम् ॥ ४४ ॥

खोळामां मने राखी विष्णुना नगरमां गया छो ! ॥ ४१ ॥ हे बाप कोण मने पिता वगरनी होवाथी संभाळशे, मने भाइ नथी, मारो सगोनथी अने मारी तपस्वि मा पण नथी ॥ ४२ ॥ हे तात कोण हवे जमाडवामां अने वस्त्र ओढाडवामां मारी चिंता (फीकर) करशे ? हे मुनिश्रेष्ठ ! तमारा मनुष्यो वगरनां अरण्यना सरखा शून्य तथा वेदना अवाजथी रहित आश्रममां हुं केम रही

शकुं माटे हवे पछी मरण पामीश. मारे जीववामां शुं प्रयोजन छे? ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ हे दीकरी उपर स्नेह राखनार ! तपना ख-
जना रूप हे पिता विवाहनी क्रिया संपादन कर्या विनाज क्यां गया छो माटे हे तात अहिं आवो ॥ ४५ ॥ हे तात ! हमणां
घणीवारथी सुना छो माटे उभाथाओ, उभाथाओ, केम मुंगारह्या छो ! अमृतना सरखी वाणी बोलो ॥ ४६ ॥ आवुं कही जेना मुख

असंपाद्यैववैवाहंविधिंदुहितृवत्सल ॥ क्वगतोसिपितस्तातइहागच्छतपोनिधे ॥ ४५ ॥ राणींवदसु
धाकल्पांकथंतूष्णीमवस्थितः ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठहातातचिरंसुप्तोसिसांप्रतम् ॥ ४६ ॥ इत्युक्त्वाश्रुमुखीबाला
विललापमुहुर्मुहुः ॥ मुक्तकंठंरुरोदार्ताकुररीवसुदुःखिता ॥ ४७ ॥ तत्सुतारोदनंश्रुत्वाविप्रास्तद्व
नवासिनः ॥ अतीवकरुणंकोवारोदित्यस्मिंस्तपोवने ॥ ४८ ॥ मेधाऋषेःसुताशब्दंशनैर्निश्चित्यता
पसाः ॥ ससंभ्रमाःसमाजग्मुर्हाहाकारसमन्विताः ॥ ४९ ॥

उपर आंसु छे एवी बाळकी वारंवार विलाप करवामांडी अने टीटोडीना जेवी अतिदुःख पामेली पीडावाळी ते छूटकंठ थी रोवा
लागी ॥ ४७ ॥ ते पुत्रीनुं रोवुं सांभळी ने वनमां वसनारा तपस्वि ब्राह्मणो आ तपोवनमां कोण अत्यंत करुणा उपजावे
एवुं रुवे छे ? एम धारी फरीथी मेघाविऋषिनी पुत्रीना शब्दनो निश्चय करी उतावल सहित, हाहाकार युक्त आव्या ॥ ४८ ॥

॥ ४९ ॥ आवीने सघळाओये पुत्राना खोळामा रहेला मरेल मुनिने जोया त्यारे वनमां रहेनारा सघळा मुनियो रोवा ला-
गा ॥ ५० ॥ तेओयें पुत्रीना खोळामांथी शब (मडांने) स्मशानमां शिवनी समीपमां लई जइ अंत करवाना यज्ञना विधिथी
लाकडां खडकी वाल्युं ॥ ५१ ॥ बाळीने आव्या पछी कन्याने आश्वासना करी ते सघळाओ पोताने घेर गया अने कन्याए
धैर्य धरी शक्ति प्रमाणे खर्च कर्युं ॥ ५२ ॥ आ प्रमाणे पितानी परलोक संबंधि देहनी पाछळ करवानी क्रिया पुरी करी

आगत्यदद्दशुःसर्वेसुतांकस्थंमृतंमुनिम् ॥ ततःसंरुरुदुःसर्वेमुनयःकाननौकसः ॥ ५० ॥ सुतोत्संगाच्छवंनी
त्वाश्मशानेशिवसंनिधौ ॥ अंत्येष्ठिंविधिनाकृत्वातेऽदहनकाष्ठवेष्ठितम् ॥ ५१ ॥ ततःकन्यांसमाश्वास्यसर्वेते
स्वगृहान्ययुः ॥ कन्याधैर्यंसमालंब्ययथाशक्त्यकरोद्व्ययम् ॥ ५२ ॥ इत्यौर्ध्वदेहिकविधिंप्रणिधायपित्र्यंपुत्री
निवासमकरोच्चतपोवनस्मिन् ॥ माविव्यथेपितृजदुःखदवाग्निदग्धागौरिववत्समरणात्सुरभीत्रबाला ॥ ५३ ॥
इति श्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेकुमारीविलापोनामाष्टमोऽध्यायः ॥८॥

पुत्रीए तपकरवाने वनमां निवास कर्यो के ळना जेवी कोमळ ते बाळकी (वाछडाना) मरवाथी जेवी गाय होय तेवी पि-
ताथी थयेलां दुःखरूप वनना अग्नि थी बनेली व्यथा पामती हती ॥ ५३ ॥ आ प्रमाणे बृहन्नारदीय पुराणनां पुरुषोत्तम मा-
हात्म्यमां श्रीनारायणने नारदना संवाद विषे कुमारी विलाप नामनो आठमो अध्याय गयो ॥ ८ ॥

सूत बोल्या–त्यारपछी विस्मय पामेला, नारद मुनिए तेने आश्चर्यकारि मेधावि नामना श्रेष्ठ ब्राह्मणनी पुत्रीनुं वृत्तांत पुछ्युं ॥ १ ॥ नारद पुछवा लागा–हे मुनि! मुनिनी पुत्रीए ते तपोवनमां शुं करयुं अने कया उत्तम मुनियें तेनुं हस्तग्रहण करयुं ॥ २ ॥ श्रीनारायणे जवाब आप्यो–पोतना पिताने संभारी संभारीने वारंवार शोक करतां ने त्यां वसतां तेनो केटलोक

सूतउवाच ॥ ॥ ततस्तंविस्मयाविष्टःपप्रच्छनारदोमुनिः ॥ मेधाविद्विजवर्यस्यसुतावृत्तांतमद्भुतम् ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ मुनेमुनिसुतातत्रकिंचकारतपोवने ॥ कोवामुनिवरस्तस्याःपाणिग्रहमचीकरत् ॥ २ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ निवसंत्यास्ततस्तस्याःकियान्कालोविनिर्गतः ॥ स्मारंस्मारंस्वपितरंशोचंत्याश्चमुहुर्मुहुः ॥३॥ शून्यसद्मनिसंविष्टांयूथभ्रष्टांमृगीमिव ॥ गलद्बाष्पौघनयनांज्वलद्धृदयपंकजाम् ॥४॥ विनिःश्वासपरां दीनांसंरुद्धामुरगीमिव ॥ चिंतयंतीमपश्यंतींदुःखपारंकृशोदरीम् ॥ ५ ॥ तामाससादभगवान्भविष्यद्बलनोदितः ॥ यदृच्छयावनेतस्मिन्परमःकोपनोमुनिः ॥ ६ ॥

काल चाल्यो गयो ॥ ३ ॥ टोळामांथी जुदी पडेली मृगळीनी पेठें एकली शून्य घरमां बेठेली, खरतां आंसुओना प्रवाहथी भरेलां नेत्रोवाळी, बळतां हृदय कमळवाळी रोकेली सर्पिणीना सरखी, निःश्वास नांखवामां तत्पर, दीन, विचारतां दुःखनो पार नहि जोती, पातळां पेटवाळी ते कन्यानी पासे भविष्यनां बळें मोकलेला, समर्थ, उत्तम एवा क्रोधी, मुनि एनी मेळे ते

वनमां आव्या ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ जेनी दृष्टि मात्रथी सो यज्ञ करनारो इंद्रपण त्रासपामे जाणे साक्षात् सदाशिव होय तेम जटाना समूहथी ढंकाएला छे हे गजेंद्र तमारी आ माताने अति पूजा करवाथी अति प्रसन्न थई देवताओने आकर्षण करनारी विद्या (मंत्र) आपनार थया हता ॥ ७ ॥ ८ ॥ कृष्ण कहे छे— हे पृथ्वीना पालनार राजा अने नारायण कहे छे, हे

यद्विलोकनमात्रेणत्रस्येदपिशतक्रतुः ॥ जटाकलापसंछन्नःसाक्षादिवसदाशिवः ॥ ७ ॥ यस्त्वज्जनन्या राजेंद्रशैशवेतिप्रसादितः ॥ त्रिदशाकर्षिणींविद्यांददावस्यैसुपूजितः ॥ ८ ॥ येनाहमपिभूपालसर्वदेवनमस्कृतः ॥ रथेसंयोजितःसाक्षाद्रुक्मिण्यासहनारद ॥ ९ ॥ उभाभ्यांचालितेमार्गेरथेदुर्वाससान्विते ॥ अत्युग्रयातृषाशुष्यत्ताल्वोष्ठपुटयानया ॥ १० ॥ सूचितोहंजलार्थिन्यास्कंधस्थयुगयापुरा ॥ गच्छन्नेवपदाग्रेणसंपीड्यवसुधातलम् ॥ ११ ॥ आनीतवान्भोगवतींप्रियाप्रेमपरिप्लुतः ॥ सैवोर्ध्वगामिनीभूत्वातावन्मात्रेणवारिणा ॥ १२ ॥ न्यवारयन्महाराजरुक्मिणीतृषमुल्बणाम् ॥ तद्दृष्ट्वातत्क्षणोद्भूतक्रोधेनप्रज्वलन्निव ॥ १३ ॥

नारद ! जेने सर्व देवताओ नमे छे एवो हुं छुं तेनेपण साक्षात् रुक्मिणनी साथे रथमां जोडयो हतो ॥ ९ ॥ ज्यारे बेओये मार्गमां दुर्वासाथी युक्त रथ चलाव्यो त्यारे अति उग्र तर्षथी तालवु अने होठ रूपपडीयो सुकावाने लीधे पूर्वे जेनी कांध उपर धोंसरुं रहेल हतुं एवां ए रुक्मिणीये जलनी इच्छा मुने जणावी. प्रियाना प्रेमथी भिंजातां में चालतांज पगना आगल्या

भागथी पृथ्वी तळने दावी भोगवती (गंगा) ने आणी (उपजावी). हे महाराज ते उंचे गति करनार बनी तेटलांज पाणीथी उग्र, रुक्मिणीनी तृषाने मटाडनार थइ. ते जोइ तेज क्षणे उत्पन्न थयेला क्रोधथी बळना होय तेम प्रळयना अग्निनी पेठें उभाथयेला, क्रोधि मुनिए शाप आप्यो. अहो श्रीकृष्ण जेथी तमने रुक्मिणी सदा अत्यंत वहाली छे ते थी प्रियाना प्रेमवडे भिंजतां तमे मारुं अपमान करी पोतानी महत्ता बतावतां पाणी पीवराव्युं ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ माटे

प्रलयाग्निरिवोत्तिष्ठन्शशापकोपनोमुनिः ॥ अहोश्रीकृष्णनेत्यंतंवल्लभारुक्मिणीसदा ॥ १४ ॥ यद्भवान्मामवज्ञायप्रियाप्रेमपरिप्लुतः ॥ पाययामासपानीयंमाहात्म्यंदर्शयन्स्वकम् ॥ १५ ॥ दंपत्योरुभयोरेववियोगेस्तुयुधिष्ठिर ॥ इतियोदत्तवान्शापंसएवमुनिसत्तम ॥ १६ ॥ साक्षाद्रुद्रांशसंभूतःकालरुद्रइवापरः ॥ अत्रेरुग्रतपःकल्पवृक्षदिव्यफलंमहत् ॥ १७ ॥ पतिव्रताशिरोरत्नाऽनुसूयागर्भसंभवः ॥ दुर्वासानाममेधावीयथावैमूर्तिमत्तपः ॥ १८ ॥

ते स्त्री पुरुषनो जरूर वियोग थशे. आ प्रमाणे हे युधिष्ठिर जेणे शाप आप्यो हतो तेज मुनियोमां श्रेष्ठ साक्षात् रुद्रना अंशथी थयेल जाणे बीजा कालरुद्र होय तेम रहेला, अहो अत्रिनां उग्र तप रूपि कल्पवृक्षनां देवताइ फळरूप, पतिव्रताओनां मस्तकनां रत्नरूप अनुसुयाना गर्भथी थयेला, जाणे शरीरने धारणकरनारु तप होय तेम दुर्वासानामे धारण युक्त बुद्धिवाळा अनेक तीर्थो

नां जळथी भिंजाएल जटार्थी शोभित सारां मस्तकवाळा मुनि हता तेने आवता जोइ कुमारिका, शोकरूपि समुद्रथी बहार निकळी उभी थइ. धीरजथी मुनिना चरणोने नमी नमन करी जेणेने जनकनी पुत्री सीता वाल्मिकने कावे तेरी ते पोताना आश्रममां आणी बाळकी अर्थपग धोवानां जळ, जुदी जुदी जातनां वननां फळ अने फुलोथी तथा स्वागत प्रश्नथी आदरसहित मुनिनो

नैकतीर्थजलक्लिन्नजटाभूषितसच्छिरः ॥ तमालोक्यसमयांतंकुमारीशोकसागरात ॥ १९ ॥ उन्मज्योत्थायधैर्येणववंदेचरणौमुनेः ॥ नत्वाम्वाश्रममानीयजानकीवाल्मिकिंयथा ॥ २० ॥ अर्घ्यपाद्यैर्वन्यफलैःपुष्पैश्चविविधैर्मुनिम् ॥ स्वागतंपृच्छ्यमाबालापूजयामाससादरम् ॥ ततःसविनयाराजन्नुवाचमुनिकन्यका ॥ २१ ॥ बालोवाच ॥ नमस्तेतुमहाभागअत्रिगोत्रदिवाकर ॥ कुतोधिगमनंमाधोदुर्भगायाममाश्रमे ॥ ममभाग्योदयोजातस्तत्रागमननोमुने ॥ २२ ॥ अथवामतपितुःपुण्यप्रवाहप्रेरितोभवान् ॥ संभावयितुंमामेवत्वागतोमुनिसत्तमः ॥ २३ ॥

सत्कार करवा लागी. पछी हे राजन् मुनिनी कन्या विनय सहित बोली ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ बालकीए कह्युं—हे महाभाग अत्रि ऋषिना गोत्रमां सूर्य रूप, तमने नमस्कार थाओ हे सज्जन ! हुं दुर्भाग्य वाळी छु छतां मारा आश्रममां क्याथी तमारुं आववुं थयुं; हे मुनि तमारां पधारवाथी मारां भाग्यनो उदय थयो ॥ २२ ॥ अथवा मारा पिताना पुण्योना प्रवाहे प्रेरणा कर-

वाथी मुनियोमां श्रेष्ठ एवा आप मारी संभावना (सभाव) लेवाज आव्या ॥ २३ ॥ तमारा जेवा महात्मानां तीर्थरूप चरणनी रजने अडवाथी मारुं जन्म सफल थयुं अने आज मारुं व्रत पण सफल थयुं ॥ २४ ॥ तमारा सरखा, मोहोटा पुण्यवाळा मारी दृष्टिना मार्गमां आव्या माटे आज मारुं पुण्य सफल थयुं अने आज मारो संसार सफल थयो ॥ २५ ॥ आवुंकही ते बालकी तेनी आगळ मुंगी उभी रही अने शंकरना अंशथी थयेला दुर्वास मुनि मंदहास्य सहित आ बोल बोल्या ॥ २६ ॥

भवादृशांपादरजस्तीर्थरूपंमहात्मनाम् ॥ स्पृशंत्याःसफलंजन्मसफलंचाद्यमेव्रतम् ॥ २४ ॥ अद्यमेसफलं पुण्यमद्यमेसफलोभवः ॥ भवादृशामहापुण्यायन्मेदृष्टिपथंगताः ॥ २५ ॥ एवमुक्त्वाचसाबालातस्थौ तूष्णींतदग्रतः ॥ सस्मितंमुनिराहेदंदुर्वासाःशंकरांशजः ॥ २६ ॥ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ ॥ साधुसाधुद्विजसुतेकुलमभ्युद्धृतंपितुः ॥ मेधाऋषेःसुतपसःफलमेतादृशीसुता ॥ २७ ॥ कैलासादहमागच्छं ज्ञात्वातेधर्मशीलताम् ॥ त्वदाश्रममनुप्राप्तस्त्वयासंपूजितोस्म्यहम् ॥ २८ ॥ गमिष्यामिवरारोहेशीघ्रंबदरिकाश्रमम् ॥ द्रष्टुंनारायणंदेवंसनातनमुनीश्वरम् ॥ २९ ॥

दुर्वासा ए कह्युं–सारुं सारुं हे ब्राह्मणनी पुत्रि ते पितानां कुळनो उद्धार कर्यो तुं आवी पुत्री छोए मेधाति ऋषिनां सारां तपनुं फळछे ॥ २७ ॥ तारुं धार्मिक सदाचरण जाणी हुं कैलासथी आव्यो अने तारा आश्रमने पामवाथी ते मारी सारी पूजा करी ॥ २८ ॥ हे गणोथी उत्तम स्त्री हवे हु लोकने कारणें एकाग्र, अति उग्र तप करनारा, सनातन, मुनियोना ईश्वर

देव नारायणनुं दर्शन करवा उतावळथी बद्रीकाश्रम जइश. बालकी बोली हे ऋषि ! तमारां दर्शनथीज मारो शोकरूप समुद्र सुकाई गयो ॥ २९ ॥ ३० ॥ हवे पछी मारुं सारूं थशे केमके तमें मारी संभाळलीधी. हे दयाना सागर हे मुनि उत्पन्न थयेल मोहोटी झाळवाळा, दवाग्निने शुं नथी जाणता (जाणोछो) माटे तेने शांत करो घणुं विचारि जोतांक शुंपण मारा

तपश्चरंतमेकाग्रमत्युग्रंलोकहेतवे ॥ ॥ बालोवाच ॥ ॥ ऋषेत्वद्दर्शनादेवशुष्कोमेशोकसागरः ॥ ३० ॥ अतःपरंशुभंभावियस्मात्संभावितात्वया ॥ समुद्भूतबृहज्ज्वालदावहव्यभुजंमुने ॥ ३१ ॥ किंनवेत्सिदयासिंधोतंनिर्वापयशंकर ॥ हर्षहेतुर्नमेकश्चिद्दृश्यतेसुविचारतः ॥ ३२ ॥ नमातानपिताभ्रातायोमेधैर्यं प्रयच्छति ॥ कथंकारमहंजीवेदुःखसागरपीडिताः ॥ ३३ ॥ यांयांदिशंप्रपश्यामिसासाशून्याविभातिमे ॥ ममदुःखप्रतीकारंकुरुशीघ्रंतपोनिधे ॥ ३४ ॥ नमांकामयतेकश्चित्पाणिग्रहणहेतवे ॥ अतःपरंभविष्यामिवृषलीतिमहद्भयम् ॥ ३५ ॥

हर्षनुं कारण नथी ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ जे मने धीरज आपे ते माता नथी, पिता नथी अने भाई नथी आमदुःख सागरमां पीडाती हुं केम जीविशकुं ॥ ३३ ॥ हे तपना खजीना रूप, जे जे दिशा जोउछुं ते ते मने शून्य भासेछे माटे जल्दी मारां दुःखनुं निवारण करो ॥ ३४ ॥ कोइ पण पाणि ग्रहण माटे मारी इच्छा करतो नथी आथी हवे पछी शुं थई जई एवी मने महोटी

घास्तीछे॥ ३५ ॥ हे ब्राह्मण ते कारणथी मने निद्रा आवती नथी, जमवामां रुचि थती नथी अने मरवानी इच्छा वाळीछउं आवो मारो हवे निश्चयछे. आ प्रमाणे कही जेनां मुख उपर आंसु आवेलांछे एवी बालकी तेनी आगळ बोलतां अटकी ते समये दुर्वासा तेना उपायने काजे विचारवा लागा ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ नारायण बोल्या–आवुं मुनिनी पुत्रीनुं वचन सांभळी घणा तपोगुण

तस्मान्नजायतेनिद्रानरुचिर्भोजनेमम ॥ ब्रह्मन्मुमूर्षुरस्म्येवइतिमेनिश्चयोधुना ॥ ३६ ॥ इत्युक्त्वाश्रुमुखीबाला विररामतदग्रतः ॥ दुर्वासास्तदुपायार्थंविचारमकरोत्तदा ॥ २७ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इतिमुनितनयावचोनिशम्यबहुलतमामुनिगरूढविचार्यछंदः ॥ अतिशयकृपयाविलोक्यबालांकिमपिहितंनिजगादसारभूतम् ॥३८॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येदुर्वासस्तपोवनागमनंनामनवमोध्यायः ॥९॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ किंविचार्यबृहद्धामापरमःकोपनोमुनिः ॥ अब्रवीदृषिकन्यांतांतन्मेब्रूहितपोनिधे ॥१॥

वाळा मुनि दुर्वासा वेदने विचारि घणी कृपाथी बालकीने जोड कडवग सारभूत थयेलुं हितकारि बोल्या ॥ ३८ ॥ आवी रीते श्रीकृष्णे बृहन्नारदीय पुराणनां पुरुषोत्तमनां माहात्म्यमां दुर्वासानुं तपोवनमां आववुं आ नामनो नवमो अध्याय गयो ॥ ९ ॥

नारद बोल्या–हे तपना भंडार महोटां तेजस्वि, घणा क्रोधि मुनिए शुं विचार करी ते ऋषिनी कन्याने कह्युं ते मुने कहो.

॥ १ ॥ सूत बोल्या—हे ब्राह्मणो नारदनुं बोलवुं सांभळी बदरिकाश्रमना स्वामि छानुं तथा सर्वनुं हितकारि दुर्वासानुं वचन कह्युं ॥ २ ॥ श्रीनारायण बोल्या—हे नारद ते वखते कृपालु मुनियें मेधाविनी पुत्रीनुं दुःख दूर करवा जे कह्युं हतुं ते हुं कहुं छुं माटे सांभळो ॥ ३ ॥ दुर्वासा बोल्या—हे सुंदरी हुं कोइनेपण कहेतो नथी फकत तारे माटे विचारेल छे जे. छानाथी

॥ सूतउवाच ॥ ॥ नारदस्यवचःश्रुत्वाप्रोवाचबदरीपतिः ॥ दुर्वासोवचनंगुह्यंसर्वेषांहितकृद्द्विजाः ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्येऽहंयदुक्तंमुनिननातदा ॥ मेधावितनयादुःखमपनेतुंकृपालुना ॥ ३ ॥ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ ॥ शृणुसुंदरिवक्ष्यामिगुह्याद्गुह्यतरंमहत ॥ आख्येयंनैवकस्यापित्वदर्थंतु-विचारितम् ॥ ४ ॥ नविस्तरंकरिष्यामिसमासेनब्रवीमिते ॥ इतस्तृतीयःसुभगेमासस्तुपुरुषोत्तमः ॥ ५ ॥ तस्मिन्स्नातोनरस्तीर्थेमुच्यतेभ्रूणहत्यया ॥ एतत्तुल्योनकोऽप्यन्यःकार्तिकादिषुसुंदरि ॥ ६ ॥ सर्वेमासास्तथापक्षाःपर्वाण्यन्यानियानिच ॥ पुरुषोत्तममासस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ ७ ॥

अतिछानुं ने महोटुंछे ते तुने कहुंछुं माटे सांभळ ॥ ४ ॥ विस्तार नहि करतां टुंकाणमांज तुने कहुं छुं के हे सारांभाग्यवाळी आजथी त्रिजोज मास पुरुषोत्तम छे ॥ ५ ॥ तेमां तीर्थ विषे नाहेलो नर गर्भहत्याथी छुटे छे. हे सुंदरी ! आनी बरोबर कार्तिक वगेरेमां बीजो कोइ पण मास नथी ॥ ६ ॥ सघळा महिना, पखवाडियां अने जे जे पर्वो (परव) छे तेओ

पुरुषोत्तम महिनाना सोलमा भागने पण योग्य नथी ॥ ७ ॥ शास्त्रोमां कहेलां, जे सघळां साधनो छे तेओ पण आ मासना सोलमा भागनेपण योग्य नथी ॥ ८ ॥ हे सुंदरि बार हजार वर्ष गंगामां नहावाथी जे फल थाय अने सिंह राशिमां गयेल बृहस्पति होय त्यारे गोदावरीमां एकवार नाहावाथी जे फल थाय तेज फल पुरुषोत्तम महिनामां हरकोइ

साधनानिसमस्तानिनिगमोक्तानियानित्र ॥ मामस्यैनस्यनार्हंनिकलामपिचषोडशीम् ॥ ८ ॥ द्वादशाब्द सहस्राणिगंगास्नानेनयत्फलम् ॥ गोदावरीसकृत्स्नानाद्यत्फलंसिंहगेगुरौ ॥ ९ ॥ तदेवफलमाप्नोतिमासे वैपुरुषोत्तमे ॥ सकृत्सुस्नानमात्रेणयत्रकुत्रापिसुंदरि ॥ १० ॥ श्रीकृष्णवल्लभोमासोनाम्नाचपुरुषोत्तमः ॥ तस्मिन्संसेवितेबालेसर्वंभवतिवांछितम् ॥ ११ ॥ तस्मान्निषेवयाशुत्वंमासंतंपुरुषोत्तमम् ॥ मयापिसेव्यते सोऽयंपुरुषोत्तमवन्मुदा ॥ १२ ॥ एकदाभस्मसात्कर्तुमंबरीषंक्रुधामया ॥ मुक्ताकृत्यानदाबालेसुनाभं हरिणाज्वलत् ॥ १३ ॥

ठेकाणेपण एकवार ठीक नाहायाथी फळ मळेछे ॥ ९ ॥ १० ॥ हे बालकी, नामे करी पुरुषोत्तम मास श्रीकृष्णने वहालो छे माटे तेने सेववाथी सघळी इच्छा पूर्ण थाय छे ॥ ११ ॥ हुं पण हर्षथी पुरुषोत्तमनी पेठे जे आ प्रसिद्ध मासने सेवुं छुं तेथी तुं तत्काळ ते पुरुषोत्तम मासने सेव ॥ १२ ॥ हे बालकि एक दिवसे में क्रोधथी अंबरीष राजाने भस्म करवा

कृत्यां मोकली त्यारे विष्णुए मनेजमात्र भस्म करवा ते वखते प्रकाश पामतुं सुनाभ नामनुं चक्र मारीतरफ मोकल्युं, ते चक्र पुरुषोत्तमनां वनथीज पाछुं वल्युं ॥ १३ ॥ १४ ॥ हे सुंदरि ! त्रण लोकने मात्रबाळी भस्म करवाने समर्थ ते चक्र ज्यारे मारे विषे कशुं नहिकरी शकनारु थयुं त्यारे मने आश्चर्य थयुं ॥ १५ ॥ माटे हे मार्गी भाग्यशाळि श्रीमान् पुरुषोत्तम मासने भज-

मामेवभस्मसात्कर्तुंतदानींप्रेरितंमयि ॥ पुरुषोत्तमवनादेवतच्चक्रंसंन्यवर्तत ॥ १४ ॥ त्रैलोक्यंभस्मसात्कर्तुंसमर्थंतच्चसुंदरी ॥ मय्यकिंचित्करंजातंतदामेविस्मयोऽभवत् ॥ १५ ॥ तस्माद्भजस्वसुभगेश्रीमंतंपुरुषोत्तमम् ॥ इत्युक्त्वामुनिशार्दूलोविरराममुनेःसुताम् ॥ १६ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ दुर्वाससोवचनंश्रुत्वा-बालामूढधियावदत् ॥ भाविनाप्रेरिताराजन्नसूयाप्रेरितासती ॥ १७ ॥ दुर्वाससंमुनिश्रेष्ठंमनसिक्रोधसंयुता ॥ ॥ बालोवाच ॥ नमह्यंरोचतेब्रह्मन्यदुक्तंभवतामुने ॥ १८ ॥

आवुं मुनिनी पुत्रीने कही मुनियोमां श्रेष्ठ दुर्वासा विराम पाम्या ॥ १६ ॥ श्रीकृष्ण बोल्या–हे राजन् ! भाविये प्रेरणा करेली अने गुणमां दोष ठरावावानी बुद्धिए प्रेरेली होवाथी मनमां क्रोध पामेली बाळकी दुर्वासानुं वचन सांभळी मूढ बुद्धिथी मुनियोमां श्रेष्ठ, दुर्वासाने कहेवा लागी. बाळकी बोली हे मुनि हे ब्राह्मण तमे जे कह्युं ते मने गमतुं नथी ॥ १७ ॥ १८ ॥

केम माघवगेरे महिना कशुं नहि करी शके नारायणाने पाम्या तमे कार्तिक मासने केम कीओछो कहो छो ते कहो ॥ १९ ॥ वैशाख मास सेववाथी सारी कामनाने नथी आपतो शुं वळी सदाशिव वगेरे देवताओ सेवा करयाथी शुं फळ ने आपता नथी ॥ २० ॥ अथवा पृथ्वीमां प्रत्यक्ष देखाता देव सूर्यछे ते शु कामनाओने नथी देता ? वळी जगतनी माता पार्वती अने गणेश

कथंमाघादयोमासाअकिंचित्करतांगताः ॥ कथंकार्तिकमामंत्वमूनंवदसितद्वद ॥ १९ ॥ वैशाखःसेवितः किंवानदास्यतिसुकामितम् ॥ सदाशिवादयोदेवाःफलदाःकिंनसेविताः ॥ २० ॥ अथवाभुविमार्तंडोदेवःप्रत्यक्षदर्शनः ॥ सकिंनदाताकामानांदेवीचजगदंबिका ॥ २१ ॥ गणेशःसेवितःकिंवानसंयच्छतिकामितम् ॥ व्यतीपातादिकान्योगान्देवान्शर्वादिकानपि ॥ २२ ॥ सर्वानुलंघ्यवदतस्त्रपाकिंतेनजायते ॥ अयंतुमलिनोमासः सर्वकर्मविगर्हितः ॥ २३ ॥ असूर्यसंक्रमःश्रेष्ठःक्रियतेचकथंमुने ॥ वेदाहंसर्वदुःखानांपारदंश्रीहरिंपरम् ॥ २४ ॥ नान्यंपश्यामिभूदेवचिंतयंनीदिवानिशं ॥ रामाद्वाजानकीजानेः शंकरात्पार्वतीपतेः ॥ २५ ॥

छे ते सेवन करवाथी शुं इच्छा नथी पूरता ! व्यतीपात वगरे योगोने तथा शिव वगेरे सघळा देवोने ओलंगीने बोलतां तमने लाज केम थती नथी ? हे मुनि ! आ मासतो मेलो, सर्व कामोमां निंदा पामेल, सूर्यनी संक्रांतिथी रहित छतां तेने श्रेष्ठ केम करो छो. हे पृथ्वीना देव हुं, उत्तम एवा श्रीविष्णुने सर्व दुःखोना पारने आपनार जाणुं छुं पण दिवसरात्रि विचारतां

बीजाने देखती नथी. जानकी (सीता) ना पति रामथी अने पार्वतीना पति शंकरथी बीजो कोइ पण महोटो देव नथी के जे मारा दुःखने मटाडे हे विप्रोना स्वामि हे मुनि एओने छोडी केम मलमासने वखाणो छो ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ २६ ॥ आवुं ते, ब्राह्मणनी पुत्रीए कह्युं त्यारे ते क्रोधी मुनि बळतां शरीर सहित क्रोधथी रातां नेत्रवाळा थया ॥

नान्यः कोपिमहान्देवोयोमेदुःखंव्यपोहति ॥ एतान्विहायविप्रेंद्रकथंस्तौषिमलंमुने ॥ २६ ॥ एवमुक्तस्तया विप्रपुत्र्यासक्रोधनोमुनिः ॥ जाज्वल्यमानोवपुषाक्रोधसंरक्तलोचनः ॥ २७ ॥ तथापिनशशापैनांमित्रजां- कृपयान्वितः ॥ मूढेयंनैवजानातिहिताहितमपूर्णधीः ॥ २८ ॥ पुरुषोत्तममाहात्म्यंदुर्ज्ञेयंविदुषामपि ॥ किमुताल्पधियांपुंसांकुमारिणांविशेषतः ॥ २९ ॥ पितृहीनाकुमारीयंबालादुःखाग्निभर्जिता ॥ अतीवो- ग्रतरंशापंमदीयंसहतेकथम् ॥ ३० ॥

॥ २७ ॥ तो पण कृपा आववाथी एनें मित्रनी पुत्री जाणी शाप आपनार न थया आ अपूर्ण बुद्धिवाळी अने मूढ होवाथी हित अहितने जाणती नथी ॥ २८ ॥ पुरुषोत्तमनी मोहोटाई विद्वानोने पण दुःखें करी जणाय एवी छे त्यारे ओछी बुद्धिवाळा पुरुषोने तथा विशेषे करी कुमारीका ओनां दुःखो जाणी शकाय एमां शुं ॥ २९ ॥ आ पिताथी रहित,

अने दुःखरूपि अग्निथी शेकायली बालकी मारा अति उग्र शापने केम सहन करी शके! ॥ ३० ॥ आ कारणथीज कृपा वडे मनमां रहेला क्रोधने हरी स्वस्थ बनी मुनि अतिविह्वल ने बालकी प्रत्ये बोल्या ॥ ३१ ॥ दुर्वासाए कह्युं—अहो बालकि तुं मित्रनी पुत्री होवाथी तारेविषे मने कोइपण रीतनो क्रोध नथी. हे भाग्यरहित जेवुं तारा मनमां होय तेवुं इच्छा प्रमाणे

इत्येवंकृपयाक्रोधंसंजहारमनःस्थितम् ॥ स्वस्थोभूत्वामुनिःप्राहतांबालामतिविह्वलाम् ॥ ३१ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ अहोबालेनमेकोपोमित्रजेत्वयिकश्चन ॥ यत्तेमनसिनिर्भाग्येयथारुचितथाकुरु ॥ ३२ ॥ अपरंश्रूयतांबालेभविष्यंकिंचिदुच्यते ॥ पुरुषोत्तममासस्ययत्त्वयाऽनादरःकृतः ॥ ३३ ॥ सर्वथातत्फलं भाविइहवापरजन्मनि ॥ अतःपरंगमिष्यामिनरनारायणालयम् ॥ ३४ ॥ नचशप्तामयाभीरुमन्मित्रंते पितायतः ॥ हिताहितंनजानासिबालभावाच्छुभाशुभम् ॥ ३५ ॥

कर ॥ ३२ ॥ बीजुं हे बालकि बनवानुं कइपण कहुं छुं ने सांभळ तें जे पुरुषोत्तम मासनो अनादर कर्यो ॥ ३३ ॥ माटे सर्व रीते तेनुं फळ आ अथवा बीजा जन्ममां थशे हवे पछी हुं नरनारायणना आश्रममां जवानो छउं ॥ ३४ ॥ हे बीकण जे कारण थी तारो पिता मारो मित्र हतो ते कारणथी मे तने शाप नथी आप्यो तुं बालपणथी हित अहितने तथा सारा नठारनो

समजती नथी ॥ ३५ ॥ तारुं कल्याण थाओ हुं जइश मारो वखत वृथा न जाओ मारुं नठारुं जे थवानुं होय छे ते कोइ थी पण तजातुं नथी ॥ ३६ ॥ श्रीकृष्ण बोल्या–आम कही झट तपोगुणी. तपस्वी, मुनि दुर्वासा चाल्या अने तेज वखते पुरुषोत्तमनी निंदाथी ते निस्तेज बनी ॥ ३७ ॥ घणो काल विचारि तत्काल फलने देनारा, देवोना अधिपति, पार्वतीना

स्वस्तितेस्तुगमिष्यामिमास्तुकालात्ययोमम ॥ शुभंशुभेतरंभाविनकेनाप्यनुलंघ्यते ॥ ३६ ॥ श्रीकृष्ण-उवाच ॥ ॥ इत्युदीर्यजगामाशुतामसन्तापसोमुनिः ॥ तत्क्षणंनिष्प्रभामाभूत्पुरुषोत्तमहेलया ॥ ३७ ॥ विमृश्यसुचिरंकाळंतत्कालफलदंशिवम् ॥ आराधयामिदेवेशंतपसापार्वतीपतिम् ॥ ३८ ॥ इतिनिश्चि-त्यमनसामेधावितनयानृप ॥ दुष्करंतत्तपःकर्तुमियेषस्वाश्रमेस्थिता ॥ ३९ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ आर्षेयीप्रबलमुनेर्वचोविनिंद्यप्रोद्युक्तांधकरिपुसेवनेवनेस्त्र ॥ लक्ष्मीशंबहुलप्रदंविहायसावित्रीपति-मपितादृशंनिरस्य ॥ ४० ॥

पति, शिवने सेवुं आ प्रमाणे मनथी निश्चय करी हे नृप मेधाविनी पुत्रीए आश्रममां रहिने दुःखेंकराय एवुं तप करवा इच्छा करी ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ सूत बोल्या–ऋषिनी पुत्री अतिबलवान दुर्वासा मुनिमां वचनने निंदि बहु फलने देनारा, लक्ष्मी ना पति विष्णुने अने तेवा सावित्रीना पति ब्रह्माने पण तजी पोतानां वनमां अधकासुरना शत्रु शिवनी सेवामां खूब उद्योगी

थई ॥ ४० ॥ आरीते श्रीबृहन्नारदीय पुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवादमां कुमारीनो शिवनां आराधनना उद्योगनो दशमो अध्याय गयो ॥ १० ॥

नारद बोल्या—हे महामुनि ए कुमारीए सर्व मुनियोथी पण अति दुःखे कराय एवुं महोटुं कर्म कर्युं ते मुने कहो ॥ १ ॥

इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेकुमारीशिवाराधनोद्योगोनामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ अचीकरत्कुमारीयंमहत्कर्मसुदुष्करम् ॥ मुनीनामपि सर्वेषांतन्मेवदमहामुने ॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ अथारभतकल्याणीतपःपरमदारुणम् ॥ चिंतयंतीशिवंशांतंपंचवक्त्रंसनातनम् ॥ २ ॥ भुजंगभूषणंदेवंनंदिभृंगिनिषेवितम् ॥ चतुर्विंशतितत्त्वैश्चगुणैस्त्रिभिरभिष्टुतम् ॥ ३ ॥ महासिद्धिभिरष्टाभिःप्रकृत्यापुरुषेणच ॥ चंद्रखंडलसद्भालंजटाजूटविराजितम् ॥ ४ ॥

श्रीनारायणे कह्युं—पछी शांत, पांचमुखवाळा, सनातन, सर्पोरूपि आभूषणोवाळा नंदि अने भृंगि नामना गणोए सेवेला, चोविश तत्त्वोए तथा त्रण गुणोए स्तुति कराता, आठ मोहोटी सिद्धियोए अने प्रकृति तेमज पुरुषे वखाण कराता, चंद्रना भागथी शोभित कपाळवाळा, जटाना समूहथी शोभित, देव, शिवनुं चिंतन करतां

वाल्कीए अतिभयंकर तप आरंभ्युं ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ते (शिव) ने अंतःकरणमां धारि तेणें दुःखेकर्युं एवं महोटुं तप कर्युं उनालाना सूर्यना तापमां पांच अग्नियोना मध्यमां रहेली, अने हेमंत तथा शिशिर ऋतुमां ठंडां पाणीमांहे रहेली स्पष्ट मुखवाळी ते जेवुं जळमां रहेलुं कमल शोभे तेवी शोभती हती ॥ ५ ॥ ६ ॥ मस्तकनी नीचें फेलाएला सुंदर काला केशथीयुक्त

चचारदुश्चरंबालातमुद्दिश्यपरंतपः ॥ पंचाग्नीनांचमध्येसास्थायिनीग्रीष्मगेरवौ ॥ ५ ॥ हेमंतेशिशिरेचैवशीतवार्यंतरस्थिता ॥ व्यक्तवक्त्रातथारेजेजलस्थंकमलंयथा ॥ ६ ॥ शिरोधःप्रसृतश्यामनीलालकविगुंठिता ॥ जंबालवल्लरीपुंजैर्वेष्टितेवाब्जभौजले ॥ ७ ॥ ब्रम्हरंध्राद्गतश्रीमद्धूमराजिर्व्यदृश्यत ॥ नलिनंसेव्यमानेवमिलिंदालिःप्रसर्पिणी ॥ ८ ॥ वर्षास्वनावृताशेतेस्थंडिलेवृसिकान्विते ॥ संध्ययोरुभयोस्तन्वीधूमपानमचीकरत् ॥ ९ ॥

ते जळमां जाणे कादवमां उगेली वेळथी विंटाएली होय तेम शोभती हती ॥ ७ ॥ तेनां ब्रह्मरंध्र (माथानांछिद्र) मांथी निकळेली शोभित धूमाडानी पंक्ति जाणे विस्तारवाळी भ्रमराओनि पंक्ति कमळने सेवती होय तेम देखाती हती ॥ ८ ॥ वर्षाकाळमां आसनवाळां स्थंडिलपर ओढ्यावगर सुती हती अने पातळां शरीरवाळी ते बे संध्यामां धूंवाडानुं पान करती

हती ॥ ९ ॥ तेनुं तप सांभळी इंद्र घणी चिंता पाम्यो सघळा देवताओयें दुःखें करी पराभव पमाडाय एवी अने महर्षिओयें दुःखें करी पराभव पमाडाय एवी अने महर्षियोए इच्छा करवायोग्य थई ॥ १० ॥ हे राजाओने शोभावनार राजपुत्र, आरीते ऋषिनी पुत्रीने तपमां प्रवृत्त थतां नवहजार वर्ष वीतिगयां ॥ ११ ॥ तेनां तपथी प्रसन्न थयेला, पार्वतीना पति, भगवान्

पुरंदरःपरांचिंतामवापींश्रुत्यतत्तपः ॥ दुर्धर्षादिविजैःसर्वैःस्पृहणीयामहार्षिभिः ॥ १० ॥ एवंतपसिवृत्ता- यामार्षय्यांनृपनंदन ॥ गतान्यब्दसहस्राणिनवराजन्यभूषण ॥ ११ ॥ संतुष्टस्तपसातस्याभगवान्पार्व- तीपतिः ॥ दर्शयामासबालायैनिजंरूपमगोचरम् ॥ १२ ॥ तद्दृष्ट्वासहसोत्तस्थौदेहःप्राणमिवागतम् ॥ तपःकृशापिसाबालात्दृष्टपुष्टातदाभवत् ॥ १३ ॥ भूरिवातपसंक्लिष्टादेवमीढागरीयसी ॥ साबालाऽवन- ताभूत्वाववंदेगिरिजापतिम् ॥ १४ ॥

एवा महादेवजी ए बालकोने पोतानुं इंद्रियोथी न जणाय एवुं रूप दखाड्युं ॥ १२ ॥ ते जोईने तपथी दुबली थयली पण ते बालकी जेम प्राणने आवता जोइ देह उठे तेम तत्काल उभी थई अने ते वखते तडकाथी क्लेश पामेली पृथ्वी वरसादने पामवाथी जेवी श्रेष्ठ थाय तेवी हृष्टपुष्ट बनी गई ते बालकी नम्र थईने पार्वतीना पति शिवने वंदन करवा लागी

॥ १३ ॥ १४ ॥ अने भक्तिवाळा मनथी मानसिक उपचारो वडे विश्ववंदित, जगत्ना नाथने पूजी स्तुति करवा लागी ॥ १५ ॥ बालकी बोली--अरे पार्वतीना प्यारा प्राणनाथ हे समर्थ, प्राणियोना ईश्वर हे गौरीश्वर हे भर्ग हुं तमने नमुं छुं हे चंद्र सूर्य अने अग्निथी शोभित त्रण नेत्रवाळा, माथानी खोपरीओनी माळावाळा अने मारा आधार

मानसैरुपचारैस्तंसंपूज्यविश्ववंदितम् ॥ तुष्टावजगतांनाथंभक्तियुक्तेनचेतसा ॥ १५ ॥ ॥ बालोवाच ॥ ॥ अयेशैलजावल्लभप्राणनाथप्रभोभर्गभूतेशगौरीशशंभो ॥ नमःसोमसूर्याग्निदिव्यत्रिनेत्रमदाधारमुंडास्थिमालिन्नमस्ते ॥ १६ ॥ नरोनेकतापाभिभूतांगपीडःपरंघोरसंसारवार्धौनिमग्नः ॥ खलव्यालकालोग्रदंष्ट्राभिदष्टोविमुच्येद्भवंतंशरण्यंप्रपन्नः ॥ १७ ॥ विभोयेनत्राणःस्वकीयीकृतश्चमृताजीवितालर्कभूपालपत्नी ॥ दयानाथभूतेशचंडीशभव्यभवत्राणमृत्युंजयप्राणनाथ ॥ १८ ॥

रूप हुं तमने नमुं छुं ॥ १६ ॥ अनेक संतापोथी पराभव पामेलां अंगोनी पीडावाळो, भयंकर संसाररूपि समुद्रमां अत्यंत बुडेलो. अने दुर्जनरूप सर्पनी काळ जेवी बीहामणी दाढे डसेलो माणस. तमने शरण पामवाथी छूटे छे ॥ १७ ॥ हे विभु दयाना नाथ. भूतोना ईश्वर. चंडीना पति. कल्याणरूप, संसारथी बचावनार, मृत्युने जी-

तनार, प्राणना नाथ, यज्ञनो ध्वंस (नाश) करनार, समस्त शत्रुओने हणनार, सदा सेवकोना जन्मने टाळनार, जन्मने हरनार पूर्वे सृष्टिने करनार, प्राणनाथ, अने हे पापोने हरनार तमने नमस्कार छे माटे जेणे बाणासुरने पोतानो करयो हतो अने जेणे मरेली, अलर्क राजानी स्त्रीने जीवाडी हती ते आप आपनीनुं रक्षण करो ॥ १८ ॥ १९ ॥ आ रीते हे राजा मन

मखध्वंसकर्तःसमस्तारिहर्तःसदामेवकानांभवध्वंसकर्तः ॥ नमोजन्महर्तःपुरासृष्टिकर्तस्त्वदीयानवप्राण नाथाघहर्तः ॥ १९ ॥ इत्येवंमनसावाचाशिवंस्तुत्वातपस्विनी ॥ विरराममहाभागामेधावितनयानृप ॥ २० ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ तत्कृतंस्तोत्रमाकर्ण्यतपसोग्रतरेणच ॥ प्रसन्नवदनांभोजस्तमुवाचसदा शिवः ॥ २१ ॥ ॥ शिवउवाच ॥ ॥ वरंवरयभद्रंतेयस्तेमनवांछितः ॥ प्रसन्नोस्मिमहाभागेमामा खिदतपस्विनि ॥ २१ ॥

तथा वाणीथी शिवनी स्तुति करी तपस्वि, महाभाग्यवाळा, मेधाविनी पुत्री विराम पामी ॥ २० ॥ श्रीकृष्णे कह्युं–तेणें करेली स्तुति सांभळवाथी अने अति उग्र तपथी, प्रसन्न मुखकमळवाळा, सदाशिव तेने कहेवा लाग्या ॥ २१ ॥ शिवें बोल्या–हे महाभाग्यवाळि, तप करनारि, हुं प्रसन्न थयो छुं माटे खेद न कर तारुं कल्याण थशे तारा मनमां जे इच्छा होय ते

वर मांग ॥ २२ ॥ ते सांभळीने हे राजन् महोटा आनंदमां नाहेली ए कुमारीका अति प्रसन्न थयेला सदाशिव प्रत्ये आ वचन बोली ॥ २३ ॥ बालकीए कह्युं-हे दीनोना नाथ, दयाना समुद्र अने हे प्रभु जो मारी उपर प्रसन्न छो तो मारुं धारेलुं आपो. वार न करो ॥ २४ ॥ हे महादेव, पति आपो मने पति आपो हुं पतिने वारंवार मागुं छुं माटे पति आपो

तदाकर्ण्यकुमारीयंमहानंदपरिप्लुता ॥ उवाचवचनंराजन्सुप्रसन्नंसदाशिवम् ॥ २३ ॥ ॥ बालोवाच ॥ दीननाथदयासिंधोप्रसन्नश्चेन्ममोपरि ॥ तदात्मकामितंदेहिमाविलंबंकुरुप्रभो ॥ २४ ॥ पतिंदेहिपतिं-मह्यंपतिंपतिमहंवृणे ॥ पतिंदेहिमहादेवनान्यन्मोचिंतितंहृदि ॥ २५ ॥ एवमुक्त्वातदार्षेयीविरराम-कपर्दिनम् ॥ तदाकर्ण्यमहादेवोजगादमुनिकन्यकाम् ॥ २६ ॥ ॥ शिवउवाच ॥ ॥ त्वयायत्स्वमुखे नोक्तंतदस्तुमुनिकन्यके ॥ पंचकृत्वस्त्वयायस्मात्पतिःसंप्रार्थितोधुना ॥ २७ ॥

मारा हृदयमां बीजुं विचारेलुं नथी ॥ २५ ॥ आवुं शंकरने कही ते समये ऋषिनी पुत्री विराम पामी अने ते सांभळी महादेव मुनिनी कन्याने आवुं कहेवा लाग्या ॥ २६ ॥ शिव बोल्या-हे मुनिनी कन्या में जे पोताने मोढे कह्युं ते थशे हे सुंदरि तें जेथी हमणां पांचवार पति माग्यो तेथी तारा पांच पति शूरा, सर्व धर्मने जाणनारा, सज्जन, सत्यपराक्रमवाळा, यज्ञकरनारा पो-

ताना गुणोथी ख्याति पामेला, सत्य प्रतिज्ञावाळा, जीतेंद्रिय, सवळा नारा मुखने जोनारा, अने गुणोथी शोभनारा राजा थशे ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ श्रीकृष्णें कह्युं–आवु ते महादेवनुं अतिप्यारुं नहि एवुं वचन सांभळी बोलवामां कुशल बालकी नम्र थईने बोली ॥ ३० ॥ बालकीए कह्युं–हे पार्वतीना पति सदाशिव, आ प्रमाणे मने लोकमां अति कौतुक न था ओ केमके एक स्त्रीने एकज

तस्मात्पंचभविष्यंतिपतयस्तवसुंदरि ॥ शूराःसकलधर्मज्ञाःमाधवःसत्यविक्रमाः ॥ २८ ॥ यज्वानःस्वगुणख्याताःसत्यसंधाजितेंद्रियाः ॥ तन्मुखप्रेक्षकाःसर्वेगजन्यागुणशालिनः ॥ २९ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यधूर्जटेरनतिप्रियम् ॥ उवाचावनताभूत्वाबालावाक्यविशारदा ॥ ३० ॥
॥ बालोवाच ॥ ॥ एवंमगिरीजाकांतमास्तुलोकेऽतिकौतुकम ॥ एकस्थाएकएवास्तिभर्तानार्याः सदाशिव ॥ ३१ ॥ नदृष्टानश्रुताक्वापिनार्यैकापंचभर्तृका ॥ एकस्यपंचपत्न्यस्तुपुरुषस्यभवंतिहि ॥ ३२ ॥ त्वदीयाहंकथंशंभोभवेयंपंचभर्तृका ॥ नैवार्हमिवचस्त्वेवंमयिवक्तुंकृपानिधे ॥ ३३ ॥

पति होय छे ॥ ३१ ॥ क्यांयपण एक स्त्री पांचपतिवाळी नथी जोइ के नथी सांभळी पण एक पुरुषने पांच स्त्री होय छे ॥ ३२ ॥ हे कृपाना समुद्र शंभु हुं तमारी थईने केम पांच पतिवाळी थाउं ' माटेत्रिपे तमे आवुं वचन कहेवा योग्य नथी ॥ ३३ ॥

कारण के हे प्रभु हुं तमारी छुं माटे तमनेज लाज थशे आवुं तेनुं वचन सांभळी शंकरें फरीने तेन कह्युं ॥ ३४ ॥ शिव बोल्या—हे विकण तुने आ जन्ममां नहि थाय पण मे जे कह्युं ते बीजा जन्ममां थसे तेमां तुं तपनां बळथी स्त्रीनां शरीरथी नहि जन्मेली थइश ॥ ३५ ॥ अने स्वामिथी थयेलां सुखने पाम्या पछी उत्तम पदने पामिश. हे सारी भमरवाळि पूर्वे तें मारुं

तवैवजायतेलज्जात्वदीयाहंयतःप्रभो ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्याःशंकरःप्राहतांपुनः ॥ ३४ ॥ शिवउवाच ॥ मास्तुतेस्मिन्भवेभीरुभव्यंतत्परजन्मनि ॥ अयोनिसंभवात्रभविष्यसितपोबलात् ॥ ३५ ॥ भर्तृजं- सुखमासाद्यततोगंत्रीपरंपदम् ॥ दुर्वासामेप्रियामूर्तिःसत्वयाऽवमतःपुरा ॥ ३६ ॥ सचेत्कोपावृतःसुभ्रूनि र्दहेद्भुवनत्रयम् ॥ त्वयागर्वातिरेकेणब्रह्मतेजःप्रमर्दितम् ॥ ३७ ॥ पुरुषोत्तमस्त्वयामासोनकृतोभगव त्प्रियः ॥ यस्मिन्नर्पितमैश्वर्यंश्रीकृष्णेनात्मनःस्वकम् ॥ ३८ ॥ अहंब्रम्हादयोदेवानारदाद्यास्तपस्विनः ॥ यदादेशकराबालेतदाज्ञांकोविलंघयेत् ॥ ३९ ॥

प्रिय शरीररूप जे दुर्वासा छे तेनु अपमान कर्युं छे जो ते कोपायमान थाय तो त्रण जगत्ने बाळी नांखे आवुं छतां तें घणा गर्व थी ब्राह्मणनां तेजनुं अपमान कर्युं वळी तें जेमा श्रीकृष्णें पोताथी पोतानुं सामर्थ्य आपेल छे एवो भगवान्नो प्यारो पुरुषोत्तम मास करेलो नथी ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ हे बाळकि हुं ब्रम्हावगेरे देवताओ, नारद वगेरे तपस्वियो जेनी

આજ્ઞાર્ને ઉઠાવનારા છીયેં તેની આજ્ઞાને કોણ ઓળંગે ॥ ૩૯ ॥ ને લોકમાં માન પામેલા માસને હે મૂઢ તેં પૂજ્યો નથી આથી હે બ્રાહ્મણની પુત્રિ તુને પાંચ પતિ થશે ॥ ૪૦ ॥ હે બાલકિ પુરુષોત્તમનું ખંડન કરવાથી આમાં ફેર થશે નહિ જે તે માસની નિંદા કરે છે તે જરૂર ઘોર નરકમાં જાયછે ॥ ૪૧ ॥ વળી તેનું અવળું થાય છે ને ક્યારેપણ બીજી રીતે થતું નથી જે ઓ પુરુષોત્તમના ભક્ત છે તેઓ પુત્ર, પૌત્ર અને ધનવાળા થઇ આ લોકને પરલોકની સિદ્ધિને પામ્યા છે પામેછે અને પામશે

समासोनत्वयामूढपूजितोलोकपूजितः ॥ अतस्तेपंचभर्तारोभविष्यंतिद्विजात्मजे ॥ ४० ॥ नान्यथाभावि तद्बालेपुरुषोत्तमखंडनात् ॥ योवैनिंदतितंमासंसयातिघोररौरवम् ॥ ४१ ॥ विपरीतंभवेत्तस्यनकदाप्यन्य थाभवेत् ॥ पुरुषोत्तमस्ययेभक्ताःपुत्रपौत्रधनान्विताः ॥ ४२ ॥ ऐहिकामुष्मिकींसिद्धिंयातायास्यंतियांति च ॥ वयंसर्वेपिगीर्वाणाःपुरुषोत्तमसेविनः ॥ ४३ ॥ यस्मिन्संसेवितेशीघ्रंप्रीयतेपुरुषोत्तमः ॥ सेवनीयंक थंमासंनभजामसुमध्यमे ॥ ४४ ॥ अत्युत्कटानांमहतांवचोमिथ्याकथंवद ॥ अनुनेयाहिमुनयःसदसद्वा दवादिनः ॥ ४५ ॥ वदन्नेवंनीलकंठःक्षिप्रमंतर्दधेहरः ॥ चकितासावदद्बालायूथभ्रष्टामृगीयथा ॥ ४६ ॥

અમે સઘળા દેવતાઓ પણ પુરુષોત્તમને સેવિયેં છીયેં ॥ ૪૨ ॥ ૪૩ ॥ હે સારા મધ્યવાળિ જેની સેવાથી પુરુષોત્તમ (શ્રીકૃષ્ણ) ઝટ પ્રસન્ન થાય છે તે સેવવા યોગ્ય માસને કેમ ન સેવિયેં ! ॥ ૪૪ ॥ અતિ ઉગ્ર મોહોટા ઓનું વચન કેમ ખોટું થાય કહે (અર્થાત્ ન થાય) માટે સારા નઠારા બોલ કહેનારા મુનિયોને માનવા જોઇયે, ॥ ૪૫ ॥ આવું કહેતા

श्यामकंठवाळा शिव झट अंतर्धान थया अने ते बालकी टोळांथी जुदी पडेली मृगलीनी पेठे चकित थइ ॥ ४६ ॥ सूत बोल्यो–हे मुनिश्वरो जेनो चंद्रमाना भागथी चिन्हवाळो कपालनो भाग छे एवा सदाशिव पोतानी दिशामां गया त्यारे जेवीरीते वृत्रासुरने मारनारा इंद्रने हत्या पीडती हती तेवीरीते मुनिराजनी कन्याके चिंता पीडवा लागी ॥ ४७ ॥ आ

सूतउवाच ॥ शशांकलेखांकितभालदेशेसदाशिवेशैवदिशंप्रयाते ॥ चिंताबबाधेमुनिराजकन्यांहत्यायथावृत्रहणंमुनीशाः ॥ ४७ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येशिववाक्यंनामएकादशोध्यायः ॥ ११ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ शितिकंठेगतेनाथबालाकिमकरोच्छुचा ॥ तन्मेवदविनीतायशुश्रूषाधर्मसिद्धये ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ एवमेवपुरापृष्टःश्रीकृष्णःपांडुसूनुना ॥ यदुवाचवचोराज्ञेतन्मेनिगदतःशृणु ॥ २ ॥

प्रमाणे श्रीबृहन्नारदीय पुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यमां शिववाक्यनामनो अगीयारमो अध्याय गयो ॥ ११ ॥ नारदें पुछयुं–हेनाथ ज्यारे नीलकंठ एवा शिव गया त्यारे बालकी ए शोकथी शुं कर्युं ते विनयथी रह्यो छुं माटे मुने सांभळवानी ईच्छाना धर्मनी सिद्धि सारु कहो ॥ १ ॥ श्रीनारायणे कह्युं–आवुंज पूर्वे पांडवें श्रीकृष्णने पुछयुं हतुं अने तेणे

राजानें जे बचन कह्युं हतुं ते मारा कहे वाथी सांभळो ॥ २ ॥ श्रीकृष्ण—बोल्या हे राजन् आरीते शिवना जवाथी निस्तेज, निःश्वासमांतत्पर भयपामेली, अने आंसुओ मलिन नेत्रवाळी थयेली ते, पातळां पेटवाळी, तप करनारी बालकी कुमारिका हृदय रूपि अग्निनी झळझळती झाळथी सळगेलां अंगवाळी होवाथी जेवी दावाग्निवडे पांदडां वगेरे बळवाथी लता होय तेवी बनी

॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ एवंगतेशिवेराजन्माबालाविगतप्रभा ॥ निःश्वासपरमाभीतासाश्रुनेत्राकृशोदरी ॥ ३ ॥ हृदयाग्निलमज्जाल्लाज्वलितांगीकुमारिका ॥ दावाग्निदग्धपत्रासालतेवासतपस्विनी ॥ ४ ॥ दुःखमीर्ष्यामापवत्यामेवंकालोमहानगतः ॥ अस्मौनामवचस्कंदनाद्दर्शीतापसींप्रभुः ॥ ५ ॥ सहसातांसमापन्नांफणीवाखुनिवेशनम् ॥ इतिकालेनबलिनावशंनीतातपस्विनी ॥ ६ ॥ प्रावृण्मेघावृते व्योम्निविद्युत्सौदामनीयथा ॥ तथाऽऽश्रमेस्वकेनष्टातपसादग्धकल्मषा ॥ ७ ॥

॥ ३ ॥ ४ ॥ आरीते ऋषिनी पुत्रीने दुःखपामतां मोटो काळ चाल्यो गयो अने ते तेथी तापसीने समर्थ काळें घेरी जेम सर्प उदरनां स्थानकने पोहोंचे तेम दुःखपामती ते कन्याने तत्काळ काळ प्राप्तथयो आ रीते बळवान् काळें तप करनारी कन्याने वर्षाकाळनां वादळांओयें घेरेलां आकाशमां रहेली सुदामा पर्वतनी विजलीनीपेठें नगपणाने प्राप्तकरीने ते रीते पोताना

आश्रममां तपथी जेनां पाप बळी गयांछे ऐवी ते नागपामी ॥ ७ ॥ ६ ॥ ७ ॥ तेज वखते वसिष्ट, यज्ञसेनराजाए महोटा सर सामानवाळो, उत्तम यज्ञ करवा मांडयो हतो तेना यज्ञना कुंडमांथी सोनाना सरखी कांतिवाळी, कुमारिका पेदा थइ. ते आ द्रुपदराजानी पुत्री द्रौपदी पृथ्वीना सर्व लोकोमां प्रसिद्ध थइछे ॥ ८ ॥ ९ ॥ जे पूर्वे ऋषिनी पुत्री हती ते आ द्रौपदी हे राजन् स्वयंवरमां राजाओनुं मंडल क्षोभ पामवाथी भीष्म कर्ण वगेरे सघळा घणा राजाओने तृणरूप करी अर्जुनें मत्स्यवेध करेलो

तदानीमेवधर्मिष्ठोयज्ञसेनोनराधिपः ॥ बृहत्संभारसंपन्नमकरोद्यज्ञमुत्तमम् ॥ ८ ॥ तद्यज्ञकुंडादुद्भूताकुमारीकनकप्रभा ॥ सेयंद्रुपदशार्दूलतनयाप्रथिनाभुवि ॥ ९ ॥ द्रौपदीसर्वलोकेषुह्यार्षेयीयापुराऽभवत् ॥ सेयंस्वयंवरेराजन्मत्स्यवेधेकृतेसति ॥ १० ॥ लब्धार्जुनेनपांचालीक्षुभितेराजमंडले ॥ तृणीकृत्यनृपान्सर्वान्भीष्मकर्णादिकान्बहून् ॥ ११ ॥ सेयंकचग्रहंप्राप्तादुष्टदुःशासनान्मुने ॥ वचांसिकर्णशूलानिश्राविताबरवर्णिनी ॥ १२ ॥ मयाचोपेक्षिताराजन्पुरुषोत्तमहेलनात् ॥ यदामयिकृतस्नेहामन्नामान्यवदन्मुहुः ॥ १३ ॥

होवा थी मेळवी ॥ १० ॥ ११ ॥ ते आ उत्तम स्त्री हे मुनि दुष्ट दुःशासन थी चोटलो झालवापणाने पामी अने कानमां शूलरूप वचनो संभळावाणी ॥ १२ ॥ हे राजन् पुरुषोत्तमनुं अपमान करवाथी में पण तेनी उपेक्षा करी (तेने नगणकारी) ज्यारे मारे विषे स्नेह करी वारंवार हे दामोदर, दयाना समुद्र, जगत्‌ना पति, कृष्ण, हे नाथ, लक्ष्मीना नाथ, केशव क्लेशोना

टाळनार, हे कृष्ण आ मारां नामो बोलवा मांडी ॥ १३ ॥ १४ ॥ हे इंद्रियोना अधिपति मने मा नथी बाप नथी भायोना पुत्रोनो समुदाय नथी सखीओ नथी कुलनी स्त्री नथी बेहेननो पुत्र नथी सगो नथी अने प्यारो प्राणनाथ नथी सघळुं तमेज छो ॥ १५ ॥ हे गोविंद, गोपीओना नाथ, दीनना बंधु अने दयाना खजाना रूप हे प्रभु दुःशासने पराभव पमाडेली

दामोदरदयासिंधोकृष्णकृष्णजगत्पते ॥ हेनाथहेरमानाथकेशवक्लेशनाशन ॥ १४ ॥ नमातान तातोनचभ्रातृवर्गोनसख्योनजामिर्नवैभागिनेयः ॥ नबंधुर्नचेष्टोनवैप्राणनाथोऽत्हृषीकेशसर्वंभवानेवमेऽस्ति ॥ १५ ॥ ॥ गोविंदगोपिकानाथदीनबंधोदयानिधे ॥ दुःशासनपराभूतांकिंनजानासिमांप्रभो ॥ १६ ॥ दुःशासनपराभूतातदाद्रुपदनंदिनी ॥ मदीयस्मरणंप्राप्ताविस्मृतापिमयापुरा ॥ १७ ॥ शीघ्रंगरुडमारुह्यतत्रागत्यस्थितेनवै ॥ पूरितानियमाराजन्नस्यैवासांस्यनेकशः ॥ १८ ॥ सदामयिकृतस्नेहामत्प्राणामत्परायणा ॥ ममातिवल्लभासाध्वीसखीमेप्राणसन्निभा ॥ १९ ॥

छुं छतां मने केम नथी जाणता ! ॥ १६ ॥ पूर्वे में विस्मरण करेली हती तो दुःशासन पराभव पमाड्या थी द्रुपदनी पुत्री मारा स्मरणने पामी त्यारे तत्काल गरुडउपर बेसी त्यां आवी स्थिति करीने में हे राजा एनां अनेक वस्त्रो पूर्यां ॥ १७ ॥ १८ ॥ आ जे सदा मारामां स्नेह करनारी, मारामां जेनो प्राण छे एवी, मारे आधीन, मारी अतिवहाली, सती अने मारा प्राण-

सरखी सखी छे ॥ १९ ॥ तो पण पुरुषोत्तमना तिरस्कारथी में ते आ द्रौपदीनी उपेक्षा करी केमके हुं पुरुषोत्तमना तिरस्कार करनारने पाडुं छुं ॥ २० ॥ सर्व कार्यना फळने देनारा आ पुरुषोत्तम मास सर्व रीत मुनि तथा देवताओयें पण सेववो जोइये त्यारे मनुष्योयें सेववो जोईये एफरी शुं कहेवुं! ॥ २१ ॥ माटे आ आवता पुरुषोत्तमने सेव. ज्यारे चौदामुं वर्ष

तथाप्युपेक्षितेयंसापुरुषोत्तमहेलनात ॥ पुरुषोत्तमतिरस्कारकर्तारंपातयाम्यहम् ॥ २० ॥ सर्वथामुनिदेवानां सेव्योयंपुरुषोत्तमः ॥ किंपुनर्मानुषाणांतुसर्वार्थफलदायकः ॥ २१ ॥ तस्मादाराधयस्वैनमागामिपुरुषोत्तमम् ॥ वर्षेचतुर्दशेपूर्णेसर्वंतेभविताशुभम् ॥ २२ ॥ व्यत्नोकिनिकृगस्रातोयैरस्याःपांडुनंदन ॥ तन्नारीणामहं राजन्निर्वपिष्येऽलकान्रुषा ॥ २३ ॥ सुयोधनादिभूपालान्सर्वान्नेष्येयमक्षयम् ॥ सर्वशत्रुक्षयंकृत्वात्वंचराजाभविष्यसि ॥२४॥ नमेक्षीरोदतनयाप्रियानापिहलायुधः ॥ नतथादेवकीदेवीप्रद्युम्नोनापिसात्यकिः॥२५॥

पूरुं थशे त्यारे तारुं सघळुं सारुं थशे ॥ २२ ॥ हे पांडव महाराज जेओयें आना चोटलो झाल्यो हतो तेओनी स्त्रीओना केशने हुं क्रोध थी उतरावीश ॥ २३ ॥ सघळा दुर्योधन वगेरे राजाओने यमराजाने स्थानके पोचाडीश अने तमे सर्व शत्रुओने क्षय करी राजा थशो ॥ २४ ॥ लक्ष्मी तेवी प्यारी नथी, तेवा हलरूप हथीयारवाळा बळभद्र प्यारा नथी, तेवां देवी देवकी प्यारां नथी,

तेवो प्रद्युम्न पण प्यारो नथी, अने तेवो सात्यकि प्यारो नथा जेवा मने भक्तो प्यारा छे तेवो कोई पण प्यारो नथी. जेणें मारा भक्तोने पीड्या तेणें सदा मने पीड्योछे ॥ २५ ॥ २६ ॥ तेना जेवो बीजो मारो द्वेषी नथी यमराजा तेनां फलने आपेछे अने ह पांडव हुंते दुष्टने दंड देवाकाजे पण जोतो नथी ॥ २७ ॥ श्रीनारायणें कह्युं–मधुदैत्यने मारनार श्रीकृष्ण, ते पांडवोने

याहशामेप्रियाभक्तास्ताहशोनास्तिकश्चन ॥ येनमेपीडिताभक्तास्तेनाहंपीडितःसदा ॥ २६ ॥ द्वेष्योमे नास्तितत्तुल्योयमस्तस्यफलप्रदः ॥ नावलोक्योमयादुष्टोदंडार्थमपिपांडव ॥ २७ ॥ ॥ श्रीनारायण उवाच ॥ ॥ श्रीकृष्णस्तान्समाश्वास्यपांडवान्द्रौपदींतथा ॥ कुशस्थलींजिगमिषुरुवाचमधुसूदनः ॥ २८ ॥ राजन्नद्यगमिष्यामिद्वारकांविरहाकुलाम् ॥ वसुदेवोमहाभागोबलदेवोममाग्रजः ॥ २९ ॥ मन्मातादेवकीदेवीगदसांबादयोऽपरे ॥ आहुकाद्याश्चयदवोरुक्मिण्याद्याश्चयाःस्त्रियः ॥ ३० ॥ सर्वे तेऽनिमिषैर्नेत्रैर्मदागमनकांक्षिणः ॥ मामेवचिंतयंत्येवंमद्दर्शनसमुत्सुकाः ॥ ३१ ॥

तथा द्रौपदीनी आश्वासना करी द्वारका जवानी इच्छाथी बोल्या हे राजन् हवे हुं मारा विरहथी आकुल द्वारकाप्रत्ये जईश महाभाग एवा वसुदेव, मारा मोटा भाई बलदेव, मारी माता देवी देवकी, बीजा गद सांब वगेरे, आहुक वगेरे यादवो, रुक्मिणी वगेरे जे स्त्री ओछे ते. ते ओ सर्व मटकांथी रहित (स्थिर) दृष्टिथी मारां आववानी ईच्छा राखनारा छे अने एमज

मने जोवाने उत्सुक थयेला मारुंज चिंतन करेछे ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ श्रीनारायणे कह्युं—आममाणे कहेनारा, ते देवोना ईश्वर कृष्णने तथा कृष्णनां प्रयाणने जाणिने पांडवो कोई पण रीते गद्गद अक्षरोथी तेने कहेवालाग्या ॥ ३२ ॥ हे कृष्ण जेवीरीते जलमां रहेनारा जीवोनु जीवन जल छे तेवीरीते अमारुं जीवन तमेज छो माटे थोडा वखतमां पाछुं दर्शन

॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्युक्तवंतंदेवेशंकथंचित्पांडुनंदनाः ॥ हरिप्रयाणमालक्ष्यतमूचुर्गद्गदाक्षरम् ॥ ३२ ॥ जीवनंनोभवानेवयथावाग्जिलौकमाम् ॥ पुनर्दर्शनमल्पेनकालेनास्तुजनार्दन ॥ ३३ ॥ पांडवानांहरिर्नाथोनान्यःकश्चिज्जगत्त्रये ॥ इत्थंसर्ववदंत्यद्धातस्मान्नःपाहिसर्वदा ॥ ३४ ॥ नविस्मार्यावयंसर्वेत्वदीयाजगदीश्वर ॥ अस्मच्चेतोमिलिंदानांजीवनंत्वत्पदांबुजम् ॥ ३५ ॥ अवलंबनमेवास्तुप्रार्थयामोमुहुर्मुहुः ॥ असकृत्पांडुपुत्रेषुगृणत्स्वेवयदूद्वहः ॥ ३६ ॥

थवुं जोईये ॥ ३३ ॥ पांडवोना कृष्ण नाथ छे त्रण जगतमां बीजो कोई पण नाथ नथी आत्र सर्व स्पष्ट कहेछे माटे सर्वदा अमारी रक्षा करो ॥ ३४ ॥ हे जगत्ना ईश्वर, अमे सघळा तमारा छीयें अमने भुलवा नहि अमारां स्वरचाचित्तरूपि भ्रमराओनुं जीवन तमारुं चरणकमल छे ॥ ३५ ॥ एज अमारुं आश्रयरूप थाओ एम वारंवार मागियें छीयें आरीते अनेकवार

ज्यारे पांडवो कहेता हता त्यारे प्रेमथीना हेला यदुकुलने धारण करनारा कृष्ण पाछल आवता एओनो पाछावाळी मंद मंदरीते रथमां बेसी द्वारका गया ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ श्रीनारायणे कह्यु-पछी ज्यारे श्रीद्वारकाना पति कृष्ण द्वारकां गया त्यारे राजापण नहाना भायो सहित संताप पामतां तीर्थोप्रत्ये फरवा लागा ॥ ३८ ॥ हे ब्राह्मण श्रीभगवानने प्यारा पुरुषोत्तममां

मंदंमंदंसमारुह्यरथंप्रेमपरिप्लुतः ॥ ययौद्वारवतींमनान्‌पराकृत्यानुगच्छतः ॥ ३७ ॥ ॥ श्रीनारायण उवाच ॥ ॥ अथश्रीद्वारकानाथेगतेद्वारवतींतदा ॥ राजापिमानुजस्तप्यंस्तीर्थानिविचचारह ॥ ३८ ॥ पुरुषोत्तमेमनःकृत्वाब्रह्मन्‌श्रीभगवत्प्रिये ॥ अनुजानाहकृष्णांचविष्वक्सेनवचःस्मरन्‌ ॥ ३९ ॥ अहो श्रुतमतीवोग्रंमाहात्म्यंपौरुषोत्तमम्‌ ॥ कथंसुखानिलभ्यंतेनाभ्यर्च्यपुरुषोत्तमम्‌ ॥ ४० ॥ सधन्योभारते वर्षेसपूज्यःश्रेष्ठएवसः ॥ विविधैर्नियमैर्यस्तुपूजयेत्पुरुषोत्तमम्‌ ॥ ४१ ॥ एवंसर्वेषुतीर्थेषुभ्रमंतःपांडुनंदनः ॥ पुरुषोत्तममासाद्यव्रतंचेरुर्विधानतः ॥ ४२ ॥

मनकरी कृष्णनुं वचन संभारी नाहाना भायोने केहवालागा ॥ ३९ ॥ अहो अति उग्र पुरुषोत्तमनुं माहात्म्य सांभळ्युं! पुरुषोत्तमने सेव्या विना केम सुखो मेळवी शकायन (मेळवाय) ॥ ४० ॥ माटे भरतखंडमां जे जुदाजुदा नियमोथी पुरुषोत्तमने ते धन्यसेवेछे तेमां छे ते श्रेष्ठ छे ॥ ४१ ॥ आ प्रमाणे सघळां तीर्थोमां फरता पाडवोए पुरुषोत्तमने पामवाथी तेनुं व्रत विधिकडे कर्युं ॥ ४२ ॥

तेनाअंतमां हे मुनि चौदवर्ष पूरांथयां त्यारे श्रीकृष्णनी कृपाथी शत्रुओथी रहित अने अतुलराज्यने पाम्या ॥ ४३ ॥ पूर्वे सूर्यना वंशथी जन्मेलो, दृढधन्वा राजा पुरुषोत्तम महिनानी सेवाथी मोहोटी लक्ष्मीने तथा पुत्रने पौत्रनां सुखने तेमज अनेक सुखोने भोगवी योगियोए पण नहि जवाय एवा भगवानना लोकने पाम्यो ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ हे मुनियोमां श्रेष्ठ, आ महिनानुं उपमा थी

तदंतेराज्यमतुलमवापुर्गतकंटकम् ॥ पूर्णेचतुर्दशेवर्षेश्रीकृष्णकृपयामुने ॥ ४३ ॥ दृढधन्वानृपःपूर्वं सूर्यवंशसमुद्भवः ॥ पुरुषोत्तममासस्यसेवनान्महतींश्रियम् ॥ ४४ ॥ पुत्रपौत्रसुखंचैवभुक्त्वाभोगाननेकशः ॥ जगामभगवल्लोकमगम्यंयोगिनामपि ॥ ४५ ॥ एतन्मासस्यमाहात्म्यमतुलंमुनिसत्तम ॥ नाहंवक्तुंसमर्थोस्मिकल्पकोटिशतैरपि ॥ ४६ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ पुरुषोत्तममासस्यकृष्णद्वैपायनादहम् ॥ माहात्म्यंश्रुतवान्विप्राःसोपिवक्तुंशशाकनो ॥ ४७ ॥ अस्यमाहात्म्यमखिलंवेत्तिनारायणःस्वयम् ॥ अथवाभगवान्साक्षाद्वैकुंठनिलयोहरिः ॥ ४८ ॥

रहित माहात्म्य कहेवाने हुं करोडोनो सेंकडो वर्षो जनांपण समर्थ नथी ॥ ४६ ॥ सूत बोल्यो—हे ब्राह्मणो में वेदव्यास थी पुरुषोत्तममासनुं माहात्म्य सांभळ्युं ते पण कहेवाने शक्तिमान् न हता ॥ ४७ ॥ आनी सघळी महत्ता नो पोतें नारायण

જાણે છે અથવા સાક્ષાત્ વૈકુંઠમાં રહેનારા, ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ જાણે છે ॥ ૪૮ ॥ બ્રહ્મા વગેરે દેવો જેના ચરણનાં આસનને નમે છે એવા ગોલોકના સ્વામિએ પોતાના કરેલા પુરુષોત્તમનાં પુરાં માહાત્મ્યને દેવતાપણ જાણતા નથી ત્યારે મનુષ્ય ક્યાંથી જાણે ! ॥ ૪૯ ॥ આવો, શ્રીબૃહન્નારદીય પુરાણનાં પુરુષોત્તમમાહાત્મ્યમાં શ્રીનારાયણને નારદના સંવાદવિષે

ब्रह्मादिदेवानतपादपीठगोलोकनाथेनस्वकीकृतस्य ॥ सर्वंमाहात्म्यंपुरुषोत्तमस्यदेवोनजानातिकुतोमनुष्यः ॥ ४९ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तमव्रतोपदेशोनामद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥ ऋषयउचुः ॥ ॥ सूतसूतमहाभागवदनोवदतांवर ॥ दृढधन्वाकथंप्रापपुरुषोत्तमसेवनात ॥ १ ॥ सराज्यंपुत्रपौत्रादीन्ललनांचपतिव्रताम् ॥ कथंचभगवल्लोकमवापयोगिदुर्लभम् ॥ २ ॥

પુરુષોત્તમનાં વ્રતનો ઉપદેશ આ નામનો બારમો અધ્યાય થયો ॥ ૧૨ ॥ ॥ ઋષિયો પુછવા લાગ્યા—હે સૂત હે સૂત હે વક્તાઓમાં ઉત્તમ મહાભાગ્યવાન દૃઢધન્વા કેવી રીતે પુરુષોત્તમની સેવાથી સારાં રાજ્યને પુત્રપૌત્ર વગેરેને તથા પતિવ્રતા સ્ત્રીને પામ્યો અને કેમ યોગિએ દુઃખેં ન પમાય એવા ભગવાનના લોકને પામ્યો ॥ ૧ ॥ ॥ ૨ ॥

हे तात तमारुं मुखरूप कमलथी वारंवार कथारूपि सारने सांभळतां जेम अमृत पीवाथी तृप्ति न थाय तेम अमारी बुद्धि तृप्त थती नथी ॥ ३ ॥ आथीते अमारां भाग्यनां बळथीज ब्रह्माए तमने देखाड्या छे माटे विस्तारथी जुनो इतिहास कहो ॥४॥ सूत बोल्या—हे ब्राह्मणो प्राचीन मुनि नारायणे नारदने जुनो आ इतिहास कह्यो हतो तेज हवे कहुं छुं ॥ ५ ॥ हे मुनियो जे रीते

शृण्वतांतेमुखांभोजात्कथासारंमुहुर्मुहुः ॥ अलंबुद्धिर्नंनस्तातयथापीयूषपानतः ॥ ३ ॥ अतोविस्तरतो ब्रूहिइतिहासंपुरातनम् ॥ अस्मद्भाग्यबलेनैवधात्रामंदर्शितोभवान् ॥ ४ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ सनातनमुनिर्विप्रानारदायपुरातनम् ॥ इतिहासमुवाचेमंसएवप्रोच्यतेऽधुना ॥ ५ ॥ शृण्वंतुमुनयःसर्वेचरित्रं पापनाशनम् ॥ यथाऽधीतंगुरुमुखाद्राज्ञोवैदृढधन्वनः ॥ ६ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणु नारदवक्ष्येहंभूपस्यदृढधन्वनः ॥ कथांपुरातनींरम्यांस्वर्धुनीमिवपावनीम् ॥ ७ ॥ आसीद्धैहयदेशस्य गोप्ताश्रीमान्महीपतिः ॥ चित्रधर्मेतिविख्यातोधीमान्सत्यपराक्रमः ॥ ८ ॥

गुरुनां मुखथी भणेलुं छे ते रीते राजा दृढधन्वानुं पापने नाश करनारुं चरित्र सांभळो ॥ ६ ॥ श्रीनारायण बोल्या—हे नारद दृढधन्वा राजानी जुनी रमणीय अने गंगाना जेवी पवित्र करनारी कथा कहुंछुं माटे सांभळो ॥ ७ ॥ हैहय देशनो रक्षा करनारो, लक्ष्मीवान बुद्धिमान सत्य पराक्रमवाळो चित्रधर्मा एवा नामथी ख्याति पामेलो राजा हतो ॥ ८ ॥

तेनो पुत्र अति तेजस्वी, दृढधन्वा ए नामथी विख्यात हतो ते सर्व गुणोथी संपन्न, सत्यवक्ता, धार्मिक, पवित्र, कान सुधी विशाल नेत्रवाळो, पोहोळी छातिवाळो, महोटा भुजावाळो, अने महातेजस्वी एवो ए गुणोना समूहनी साथे वृद्धि पाम्यो ॥ . ॥ १० ॥ बुद्धिमान ते चतुर, अंगो सहित चार वेदोने एकवार कहेवाथीज पूर्वे भणलानीपेठे स्फुटरीने

तस्यपुत्रोतितेजस्वीदृढधन्वेतिविश्रुतः ॥ समर्वगुणसंपन्नःसत्यवाग्धार्मिकःशुचिः ॥ ९ ॥ आकर्णांतवि- शालाक्षःपृथुवक्षामहाभुजः ॥ अवर्धनमहातेजाःसार्धंगुणगणैरसौ ॥ १० ॥ अधीत्यसांगान्निगमांश्चतु- रश्चतुरोमुदा ॥ सकृन्निगदमात्रेणप्रागधीतानिवस्फुटम् ॥ ११ ॥ दक्षिणांगुरवेदत्त्वासंपूज्यविधिवच्चतम् ॥ गुरोरनुज्ञयाधीमान्पितुःपुरमजीगमत ॥ १२ ॥ जनयन्नयनानंदंनिजपत्तनवासिनाम् ॥ चित्रधर्मापितं पुत्रंदृष्ट्वालेभेपरांमुदम् ॥ १३ ॥ युवानसर्वधर्मज्ञंप्रजानांपालनेक्षमम् ॥ अतःपरंकिमत्रास्तिसंसारेसारव- र्जिते ॥ १४ ॥ आराधयामिश्रीकृष्णंद्विभुजंमुरलीधरम् ॥ प्रसन्नवदनंशांतंभक्तानामभयप्रदम् ॥ १५ ॥

आनंदथी भणी गुरुने दक्षिणा दई विधिप्रमाणे तेने पूजी गुरुनी आज्ञाथी पिताना शेहेरमां वसनाराओनां नेत्रोने आनंद पमाडतो आव्यो, चित्रधर्म पण सर्व स्वधर्मने जाणनारा ते युवान पुत्रने प्रजाने पाळवामां समर्थ जोई घणा आनंद पाम्यो, आथी साररहित आ संसारमां बिजुं शुं वधारे छे? ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ हवे हुं बे भुजावाळा, मुरली

धारण करनारा, प्रसन्न मुखवाळा, शांत, अने भक्तोने अभय देनारा श्रीकृष्णने सेववुं ॥ १५ ॥ केमके पुरुषोत्तमने सेववाथी ध्रुव, अंबरीष, शर्याति, ययाति वगेरे राजाओ, शिवि, रंतिदेव, भील्डी, चंद्रमा, भगीरथ, भीष्म, विदुर, दुष्यंत, भरत, पृथु, उत्तानपाद, प्रह्लाद, बिभीषण आ अने बीजापण राजाओ अनेक सुखोने तजी अनिश्चळ शरीरथी निश्चळ स्थानकने

ध्रुवांबरीषशर्यातिययातिप्रमुखानृपाः ॥ शिविश्चरंतिदेवश्चशशबिंदुर्भगीरथः ॥ १६ ॥ भीष्मश्चाविदुरश्चैवदुष्यंतीभरतोपिवा ॥ पृथुरुत्तानपादश्चप्रह्लादोथबिभीषणः ॥ १७ ॥ एतेचान्येचराजानस्त्यक्त्वा भोगाननेकशः ॥ अध्रुवेणध्रुवंप्राप्ताआराध्यपुरुषोत्तमम् ॥ १८ ॥ अतोमयापिकर्तव्यमरण्येहरिसेवनम् ॥ छित्वास्नेहमयंपाशंदारागारसुतादिषु ॥ १९ ॥ इतिनिश्चित्यमनसासमर्थेदृढधन्वनि ॥ धुरंन्यस्य जगामाशुविरक्तःपुलहाश्रमम् ॥ २० ॥ तत्रगत्वातपस्तेपेश्रीकृष्णंमनसास्मरन् ॥ निस्पृहःसर्वकामेभ्यो निराहारोनिरंतरम् ॥ २१ ॥

पाम्याछे ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ आ कारणथी मारेपण स्त्री, धन, पुत्र वगेरेमां स्नेहमयपाशने तोडी अरण्यमां विष्णु सेवन करवुं योग्य छे ॥ १९ ॥ आवो मनथी निश्चय करी वैराग्य पामेलो समर्थ दृढधन्वाउपर भार नाखी झट पुलहाश्रम प्रत्ये गयो ॥ २० ॥ त्यां जई श्रीकृष्णने मनथी संभारतां सर्वकामनाओथी निःस्पृह थई आहार तजी निरंतर तप करवा

मांड्युं ॥ २१ ॥ केटलाक कालसूधी तप करवाथी ते विष्णुना लोकमां गया अने दृढधन्वा ए पण पोताना पितानी विष्णुने पामवानी गति सांभळी ॥ २२ ॥ हर्ष शोकथी भरेला, राजाए विद्वान लोकोनां वचनमां रहिने पिता भक्तिथी देहनी पाछळ करवानुं कृत्य कर्युं ॥ २३ ॥ नीति शास्त्रमां कुशल ते राजा अत्यंत शोभावाळां, पुण्यकारि, पुष्क-

कियत्कालंतपस्तप्त्वाहरेर्धामजगाममः ॥ दृढधन्वापिशुश्रावस्वपितुर्वैष्णवींगतिम् ॥ २२ ॥ हर्षशोकसमाविष्टोह्यकरोदौर्ध्वदेहिकम् ॥ पितृभक्त्यामहीपालोविद्वज्जनवचःस्थितः ॥ २३ ॥ पुष्करावर्तके-पुण्येनगरेऽत्यंतशोभिते ॥ राज्यंचकारभूपालोनीतिशास्त्रविशारदः ॥ २४ ॥ तस्यशीलवतीभार्यानाम्ना-यागुणसुंदरी ॥ विदर्भराजतनयारूपेणाप्रतिमाभुवि ॥ २५ ॥ पुत्रान्सासुषुवेदिव्यांश्चतुरश्चतुरान्शु-भान् ॥ पुत्रींचारुमतींनामसर्वलक्षणसंयुताम् ॥ २६ ॥ चित्रवाक्चित्रवाहश्चमणिमांश्चित्रकुंडलः ॥ सर्वेतेमानिनःशूराविख्यातानामभिःपृथक् ॥ २७ ॥

रावर्त नगरमां राज्य करतो हतो ॥ २४ ॥ तेनी सारा आचरणवाळी स्त्री हती के जे नामथी गुणसुंदरी अने पृथ्वीमां रूप-वडे तुलनाथी रहित, विदर्भराजानी पुत्री थती हती ॥ २५ ॥ तेणें देवताइ, चार पुत्र, ते चतुर, सुंदर, तथा सर्व लक्षणोथी युक्त चारुमती नामे पुत्री जणी ॥ २६ ॥ जे पुत्रो हता ते सर्व, चित्रवाक्, चित्रवाह, मणिमान् अने चित्रकुंडल आवां जुदा

नामोथी प्रसिद्ध मानि अने शूरा थया ॥ २७ ॥ दृढधन्वा गुणोथी विख्यात, शांत, इंद्रियोने नियममां राखनार, दृढ
व्रतवालो, रूपवान, गुणवान, शूर, श्रीमान, प्रकृतिथी सुंदर, वेदने वेदना अंगोने जाणनार, उत्तम वक्ता, धनुर्विद्यामां कुशल,
जेणे छ शत्रुओने समूह जीतेल छे एवो, शत्रुओना समूहने नाश पमाडनार, क्षमाथी पृथ्विना जेवो, गंभीरतामां समुद्रना उपमा

दृढधन्वागुणैःख्यातःशांतोदांतोदृढव्रतः ॥ रूपवान्गुणवान्शूरःश्रीमान्प्रकृतिसुंदरः ॥ २८ ॥ वेदवे
दांगविद्वाग्मीधनुर्विद्याविशारदः ॥ मुनिर्जितारिषड्वर्गःशत्रुसंघविदारणः ॥ २९ ॥ क्षमयापृथिवी
तुल्योगांभीर्येसागरोपमः ॥ पितामहसमःसाम्येप्रसादेगिरिशोपमः ॥ ३० ॥ एकपत्नीव्रतधरोरघुना
थइवापरः ॥ अत्युग्रवीर्यःसद्धर्मीकार्तवीर्यइवापरः ॥ ३१ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ एकदानि
शिसुप्तस्यचिंतासीत्तस्यभूपतेः ॥ अहोऽयंवैभवःकेनपुण्येनमहताभवत् ॥ ३२ ॥

अपाय एवो, समतामां ब्रह्मानी समान, प्रसन्नतामां शंकरनी उपमा अपाय एवो, जाणे बीजा रघुकुलना नाथ राम होय
तेवो एकपत्नीनां व्रतने धारण करनार, अने सद्धर्मी जाणे बीजा कृतवीर्यनो पुत्र सहस्त्रार्जुन होय तेवो अति उग्र पराक्रमवाळो
हतो ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ श्रीनारायण बोल्या—एकदिवसे रात्रिमां सुतेला ते राजाने चिंताथईके अहो आ वैभव.

क्यां ! महोटां पुण्यथी थया मे तप कर्युं नथी दान आप्युं नथी अने क्यारेपण होम करेल नथी आ मारां भाग्यनुं कारण कोने पुछुं ! आप्रमाणे विचारतां तेनी रात्रि विराम पामी ब्राह्म मुहूर्तमां उठी विधि प्रमाणे नाही उदय पामता सूर्यनी स्तुति करी भगवानना अंशोनु तर्पण करी ब्राह्मणोने नमस्कार करी दान दई घोडा उपर बेठो ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥

नमयाचतपस्तप्तंनदत्तंनहुतंक्वचित् ॥ कमिदंपरिपृच्छामिममभाग्यस्यकारणम् ॥ ३३ ॥ एवंचिंतयत स्तस्यरजनीविरतिंगता ॥ ब्राह्मेमुहूर्तउत्थायस्नानंकृत्वायथाविधि ॥ ३४ ॥ उपस्थायार्कमुद्यतंसं तर्प्यभगवत्कलाः ॥ दत्त्वादानानिविप्रेभ्योनमस्कृत्वाऽश्वमारुहत् ॥ ३५ ॥ ततोरण्यंजगामाशुमृग यासक्तमानसः ॥ मृगान्वराहान्शार्दूलान्जघानगवयान्बहून् ॥ ३६ ॥ कश्चिन्मृगोरतोरण्येबाणे नदृढधन्वनः ॥ वनाद्वनन्तरंयातोबाणमादायसत्वरम् ॥ ३७ ॥ शोणितस्रुतिमार्गेणराजाप्यनुययौ मृगम् ॥ मृगःकुत्रापिसंलीनोगजाबभ्रामतद्वनम् ॥ ३८ ॥

घोडा उपर बेठा पछी मृगयामां मन आसक्त होवाथी झट अरण्यमां गयो त्यां वराह, मृग, दीपडा अने घणां रोझने मार्या दृढधन्वाए कोई मृगने बाणथी जंगलमां मार्यो ते उतावळ सहित बाणलई एक वनथी बीजा वनमां गयो ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ अने लोहिनास्रववाना मार्गेकरी राजापण मृगनी पाछळ गयो मृग क्यांइपण छपाई गयो तथा राजा ते वनमां फरवा लाग्यो ॥ ३८ ॥

तृषायुक्त होवाथी तेणें समुद्रनी उपमा अपाय एवुं तळाव जोयुं त्यांजई पाणी मागी पीने पीन ए. कांठे आव्यो ॥ ३९ ॥ त्यां घाटी छायावाळो महोटो झाड वडने जोयो तेनी वडवाईथी घोडाने बांधी राजा बेठो ॥ ४० ॥ त्यां कोइ अत्यंत शोभित, राजाने मोह पमाडनारी, अतुल, मनुष्यनी वाणीने बोलतो पोपट पक्षी आव्यो ॥ ४१ ॥ ते पोपट एकला रहेला दृढधन्वाने संबो-

तृषाक्रांतःसकासारंददर्शसागरोपमम् ॥ तत्रगत्वाशुपीत्वाम्भोपानीयंतीरमागतः ॥ ३९ ॥ ततोददर्श न्यग्रोधंघनच्छायंमहातरुम् ॥ तज्जटायांनिबद्ध्याश्वंनिषसादमहीपतिः ॥ ४० ॥ तत्रागमत्खगःकश्चि त्कीरःपरमशोभनः ॥ मानुषीमीरयन्वाणीमतुलांनृपमोहिनीम् ॥ ४१ ॥ शुकःपपाठसुश्लोकमेकमेवपु नःपुनः ॥ संबोध्यदृढधन्वानमेकाकिनमुपस्थितम् ॥ ४२ ॥ विद्यमानातुलसुखमालोक्यानीवभूतले ॥ नचिंतयसितत्त्वंत्वंतत्कथंपारमेष्यसि ॥ ४३ ॥ वारंवारमिदंपद्यंपपाठनृपतेःपुरः ॥ श्रुत्वातस्यवचोराजा मुमु देमुमुहेपिच ॥४४॥ किमेतदुक्तवान्कीरएकंपद्यंपुनःपुनः ॥ नारिकेलमिवागम्यंदुर्बोधंसारसंभृतम् ॥४५॥

धन करी वारंवार एकज सारो श्लोक भणवा लागो ॥ ४२ ॥ पृथ्वीतलमां उपजेला जेनी बरोबरी नथी एवां सुखने जोई तुं तत्वनो विचार करतो नथी ते केम पार पामिश ॥ ४३ ॥ आ श्लोक वारंवार राजानी पासे भणवा लागो राजा तेनुं वचन सांभळी आनंद पाम्यो अने मोह पण पाम्यो ॥ ४४ ॥ आ एक श्लोक वारंवार पोपट नाळीयेरनी पेठे नहि जणाय

एवो दुःखथी मालम पडनारो अने सारथी भेग्लो शुं! कहे छे ॥ ४९ ॥ अथवा शुं' आ संसाररूपि समुद्रमां बुडेला, परीक्षितनीपेठे श्रीकृष्णना सेवक, अने अजाण एवा मने कृपाथी तारवानो नहि आवेल होय आवो ते विचार करतो हतो त्यारे तेनी सेना आवी पोहोची ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ पोपट तो राजाने बोध दई अदर्शनने पाम्यो ने राजा पोतानां शेहेरमां आवी

किंवानायंभवेत्कृष्णद्वैपायनसुतःपरः ॥ श्रीकृष्णसेवकंमूढंमग्नंसंसारसागरे ॥ ४६ ॥ विष्णुरातमीवोद्धर्तुं कृपयामांसमागतः ॥ इतिचिंतयतस्यस्यतत्सेनामसुपागता ॥ ४७ ॥ कीरस्त्वदर्शनंप्राप्तोबोधयित्वान राधिपम् ॥ राजास्वपुरमागत्यकीरवाक्यमनुस्मरन् ॥ ४८ ॥ वाच्यमानोपिनावोचान्निद्रस्त्यक्तभोजनः ॥ राज्ञीरहःसमागत्यराजानंपर्यपृच्छत ॥ ४९ ॥ ॥ गुणसुंदर्युवाच ॥ ॥ भोभोःपुरुषशार्दूलदौर्मनस्य मिदंकुतः ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठभूपालभुंक्ष्वभोगान्वचोवद ॥ ५० ॥ एवंस्त्रियानुनीतोपिनकिंचिदवदन्नृपः ॥ स्मरन्शुकवचस्तथ्यंदुर्ज्ञेयममरैरपि ॥ ५१ ॥

पोपटनुं वचन संभारतो बोलावतां छतांपण निद्रा नहिलेता भोजनने तजी बोलती बंध थयो राणीए एकांतमां आवी राजाने पूछयुं ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ गुणसुंदरी बोली—अरे पुरुषोमां श्रेष्ठ आ उदासपणुं क्यांथी थयुं! हे भूपाल उभा थाओ भोग भोगवो अने वचन बोलो ॥ ५० ॥ आम स्त्रीए समजावतांपण राजा देवोएपण दुःखे जाणीशकाय एवां, साचां पोपटनां वच-

नर्नें संभारतां कशुं पण बोल्यो नहि ॥ ५१ ॥ ते सोळवर्षनी स्त्रीपण स्वामिनां दुःखथी पीडा पामतां निःश्वास नाखी महोटां पोतानां पतिनां चिंतानां कारणने जाणी शकी नहि ॥ ५२ ॥ आम चिंतामां बुडतां अने संदेहरूपि समुद्रमांथी निकळवाना कारणने नहि जोता ते राजानो केटलोक काळ गयो ॥ ५३ ॥ नारद बोल्या—हे मुनि थोडुंक सांभळेलुं पण निर्मळ, विष्णु

सापिबालाविनिःश्वस्यभर्तृदुःखातिपीडिता ॥ नबुबोधनिजस्वामिचिंताकारणमुत्कटम् ॥ ५२ ॥ एवं चिंतानिमग्नस्यराज्ञःकालःकियान्गतः ॥ संदेहसागरोत्तारहेतुंनैवाभिपश्यन ॥ ५३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इतिचिंतयतोधरापतेर्वदजातंदृढधन्वनश्चकिम् ॥ विमलंचरितंहिवैष्णवंकलुषंहंतिमनाक्श्रुतंमुने ॥ ५४ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपु०पुरुषोत्तममा०श्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेदृढधन्वनो मनःखेदोनामत्रयोद० ॥ १३ ॥

नुं चरित्र पापने मटाडेछे माटे ए प्रमाणे विचारनारा. दृढधन्वा राजानुं शुं? थयु ते कहो ॥ ५४ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीय पुराणानां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवादमां दृढधन्वानां नाहानां आख्यानमां दृढधन्वानां मननो खेद आ नामनो तेरमो अध्याय गयो ॥ १३ ॥

श्रीनारायण बाल्या-पछी चिंताथी आतुर बनेला ए राजाने घेर वाल्मीकि आव्या के जेणे अति आश्चर्यकारि, सुंदर, रामचरित्र करेलुं छे ॥ १ ॥ दूरथी जोई राजाए उतावल सहित उठी भक्तियुक्त थई दंडनीपेठें तेना चरणमां नमन कर्युं ॥ २ ॥ ते ऋषिनो सत्कार करी उत्तम आसनउपर बेसाड्या अने पगने खोलमा राखीने हाथथी चांपवा लाग्यो ॥ ३ ॥

श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ अथचिंतातुरस्यास्यगृहंवाल्मीकिरायर्यौ ॥ योरामचरितंदिव्यंचकारपरमाद्भुतम् ॥ १ ॥ दूरादालोक्यभूपालःसमुत्थायससंभ्रमम् ॥ अनीनमत्तच्चरणौदंडवद्भक्तिसंयुतः ॥ २ ॥ संपूज्यस्थापयामासतमृषिंपरमासने ॥ पादावंकगतौकृत्वाकराभ्यांसमलालयत ॥ ३ ॥ पादावनेजनीरापःशिरसाधारयन्मुदा ॥ उवाचस्निग्धयावाचास्मरन्कीरवचोनृपः ॥ ४ ॥ ॥ दृढधन्वोवाच ॥ ॥ भगवन्कृतकृत्योहंभाग्यवानस्मिसांप्रतम् ॥ अद्यमेसफलंजन्मत्वद्यद्यार्थोधिगतःप्रभोः ॥ ५ ॥ श्रुतंसेसफलंजातंयद्भवानक्षिगोचरः ॥ किंवर्ण्यमेमहद्भाग्यंजगत्पावनपावन ॥ ६ ॥

तेना चरण धोवानां जलने हर्षथी मस्तकवडे धारण करतो राजा पोपटनुं वचन संभारी सुंदर वाणीथी केहेवा लागो ॥ ४ ॥ दृढधन्वा बोल्यो-हे समर्थ भगवन्, जे कारणथी आप नेत्रना विषयरूप (प्रत्यक्ष) थया ते कारणथी हुंहाल कृतकृत्य अने भाग्यवान् छउं आज मारो जन्म सफल थयो अने आज मने अर्थनी प्राप्ति थई हे जगत्‌ना पवित्रना पवित्र

आज मारुं सांभळवुं सकल थयुं आथी मारुं मोहोटुं भाग्यशु वर्णवुं ॥ ६ ॥ श्रीनारायण बोल्या-आरीने श्रेष्ठ मुनिने कही ते राजा विराम पाम्यो वाल्मीकि मुनिपण ते राजाने विनयाळो जोई परम प्रसन्नथतां जनोना समुदायने आनंद पमाडतां बोल्या- ॥ ७ ॥ वाल्मीकि बोल्या-सारुं सारुं हे श्रेष्ठ राजा तमारेविषे आ बोलो छो ते योग्य छे ॥ ८ ॥ हे महोटी बुद्धि

श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वामुनिशार्दूलंविररामसभूपतिः ॥ वाल्मीकिरीपितंदृष्ट्वाराजानंविनयान्वितम् ॥ ७ ॥ उवाचपरमप्रीतोहर्षयन्जनतांमुनिः ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ साधुसाधुनृपश्रेष्ठत्वय्येतदुपपद्यते ॥ ८ ॥ चिंतातुरःकथंराजन्वदमर्वंमनोगतम् ॥ किंचिद्वक्तुंस्पृहातेस्तितद्वदस्वमहामते ॥ ९ ॥ दृढधन्वोवाच ॥ ॥ भवदीयपदांभोजकृपयामेसुखंसदा ॥ परंत्वेकोमहान्विद्वन्संदेहोत्हृदयेमम ॥ १० ॥ तमपाकुरुशल्यंत्वंवन्यकीरमुखोद्गतम् ॥ कदाचिन्मृगयाकामोगतोहंगहनेवने ॥ ११ ॥

वाळा राजा केम ! चिंताथी आतुरछो सघळुं मनमां रहेलुं कहो तमने कंइपण बोलवानी इच्छा छे माटे बोलो ॥ ९ ॥ दृढधन्वा बोल्या-हे विद्वज्जन तमारां चरणकमळनी कृपाथी सदा मने सुख छे पण हे मारां हृदयमां एक महोटो संदेह छे ते संदेहरूपि वनना पोपटना मुखथी निकळेलां शल्यने दूर करो. कोई काळे मृगयानी इच्छा थी हुं घाटां

वनमां गयो हतो ॥ १० ॥ ११ ॥ त्यां फरता में मार्गमां सरोवर जोयुं अने तेनुं जळ पीधुं श्रमने दूर करवानी इच्छाथी महोटा वडनो आश्रय कर्यो के जे सुंदर छायावाळो, अति दृढ अने मन तथा नेत्रने आनंद आपनार हतो त्यां बेठेलो मनना आनंदने करनार पोपट जोयो ॥ १२ ॥ १३ ॥ जेटलीवारमां ते पक्षिमां हुं नजर देनार थयो तेटलीवारमां ते मारी सन्मुख

भ्रमन्नपश्यंकासारंतत्रपीतंजलंमया ॥ श्रमापनोदनाकांक्षीमहान्यग्रोधमाश्रितः ॥ १२ ॥ स्निग्धच्छायंसुनिबिडंमनोनयननंदनम् ॥ तत्रापश्यंस्थितंकीरंमनोमोदविधायकम् ॥ १३ ॥ दत्तदृष्टिरहंयावज्जातस्तस्मिन्पतत्रिणी ॥ तावन्मांसंमुखीभूयश्लोकमेकंपपाठह ॥ १४ ॥ विद्यमानातुलसुखमालोक्यातीवभूतले ॥ नचिंतयसितत्त्वंत्वंतत्कथंपारमेष्यासि ॥ १५ ॥ इतिवाचःशुकेनोक्ताआकर्ण्याहंसुविस्मितः ॥ नतज्जानाम्यहंब्रह्मन्किमुवाचहरिच्छदः ॥ १६ ॥ इमंमेहार्दसंदेहंभवानुच्छेत्तुमर्हति ॥ ममराज्यसुखंपुत्राश्चत्मारश्चारुदर्शनाः ॥ १७ ॥

थइ एक श्लोक बोल्यो के तुं पृथ्वीतलमां उत्पन्न थयेला अतुल सुखने अत्यंत जोइ तेनां तत्त्वनो विचार करतो नथी माटे केम पार पामिश ! ॥ १४ ॥ १५ ॥ आवी पोपटें कहेली वाणी सांभळी हुं अति विस्मय पाम्यो हे ब्राह्मणो पोपटें शुं कह्युं ते हुं जाणतो नथी ॥ १६ ॥ आप मारा हृदयना संदेहने टाळवा योग्य छो, हे ब्राह्मण मने राज्यनुं सुख छे चार सारा

देखाववाळा, पुत्रो पतिव्रता स्त्री, सुंदर हाथी, रथ. घोडा अने पायदळ आ प्रमाणे अतुल समृद्धि मने हमणा क्यां पुण्यथी छे ॥ १७ ॥ १८ ॥ आ सघळुं विचारि टुकाणथी मने कहेवा योग्य छो आवां राजानां वचन सांभळी मुनियोमां श्रेष्ठ वाल्मीकी प्राणायाम करवामां तत्पर थइ बे घडी ध्यान पाम्या जे सघळुं थयेलुं थतुं अने थवानुं छे तेने हृदयमां हाथमां रहेलां

पत्नीपतिव्रतारम्यागजाश्वरथपत्तयः ॥ समृद्धिरतुलाब्रह्मनकेनपुण्येनमेऽधुना ॥१८॥ एतत्सर्वंसमासेनविचार्यवक्तुमर्हसि ॥ श्रुत्वावाक्यानिभूपस्यवाल्मीकिर्मुनिमत्तमः ॥ १९ ॥ प्राणायामपरोभूत्वामुहुर्तंध्यानमास्थितः ॥ करामलकवद्विश्वंभूतंभव्यंभवच्चयत् ॥ २० ॥ विलोक्यहृदिनिश्चित्यराजानंप्रत्युवाचसः ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ शृणुभूमिशार्दूलप्राग्जन्मचरितंतव ॥ २१ ॥ पुराजन्मनिराजेंद्रभवान्द्रविडदेशजः ॥ द्विजःकश्चित्सुदेवाख्यस्ताम्रपर्णीतटेवसन् ॥ २२ ॥ धार्मिकःसत्यवादीचयथालाभेनतोषवान् ॥ वेदाध्ययनसंपन्नोविष्णुभक्तिपरायणः ॥ २३ ॥

आमलानां फलनीपेठें जोई निश्चय करी ते राजाने कहेवा लाग्या ॥ १९ ॥ २० ॥ वालमीकि बोल्या–हे श्रेष्ठ पृथ्वीना धणी तमारुं पूर्व जन्मनुं चारित्र सांभळो ॥ २१ ॥ हे राजाओना अधिपति पूर्वजन्ममां तमें द्रविडदेशमां थयेला ताम्रपर्णी नदीने कांठे रहेनार, धार्मिक सत्यवादी अने जे प्रमाणे मळे तेमां संतोषवान् सुदेवनामें कोइपण ब्राह्मणनां अध्ययनथी युक्त अने विष्णुनी

भक्तिमां तत्पर हतो ॥ २२ ॥ २३ ॥ अग्निहोत्र वगेरे यागोथी ते विष्णुने प्रसन्न करतो हतो आरीने सदा वर्तनारा ते ब्राह्मण गौतमनी सारी पुत्री गौतमी ए नामथी अति विख्यात स्त्री हती जे प्रेमथी जेम पार्वती प्रभु एवा शिवनी सेवा करे तेम पतिने सेवती हती ॥ २४ ॥ २५ ॥ धर्मथी गृहस्थाश्रमनी विधिमां वर्तनां तेनो अति महोटो काल वीति गयो पण ए संततिने

अग्निहोत्रादियागैश्चतोषयामासतंहरिम् ॥ सदैवंवर्तमानस्यभार्यासीद्वरवर्णिनी ॥ २४ ॥ गौतमीतिभुविख्यातागौतमस्यसुताशुभा ॥ पतिंपर्यचरत्प्रेम्णाभवानीवभवंप्रभुम् ॥ २५ ॥ गृहमेधविधौतस्यवर्तमानस्यधर्मतः ॥ व्यतीतःसुमहान्कालःप्रापामौसंततिंनहि ॥ २६ ॥ एकदासनसंविष्टःसेव्यमानःस्वकांतया ॥ उवाचवचनंविप्रोविषण्णोगद्गदाक्षरम् ॥ २७ ॥ अयिसुंदरिसंसारेसुखंनास्तिसुतात्परम् ॥ लोकांतरसुखंपुण्यंतपोदानसमुद्भवम् ॥ २८ ॥ संततिःशुद्धवंश्याहिपरत्रेहचशर्मणे ॥ तमाप्राप्यवरंपुत्रंजीवितंममानिष्फलम् ॥ २९ ॥

पाम्यो नहि ॥ २६ ॥ एक दिवसे आसन उपर बेठोलो, पोतानी स्त्रीए सेवेलो ब्राह्मण खेद पामतां गद्गद अक्षरथी वचन बोल्यो ॥ २७ ॥ हे सुंदरी संसारमां पुत्रविना उत्तम सुख नथी तपने दानथी थयेलुं सुख बीजा लोकमां सुखरूप छे पण सारा वंशनी संतति आ लोकमां ने पर लोकमां सुख सारु छे ते उत्तम पुत्रने पाम्या विनां मारुं जीवबुं निष्फल छे ॥ २८ ॥ २९ ॥

में पुत्रनो लडाव्यो नथी वेदनो अर्थ जणाव्यो नथी अने तेनो विवाह पण कर्यो नथी माटे मारो जन्म वृथा छे ॥ ३० ॥ मारुं जल्दी मरण थाओ मने आयुष्य प्रिय नथी आवां प्यारा पतिनां वचन सांभळी खेदातुर मनवाळी सुंदरी आश्वासना करवा धीरज राखी प्रिय बोलवामां कुशळ एवी प्रेमथी नाहेली शांत प्रियपति प्रत्ये शांतिनुं वचन बोली ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

नलालितोमयापुत्रोवेदार्थोनप्रबोधितः ॥ नोद्वाहश्चकृतस्तस्यवृथाजन्मगतंमम ॥ ३० ॥ सद्योमेमृतिरेवास्तुनह्यायुश्चप्रियंमम ॥ इत्थंप्रियवचःश्रुत्वासुंदरीखिन्नमानसा ॥ ३१ ॥ समाश्वासयितुंधीराप्रियवाक्यविशारदा ॥ अवीवदद्वचःसौम्यंप्रियप्रेमपरिप्लुता ॥ ३२ ॥ ॥ गौतम्युवाच ॥ ॥ मामाप्राणेश्वरब्रूहितुच्छवाक्यानिसांप्रतम् ॥ भवद्विधाभागवतानैवमुह्यंतिसूरयः ॥ ३३ ॥ सत्यधर्मपरोसित्वंजितःस्वर्गस्त्वयाविभो ॥ कथंपुत्रैःसुखावाप्तिर्ज्ञानिनस्तवसुव्रत ॥ ३४ ॥ चित्रकेतुःपुराब्रह्मन्पुत्रशोकेनतापितः ॥ सनारदेनांगिरसाभ्येत्यसंतारितोभवत् ॥ ३५ ॥

गौतमी कहेवा लागी—हे प्राणेश्वर आवां तुच्छ वाक्य न कहो तमारा जेवा भगवानना भक्त, विद्वानो मोह पामता नथीज ॥ ३३ ॥ हे सदाचरणवाला समर्थ तमे सत्यधर्ममां तत्पर छो तेथी तमे स्वर्गने जीत्यो छे तमने ज्ञानिने पुत्रोथी कम सुख मळशे ॥ ३४ ॥ हे ब्राह्मण पूर्वे चित्रकेतु पुत्रना शोकथी ताप पाम्यो हतो तेने नारदने अंगिरा ऋषिए

आवी संसारथी ताच्यो हतो ॥ ३५ ॥ तेम अगराजा स्वराब पुत्र वेनथी रात्रिमां वनप्रत्ये भागी गयो हतो तेप्रमाणे हे स्वामि तमने संतति दुःख देनारी थशे ॥ ३६ ॥ तो पण हे तपरूपि धनवाळा जो तमने सारा पुत्रनी ईच्छा होय तो आनंद थी सर्व अर्थने देनारा, जगतना नाथ हरिनी आराधना करो हे ब्राह्मण पूर्वे जनी आराधना करवाथी कर्दम सांख्यशास्त्र ना आचार्योए स्तुति करेला, योगियोमां श्रेष्ठ, देव, कपिल नामना पुत्रने पाम्याहता ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ आवुं धर्मपत्नी (स्त्री) नुं

तथांगराजादुष्पुत्राद्वेनाद्वनमनान्निशि ॥ नथातेसंततिस्वामिन्दुःखदाचभविष्यति ॥ ३६ ॥ तथापितवस- त्पुत्रलालसाचेत्तपोधन ॥ आराधयजगन्नाथंहरिंसर्वार्थदंमुदा ॥ ३७ ॥ यमाराध्यपुराब्रह्मन्कर्दमःपुत्र- माप्तवान् ॥ सांख्याचार्यस्तुतंदेवंकपिलंयोगिनांवरम् ॥ ३८ ॥ धर्मपत्न्यावचश्चेत्थंश्रुत्वाविप्रशिरोमणिः ॥ निश्चित्यैवंतयासार्धंताम्रपर्णीतटंगतः ॥ ३९ ॥ स्नात्वाथविरजेपुण्येचचारपरमंतपः ॥ शुष्कपर्णजलाहारः पंचमेपंचमेदिने॥४०॥चत्वार्यब्दसहस्राणिगतान्येवंतपोनिधेः॥तस्येत्तपसाब्रह्मंस्त्रयोलोकाश्चकंपिरे॥४१॥

वचन सांभळी ब्राह्मणोने शिरोमणि एना कहेवा प्रमाणे निश्चय करी तेनी साथे ताम्रपर्णी नदीकांठे गयो ॥ ३९ ॥ त्यां गया पछी रजोगुणथी रहित अरण्यमां न्हाइने पांचमें दिवसे सुकल पांदडां अने जलनो आहार करतां महोटुं तप करवा मांडयुं ॥ ४० ॥ हे ब्राह्मण एप्रमाणें तपना खजानारूप ते ब्राह्मणनां चारहजार वर्षो गयां एनां तपथी त्रणलोक

कंपवा लागा ॥ ४१ ॥ अतिउग्र, तेनुं तप जोइ भक्तवत्सल, भगवान वेगथी गरुडउपर बेसी प्रगट थया ॥ ४२ ॥ श्रीनारायण बोल्या—ते, नवामेघनी उपमा अपाय एवा. जगत्नी रक्षामां समर्थ एवा चार हाथरूपि दंडोथी जणाता. हर्ष पामेल मुखवाळा, मुर दैत्यना शत्रु विष्णुने जोइ सुदेवशर्मा आनंदथी आठ अंगोसहित नमन करवा लाग्यो ॥ ४३ ॥ आ प्रमाणे

अत्युग्रंतत्तपोदृष्ट्वाभगवान्भक्तवत्सलः ॥ प्रादुर्बभूवतरसागरुडोपरिसंस्थितः ॥ ४२ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ तंदृष्ट्वानवजलदोपमंमुरारिंदोर्दंडैर्जगदवनक्षमैश्चतुर्भिः ॥ संलक्ष्यंमुदितमुखंसुदेवशर्मासाष्टांगंनतिमकरोन्मुदामुकुंदम् ॥ ४३ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ ततस्तुष्टावतंदेवंश्रीकृष्णंभक्तवत्सलम् ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वासुदेवोगद्गदाक्षरम् ॥ १ ॥ नमस्तेदेवदेवेशत्रैलोक्याभयदप्रभो ॥ सर्वेश्वरनमस्तेस्तुत्वामहंशरणंगतः ॥ २ ॥

श्रीबृहन्नारदीय पुराणनां पुरुषोत्तम माहात्म्यमां श्रीनारायणने नारदना संवादविषे चौदमो अध्याय गयो ॥ १४ ॥ श्रीनारायण बोल्या—त्यारपछी सुदेव बे हाथजोडनार बनी गद्गद अक्षरथी भक्तवत्सल, ते देव श्रीकृष्णनी स्तुति करवा लाग्यो ॥ १ ॥ हे देवोना देव, त्रण लोकने अभय आपनार, सर्वना इश्वर अने समर्थ ईश तमने नमस्कार हो बीजीवार पण तमने नमस्कार

हो पण हुं तमने शरण पाम्यो छुं ॥ २ ॥ हे शरणे आवेलानी उपर वत्सलतावाळा परमेश्वर मारी रक्षा करो हे जगत्‌ने वंदवालायक अने शरणागतना भयने भांगनार तमने नमस्कार हो ॥ ३ ॥ हुं जयस्वरूप, जयने देनार, जयना नियंता, जयना कारणरूप, जगत्‌ना आधाररूप, जगत्‌मां रहेनार, जगत्‌नां कारणनां कारणरूप, एक विश्वनी

पाहिमांपरमेशानशरणागतवत्सल ॥ जगद्वंद्यनमस्तेस्तुप्रपन्नभयभंजन ॥ ३ ॥ जयस्वरूपंजयदं जयेशंजयकारणम् ॥ विश्वाधारंविश्वसंस्थंविश्वकारणकारणम् ॥ ४ ॥ विश्वैकरक्षकंदिव्यंविश्वघ्नंविश्वपं जरम् ॥ फलबीजंफलाधारंफलमूलंफलप्रदम् ॥ ५ ॥ तेजःस्वरूपंतेजोदंसर्वतेजास्विनांवरम् ॥ कृष्णं विष्णुंवासुदेवंवंदेहंदीनवत्सलम् ॥ ६ ॥ नत्वाब्रह्मादयोदेवाःस्तोतुंशक्ताजगत्प्रभो ॥ कथंमंदोमनुष्योहमल्पबुद्धिर्जनार्दन ॥ ७ ॥

एक रक्षा करनार, प्रकाशरूप, जगत्‌ने हरनार, जगत्‌नां पांजरांरूप, फळनां बीजरूप, फळना आधाररूप फळ, मूळ नां फळने देनार, तेजरूप, तेजने आपनार, तेजास्वियोमां श्रेष्ठ, दीनवत्सल, व्यापक अने वसुदेवना पुत्र एवा श्रीकृष्णने वंदन करुंछुं ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ हे जगत्‌ना प्रभु कृष्ण तमने ब्रह्मा वगेरे देवोपण स्तुति करवा समर्थ नथी त्यारे थोडी

बुद्धिवाळो हुं मूर्ख मनुष्य केम? स्तुति करवा शक्तथाउं ॥ ७ ॥ हे प्रभु तमे अतिदुःखिदीन अने तमारा भक्तनीपणउपेक्षा करोछो माटे तमारुं जगत्मां लोकनुं बंधुपणुं केम? वृथा गयुं ॥ ८ ॥ वाल्मीकि बोल्या—आ प्रमाणे बहु रूप एवा कृष्णनी स्तुतिकरी ब्राह्मण तेनी पासे उभोरह्यो ते सांभळी हरि भगवान्, मेघना सरखा शब्दथी वचन बोल्या ॥ ९ ॥ श्रीविष्णुए

अतिदुःखतरंदीनंत्वद्भक्तंमामुपेक्षसे ॥ तत्कथंलोकबंधुत्वंप्रभोलोकेवृथागतम् ॥ ८ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ इत्यभिष्टूयभूमानंद्विजस्तस्थौहरेःपुरः ॥ तदाकर्ण्यहरिर्वाक्यमुवाचजलदस्वनः ॥ ९ ॥ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥ सम्यक्संपादितंवत्सयत्त्वयाचरितंतप ॥ किमिच्छसिमहाप्राज्ञतपोधनवदस्वमे ॥ १० ॥ तत्तेहंवितरिष्यामिसंतुष्टस्तपसातव ॥ एतादृशंमहत्कर्मनकेनापिकृतंपुरा ॥ ११ ॥ ॥ सुदेवउवाच ॥ यदिप्रीतोसिहेनाथदीनबंधोदयानिधे ॥ सत्पुत्रंदेहिमेविष्णोपुराणपुरुषोत्तम ॥ १२ ॥

कह्युं—हे तपरूपि धनवाळा, महोटी बुद्धिवाळा, वत्स ते जे तप कर्युं ते मारुं कर्युं शुं? इच्छेछे ते मुने कहे ॥ १० ॥ हुं तारा तपथी प्रसन्न थयों छुं माटे ते तमने आपीश आवुं मोहोटुं कर्म पूर्वे कोईए पण करेलुं नथी ॥ ११ ॥ सुदेवे कह्युं—हे पुरातन पुरुषोमां उत्तम, ध्याना खजाना रूप, अने दीनोना बंधु एवा हे व्यापकनाथ जो प्रसन्न थयाछो तो सारो पुत्र आपो

॥ १२ ॥ केमके हे हरि (दुःखने हरनार) पुत्र वगरनुं शून्य, गृहस्थपणुं मने गमतुं नथी आवुं ब्राह्मणनुं कहेवुं सांभळी समर्थ एवा हरि बोल्या ॥ १३ ॥ श्री हरि कहेवा लाग्या—हे वत्स हे ब्राह्मण तुने पुत्रविना सघळुं न देवाय एवुं पण आपीश केमके, ब्रह्माए तुने पुत्रनुं सुख निर्माण करेलुं नथीज ॥ १४ ॥ मे तारा कपाळनी चामडी लखेला सघळा अक्षरो जोयाछे

हरेपुत्रंविनाशून्यंगार्हस्थ्यंमनगेच्यते ॥ इतिविप्रवचःश्रुत्वाजगादहरिरीश्वरः ॥१३॥ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥ अदेयमपितेसर्वंदास्येपुत्रंविनाद्विज ॥ तवपुत्रसुखंवत्सविधात्रानैवनिर्मितम् ॥ १४ ॥ त्वदीयभालफलकेवर्णाःसर्वेमयेक्षिताः ॥ तत्रनैवास्तितेपुत्रसुखंसप्तसुजन्मसु ॥ १५ ॥ इत्याकर्ण्यहरेर्वाक्यंवज्रनिर्घातनिष्ठुरम् ॥ सपपातमहीपृष्ठेछिन्नमूलइवद्रुमः ॥ १६ ॥ पतिंपतितमालोक्यप्रमदात्यंतदुःखिता ॥ पश्यंतीस्वामिनंपुत्रस्पृहाशून्यमरूरुदत् ॥ १७ ॥ पश्चाद्धैर्यंसमालंब्यसावोचत्पतितंपतिम् ॥ ॥ गौतम्युवाच ॥ ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठहेनाथकिंनस्मरसिमेवचः ॥ १८ ॥

तेमां सात जन्मसुधी तुने पुत्रनुं सुख नथीज ॥ १५ ॥ आवुं हरिनुं वज्रना घासरखुं कठण वचन सांभळी. ते पृथ्वीनी पीठ उपर जेम मूळ कपावाथी झाड पड तेम पड्यो ॥ १६ ॥ पतिने पडेलो जोई अत्यंत दुःख पामेली स्त्री स्वामिने पुत्रनी इच्छाथी शून्य जोती रोवालागी ॥ १७ ॥ पछी धीरज धारी ने पडेला पतिप्रत्ये बोली गौतमी कहेवालागी—हेनाथ उभा थाओ

उभा थाओ केम वचन संभारता नथी ! ॥ १८ ॥ ब्रह्माए कपाळमां जे लखेल होय ते सुख दुःख पमायछे लक्ष्मीना पति शुं करे ? लोक पोतानुं करेलुं भोगवेछे ॥ १९ ॥ भाग्य वगरना ए करेलो उद्यम मरवाने इच्छनारना ओसडना जेवो छे जेनुं भाग्य अवळुं होयछे तेनुं सघळुं व्यर्थ थायछे ॥ २० ॥ सघळा वेदोमां हरिनुं सेवन, यज्ञ दान, तप सत्यने व्रतोथी श्रेष्ठ

विधात्रालिखितंभालेतल्लभेतसुखासुखम् ॥ किंकरोतिरमानाथःस्वकृतंभुंजतेनरः ॥ १९ ॥ अभाग्यस्यकृतोद्योगोमुमूर्षोरिवभेषजम् ॥ तस्यसर्वंभवेद्व्यर्थंयस्यदैवमदक्षिणम् ॥ २० ॥ ऋतुदानतपःसत्यव्रतेभ्योहरिसेवनम् ॥ श्रेष्ठंसर्वेषुवेदेषुततोदैवबलंवरम् ॥ २१ ॥ तस्मात्सर्वत्रविश्वासंविहायोत्तिष्ठभूसुर ॥ दैवमेवावलंब्याशुहरिणाकिंप्रयोजनम् ॥ २२ ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यास्तीव्रशोकसमन्वितम् ॥ वैनतेयोवदद्विष्णुंक्षोभसंजातवेपथुः ॥ २३ ॥ ॥ गरुडउवाच ॥ ॥ शोकसागरसंमग्नांब्राह्मणींवीक्षहेहरे ॥ तथैवब्राह्मणंनेत्रगलद्बाष्पकलाकुलम् ॥ २४ ॥

छे पण तेथी भाग्यनुं बल श्रेष्ठ छे ॥ २१ ॥ माटे हे पृथ्वीना देव (ब्राह्मण) सर्वमां विश्वास छोडी भाग्यनोज आश्रय करी उभा थाओ आपणने विष्णुथी शुं प्रयोजन छे! ॥ २२ ॥ आवां ते स्त्रीनां तीव्र शोकवाळां वचन सांभळी क्षोभथी जेने कंप थयो छे एवो विनतानो पुत्र गरुड, विष्णुने कहेवा लाग्यो ॥ २३ ॥ गरुड बोल्यो–हे गरिबोना सगा, दयाना सागर,

भक्तोना अभयने करनार, भक्तोनां दुःखने नहि महन करनार अने ममथ एवा हे हरि ब्राह्मणीनं शोकरूपि समुद्रमां बुडेली तथा ब्राह्मणने नेत्रोमांथी पडतां आंसुओना भागथी आकुल जोई आज तमारी दयां क्यां गई! ॥ २४ ॥ २५ ॥ अहो ब्राह्मणनेविषे दयावाळा देव हमणां तमारो पोतानो धर्म क्यां गयो तमारा भक्तना हाथनां नळामां चार प्रकारनी पण

दीनबंधोदयासिंधोभक्तानामभयंकर ॥ भक्तदुःखामहिष्णोम्तेदयाद्यक्वगताप्रभो ॥ २५ ॥ अहो ब्रह्मण्यदेवस्त्वंत्वद्धर्मःक्वगताधुना ॥ त्वद्भक्तस्यचतुर्धापिमुक्तिःकरतलेस्थिता ॥ २६ ॥ अहोतथापिनेच्छंतिविहायभक्तिमुत्तमाम् ॥ तदग्रेसिद्धयश्चाष्टौकिंकरीभूयमंस्थिताः ॥ २७ ॥ त्वदाराधनमाहात्म्यमेवं सर्वत्राविश्रुतम् ॥ तर्हिविप्रस्यपुत्रेच्छापूरणेकःपरिश्रमः ॥ २८ ॥ गजमर्पयतःपुंसोह्यंकुशेकःपरिश्रमः ॥ अतःपरंनकेनापिसेव्यतेतेनेपदांबुजम् ॥ २९ ॥

मुक्तियो रहीछे तो पण आश्चर्य छे के ते ओ उत्तम भक्तिने तजी तने इच्छता नथी तेनी आगळ आठ सिद्धियो दासरूप थई रहेली छे ॥ २६ ॥ २७ ॥ ओ प्रमाणे तमारी सेवानी महत्ता सघळे ठेकाणे प्रसिद्ध छे तो ब्राह्मणनी पुत्रनी इच्छा पुरवामां शुं श्रम छे! ॥ २८ ॥ हाथिने देनारा पुरुषने अंकुश देवामां शुं! दाखडो होय (न होय) हवे पछी कोई पण तमारां

चरण कमलने सेवशे नहि ॥ २९ ॥ जे पुरुषनां भाग्यमां रहेलुं हशे तेज अवश्य थशे आवी जगतमां प्रसिद्धि थशे अने तमारी भक्ति लय पामशे ॥ ३० ॥ हेनाथ करवा न करवाने सघळे ठेकाणे तमारुं सामर्थ्य जे प्रसिद्ध छे ते आजज जो आने पुत्र आपनार नहिथाओ तो जतुं रहेशे ॥ ३१ ॥ माटे तमें सर्वरीते एक पुत्र ब्राह्मणने आपो तमारुं सेवन करी सुदामा उत्तम

यदद्दृष्टगतंपुंसस्तदेवभविताध्रुवम् ॥ इतिलोकेप्रथाजातात्वद्भक्तिर्विलयंगता ॥ ३० ॥ कर्तुमकर्तुंसामर्थ्यं तवसर्वत्रविश्रुतम् ॥ तदेवाद्यगतंनाथनचेदस्मैसुतप्रदः ॥ ३१ ॥ अतस्त्वंसर्वथादेहिपुत्रमेकंद्विजन्मने ॥ सुदामात्वांसमाराध्यलेभेवैभवमुत्तमम् ॥ ३२ ॥ सांदीपिनिर्मृतंपुत्रमवापकृपयातव ॥ इतितेशरणंप्राप्तौदंपतीपुत्रलालसौ ॥ ३३ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इतिगरुडवचोनिशम्यविष्णुर्वचनमुवाचखगंसुधोपयानम् ॥ अयिग्वगवरपुत्रमेकमस्मैविनरमनोगतमाशुवैनतेय ॥ ३४ ॥

वैभव पाम्यो हतो अने सांदीपनि तमारी कृपाथी मरेला पुत्रने पाम्यो हतो आकारणथी पुत्रनी इच्छावाळां स्त्री पुरुष तमने शरण पाम्यां छे ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ श्रीनारायण बोल्या–आवुं गरुडनुं वचन सांभळी विष्णुए आकाशमां गति करनारा गरुडने अमृतनी उपमा एवुं वचन कह्युं के विनताना पुत्र पक्षियोमां श्रेष्ठ गरुड आने झट मनमां रहेलो एक पुत्र दे

॥ ३४ ॥ आवुं पोताने अनुकुल, विष्णुनुं वचन सांभळी झट अति प्रसन्न मनवाळा गरुडें अति खेदयुक्त मनवाळा ब्राह्मणने योग्य सुंदर पुत्र आप्यो ॥ ३५ ॥ आम श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यमां दृढधन्वानां नाना आख्यानना नारायणने नारदना संवादविषे सुदेवनां वरदाननो पन्नरमो अध्याय गयो ॥ १५ ॥

इतिहरिवचनंनिजानुकूलंझटितिनिशम्यखगोतिहृष्टचेताः ॥ अददद्तिविषण्णमानसायसुतमनुरूपमिलासुरायरम्यम् ॥ ३५ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्ये दृढधन्वोपाख्यानेश्रीनारायणनारदसंवादेसुदेववरप्रदानंनामपंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्येहंयदुक्तंदृढधन्वने ॥ वाल्मीकिनामहाप्राज्ञचरितंपरमाद्भुतम् ॥ १ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ दृढधन्वन्महाराजशृणुष्ववचनंमम ॥ सुपर्णःकेशवादेशादिदमाहद्विजेश्वरम् ॥ २ ॥ ॥ गरुडउवाच ॥ सप्तजन्मसुतेपुत्रसुखंनास्तीतियद्वचः ॥ हरिणोक्तंद्विजश्रेष्ठतत्तथैवतवाधुना ॥ ३ ॥

श्रीनारायण बोल्या—हे मोहोटी बुद्धिवाळा, नारद, वाल्मीकिए अति आश्चर्यकारि, जे चारित दृढधन्वाने कह्युं ते हुं तमने कहुं छुं माटे सांभळो ॥ १ ॥ वाल्मीकि बोल्या—हे महाराज दृढधन्वा, मारुं वचन सांभळो गरुडें विष्णुनी आज्ञाथी ब्राह्मणोना अधिपतिने आ कह्युं ॥ २ ॥ गरुड बोल्या—हे ब्राह्मणोमां श्रेष्ठ सात जन्ममां तमने पुत्रनुं सुख न थाय एवुं विष्णुए जे वचन

कह्युं ते तमने तेमज छे तो पण हमणां स्वामिनी आज्ञा थवाथी कृपावडे तमने पुत्र आपुं छुं हे तपस्वि धनवाळा तमने मारा अंशथी थयेलो पुत्र थशे ॥ ३ ॥ ४ ॥ जेथी तमें गौतमी सहित सत्य आशीर्वादोने पामशो पण पछी तमोने जरूर तेथी थयेलुं दुःख थशे ॥ ५ ॥ हे द्विजोमां श्रेष्ठ तमारी विष्णुमां बुद्धि थई माटे तमे पुण्यवान् छो सकाम अथवा निष्काम, विष्णुनि

तथापिस्वामिनाज्ञप्तःकृपयाददमितेसुतम् ॥ मदंशसंभवःपुत्रोभवितातेतपोधन ॥ ४ ॥ येनत्वमाशिषः सत्यालप्स्यसेगौतमीयुतः ॥ परंतज्जनितंदुःखंयुवयोर्भविताध्रुवम् ॥ ५ ॥ धन्योसिद्विजशार्दूलयत्तेजाता-हरौमतिः ॥ सकामाप्यथनिष्कामाहरिभक्तिर्हरेःप्रिया ॥ ६ ॥ जलबुद्बुदवत्पुंसांशरीरंक्षणभंगुरम् ॥ तदासाद्यहरेःपादंधन्याश्चिंतयतेहृदि ॥ ७ ॥ हरेरन्योनसंसारसागरात्तारयेद्बहुदुस्तरात् ॥ हरेरेवकृपालेशा-न्मयादत्तःसुतस्तव ॥ ८ ॥ मनसिश्रीहरिंधृत्वाविचरस्वयथासुखम् ॥ उदासीनतयास्थित्वा-भुंक्ष्वसंसारजंसुखम् ॥ ९ ॥

भक्ति विष्णुने प्यारी छे ॥ ६ ॥ पुरुषोनुं शरीर जळना परपोटानीपेठें क्षणमां नाश पामे एवुं छे तेने पामी पुण्यवान माणस हृदयमां विष्णुना चरणनुं चिंतन करे छे ॥ ७ ॥ विष्णुथी बीजो बहु दुःखे तराय एवा संसारथी तारतो नथी ने विष्णुनीज कृपाना लेशथी में तमने पुत्र आप्यो ॥ ८ ॥ माटे मनमां श्रीहरिने धारण करी सुख थाय तेम करो अने उदासपणे रहि

संसारथी थतां सुखने भोगवो ॥ ९ ॥ वाल्मीकि बोल्या-स्त्री पुरुषना जोतां अद उत्तम वरदान गरुडद्वारा आपी विष्णु त्वराथी पोताने स्थान के गया ॥ १० ॥ सुदेवपण पत्नी सहित मनमां रहेलुं वरदान पामी पोताने घेर आवी गृहस्थपणानुं उत्तम सुख सेववा लाग्यो ॥ ११ ॥ केटलोक काळ जतां ए स्त्रीने गर्भ प्राप्त थयो अने दशमो महिनो आवतां पूर्ण गर्भ थयो ॥ १२ ॥

वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ दंपत्योःपश्यतोःसद्योदत्त्वावरमनुत्तमम् ॥ खगद्वाराहरिःशीघ्रंययौनिजनिकेतनम् ॥ १० ॥ सुदेवोपिसपत्नीकोवरंलब्ध्वामनोगतम् ॥ आसाद्यस्वगृहंभेजेगार्हस्थ्यसुखमुत्तमम् ॥ ११ ॥ कियत्कालक्रमेणास्यादोहदःसमपद्यत ॥ दशमेमासिसंप्राप्तेपूर्णोगर्भोबभूवह ॥ १२ ॥ प्रसूतिकाले-संप्राप्तेसासूतसुतमुत्तमम् ॥ सुदेवस्त्वात्मजेजातेजाताह्लादोबभूवह ॥ १३ ॥ आहूयजातकंकर्मचकार-द्विजसत्तमान् ॥ बृहद्दानंददौतेभ्यःसुस्नातोद्विजसत्तमः ॥ १४ ॥ नामचास्याकरोद्धीमान्ब्राह्मणैः-स्वजनैर्वृतः ॥ अयंसुतःसुपर्णेनदत्तःप्रेम्णाकृपालुना ॥ १५ ॥

जणवानो काळ आव्यो त्यारे तेणे उत्तम पुत्र जण्यो पुत्र जन्मवाथी सुदेवने पण आनंद उत्पन्न थयो ॥ १३ ॥ सारी रीते न्हाई ते श्रेष्ठ ब्राह्मणे श्रेष्ठ ब्राह्मणोने बोलावी जातक (जन्मनुं) कर्म कर्युं अने ते ओने महोटुं दान आप्युं ॥ १४ ॥ ब्राह्मणो अने पोताना जनोथी विंटाएला, बुद्धिमान ब्राह्मणे एनुं नामपण पाड्युं के आ पुत्र गरुडे प्रेमथी कृपाकरी शरद्ऋतुना

चंद्रना जेवो उदय पामतां तेजवाळो शुकदेवनासरखो आप्यो माटे आ मारो वहालो पुत्र शुकदेव एवां नामे हो ॥ १५ ॥ १६ ॥ मातानां मनने आनंद आपनारा ते पुत्र शीघ्र शुक्लपक्षना चंद्रमानीपेठें पितानां मनोरथोनी साथे वधवा लाग्यो ॥ १७ ॥ पिताए आनंदथी पुत्रने जनोइ दइ गायत्री आपी ते वैदिक संस्कार पामी ब्रह्मचर्यनां व्रतमां रह्यो ॥ १८ ॥ तेनां तेजवाळो

शारदेंदुरिवप्रोद्यत्तेजस्वीशुकसन्निभः ॥ शुकदेवेतिनामायंपुत्रोस्तुममवल्लभः ॥ १६ ॥ अवर्धतसुतः शीघ्रंशुक्लपक्षइवोडुपः ॥ पितुर्मनोरथैःसाकंमातृमानसनंदनः ॥ १७ ॥ उपनीयसुतंतातःसावित्रीं-दत्तवान्मुदा ॥ संस्कारंवैदिकंप्राप्यब्रह्मचर्यव्रतेस्थितः ॥ १८ ॥ तत्तेजसान्वितोरेजेसाक्षात्सूर्यइवापरः ॥ वेदाध्ययनमारेभेकुमारोबुद्धिसागरः ॥ १९ ॥ सद्बुद्ध्यानंदयामासस्वगुरुंगुरुवत्सलः ॥ सकृन्निगदमा-त्रेणविद्यांसर्वामुपेयिवान् ॥ २० ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ एकदादेवलोऽभ्यागात्कोटिसूर्य-समप्रभः ॥ तमालोक्यसुदेवोसोननामदंडवन्मुदा ॥ २१ ॥

जाणे प्रत्यक्ष बीजो सूर्य होय तेम शोभवा लाग्यो बुद्धिना समुद्ररूप कुमारें वेदनुं अध्ययन आरंभ्युं ॥ १९ ॥ जेने गुरुवहाल छे एवो ते सारी बुद्धिथी पोताना गुरुने आनंद आपतो अने एकवार कहेवाथीज सघळी विद्या पाम्यो ॥ २० ॥ वाल्मीकि बोल्या–एक दिवसे करोडो सूर्यनी समान कांतिवाळा देवल ऋषि आव्या तेने जोइए सुदेवें आनंदथी दंडनीपेठें नमस्कार

कर्या ॥ २१ ॥ विधिप्रमाणे अर्धने पग धोवानां जळ वगेरेथी मुनिनो सत्कार कर्यो अने महात्मा देवलने आसन सारुं धारण कर्युं ॥ २२ ॥ ते उपर देवना सरखा देखाववाळा भगवान् देवलऋषि बेठा ने कुमारने पगमां पडेलो जोई बोल्या ॥ २३ ॥ देवले कह्युं-रेरे सुदेव तमने भगवान विष्णु प्रसन्न थया अने तमे दुर्लभ, सुंदर श्रेष्ठ एवा पुत्रने पाम्या माटे

पूजयामासविधिवदर्घ्यपाद्यादिभिर्मुनिम् ॥ आसनंकल्पयामासदेवलायमहात्मने ॥ २२ ॥ तत्रोपविष्टो भगवान्देवलोदेवदर्शनः ॥ चरणेपतितंदृष्ट्वाकुमारंदेवलोब्रवीत् ॥ २३ ॥ ॥ देवलउवाच ॥ ॥ भोभो सुदेवधन्योसितुष्टस्तेभगवान्हरिः ॥ यतस्त्वंप्राप्तवान्पुत्रंदुर्लभंसुंदरंवरम् ॥ २४ ॥ एतादृशःसुतःक्वा पिकस्याप्यनवलोकितः ॥ विनीतोबुद्धिमान्वाग्मीवेदाध्ययनशीलवान् ॥ २५ ॥ एहिपुत्रकिमेतत्ते करेपश्यामिकौतुकम् ॥ सच्छत्रंचामरयुगंकमलंयवसंयुतम् ॥ २६ ॥ आजानुलंबिनौहस्तौहस्तिहस्त समौतव ॥ आकर्णांतविशालेचचक्षुषीमधुपिंजरे ॥ २७ ॥

पुण्यवान् छो ॥ २४ ॥ आवो, विनयवान, बुद्धिमान, उत्तम वक्ता, वेदने भणवाना स्वभाववाळो, पुत्र क्यांयपण कोइनोपण जोयो नथी. ॥ २५ ॥ हे पुत्र आव आ शुं तारा हाथमां आश्चर्य देखाय छे! सारुं छत्र, बे चामर, जवसहित कमल गोठणपर्यंत लांबा अने हाथीनी सुंढना सरखा तारा हाथ छे अने कानपर्यन्त विशाल, मेघना सरखी पींजरी आंख, गोळशरीरने त्रिवळीथी

शोभित मध्यभाग छे आवुं कही पुत्रने जोइकरी उत्साह पामेला ब्राह्मणमन्ये बोल्या ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ अहो सुदेव तमारो आ पुत्र गुणोनो समुद्र दृढ जत्रु (हांसडी) वाळो, शंखसारखा कंठवाळो सुंदर वांका केशवाळो, उंचि छातिवाळो पोहोळी डोकवाळो सरखा कानवाळो, बदळना जेवा खम्भावाळो सर्व लक्षणोथी पूरो अने मोहोटो भाग्यनो भंडार पुत्र छे ॥ २९ ॥ ३० ॥ पण एकज

वपुर्वर्तुलकंमध्यवलित्रयाविभूषितम् ॥ एवमुक्त्वामुतंदृष्ट्वापुनराहोत्सुकंद्विजम् ॥ २८ ॥ अहोसुदेवतन यस्तवायंगुणसागरः ॥ गूढजत्रुःकंबुकंठःस्निग्धकुंचितमूर्धजः ॥ २९ ॥ तुंगवक्षाःपृथुग्रीवःसमकर्णो वृषांसकः ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णःपुत्रोभाग्यनिधिर्महान् ॥ ३० ॥ एकएवमहान्दोषोयेनसर्वंवृथाकृतम् ॥ इत्युक्त्वामौलिमाधुन्वनिःश्वस्याब्रुवन्मुनिः ॥ ३१ ॥ पूर्वमायुःपरीक्षेतपश्चाल्लक्षणमादिशेत ॥ निरा युषःकुमारस्यलक्षणैःकिंप्रयोजनम् ॥ ३२ ॥ सुदेवतनयोयंतेद्वादशेहायनेजले ॥ मृत्युमेष्यतितस्मात्त्वंशो कंमाकुरुमानसे ॥ ३३ ॥ अवश्यंभाविनोभावाभवंत्येवनसंशयः ॥ नत्रप्रतिविधिर्नास्तिमुमूर्षोरिवभेषजम् ३४

महोटो दोष छे के जेणे सघळुं वृथा करेल छे आवुं कही मस्तक धुणावतां महोटो निश्वास नांखी मुनि बोल्या ॥ ३१ ॥ प्रथम आयुषनी परीक्षा करवी पछी लक्षण कहेवुं आयुषथी रहित कुमारना लक्षणोथी शुं प्रयोजन छे! ॥ ३२ ॥ हे सुदेव आ तमारो पुत्र बारमे वर्षे जळमां मृत्यु पामशे माटे मनमां शोक करो मां ॥ ३३ ॥ अवश्य थवाना पदार्थो थायछेज एमां फरक नथी

ते बाबतमां जेम मरवा इच्छनारानुं ओसड नथी तेम उपाय नथी ॥ ३४ ॥ वाल्मीकि बोल्या- आवुं कही देवल मुनि ब्रह्मा ना लोकमां गया अने सुदेव गौतमीनी साथे पृथ्वीतले पड्यो ॥ ३५ ॥ देवळें कहेलुं वचन संभारतो पृथ्वीउपर घणीवार विलाप करवा लाग्यो ए पछी ते गौतमी धीरजथी पुत्रने पोताना खोळामां राखी प्रेमथी तेनुं मुख चुंबन करवा लागी पछी ते

॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ इत्युदीर्यगतोब्रह्मलोकंदेवलकोमुनिः ॥ सुदेवःसहगौतम्यापपातधरणी तले ॥ ३५ ॥ विललापचिरंभूमौदेवलोक्तंवचःस्मरन् ॥ अथमागौतमीपुत्रंस्वांकमारोप्यधैर्यतः ॥ ३६ ॥ चुचुंबवदनंप्रेम्णापश्चात्पतिमुवाचसा ॥ ॥ गौतम्युवाच ॥ ॥ द्विजराजनकर्तव्याभीतिर्भाव्येषुव स्तुषु ॥ ३७ ॥ नाभाव्यंभवितानकुत्रभाव्यमेवभविष्यति ॥ किंनुनोदुःखमापन्नानलरामयुधिष्ठिराः ॥ ॥ ३८ ॥ बंधनंबलिराजापिप्राप्तवान्यदवःक्षयम् ॥ हिरण्याक्षोवधंघोरोवृत्रोपिनिधनंगतः ॥ ३९ ॥

पतिने कहेवालागी ॥ ३६ ॥ गौतमी बोली—हे ब्राह्मणोना राजा तमारे थनारा पदार्थोमां बीक राखवी योग्य नथी ॥ ३७ ॥ क्यांय पण नहि थवानुं थतुं नथी जे थवानुं होय तेज थाय. शुं नल रामने युधिष्ठिर दुःख पाम्या नथी ॥ ३८ ॥ बलि राजा पण बंधन पाम्यो हतो, यादवो क्षय पाम्या हता, हिरण्याक्ष वध पाम्यो हतो, अने भयंकर वृत्रासुरपण नाश पाम्यो हतो ॥ ३९ ॥

हे मुनि कृतवीर्यनो पुत्र सहस्त्रार्जुन अने रावण पण मस्तकनां कपावापणाने पाम्यो हतो. तथा रघुकुलना नाथ राम सीता ना विरहने पाम्या हता ॥ ४० ॥ हे मुनियोना ईश्वर, राजऋषि परीक्षित्पण ब्राह्मणथी मृत्यु पाम्याहता आम जे बननारा पदार्थो छे ते बनेछेज ॥ ४१ ॥ माटे हे नाथ उठो अने सनातन, सर्व जीवोने मोक्षनां पदने आपनारा. शरणागतने पाळ- नारा विष्णुने भजो ॥ ४२ ॥ वाल्मीकि बोल्या—आवुं पोतानी स्त्रीनुं बोलवुं सांभळी सुदेवशर्मा ब्राह्मण प्रकृतिने पाम्यो

कार्त्तवीर्यःशिरच्छेदंरावणोपितथाप्तवान् ॥ विरहंरघुनाथोपिजानक्याःप्राप्तवान्मुने ॥ ४० ॥ परीक्षिद-पिराजर्षिर्ब्राह्मणान्मृत्युमाप्तवान् ॥ एवंयेभाविनोभावाभवंत्येवमुनीश्वर ॥ ४१ ॥ अतउत्तिष्ठहेनाथहरिं-भजसनातनम् ॥ शरण्यंसर्वजीवानांनिर्वाणपददायकम् ॥ ४२ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ इतिनि-जवनितावचोनिशम्यप्रकृतिमुपागतवान्सुदेवशर्मा ॥ हृदिहरिचरणांबुजंनिधायझटितिजहौशुचमात्म-जाद्भवित्रीं ॥ ४३ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्या नेसुदेवप्रतिबोधोनामषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

अने तेणें हृदयमां विष्णुनां चरणरूपकमलने धरि झट पुत्रथी थनारा शोकने छोडी दीधो ॥ ४३ ॥ आवो बृहन्नारदीय पुराणनां श्रीपुरुषोत्तमनां माहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवादवाळां दृढधन्वानां नाना आख्याननो सुदेवमति बोधनामनो सोळीमो अध्याय गयो ॥ १६ ॥

नारद बोल्या—हे कृपाना समुद्र ते पछी उठेला ते राजानुं शुं ! थयुं ते, सांभळनारा ओनां पापने नाश पमाडनारुं मने कहो ॥ ॥ १ ॥ श्रीनारायण बोल्या—पूर्वे बनेलुं पोतानुं चरित्र सांभळी चकित मुखवाळा, सांभळवामां उत्साहवाळा राजाने फरिनेपण वाल्मीकि कहेवा लाग्या ॥ २ ॥ वाल्मीकि बोल्या—एनी प्रियानां मुखथी ते, शीतल वाणी सांभळीं सुदेवें धीरज धारी चित्तह

नारदउवाच ॥ ॥ ततःकिमभवत्तस्यप्रबुद्धस्यमहीपतेः ॥ तन्मेवदकृपासिंधोशृण्वतांपापनाशनम् ॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ स्वकीयचरितंश्रुत्वाप्राक्तनंचकितानन‌म् ॥ राजानंपुनरेवाहवाल्मीकिःश्रवणोत्सुकम् ॥ २ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ इतिताःशीतलावाचःसमकर्ण्यप्रियामुखात् ॥ सुदेवोधैर्यमालंब्यहरोचित्तमधारयत ॥ ३ ॥ निःश्वस्यदीनवदनोयद्भाव्यंतद्भविष्यति ॥ इतिंनिश्चित्यमनसापुष्पाद्यर्थंवनंययौ ॥ ४ ॥ एवंकृतवतस्तस्यकियान्कालोगतःक्रमात् ॥ समित्कुशफलाद्यर्थंकदाचित्काननंययौ ॥ ५ ॥ सुदेवोमनसाध्यायन्हरेःपादसरोरुहम् ॥ तस्मिन्नेवदिनेगच्छद्दार्पींसूनुःसुहृद्वृतः ॥ ६ ॥

रिमां धार्युं ॥ ३ ॥ निःश्वास नांखी दीन मुखवाळो, जे थवानुं हशे ते थशे एवो मनथी निश्चय करी पुष्प वगेरे सारु वनमां गयो ॥ ४ ॥ एम करतां तेनो केटलोक वखत क्रमथी वीतिगयो कोई काळे लाकडां दर्भ अने फळ वगेरे लेवा काजे सुदेव मनथी हरिना चरण रूपि कमळनुं ध्यान करतो वनमां गयो तेज दिवसे स्नेहियो सहित पुत्र वावमां गयो ॥ ५ ॥ ६ ॥

समान अवस्थावाळा ओनी साथे वावमां जई जळमां जळयंत्रोथी पोते वारंवार बालको उपर जळ फेकतो रमवा लाग्यो ॥ ७ ॥ उनाळामां जळमां वारंवार क्रीडा करता आनंद पामतो हतो आ रीते सघळा बालको अति प्रेमथी क्रीडा करता हता त्यारे बालकोए पीडेलो अगाध जळमां रहेलो ने स्नेहिवर्गना भयथी झट भागवाने इच्छतो भाग्यनी प्रेरणाथी तेमां पोतानो श्वास

प्रविश्यवापींचिक्रीडेवयस्यैःसहवारिणी ॥ जलयंत्रैःक्षिपन्वारिबालकेषुस्मयन्मुहुः ॥ ७ ॥ जलक्रीडांमुहुःकुर्वन्ग्रीष्मेमोदमुपाययौ ॥ एवंसर्वेषुबालेषुक्रीडत्सुप्रेमनिर्भरम् ॥ ८ ॥ अगाधसलिलेतिष्ठन्बालकैरुपमर्दितः ॥ सपलायनमन्विच्छन्सुहृद्वर्गभयाद्द्रुतम् ॥ ९ ॥ विधिनानोदितस्तत्रनियम्यश्वासमात्मनः ॥ ममज्जागाधतोयेसौवंचयन्नात्मनःसखीन् ॥ १० ॥ तत्रापि व्याकुलीभूयततोनिर्गंतुमुन्मनाः ॥ सहसामृतिमापन्नःकुमारोगाधवारिणि ॥ ११ ॥ जलादनिर्गतंवीक्ष्यसर्वेचकितमानसाः ॥ समानवयसः सर्वेहाहाकृत्वाप्रधाविताः ॥ १२ ॥

नियममां राखी (दबावी) पोताना भाई बंधोने छेतरवाण अगाध जळमां डुबकी मारवा लाग्यो ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ त्यां पण व्याकुल थतां तेमांथी निकळवा उत्साहवाळो कुमार झट अगाध पाणीमां मरण पाम्यो ॥ ११ ॥ जळथी नहि निकळवुं जोई सघळा, भयभीत मनवाळा थयाने सरखी अवस्थाना सघळा मित्रो हाहाकार करी दोड्या ॥ १२ ॥

आति शोकने आधीन थयेला गौतमीने कहेवा लाग्या बालकोनी वचना पडवा जेवी अतिप्रिय नहि एवी वाणी साभळी जेने पुत्र प्यारो छे एवी गौतमी तत्काल पृथ्वी उपर पडी एजवखते वनथी ब्राह्मण आव्यो ॥ १३ ॥ १४ ॥ पुत्रनुं मरण सांभळी त्वष्टानीपेठें पृथ्वीउपर पडयो पछी उभो थइ ने ब्राह्मण स्त्री पुरुष वावमत्ये गयां ॥ १५ ॥ सुदेव मरेला

गौतम्यैकथयामासुर्बृहच्छोकपरायणाः ॥ वज्रपातसमांवाचंबालानामनतिप्रियाम् ॥ १३ ॥ श्रुत्वाभूमौ-पपाताशुगौतमीपुत्रवत्सला ॥ एतस्मिन्नेवसमयेवनाद्विप्रःसमाययौ ॥ १४ ॥ निशम्यपुत्रमरणंत्वष्टेवा-वापतद्भुवि ॥ ततउत्थायतौविप्रदंपतीवापिकांगतौ ॥ १५ ॥ मृतंपुत्रंसमालिंग्यस्वांकेकृत्वाकलेवरम् ॥ सुदेवःपुत्रवदनंचुचुबचमुहुर्मुहुः ॥ १६ ॥ ततःस्वांकेस्थितंपुत्रंमृतंवीक्षन्मुहुर्मुहुः ॥ सरुदन्विलपन्नेवगद्ग-दाक्षरमूचिवान् ॥ २७ ॥ ॥ सुदेवउवाच ॥ ॥ वदपुत्रशुभांवाणींममशोकविनाशिनीम् ॥ शीतलांल लितांवत्समनसोमोदमावह ॥ १८ ॥

पुत्रने आलिंगन करी पोतानां खोळामां शरीरने धरी वारंवार पुत्रनां मुखने चुंबवा लाग्यो ॥ १६ ॥ पछी पोतानां खोळामां रहेला, मरेला पुत्रने वारंवार जोई रोतो ने विलाप करतो ते गद्गद अक्षरोथी बोल्या ॥ १७ ॥ सुदेव बोलवा लाग्यो—हे पुत्र मारा शोकने मटाडनारी शीतळ, सुंदरने कल्याणकारी वाणी बोल हे वत्स मारां मनने आनंद पमाड

॥ १८ ॥ हे पुत्र आंहिं वृद्ध मातापिताने तजी तुं जवा योग्य नथी मारो मित्र तुने वेद भणवाना कारणकाजे बोलावे छे ॥ १९ ॥ हे पुत्र उपाध्याय (गुरु) तुने भणाववाना कारण सारु आनंदथी बोलावे छे माटे झट उभो था केम! हमणां सुतो छो ॥ २० ॥ हुं तुने तजी जईश नहि घरमां मारे शुं प्रयोजन छे आजे तारा बगर मारुं घर. शून्य अरण्यना जेवुंज छे ॥ २१ ॥ फलने

विहायपितरौवृद्धौनत्वंगंतुमिहार्हसि ॥ वत्साह्वयतिसन्मित्रंवेदाध्यायनहेतवे ॥ १९ ॥ मुदाह्वयत्युपाध्या- यस्त्वामध्यापनहेतवे ॥ तूर्णमुत्तिष्ठहेपुत्रकथंसुप्तोसिसांप्रतम् ॥ २० ॥ त्वांविहायनगच्छामिगृहेकिंमेप्रयो- जनम् ॥ शून्यारण्यमिवाद्यैवत्वदृतेसदनंमम ॥ वनेपिनैवगच्छामिगमनेकिंप्रयोजनम् ॥ फलमूल- प्रियत्वंचेन्नोत्तिष्ठसिसमाग्रतः ॥ २२ ॥ नमयाचरितंगर्ह्यंब्रह्महत्यापिनोकृता ॥ केनकर्मविपाकेनपुत्रो- मेनिधनंगतः ॥ २३ ॥ अहोधातःकिमेनावत्फलंलब्धंत्वयामहत् ॥ लोचनंममदीनस्यवृद्धस्याकृष्यानि- र्दय ॥ २४ ॥

मूलमां प्यार राखनार तुं जा मारी आगळी उभो थईश नहि. तो हुं वनमां पण नहिजाउं हवे वनमां जवामां मने शुं! प्रयोजन छे ॥ २२ ॥ में निंद्य कर्म कर्युं नथी अने ब्रह्महत्या पण करी नथी ते छतां कर्या! कर्मना फलथी मारो पुत्र मरण पाम्यो ॥ २३ ॥ अहो निर्दय विधाता तमें दीन अने वृद्ध छतां मारुं नेत्र खेंची शुं! एटलुं वधुं महोटुं फल मेळव्युं ॥ २४ ॥

निर्धनना धन रूप अने अमे बे स्त्रीपुरुषना आश्रय रूप पुत्रने हरतां तमने क्यांय पण केम लज्जा नहि थई ? ॥ २५ ॥ बधे तमे दयावान छो अने मारी उपर केम निर्दय पणाने पाम्याछो ! अहो मारां भाग्यनां वशपणाथी आवो बीजा रीतनो भाव थयो छे ॥ २६ ॥ हुं क्यां आज प्रकृतिथी सुंदर पुत्रने शोधुं हे पुत्र क्यां ताहं मनोहर सुंदर नेत्रवाळुं जोउं ॥ २७ ॥

निर्धनस्यधनंबालंदंपत्योरवलंबनम् ॥ हरतस्तेकथंलज्जाजायतेनहिकुत्रचित ॥२५॥ सर्वत्रसदयस्त्वंवैमयि-निर्दयतांगतः ॥ कथमित्यन्यथाभावोममभाग्यवशादहो ॥ २६ ॥ कुत्राहंशोधयाम्यद्यपुत्रंप्रकृतिसुंदरम् ॥ द्रक्ष्येतवाननंकुत्रपुत्रचारुसुलोचनम् ॥ २७ ॥ पर्जन्यःस्रवतेवारिसूतेधान्यंवसुंधरा ॥ गिरयोरत्नजातानिमु-क्तासारंपयोनिधिः ॥ २८ ॥ नतंदेशंप्रपश्यामियत्रपुत्रंमृतंलभेत ॥ यद्गात्रंतुसमालिंग्यहृद्गतंतापमुत्सृजे-त ॥ २९ हेवत्सत्वंसकृद्वाचंश्रावयाशुदयांकुरु ॥ विलपत्यनितेमाताकुररीवगतत्रपा ॥ ३० ॥

मेघ जलने वर्षे छे पृथ्वी धान्यने पेदाकरेछे पर्वतो रत्नोना समूहोने अने समुद्र श्रेष्ठ मोतिने पेदाकरेछे ॥ २८ ॥ पण हुं ते देश जोतो नथी के ज्यां मरेलो पुत्र मळे के जेनां शरीरनुं आलिंगनकरी हृदयमां रहेलुं दुःख दूर कराय ॥ २९ ॥ हे पुत्र जल्दी दया कर अने एकवार पण वाणी संभळाव केमके तारी मा लाज छोडी टीटोडीनी पेठें अति विलाप करेछे ॥ ३० ॥

तेने जोई हे पुत्र केम तुने दया उत्पन्न थती नथी ? तुं मातपितानी आज्ञा लीधा विना क्यारे पण गयो नथी ॥ ३१ ॥ हे पुत्र अमोने पुछ्या विना केम लांबे रस्ते गयो छो हवे हुं कोनी वेदनां अध्ययननी मारी वाणी सांभळीश ॥ ३२ ॥ हे पुत्र तुने अने पछी नागं मनने हरनारा सुंदर वाक्यने संभारतां आज मारुं हृदय

तांदृष्ट्वातुकथंपुत्रदयानोत्पद्यतेतव ॥ अननुज्ञाप्यपितरौनकदापिभवान्गतः ॥ ३१ ॥ आवामपृष्ट्वाकिं दीर्घंमार्गंयातोसिपुत्रक ॥ वेदाध्ययनसद्वाणींकस्यश्रोष्यामिसांप्रतम् ॥ ३२ ॥ त्वामनुस्मरतोवत्सकलवाक्यंमनोहरम् ॥ शतधादीर्यतेनोद्यहृायसंहृदयंमम ॥ ३३ ॥ मन्येसुधन्यंकिलकोशलेंद्रंयःकाननंदाशरथौप्रयाते ॥ दधारनोऽमून्सुततापदग्धोधिङ्मांसुतस्यप्रलयेप्यनष्टम् ॥ ३४ ॥ गोविंदविष्णोयदुनाथनाथश्रीरुक्मिणीप्राणपतेमुरारे ॥ दीनानुकंपिन्भगवन्दयालोमांपाहिपुत्रानलतापतप्तम् ॥ ३५ ॥

फाटतुं नथी माटे जरूर लोढानुं छे ॥ ३३ ॥ हुं अवश्य कोशल देशना धणि दशरथने अति पुण्यवान् मानुंछुं के जेणे रामवनमां गया त्यारे पुत्रना दुःखथी बळतां प्राण धारण कर्या नहि पण पुत्रनो नाश थतां नहि नाश पामवाथी मने धिक्कार छे ॥ ३४ ॥ हे गोविंद, विष्णु, यादवोना नाथ श्रीरुक्मिणीना प्राणपति, मुरदैत्यना शत्रु, दीननाउपर दयालु अने हे कृपालु भगवान,

मने पुत्रना अग्नि सरखां दुःखरूप तापथी पाळो ॥ ३५ ॥ हे देवोमां मझोटा देव, सर्व लोकना नाथ, गायोने पाळनार, गोपीयोना पति, चक्र जेनां हाथमां छे एवा अने हे यमुनानां जळना दोषने हरनारा, पुत्रनां अग्निना जेवां दुःखथी तपतां मारी रक्षा करो ॥ ३६ ॥ हे वैकुंठ, व्यापक, नरकासुरना शत्रु, चराचरनां आधाररूप समुद्रमां वहाणरूप, अने हे ब्रह्मावगेरे देवोए नमेल चरणनां आसनवाळा पुत्रना अग्निना जेवा संतापथी तपेलो हुं छुं तेनी रक्षा करो ॥ ३७ ॥ माराथी बीजो कोई-

देवाधिदेवाखिललोकनाथगोपालगोपीशरथांगपाणे ॥ कलिंदकन्याविषदोषहारिन्मांपाहिपुत्रानलताप तप्तम् ॥ ३६ ॥ वैकुंठविष्णोनरकासुरारेचराचराधारभवाब्धिपाने ॥ ब्रह्मादिदेवानतपादपीठमांपाहिपु त्रानलतापतप्तम् ॥ ३७ ॥ शठोमदन्योभवितानकोपियोदेवकीसूनुवचोविलंघ्य ॥ पुत्रेदुराशांकृतवा नभाग्योलभेतकोदृष्टविनष्टवस्तु ॥ ३८ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येनारायणनारदसं वादेदृढधन्वोपाख्यानेसुदेवविलापोनामसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ दृढधन्वा महीपालंकिमुवाचततःपरम् ॥ वाल्मीकिर्भगवान्साक्षात्तद्वदस्वतपोनिधे ॥ १ ॥

पण शठ थशे नहि के जेणें देवकीना पुत्र कृष्णनां वाक्यने ओळंगी पुत्रनी खराब आशा करी भाग्य वगरनो कोण ! भाग्यथी-नाश पामेली वस्तुने मेळवे ॥ ३८ ॥ आवी श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवाद विषे दृढ धन्वानां टुंक आख्याननो सुदेवविलापनामें सत्तरमो अध्याय गयो ॥ १७ ॥

नारद बोल्या–ते तपना खजानारूप ते पछी साक्षात् भगवान् वाल्मीकिए दृढधन्वाराजाने शुं कह्युं ते कहो ॥ १ ॥ श्रीनारायण बोल्या–ते राजऋषि पोतानुं पूर्वनुं चरित्र सांभळी विस्मय सहित मुनिओमां श्रेष्ठ वाल्मीकिने पुछवा लागा ॥ २ ॥ दृढधन्वाए पुछ्युं–हे ब्राह्मण तमारुं सुंदर नवुं नवुं अमृतना सरखुं वचन पी पीने तृप्ति पामतो नथी माटे फरीने

॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ दृढधन्वासराजर्षिःश्रुत्वाप्राक्तनमात्मनः ॥ सविस्मयःसमापृच्छद्वाल्मीकिंमुनिसत्तमम् ॥ २ ॥ ॥ दृढधन्वोवाच ॥ ॥ ब्रह्मंस्तववचोरम्यंसुधाकल्पंनवंनवम् ॥ पीत्वापीत्वानतृप्तोस्मिभूयोवदततःपरम् ॥ ३ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ एवंविलपतस्तस्यविप्रस्यजगतीपते ॥ अकालजलदोभ्यागाद्गर्जयंश्चादिशोदश ॥ ४ ॥ ववौवायुःखरस्पर्शःकंपयन्निवपर्वतान् ॥ बृहल्लसन्महाविद्युत्स्वनेनापूरयन्दिशः ॥ ५ ॥ यावन्मासंववर्षैवमहीपूर्णजलाभवत् ॥ नासौविज्ञातवान्किंचित्पुत्रशोकाग्नितापितः ॥ ६ ॥

ते पछीनुं कहो ॥ ३ ॥ वाल्मीकिए कह्युं–हे पृथ्वीना पति आम ते ब्राह्मण विलाप करतो हतो त्यारे दशदिशा ओने गर्जावतो वर्षा कालविना वरसाद आव्यो ॥ ४ ॥ कठण स्पर्शवाळो, मशेटा क्षोभथी मोहोटी विजळीना अवाजथी दिशाओने पूरतो जाणे पर्वतोने कंपावतो होय तेम वायु वावा लाग्यो ॥ ५ ॥ वरसाद पूरा महिनासुधी वर्षो तेटलामां पृथ्वी भरेल

जळवाळी थई पुत्रना शोकरूपि अग्निथी नपेला ए ब्राह्मणेंक शुं पण जाण्युं नहि ! ॥ ६ ॥ हे पुत्र हे पुत्र एम बोलतां तेणें पाणी पीधुं नहि अने भोजन कर्युं नहि आम तेनां विलाप करतां जे महिनो त्यांर गयो ते श्रीकृष्णनो वहालो महिनो पुरुषोत्तम हतो तेथी अजाणतां पण पुरुषोत्तमनुं सेवन थयुं ॥ ७ ॥ ८ ॥ पुरुषोत्तमनां सेवनथी अति प्रसन्न थता, नवां

नपपौबुभुजेचैवपुत्रपुत्रइतिब्रुवन् ॥ एवंविलपतस्तस्यमासोयोविगतस्तदा ॥७॥ श्रीकृष्णवल्लभोमासःसोभवत्पुरुषोत्तमः ॥ आजानतोपितस्यासीत्पुरुषोत्तमसेवनम् ॥ ८ ॥ तेनात्यंतप्रसन्नःसन्प्रादुरासीद्धरीःस्वयम् ॥ नवीनजलदश्यामोवनमालाविभूषितः ॥ ९ ॥ प्रादुर्भूतेजगन्नाथेविलीनाधनराजयः ॥ ततोददर्शविप्रोसौश्रीकृष्णंपुरुषोत्तमम् ॥ १० ॥ सहसांकगतंपुत्रदेहंभुविविधायच ॥ सपत्नीकोनमश्चक्रेदंडवच्छ्रीहरिंमुदा ॥ ११ ॥ बद्धांजलीपुटोभूत्वासंस्थिरःश्रीहरेःपुरः ॥ श्रीकृष्णएवशरणंममास्त्वितिविचिंतयन् ॥ १२ ॥

वादळाना जेवा श्याम, वनमालाथी शोभित, पोते विष्णु प्रकट थया ॥ ९ ॥ जगतना नाथ विष्णुना प्रकट थवाथी मेघनी पंक्तिओ अदृश्य थई ! तेथी ए ब्राह्मणने पुरुषोत्तम श्रीकृष्णनां दर्शन थयां ॥ १० ॥ झट खोळामां रहेला, पुत्रना देहने पृथ्वीपर राखी स्त्रीसहित तेणें आनंदथी श्रीहरीने दंडनी पेठें नमस्कार कर्या ॥ ११ ॥ श्रीकृष्णज मारा रक्षक थाओ एम विचार तो

बे हाथ जोडणार थइ श्रीहरिनी पासे उभो रह्यो ॥ १२ ॥ भगवान् पण पुरुषोत्तमनां सेवनथी प्रसन्न थता मधुर महोटां अमृतने वरसावनारी वाणी बोल्या–॥ १३ ॥ श्रीविष्णु बोल्या–अरेरे सुदेव तुं हमणा पुण्यवान् अने भाग्यवान् छो तमारुं भाग्य वर्णववाने पण लोकमां कोण समर्थ छे? ॥ १४ ॥ हे तपरूपि धनवाळा पुत्र तारुं जे भविष्य छे ते हुं कहुं

भगवानपितुष्टःसन्पुरुषोत्तमसेवनात ॥ अवोचन्मधुरांवाणींबृहत्पीयूषवर्षिणीम् ॥ १३ ॥ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥ भोभोःसुदेवधन्योसिभाग्यवान्सांप्रतंभवान् ॥ त्वद्भाग्यंवर्णितुंकोत्रासमर्थोभुवनत्रये ॥ १४ ॥ शृणुवत्सप्रवक्ष्येहंयत्तेभावितपोधन ॥ द्वादशाब्दसहस्रायुःपुत्रस्तेभविताद्विज ॥ १५ ॥ अतःपरंनसंदेहस्तवपुत्रोद्भवेसुखे ॥ मयाद्यंतेसुतोदत्तःप्रसन्नेनाद्विजोत्तम ॥ १६ ॥ तवपुत्रसुखंदृष्ट्वादेवगंधर्वमानवाः ॥ सस्पृहास्तेभविष्यंतिप्रसादान्मेद्विजोत्तम ॥ १७ ॥ अत्रतेकथयिष्यामिइतिहासंपुरातनम् ॥ मार्कंडेयेनमुनिनापुराप्रोक्तंरघुंनृपम् ॥ १८ ॥

छुं माटे सांभळ हे विप्र तुने बार हजार वर्षनां आयुषवाळो पुत्र थशे ॥ १५ ॥ हे द्विजोमां उत्तम, हवे पछी तुने पुत्रथी थयेलां सुखनि बाबतमां संदेह नथी मे प्रसन्न थवाथी आ पुत्र तमने आप्योछे ॥ १६ ॥ हे द्विजोमां उत्तम मारी प्रसन्नताथी देव गंधर्व अने मानवो तारां पुत्रनां सुखने जोई तारी उपर ईच्छावाळा थशे ॥ १७ ॥ आ ठेकाणे पूर्वे मार्कंडेयमुनियें रघु-

राजाने कहेलो जुनो इतिहास तमने कहुंछुं ॥ १८ ॥ पूर्वे कोइ धनुनामे मोहोटां मनवाळो, मुनियोनो अधिपति पुत्रनी पीडा थी बळेला लोकोने जोई दीन मनवाळो थयो ॥ १९ ॥ पुत्रने मरणथी रहित करवाने ईच्छतां तेणे अति भयंकर तप कर्युं ज्यारे हजारवर्षनो काल गयो त्यारे देवताओयें ते मुनिने कह्युं ॥ २० ॥. तारुं कल्याण थशे तारा मनमां जे धारेल होय ते वर माग तारां

पुरामुनीश्वरःकश्चिद्धनुर्नामामहामनाः ॥ पश्यन्पुत्राधिनिर्दग्धान्लोकान्दीनमनाअभूत ॥ १९ ॥ अमरंपुत्रमन्विच्छंस्तपस्तेपेसुदारुणम् ॥ सहस्राब्देगतेकालेवाम्नमब्रवन्मुनिम् ॥ २० ॥ वरंवरयभद्रंतेयस्तेमनसिवांछितः ॥ प्रसन्नाःस्मोवयंसर्वेतीव्रेणतपसातव ॥ २१ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इतिदेववचःश्रुत्वासुतृप्तोमृतसान्निभम् ॥ वव्रेतपोधनःपुत्रममरंबुद्धिशालिनम् ॥ २२ ॥ तमूचुर्निर्जराःसर्वेनैवंभूतोस्तिभूतले ॥ पुनराहमुनिर्देवान्निमित्तायुर्भवत्विति ॥ २३ ॥ सुराःप्रोचुर्निमित्तंकिंवदसोप्यवदन्मुनिः ॥ असौमहान्गिरिर्यावत्तावदायुर्विधीयताम् ॥ २४ ॥

तीव्रतपथी अमे सर्वे प्रसन्न छीयें ॥ २१ ॥ श्रीनारायण बोल्या—आवुं, अमृतना जेवुं देवताओनुं वचन सांभळी अति तृप्त थयेला, तपरूपि धनवाळा बुद्धिथी शोभित अमर पुत्र माग्यो ॥ २२ ॥ सघळा देवोए तेने कह्युं आवो पृथ्वीतल उपर थयेलो नथी फरीने मुनियें देवताओने निमित्तथी आयुष्वाळो थाओ एम कह्युं ॥ २३ ॥ देवोए कह्युं शुं! निमित्त ते कहे ते मुनिएपण

कह्युं ज्यांसुधी आ महोटो पर्वत छे त्यां सुधी आयुष करो ॥ २४ ॥ तुं कहे छे एम थशे आवुं कही इंद्र सहित देवो स्वर्गमां गयो धनुःशर्मा ब्राह्मणपण थोडा कालमां तेवा पुत्रने पाम्यो ॥ २५ ॥ ते तेनो पुत्र जे रीते आकाशमां चन्द्रमा वधे ते रीते वध्यो ज्यारे सोलमुं वर्ष आव्युं त्यारे मुनियोना अधिपति एवा ब्राह्मणें पुत्रने कह्युं हे पुत्र क्यारेपण सघळा मुनियोंनुं अपमान

एवमस्त्विसंपाद्यसेंद्रादेवादिवंययुः ॥ धनुःशर्मासुतंलेभेकालेनाल्पेनताहृशम् ॥ २५ ॥ सपुत्रोववृधेतस्य-तारापतिरिवांवरे ॥ प्राप्तेतुषोडशेवर्षेपुत्रंप्राहमुनीश्वरः ॥ २६ ॥ हेवत्समुनयःसर्वेनावज्ञेयाःकदाचन ॥ शिक्षितोपियथापुत्रःसोद्वेगानकरोन्मुनीन् ॥ २७ ॥ निमित्तायुर्बलोन्मत्तोब्राह्मणानवमन्यते ॥ कदाचि-न्महिषोनाममुनिःपरमकोपनः ॥ २८ ॥ पूजयामासविधिनाशालग्रामशिलांशुभाम् ॥ तदानींससमा-गत्यतापादायत्वरान्वितः ॥ २९ ॥ चिक्षेपनिजचांचल्यात्कूपेपूर्णजलेहसन् ॥ ततःक्रोधसमाविष्टःका-लरुद्रइवापरः ॥ ३० ॥

करवुं नहि आवुं शिखवतां पण पुत्रे मुनियोंने उद्वेगवाळा कर्या ॥ २६ ॥ २७ ॥ निमित्त (कारण) आयुष्वाळो बलथी छकी ब्राह्मणोनुं अपमान करवा लाग्यो कोई वखत अतिक्रोधी महिष नामे मुनि विधिथी सुंदर शालिग्रामनी शिलानु (विष्णुनी मूर्तिनुं) पूजन करता हता ते समये तेणे त्वरासहित आवी ते मूर्तिने लइ पोतानी चपळताथी हसिने भरेल जळवाळा

कूवामां फेंकी. तेथी क्रोध आवनां जाणे बीजा, कालरूप रुद्र होय तेम तेणे आ, धनुष्नो पुत्र आजज मरो एम शाप आप्यो पुत्रने नहि मरेलो जाणी मनमां कारण विचार्युं ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ देवोए आ, धनुषना पुत्रने कारणमर आयुष्वाळो कर्यो छे एम विचारमां तत्पर थनां जल्दी निःश्वास प्रकट कर्यो ॥ ३२ ॥ तेथी करोडो पाडा पेदा थया अने ते ओये

शशापधनुषःपुत्रमद्यैवम्रियतामयम् ॥ नमृतंपुत्रमालक्ष्यदध्यौमनसिकारणम् ॥ ३१ ॥ निमित्तायुरयंदेवैः कृतोयंधनुषःसुतः ॥ इतिचिंतापरेणाशुनिःश्वासःप्रकटीकृतः ॥ ३२ ॥ महिषाःकोटिशोजातास्तैर्गिरिः शकलीकृतः ॥ तदानींमृतिमापन्नोमुनिपुत्रोतिदुर्मदः ॥ ३३ ॥ धनुःशर्मातिदुःखेनविललापमुहुर्मुहुः ॥ विलप्यबहुधाविप्रोगृह्यपुत्रकलेवरम् ॥ ३४ ॥ प्रविवेशाचिनावाह्निंपुत्रदुःखातिपीडितः ॥ एवंहठात्तपुत्रायेनसुखंयांतिकुत्रचित् ॥ ३५ ॥ वैनतेयेनयोदत्तस्तनयोयंतपोधन ॥ तेनत्वंपुत्रवान्लोकेस्पृहणीयोभविष्यसि ॥ ३६ ॥

पर्वतने भुको करी नांख्यो ते वखते अति छकेलो, मुनिनो पुत्र मरण पाम्यो ॥ ३३ ॥ तेनां अति दुःखथी धनुशर्मा ब्राह्मण वारंवार विलाप करवा लाग्यो. बहुरीते विलाप करी विप्र पुत्रनां शरीरने लइ पुत्रनां दुःखथी अतिपीडा पामतां चिताना अग्निमां पेठो आम जेओ हठथी पुत्र मेळवनारा छे ते ओ. क्यांपण ! सुख पामता नथी ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ माटे हे तपरूप धनवाळा. विन

ताना पुत्र गरुडें जे आ पुत्र आपेल छे तेथी तुं जगत्मां वखाणवा योग्यने पुत्रवान थईश ॥ ३६ ॥ हे पापथी रहित पुरुषों-त्तमनी मोहोटाईथी प्रसन्न थई में आ, तारा पुत्रने घणो वखत रहेनार करयो छे माटे ते सुख आपनार थशे ॥ ३७ ॥ हे ब्राह्मणोमां उत्तम, सदाकाल पुत्रनी साथे अतुल, गृहस्थपणाने भोगव्यापछी ब्रह्माना लोकमां जई त्यां महोटुं सुख देवतानां

पुरुषोत्तममाहात्म्यात्प्रसन्नेनमयानघ ॥ सुचिरंस्थापितोयंहितनयःसुखदोस्तुते ॥ ३७ ॥ गार्हस्थ्यमतुलं-भुक्त्वासहपुत्रेणसर्वदा ॥ ततस्त्वंब्रह्मणोलोकंगत्वातत्रमहत्सुखम् ॥ ३८ ॥ दिव्याब्दवर्षसाहस्रंभुक्त्वागं-तासिभूतले ॥ ततोराजाचक्रवर्तीभविष्यसिद्विजोत्तम ॥ ३९ ॥ दृढधन्वेतिविख्यातःसमृद्धबलवाहनः ॥ संवत्सराणामयुतंराज्यंभोक्ष्यसिपार्थिवम् ॥ ४० ॥ अव्याहतबलैश्वर्यमाखंडलपदाधिकम् ॥ गौतमीयं-तवांगार्धहारिणीमहिषीतदा ॥ ४१ ॥ पतिसेवारतानित्यंनाम्नाचगुणसुंदरी ॥ चत्वारस्तेसुताभाव्याराजनीतिविशारदाः ॥ ४२ ॥

हजार वर्ष सुधी भोगवी पृथ्वीतलउपर जईश त्यां चक्रवर्ती राजा थईश ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ समृद्धिवाळा सैन्यने वाहन वाळो दृढधन्वा ए नामथी विख्याति पामेलो दश हजार वर्ष सुधी ॥ ४० ॥ अखंड बलने सामर्थ्य वाळुं, इंद्रना पदथी श्रेष्ठ पृथ्वीनुं राज्य भोगविश त्यारे आ, तारां अर्ध अंगने हरनारी गौतमी पटराणी नित्य पतिनी सेवामां प्रीतिवाळी

गुणसुंदरी नामे थशे चार पुत्रो राजानितिमां कुशल थशे ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ एक महा भाग्य वाळी. सुशील, अति सुंदर मुख वाळी कन्या थशे हे महाभाग, सुरने असुरो ए अति दुःखे मेळवाय एवां सुखो भोगवी हुं पृथ्वीनी पीठ उपर कृतार्थ छुं एवा अज्ञानथी मोह पामतां अति दुःख तराय एवा संसारना विषयोथी मन खेंचावाने लीधे ज्यारें संसाररूप समुद्रथी तारनारा

कन्यैकाचमहाभागासुशीलासुवरानना ॥ भुक्त्वाभोगान्महाभागसुरासुरसुदुर्लभान् ॥ ४३ ॥ कृतार्थो-
हंधरापीठेइत्यज्ञातविमोहितः ॥ अतिदुस्तरसंसारविषयाकृष्टमानसः ॥ ४४ ॥ यदाविस्मरसेविष्णुंसंसा
रार्णवतारकम् ॥ अयंतेतनयोविप्रशुकोभूत्वावदावने ॥ ४५ ॥ वटवृक्षंसमाश्रित्यत्वामेवंबोधयिष्यति ॥
वैराग्योपादकंपद्यंपठन्नेवमुहुर्मुहुः ॥ ४६ ॥ श्रुत्वावाक्यंशुकप्रोक्तंदुर्मनागृहमेष्यसि ॥ अथचिंतार्णवेम
ग्नंत्यक्त्वाविषयजंसुखम् ॥ ४७ ॥ वाल्मीकिस्त्वांसमागत्यबोधयिष्यतिभूसुर ॥ तद्वाक्यैश्छिन्नसंदेहस्त्य
क्त्वालिंगंहरेःपदम् ॥ ४८ ॥

विष्णुने भुलिश त्यारे हे विप्र आ तारो पुत्र पोपट थई वनमां वडनां झाडनो आश्रय करी वारंवार वैराग्यने उपजावनारे श्लोक भणतांज तुने आवो बोध देशे ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ पोपटें कहेलुं वचन सांभळी उदास मनथी तुं घेर आविश पछी विषयथी थतां सुखने तजी चिंतारूपि समुद्रमां बुडतां हे ब्राह्मण तुनें वाल्मीकि आवी बोध देशे तेनां वाक्यर्थी

संदेह मटतां तुं शरीरने छोडी स्त्रीसहित पुनर्जन्मथी रहित, विष्णुनां स्थानने पामिश आवुं विष्णु कहेता हता त्यारे ब्राह्मणनो पुत्र उभो थयो ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ तेने जोई ने स्त्री पुरुष मोटा आनंदवाळा थया अने सर्व देवोए पण प्रसन्न थतां पुष्पोनी वृष्टिओ वर्षावी ॥ ५० ॥ शुकदेवपण श्रीहरिने तेवा बे मातापिताने

गमिष्यसिसपत्नीकःपुनरावृत्तिवर्जितम् ॥ वदत्येवंमहाविष्णौममुत्तस्थौद्विजात्मजः ॥ ४९ ॥ दंपतीतौ सुतंदृष्ट्वामहानंदौबभूवतुः ॥ सुगमर्वेपिमंतुष्टाववृषुःकुसुमाकरान् ॥ ५० ॥ ननामशुकदेवोपिश्रीहरिं पितरौनतौ ॥ गरुडोप्यतिसंहृष्टस्तंदृष्ट्वामसुतंद्विजम् ॥ ५१ ॥ ब्राह्मणश्चकितोभूत्वाननामश्रीहरिंतदा ॥ बद्धांजलिपुटोविप्रःप्रोवाचजगदीश्वरम् ॥ ५२ ॥ हृदिस्थंसंशयंछेत्तुंहर्षगद्गदयागिरा ॥ ५३ ॥ चत्वार्यब्द सहस्रमेवमनिशंतप्तंतपोदुष्करंतत्रागत्यवचस्त्वयानिगदितंयन्मांहरेकर्कशम् ॥ हेरत्नाद्यविलोकितंनव सुतोनैवास्तिनैवास्तिहितद्वाक्यंव्यतिलंघ्यमेमृतसुतोत्थानेचहेतुंवद ॥ ५४ ॥

नम्यो अने गरुडपण ते ब्राह्मण पुत्रसहित जोई अति संतोष पाम्यो ॥ ५१ ॥ ते वखते ब्राह्मण चकित थइ श्रीहरिने नम्यो तथा ब्राह्मण बे हाथ जोडी जगत्ना इश्वर विष्णुप्रत्ये हृदयमां रहेला संशयने मटाडवा हर्षथी गद्गदवाणी वडे बोल्यो ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ हे दुःखने हरनार विष्णु, मे ज्यारे निरंतर चार हजार वर्ष दुःखथी कराय एवुं तप कर्युं

त्यारे तमे त्यां आवी जे मने कठण वचन कह्युं के हे वत्स में आज जोयुं के तुने पुत्र नथीज ते वाक्यने तजी मारा मरेला पुत्रने उठाडवानुं कारण कहो ॥ ५४ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवादविषे सुदेवपुत्रजीवननामे अढारमो अध्याय गयो. ॥ १८ ॥ ॥ सूत बोल्यो—हे तपस्वियो आप्रमाणे बोलता पु

इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणसंवादेसुदेवपुत्रजीवनंनामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥
॥ सूतउवाच ॥ इतिब्रुवाणंप्राचीनंमुनिमाहतपस्विनः ॥ प्रीणयन्निवसद्वाचानारदोमुनिसत्तमः ॥ १ ॥
किमुवाचोत्तरंब्रह्मन्सुदेवंतपसांनिधिम् ॥ प्रसन्नोभगवान्विष्णुस्तन्मेब्रूहितपोनिधे ॥ २ ॥ श्रीनारायणउवाच
इत्थमावेदितोविष्णुःसुदेवेनमहात्मनः ॥ प्रत्याहप्रीणयन्वाचाभगवान्वत्सलः ॥ ३ ॥ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥
द्विजराजकृतंयत्तेनेतदन्यःकरिष्यति ॥ नतद्वेत्तिभवान्नूनंयेनाहंतुष्टिमाप्तवान् ॥ ४ ॥

रातन मुनिने सारी वाणीथी जाणे प्रसन्न करता होय तेम मुनियोमां श्रेष्ठ एवा नारद पुछवा लाग्या ॥ १ ॥ हे तपना खजाना रूप ब्राह्मण प्रसन्न थयेला, समर्थ विष्णुए तपना भंडार सुदेवने शुं कह्युं ! ॥ २ ॥ श्रीनारायण बोल्या—आ रीते महात्मा सुदे वें जणावेला भक्तवत्सल, भगवान विष्णु वाणीथी प्रसन्न करतां उत्तर आपवा लाग्या ॥ ३ ॥ विष्णुबोल्या—हे द्विजोना

राजा, तमें जे कर्युं के बीजो नहि करे जे थी हुं संतोष पाम्यो ते तमे जरुर जाणता नथी ॥ ४ ॥ आ, मारो प्यारो मास जे पुरुषोत्तम गयो तेनी सेवा तीसदिन, शोकमां बुडेला तमोने थइ ॥ ५ ॥ ए प्रसंगे हे तपना खजानारूप, द्विजोमां उत्तम जे माणस आ मासमां उपवास करे छे एपण अनंत पापोने बाळी देवनां विमानमां बेसी वैकुंठमां जाय छे तमे समयवगर

अथममप्रियोमासःप्रयातःपुरुषोत्तमः ॥ तत्सेवातेसमजनिशोकमग्नस्यमास्त्रियः ॥ ५ ॥ एकमप्युपवासंयःकरोत्यस्मिंस्तपोनिधे ॥ असावनंतपापानिभस्मीकृत्यद्विजोत्तम ॥ सुरयानंसमारुह्यवैकुंठयातिमानवः ॥ ६ ॥ मासमात्रंनिराहारोह्यकालजलदागमात् ॥ त्रिषुकालेषुतेस्नानंसंजातंप्रतिवासरम् ॥ ७ ॥ अभ्रस्नानंत्वयालब्धंमासमात्रंतपोधन ॥ उपवासाश्चितेजातास्तावन्मात्रमखंडिताः ॥ ८ ॥ शोकमागरमग्नस्यपुरुषोत्तमसेवनम् ॥ अजानतोपिसंजातंचेतनारहितस्यते ॥ ९ ॥ त्वदीयसाधनस्यास्यप्रमाणंकःकरिष्यति ॥ एकतःसाधनान्येववेदोक्तानिचयानिवै ॥ १० ॥

वर्षाद आववाथी आहारथी रहित रह्या त्रण कालमां तमने दिवसे दिवस स्नान थयुं ॥ ६ ॥ ७ ॥ हे तपरूपि धनवाळा, तमें महिना सुधी मेघनुं स्नान मेळव्युं अने त्यां सुधी तमने अखंडित उपवास थया ॥ ८ ॥ चेतनाथी रहित अने शोकरूपि समुद्रमां बुडतां तमने अजाणतां पण पुरुषोत्तमनुं सेवन थयुं ॥ ९ ॥ आ, तमारां साधननुं कोण

प्रमाण करीशकशे! ब्रह्माए देवोनी समीपमां एकतरफ जे वेदमां कहेलां छे ते सघळां साधनो लेई एकतरफ पुरुषोत्तमने तो
ल्यो तेओमां बीजां साधनो हलकां थयां अने पुरुषोत्तम भारे थयो माटे पृथ्वीमां रहेला लोको. पुरुषोत्तमने पूजे छे ॥ १० ॥
॥ ११ ॥ १२ ॥ हे तपरूपि धनवाळा पुरुषोत्तम मास छे तो सघळे पण भूलोकमां पूजवाथी सफल थायछे ॥ १३ ॥ माटे

तानिसर्वाणिसंगृह्येकतःपुरुषोत्तमम् ॥ तोलयामासदेवानांमन्निधौचतुराननः ॥ ११ ॥ लघून्यन्या
निजतानिगुरुश्चपुरुषोत्तमः ॥ तस्माद्भूमिस्थितैर्लोकैःपूज्यतेपुरुषोत्तमः ॥ १२ ॥ पुरुषोत्तममासस्तु
सर्वत्रास्तितपोधन ॥ तथापिपृथिवीलोकेपूजितःसफलोभवेत ॥ १३ ॥ तस्मात्सर्वात्मनावत्सभवानध
न्योस्तिसांप्रतम् ॥ यदस्मिंस्तप्तवानुग्रंतपःपरमदारुणम् ॥ १४ ॥ मानुषंजन्मसंप्राप्यमासेश्रीपुरुषो
त्तमे ॥ स्नानदानादिरहितादरिद्राजन्मजन्मनि ॥ १५ ॥ तस्मात्सर्वात्मनासेव्योमत्प्रियःपुरुषोत्तमः ॥
समेवलभतांयातिधन्योभाग्ययुतोनरः ॥ १६ ॥

हे पुत्र तमे हमणां सर्व रीते धन्य छो के जेथी आमां तमे उग्र, अतिदारुण तप कर्युं ॥ १४ ॥ मनुष्यनां जन्मने पामी श्री
पुरुषोत्तम महिनामां जेओ नाहावाथीने दान देवाथी रहित छे तेओ जन्म जन्ममां दरिद्र थाय छे ॥ १५ ॥ ते कारणथी
मारो प्यारो पुरुषोत्तम संपूर्ण मनथी सेववो पुरुषोत्तमने सेवनार छे ते पुण्यवान् ने भाग्यवान् नर मारां प्यारापणाने पामेछे

॥ १६ ॥ श्रीनारायण बोल्या–हे मुनि आवुं कही झट जगत्ना ईश्वर विष्णु गरुडउपर बेसी निर्मल वैकुंठमां गया ॥ १७ ॥ सुदेवपण पुरुषोत्तमनी सेवाथी शुकने मरवाथी उठेलो जोई स्त्री सहित रात्रि दिवस अति आनंद पाम्यो ॥ १८ ॥ अजाणनां पण मारी पुरुषोत्तमनी जे सेवा थई तेज सफल थई के जेथी पुत्र मरेलो उठ्यो ॥ १९ ॥ अहो आवो मास क्यारे पण जो

श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ एममुक्त्वाहरिःशीघ्रंजगामजगदीश्वरः ॥ वैनतेयंसमारुह्यवैकुंठममलंमुने ॥ १७ ॥ सपत्नीकःसुदेवस्तुमुमुदेहर्निशंभृशम् ॥ मृतोत्थितंशुकंदृष्ट्वापुरुषोत्तमसेवनात् ॥ १८ ॥ अजानतोममैवासीत्पुरुषोत्तमसेवनम् ॥ नदेवसफलंजातंयेनपुत्रोमृतोत्थितः ॥ १९ ॥ अहोएतादृशो मासोनैवदृष्टःकदाचन ॥ इत्येवंविस्मयाविष्टस्तंमासंसमपूजयत ॥ २० ॥ तेनपुत्रेणमुमुदेसपत्नीकोद्विजोत्तमः ॥ पितरंनंदयामासशुकदेवोपिसत्कृतैः ॥ २१ ॥ स्तुवन्मासंचविष्णुंचपूजयामाससादरम् ॥ कर्ममार्गस्पृहांत्यक्त्वाभक्तिमार्गैकसस्पृहः ॥ २२ ॥

यो जनथी आवो विस्मय पामवाथी ते मासने पूज्यो ॥ २० ॥ ते पुत्रनी साथे स्त्रीसहित, ब्राह्मणोमां उत्तम एवो सुदेव सुख पाम्यो अने शुकदेव पण सत्कारोथी पिताने आनंद आपवा लाग्यो ॥ २१ ॥ कर्मना मार्गनी ईच्छा तजी भक्तिना मार्गमां एकईच्छावान् थई ते मासने तथा विश्णुने वखाणनां आदर सहित पूजवा लाग्यो ॥ २२ ॥

सर्व दुःखोने टाळनारा श्रेष्ठ पुरुषोत्तम मासने अने तेमां श्रीहरीने जपहोम वगेरेथी स्त्रीनी साथे सेववा लाग्यो ॥ २३ ॥ ते उत्तम ब्राह्मण निरंतर हजारवर्ष सूधी सर्व विषयोने भोगव्या पछी स्त्रीसहित यज्ञ करनाराओने तो ते क्यांथी मळे पण योगियोने दुःखें मळे एवा उत्तम लोकमां गयो ज्यां हरिनी समीपमां जईने वमनारा शोक पामता नथी।

सर्वदुःखापहंसासंवरिष्ठम्पुरुषोत्तमम् ॥ जपहोमादिभिस्तस्मिन्नभयंच्छ्रीहरिंस्त्रिया ॥ २३ ॥ भुक्त्वाथ विषयान्सर्वान्सहस्राब्दमहर्निशम् ॥ जगामपरमंलोकंसपत्नीकोद्विजोत्तमः ॥ २४ ॥ योगिनामपि दुष्प्रापंयाजकानांतुतत्कुतः ॥ यत्रगत्वानशोचंतिवसंतोहरिसन्निधो ॥ २५ ॥ तत्रत्यंसुखमासाद्यसपत्नी कोभुवंगतः ॥ सएवदृढधन्वात्वंप्रथितःपृथिवीपतिः ॥ २६ ॥ पुरुषोत्तममासस्यसेवनात्सकलर्द्धिभाक् ॥ महिषीयंपुराराजन्गौतमीपतिदेवता ॥ २७ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंपृष्ठवानासियन्मम ॥ शुकस्तुनत्र भूपालपूर्वजन्मनियःसुतः ॥ २८ ॥

त्यां थयेलां सुखने पामी स्त्रीसहित पृथ्वीमां आव्यो तेज तमें दृढधन्वाराजा प्रसिद्ध छो ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ पुरुषोत्तमनां सेवनथी सकल समृद्धिने सेवनार छो हे राजा आ पटराणी पूर्वे पतिव्रता गौतमी हती ॥ २७ ॥ हे पृथ्वीने पालनार तमे मने जे पुछयुं ए सघळुं तमने कह्युं पोपट तो पूर्व जन्ममां तमारो जे पुत्र शुकदेव एरीते प्रसिद्ध अने जे विष्णुए

जीवाडेलो हजार वर्ष आयुष् भोगवी वैकुंठ गयो हतो तेज अरण्यनां नव्हावमां वडलानां झाडनो आश्रय करनार छे तमने पूर्वजन्मना पिताने आवेला जोइ पोपटें अत्यंत कृपा आवावाथी विचार्युं के मारां हितोने करनारा, प्रत्यक्ष देवरूप, विषयरूपि सर्पोथी दोषवाळा संसाररूपि समुद्रमां बुडेला राजाने बोध नहि करुं तो मने पण बंधन थशे ॥ २८ ॥ २९ ॥

शुकदेवइतिख्यातोहरिणायोनुजीवितः ॥ द्वादशाब्दसहस्रायुर्भुक्त्वावैकुंठमेयिवान् ॥ २९ ॥ सएवा रण्यरसिसवटवृक्षंसमाश्रितः ॥ त्वामेवागतमालोक्यपितरंपूर्वजन्मनः ॥ ३० ॥ हितानामुपदेष्टारं प्रत्यक्षंदेवतंमम ॥ संसारसागरेमग्नंविषव्यालदूषिते ॥ ३१ ॥ अत्यंतकृपयाविष्टश्चिन्तयामासकीरजः ॥ नबोधयामिचेद्भूपंममापिबंधनंभवेत् ॥ ३२ ॥ पुन्नामनरकाद्यस्तुत्रायतेपितरंसुतः ॥ इतिश्रुत्यर्थबोधोपिस्या देवाद्यान्यथामम ॥३३॥ तस्मादुपकरिष्यामिपितरंपूर्वजन्मनः ॥ अवधार्यवचश्चेत्थंकीरजोजीगन्नृप ॥३४॥ इत्येतत्कथितंसर्वंयद्यत्पृष्टंत्वयानघ ॥ अतःपरंगमिष्यामिसरयूंपापनाशिनीम् ॥ ३५ ॥

॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ वळी जे पुत्र पुं नामना नरकथी पिताने तारेछे ते पुत्र आवुं. मारुं वेदना अर्थनुं ज्ञानपण आज अवलुं थशे ॥ ३३ ॥ माटे पूर्वजन्मना पितानुं भलुं करुं आवुं धारी हे राजा पोपटें तमने वचन कह्युं ॥ ३४ ॥ हे पापथी रहित आ प्रमाणे तमे जे जे पुछयुं ए सघळुं कह्युं हवे पछी हुं पापने टाळनारी सरयू नदी तरफ जइश ॥ ३५ ॥

श्रीनारायण बोल्या—आवां, प्रसिद्ध कीर्तिवाळा राजानां प्रथम जन्मना चरित्रने आरीते कहीने जना मुनिने समजावी नमता, नहि गणी शकाय एवां पुण्यवाळा, राजाओना राजाए कइपण! कह्युं ॥ ३६ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीय पुराणनां श्रीपुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवाद विषे वाल्मीकिए कहेलां दृढधन्वानां टुंक आख्यानमां पुरुषोत्तमनी मोहोटाइने

श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्यैवंप्रथमजनुश्चरित्रमुक्त्वाभूपस्यप्रथितयशस्विनश्चिगय ॥ गच्छंतंमुनिमनुनीयराजराजःप्रावोचत्किमपिनमन्नगण्यपुण्यः ॥ ३६ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेवाल्मीकिनोक्तदृढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्तममाहात्म्यकथनंनामैकोनविंशतितमोऽध्यायः॥१९॥
॥ सूतउवाच ॥ ॥ नारायणमुखाच्छ्रुत्वाप्राक्तनंदृढधन्वनः ॥ नातितृप्तमनाविप्रानारदःपृष्टवान्मुनिम् ॥ १ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ किमुवाचमहाराजोवाल्मीकिंमुनिसत्तमम् ॥ तन्मेवदविनीतायतपोधनसुविस्तरम् ॥ २ ॥

कहेवानां नामवाळो ओगणीशमो अध्याय गयो ॥ १९ ॥ सूत बोल्यो—हे ब्राह्मणो नारायणना मुखथी दृढधन्वानुं पूर्वनुं बनेलुं चरित्र सांभळी नहि अतितृप्ति पामेल एवा नारद मुनिने पुछवा लाग्या ॥ १ ॥ नारदें पुछ्युं—हे तपरूपि धनवाळा नारायण महाराजाए मुनियोमां श्रेष्ठ वाल्मीकिने शुं पुछ्युं! ते मने विनयवाळाने अति

विस्तारथी कहो ॥ २ ॥ श्रीनारायणे कह्युं–हे नारद दृढधन्वाए महापंडित मुनियोमां श्रेष्ठ. वाल्मीकिने समजावी जे पुछयुं ते हुकहुछुं माटे सांभळो ॥ ३ ॥ दृढधन्वाए पुछयुं–हे मुनि मोक्षने ईच्छनाराओयें ए पुरुषोत्तममास केम करवो कया देवनी केवी पूजा करवी शुं दान अने कयो विधि करवो ॥ ४ ॥ आ सघळुं सर्व लोकना हित माटे मने कहो केमके

॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्येहंयदुक्तंदृढधन्वाना ॥ अनुनीयमहाप्राज्ञवाल्मीकिंमुनिसत्तमम् ॥ ३ ॥ ॥ दृढधन्वोवाच ॥ ॥ पुरुषोत्तममासोयंकथंकार्योमुमुक्षुभिः ॥ कीदृशीकस्यपूजाचकिंदानंकोविधिर्मुने ॥ ४ ॥ एतत्सर्वंसमाचक्ष्वसर्वलोकहितामये ॥ सर्वलोकहितार्थायचरंतिहिभवादृशाः ॥ ५ ॥ असौमासःस्वयंसाक्षाद्भगवान्पुरुषोत्तमः ॥ तस्मिन्कृतेमहत्पुण्यंत्वन्मुखात्संश्रुतंमया ॥ ६ ॥ पूर्वजन्मन्यहंभूत्वासुदेवोब्राह्मणोत्तमः ॥ विधिनाकृतवान्मासंदृष्ट्वापुत्रंमृतोत्थितम् ॥ ७ ॥ अजानतोपिमेब्रह्मन्पुत्रशोकादचेतसः ॥ निराहारस्यसततंगतश्चपुरुषोत्तमः ॥ ८ ॥

तमारा जेवाओ सर्व लोकनां हितने काजे करे छे ॥ ५ ॥ आ महिनो पोते प्रत्यक्ष भगवान् पुरुषोत्तमरूप छे ते करवाथी में तमारां मुखथी मोहोटुं पुण्य सांभळ्युंछे ॥ ६ ॥ पूर्वे जन्ममां हुं ब्राह्मणोमां उत्तम सुदेव थईने पुत्रने मरतो उठेलो जोई विधि वडे मासने करतो हतो ॥ ७ ॥ हे ब्राह्मण पुत्रना शोकथी चेतना रहित, अने निरंतर आहारने छोडतां अजाणतां पण

मारो पुरुषोत्तम मास गयो ॥ ८ ॥ तेनुं पण ए फळ थयुं के शुकदेव मरेलो जीवतो थयो अने हरिना कहे वाथीमें अनुभव करे-
ला ए मासने सेव्यो ॥ ९ ॥ हे तप रूप धनवाळा आ जन्ममां ते सघळुं हुं भुली गयो माटे फरीने विस्तारथी एनी पूजानो
विधि मने कहो ॥ १० ॥ वाल्मीकि ए कहुं–ब्राह्म मुहूर्तमां उठी परब्रह्मानुं ध्यान करवुं पछी मोहोटां पाणीनां ठाम सहित

तस्याप्येतत्फलंजातंशुकदेवोमृतोत्थितः ॥ अनुभूतमिमंमासंसंसेवेहरिणोदितः ॥ ९ ॥ इहजन्मनित-
त्सर्वंविस्मृतंमेतपोधन ॥ एतत्पूजाविधानंमेवदाविस्तरतःपुनः ॥ १० ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥
ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायपरंब्रह्मविचिंतयेत् ॥ ततोव्रजेनैर्ऋतनाशांबृहत्मोदकभाजनः ॥ ११ ॥ ग्रामाद्दूरतरंग-
च्छेत्पुरुषोत्तमसेवकः ॥ दिवासंध्यासुकर्णस्थब्रह्मसूत्रउदङ्मुखः॥ १२ ॥ अंतर्धायतृणैर्भूमिंशिरप्राव्र
त्यवाससा ॥ वक्त्रंनियम्ययत्नेननोष्ठीवेन्नोच्छ्वसेदपि ॥ १३ ॥ कुर्यान्मूत्रपुरीषंचरात्रौचेद्दक्षिणामुखः ॥
गृहीतशिश्नश्चोत्थायगृहीतशुचिमृत्तिकः ॥ १४ ॥

नैऋत दिशामां जवुं ॥ ११ ॥ पुरुषोत्तमना सेवकें गामथी अति दूर जवुं दिवसे ने संध्या वखते कान उपर जनोई राखी उत्तर
मां मुखकरी वस्त्रथी मस्तकने विंटी खडथी पृथ्वीने ढांकी यत्नथी मोढाने नियममांराखी थुकवुं नहि अने श्वासपण लेवो नहि
॥ १२ ॥ १३ ॥ जो रात्रिमां मूत्रनोनेमळनो त्याग करवो होयतो दक्षिण दिशामां मुखराखी गुह्येंद्रिय गृहणकरी करवो

पछी उठीने पवित्र माटी लई आलसतजी गंधनालेपनेक्षयकरनारुं शौच करवुं एकवार लिंगमां आठवार गुदामां डाबा ने जम णा बे हाथमां दशवार अने बे पगमां चौदवार गृहस्थ पणानुं शौच कहेवाय छे शौच करी माटीने जलथी पगने हाथ धोई तीर्थ (नदी वगेरे) मां शौच नकरवुं पण बहारकाढेलां जलथी शौच करवुं जल नहि काढतां तीर्थमां

गंधलेपक्षयकरंकुर्याच्छौचमतंद्रितः ॥ एकालिंगेगुदेपंचत्रिर्वामेदशचोभयोः ॥ १५ ॥ द्विसप्तपादयो श्चैवगार्हस्थ्यंशौचमुच्यते ॥ कृत्वाशौचंतुप्रक्षाल्यपादौहस्तौचमृज्जलैः ॥ १६ ॥ तीर्थेशौचंनकुर्वीतो द्धृतवारिणा ॥ अरत्निद्वयसंचारित्यक्त्वाकुर्यादनुद्धते ॥ १७॥ पश्चात्तच्छोधयेत्तीर्थमशुद्धमन्यथाहिनत ॥ एवंशौचंप्रकुर्वीतपुरुषोत्तमसद्व्रती ॥ १८ ॥ ततःषोडशगंडूषान्प्रकुर्याद्वादशैववा ॥ मूत्रोत्सर्गेतुगंडूषा नष्टौवाचतुरोगृही ॥ १९ ॥ उत्थायनेत्रेप्रक्षाल्यदंतकाष्ठंममाहरेत ॥ इमंमंत्रंसमुच्चार्यदंतधावन माचरेत ॥ २० ॥

करवुं होय तो बे मुठी जेटलामां चालना जलने छोडी शौचकरवुं पछी ते तीर्थने शुद्ध करवुं नहि तो ते अशुद्ध थाय छे आ.री ते पुरुषोत्तमनां सारां व्रतवाळाय शौच करवुं ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ ते पछी सोळ अथवा बारज कोगळा अने मूत्रनो त्याग करवामां गृहस्थे आठ के चार कोगळा करवा ॥ १९ ॥ उठी नेत्र धोई अने हे वनस्पति आयुष, बल,

कीर्ति, तेज, प्रजा, पशु, धन, ब्रह्ममां बुद्धि, धारणावाळी बुद्धि तुं अमने दे आ मंत्र बोली बार आगल जेवडुं, गांठा वगर नुं, न्हानी आंगलीना जेवुं जाडुं पर्वना अग्रभागमां कुचो करी अघेडानुं के बोरडीनुं दातण लेवुं ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ रविवारे दातणनी मने छे माटे बार कोगलाथी पवित्र थया पछे प्रातःकाळमां सारी रीते प्रसन्नथी आचमन लइ

आयुर्बलंयशोवर्चःप्रजाःपशुवसूनिच ॥ ब्रह्मप्रज्ञांचमेधांचत्वंनोदेहिवनस्पते ॥ २१ ॥ अपामार्गबादरं वाद्वादशांगुलमव्रणम् ॥ कनिष्ठांगुलिवत्स्थुलंपर्वार्द्धेकृतकूर्चकम् ॥ २२ ॥ शुचिर्द्वादशगंडूषैर्निषिद्धंभानु वासरे ॥ आचम्यप्रयतःसम्यक्प्रातःस्नानंसमाचरेत् ॥ २३ ॥ स्नानादनंतरंतावत्तर्पयेत्तीर्थदेवताः ॥ समुद्रगानदीस्नानमुत्तमंपरिकीर्तितम् ॥ २४ ॥ वापीकूपतडागेषुमध्यमंकथितंबुधैः ॥ गृहेस्नानंतुसा- मान्यंगृहस्थस्यप्रकीर्तितम् ॥ २५ ॥ ततश्चवाससीशुद्धेशुक्लेचपरिधायच ॥ उत्तरीयंसदाधार्यंब्राह्मणे नविजानता ॥२६॥ उपविश्यशुचौदेशेप्राङ्मुखोवाउदङ्मुखः॥भूत्वाबद्धशिखःकुर्यादंतर्जानुभुजद्वयम् २७

स्नान करवुं ॥ २३ ॥ स्नान कर्यापछी प्रथम तीर्थना देवताओनुं तर्पण करवुं समुद्रमां जनारी नदीनुं स्नान उत्तम कहेल छे ॥ २४ ॥ विद्वानो वाव कूवानि तळावोमां न्हावुं मध्यम कह्युं छे अने गृहस्थने घेर न्हावुं साधारण कह्युं छे ॥ २५ ॥ नाह्यापछी विद्वान् ब्राह्मणे धोळांने पवित्र बे वस्त्र धारण करी सदा उत्तरीय वस्त्र (खभेनांखवानुं वस्त्र) धारण करवुं ॥ २६ ॥ पवित्र भागमां पूर्व

मुख के उत्तर मुख वेसी चोटली बांधी बे हाथने गोठणनी मांहे करवा ॥ २७ ॥ पवित्री सहित हाथें आचमननी क्रिया करवी ते पवित्री अपवित्र न होवी जोईये जम्याथी अपवित्र होय तो तजी देवी ॥ २८ ॥ आचमन लइ गोपीचंदननी माटी वडेतिलक करवुं सरखुं, लाकडीने आकारें सुंदर उभुं टीलुं करवुं ॥ २९ ॥ उर्ध्व पुंड्रके त्रिपुंड्र करवूं तेनी वचमां छिद्र कल्पवुं उभां टीलामां लक्ष्मीनी साथे विष्णु पोते वसे छे ॥ ३० ॥ आडां टीलामां सदा पार्वतीनी साथे शंकर साक्षात् रहे छे

सपवित्रेणहस्तेनकुर्यादाचमनक्रियाम् ॥ नोच्छिष्टंतत्पवित्रंतुभुक्त्वोच्छिष्टंतुवर्जयेत ॥२८॥ आचम्यतिलकं कुर्याद्गोपीचंदनमृत्स्नया ॥ ऊर्ध्वपुंड्रमृजुंसौम्यंदंडाकारंप्रकल्पयेत् ॥ २९ ॥ उर्ध्वपुंड्रंत्रिपुंड्रंवामध्येछिद्रं प्रकल्पयेत ॥ निवसत्यूर्ध्वपुंडेतुश्रियासहहरिःस्वयम ॥ ३० ॥ त्रिपुंडंघूर्जटिःसाक्षादुमयासहसर्वदा ॥ विना छिद्रंतुतंपुंड्रंशुनःपादसमंविदुः ॥ ३१ ॥ श्वेतंज्ञानकरंप्रोक्तंरक्तंवश्यकरंनृणाम् ॥ पीतंसर्वर्द्धिदंप्रोक्तमन्यत्तु परिवर्जयेत ॥ ३२ ॥ शंखचक्रादिकंधार्यंगोपीचंदनमृत्स्नया ॥ सर्वपापक्षयकरंपूजांगंपरिकीर्तितम् ॥३३

पण छिद्र वगर ते टीलुं कुतराना पग सरखुं गणाय छे ॥ ३१ ॥ धोलुं मनुष्योना ज्ञानने करनारुं अने रातु वशपणाने करनार कह्युं छे पीलुं सर्व समृद्धिने देनार कह्युं छे माटे बीजानो त्याग करवो ॥ ३२ ॥ सर्व पापोना क्षयने करनारने पूजानुं अंग कहेल छे माटे शंख चक्र वगेरे गोपीचंदननी माटी थी धारण करवां ॥ ३३ ॥

जेना देहमां शंख चक्र वगेरे चिन्हो देखायछे ते मनुष्यने मनुष्य नहि जाणवो पणते निरंतर भगवाननां शरीररूप छे ॥ ३४ ॥ जे नित्य शंख चक्र वगेरेनां चिन्हो धारेछे ते देहधारिनुं पाप. पुण्यरूप थाय छे ॥ ३५ ॥ जेनो देह नारायणनां आयुधो थी नित्य चिन्हवाळो छे करोड पापोथी युक्त एवापण ते माणसने यम शुं ! करिशके छे ॥ ३६ ॥ माटे ते कन्यापछी प्राणी

स्वशंखचक्रादिचिह्नानिदृश्यंतेयस्याविग्रहे ॥ मर्त्योमर्त्योनविज्ञेयःसनित्यंभगवत्तनु ॥ ३४ ॥ पापंसुकृतरूपंतुजायतेतस्यदेहिनः ॥ शंकचक्रादिचिह्नानियोधारयतिनित्यशः ॥ ३५ ॥ नारायणायुधै र्नित्यंचिह्नितोयस्यविग्रहः ॥ पापकोटियुतस्यापितस्यकिंकुरुतेयमः ॥ ३६ ॥ प्राणायामंततःकृत्वासंध्यावं दनमाचरेत् ॥ पूर्वसंध्यांसनक्षत्रामुपासीतयथाविधि ॥ ३७ ॥ गायत्रीमभ्यसेत्तावद्यावदादित्यदर्श नम् ॥ सावित्रैररनधैर्मंत्रैरुपस्थायकृतांजलिः ॥ ३८ ॥ आतमपादौतथाभूमौसंध्याकालेऽभिवादयेत् ॥ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेण । यदूनंपरिपूरयेत् ॥ ३९ ॥

याम करी संध्यावंदन करवुं पूर्वकाळनी नक्षत्रसहित संध्या विधिप्रमाणे सेववी ॥ ३७ ॥ ज्यांसुधी सूर्य देखाय त्यां सुधी गायत्री भणवी बे हाथ जोडी तथा पोतना पगने पृथ्वीउपर धारण करी पापने हरनारा, गायत्रीना मंत्रोथी स्तुति करी संध्यावखते नमन करवुं (यस्य स्मृत्या श नामोक्तचा) आ श्लोकरूप मंत्रथी जे अधूरुं होय ते पूरुं करवुं ॥ ३८ ॥ ३९ ॥

जे द्विज श्रद्धाथी विधिप्रमाणे संध्या सेवे छे तेणे त्रण लोकमां कशुंपण दुःखें मेळवाय एवुं नथी ॥ ४० ॥ आ दिवसना प्रथम भागमां करवानुं कह्युं आप्रमाणे नित्यनुं कर्म करी विष्णुनी पूजा लिपेला, पवित्र भागमां प्रयत्नथी वाणीने नियममां राखी पवित्र थई करवी गायनां छाणथी गोळ के चोखंडुं मंडल (पोतनुं) करी व्रतनी सिद्धि सारु चावलथी अष्टदल करवं

यस्तुसंध्यामुपासीतश्रद्धयाविधिवद्द्विजः ॥ नतस्यकिंचिद्दुष्प्रापंत्रिषुलोकेषुविद्यते ॥ ४० ॥ दिवसस्यादिमेभागेकृत्यमेतदुदीरितम् ॥ एवंकृत्वाक्रियांनित्यांहरिपूजांसमाचरेत् ॥ ४१ ॥ उपलिप्तेशुचौदेशेनियतोवाग्यतःशुचिः ॥ वृत्तंवाचतुरस्रंवामंडलंगोमयेनतु ॥ ४२ ॥ विधायाष्टदलंकुर्यात्तंडुलैर्व्रतसिद्धये ॥ सौवर्णंराजतंताम्रंमृन्मयंसुदृढंनवम् ॥ ४३ ॥ अव्रणंकलशंशुद्धंस्थापयेन्मंडलोपरि ॥ तत्रोदकंसमापूर्यशुद्धतीर्थात्हृतंशिवम् ॥ ४४ ॥ कलशस्यमुखेविष्णुःकंठेरुद्रःसमाश्रितः ॥ मूलेतत्रस्थितोब्रह्मामध्येमातृगणाःस्मृताः ॥ ४५ ॥ कुक्षौतुसागराःसर्वेसप्तद्वीपावसुंधरा ॥ ऋग्वेदोथयजुर्वेदःसामवेदोह्यथर्वणः ॥ ४६ ॥

मंडलनी उपर शुद्ध, खाडा खडबाथी रहित, कळशने तेमां सारां तीर्थथी आणेलुं, सारुं जळ भरी राखवो ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ कळशना मुखना भागमां विष्णु ने कंठना भागमां रुद्र, आश्रय करेछे तेना मूलभागमां ब्रह्मा तथा मध्यभागमां माता ओना समूह रहेनारा कह्या छे ॥ ४५ ॥ कुखना भागमां सर्व समुद्र, सात द्वीपवाळी पृथ्वी अने अंगोसहित,

ऋग्वेद, यजुर्वेद, सामवेद अने अथर्वण आ सर्व वेद. कलशमां आश्रय करे छे आथी कलशनी स्थापना करी तेमां तीर्थोना कल्पना करवी ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ आमां मारी शांतिने मारु पापोने क्षय करवाने कारणे गंगा, गोदावरी, कावेरी, अने सरस्वती आवो ॥ ४८ ॥ आवुं कह्या पछी मंत्रसहित उपचारो, चंदन

अंगैश्चसहिताःसर्वेकलशंतुसमाश्रिताः ॥ एवंसंस्थाप्यकलशंतत्रतीर्थानियोजयेत ॥ ४७ ॥ गंगागोदावरीचैवकावेरीचसरस्वती ॥ आयांतुममशांत्यर्थंदुरितक्षयकारणात ॥ ४८ ॥ ततःसंपूज्यकलशमुपचारैःसमंत्रकैः ॥ गंधाक्षतैश्चनैवेद्यैःपुष्पैस्तत्कालसंभवैः ॥ ४९ ॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रंताम्रंपीतांबरावृतम् ॥ तस्योपरिन्यसेद्धैमंराधयासहितंहरिम् ॥ ५० ॥ राधयासहितःकार्यःसौवर्णःपुरुषोत्तमः ॥ तस्यःपूजाप्रकर्तव्याविधिनाभक्तितत्परैः ॥ ५१ ॥ पुरुषोत्तममासस्यदैवतंपुरुषोत्तमः ॥ तस्यपूजाप्रकर्तव्यासंप्राप्तेपुरुषोत्तमे ॥ ५२ ॥

चोखा, नैवेद्य अने ते कालमां बनेलां पुष्पोथी कलशने पूजा तेनी उपर पीळां वस्त्रथी विंटेलुं तांबानुं ठाम राखवुं तेनी उपर राधानी साथे सोनाना विष्णु राखवा ॥ ४९ ॥ ५० ॥ राधाजी सहित सोनाना पुरुषोत्तम (विष्णु) करवा अने भक्तिमां तत्पर थइ विधीथी तेनी पुजा करवी ॥ ५१ ॥ पुरुषोत्तम मासना देवता पुरुषोत्तम भग-

वान् छे माटे पुरुषोत्तम मास आवे त्यारे पुरुषोत्तमनी पूजा करवी ॥ ५२ ॥ मरणना धर्मवाळो कयो माणस जे जरूर संसार समुद्रमां बुडेलाने तारे छे तेने जगत्मां नहि सेवे ॥ ५३ ॥ फरी गाम, फरी धन, फरी पुत्र, फरी घर, फरी सारुं नठारुं कर्म थाय छे पण शरीर फरी फरी थतुं नथी ॥ ५४ ॥ माटे तेनी धर्मकाजे रक्षा करवी धर्मज्ञान मारु साचववो अने ज्ञानथी

संसारसागरेमग्नमुद्धारयतियोध्रुवम् ॥ कोनसेवेनतंलोकेमर्त्योमरणधर्मवान् ॥ ५३ ॥ पुनर्ग्रामाःपुनर्वित्तंपुनःपुत्राःपुनर्गृहम् ॥ पुनःशुभाशुभंकर्मनशरीरंपुनःपुनः ॥ ५४ ॥ तद्रक्षितंतुधर्मार्थंधर्मोज्ञानार्थमेव हि ॥ ज्ञानेनसुलभोमोक्षस्तस्माद्धर्मंसमाचरेत ॥ ५५ ॥ देहरूपस्यवृक्षस्यफलंधर्मःसनातनः ॥ धर्महीनस्तुयोदेहोनिष्फलोवंध्यवृक्षवत् ॥ ५६ ॥ नमाताचमहायार्थेनकलत्रसुतादयः ॥ नपितासोदरा वित्तंधर्मस्तिष्ठतिकेवलम् ॥ ५७ ॥ जराव्याघ्रीवभयदाव्याधयःशत्रवोयथा ॥ आयुर्यातिप्रतिदिनंभग्नभांडात्पयोयथा ॥ ५८ ॥

मोक्षसुख मळे छे माटे धर्म करवो ॥ ५५ ॥ देहरूपि झाड फल, जुनो धर्म छे माटे धर्मथी हीन जे देह ते फल वगरनां झाडना जेवो निष्फल छे ॥ ५६ ॥ सहायने सारु नथी माता, रहेनी नथी स्त्रीपुत्र वगेरे रहेता नथी विना, सगा भायो अने धन रहेतुं नथी पण एक धर्म रहे छे ॥ ५७ ॥ दीपडीना जेवी वृद्धावस्था. भय देनारी छे रोगो. शत्रुओना जेवा छे अने दिवसे

दिवसे भांगल ठाममांथी पाणी चाल्युं जाय तेम आयुष वही जाय छे ॥ ५८ ॥ लक्ष्मी समुद्रना मोजाना जेवी चंचळ यौवन पुष्पना जेवुं अने सघळा विषयो स्वप्नना विषय जेवा निरर्थक छे ॥ ५९ ॥ धन जतुं रहे एवुं चित्त चंचल, अने संसारनुं चळायमान छे आवुं जाणी वैराग्यवान थइ धर्मना अभ्यासमां तत्पर थवुं ॥ ६० ॥ जेम सर्पे अधगळेलो देडको. मांखीने

तरंगतरलालक्ष्मीर्यौवनंकुसुमोपमम् ॥ विषयाःस्वप्नविषयाइवसर्वेनिरर्थकाः ॥ ५९ ॥ चलंचित्तंचलं-वित्तंचलंसंसारजंसुखम् ॥ एवंज्ञात्वाविरक्तःसन्धर्माभ्यासपरोभवेत ॥ ६० ॥ अर्धग्रस्तोहिनाभेको-मक्षिकामत्तुमिच्छति ॥ कालग्रस्तस्तथाजीवःपरपीडार्थनादृतः ॥ ६१ ॥ मृत्युग्रस्तायुषःपुंसःकिंसुखं-हर्षयत्यहो ॥ आघातंनीयमानस्यवध्यस्येवनिरर्थकम् ॥ ६२ ॥ धर्मार्थंचयदाचित्तंनचित्तंसुलभंतदा ॥ यदावित्तंनचतदाचित्तंधर्मोन्मुखंभवेत् ॥ ६३ ॥

खावा इच्छे तेम काळे गळेलो जीव पारकानी पीडाने धनमां आदरवाळो छे ॥ ६१ ॥ अहो मृत्युए गळेल आयुष्यवाळा पुरुषने शुं ! सुख हर्ष पमाडे छे. शूळीतरफ लइ जवाता वध करवालायक नरनां मुखनी पेठे निरर्थक छे ॥ ६२ ॥ ज्यारे चित धर्मने अर्थे होय त्यारे धन सुखे मळतुं नथी ज्यारे धन होय त्यारे चित्त धर्ममां तत्पर होतुं नथी ॥ ६३ ॥

ज्यारे चित्तने धन होय त्यारे सारुं पात्र मळतुं नथी जे कालमां आ त्रणनो संबंध होय त्यारे जे विचार्या विना धर्म करेछे ते बुद्धिमान छे धनां धनथी बने एवा धर्मो हजारो छे पण पुरुषोत्तममां अतिथोडां धनथी बने एवो महोठो धर्म थायछे स्नान दान अने कथामां विष्णुनुं स्मरण आ प्रमाणे थयेलो पण धर्म मोहोटा भयथी रक्षाकरे छे ॥ ६४ ॥

चित्तवित्तेयदास्यातांसत्पात्रंनतदालभेत ॥ एतत्रितयसंबंधोयदाकालेतुसंभवेत् ॥ ६४ ॥ अविचार्यतदा धर्मंयःकरोतिसबुद्धिमान् ॥ वित्तप्राचुर्यसंसाध्यधर्माःसंतिसहस्रशः ॥ ६५ ॥ पुरुषोत्तमेस्वल्पवित्तसा ध्योधर्मोमहान्भवेत ॥ स्नानंदानंकथायांचविष्णोःस्मरणमेवच ॥ ६६ ॥ एतन्मात्रोपिसद्धर्मस्त्रायतेमह तोभयात ॥ ६७ ॥ गंगैवतीर्थंस्मरएवधन्वीवित्तंतुविद्यैवगुणास्तुरूपम् ॥ मासेषुसर्वेषुनथैवसाक्षान्मासोत्त मोयंपुरुषोत्तमोहि ॥ ६८ ॥ यद्यप्यसौनिंद्यतमःपुरासीत्सर्वेषुकृत्येषुमखादिकेषु ॥ तथापिसाक्षाद्भगवत्प्र सादात्तन्नामनाम्नाभुविविश्रुतोभूत ॥ ६९ ॥ यथाहस्तिपदेलीनंसर्वप्राणिपदंभवेत् ॥ धर्माःकालास्तथास र्वेविलीनाः पुरुषोत्तमे ॥ ७० ॥

॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ केमके जेम गंगाज तीर्थ, कामदेवज धनुर्धारी विद्याज धन अने गुणोज रूप छे तेम सर्व मासोमां आ उत्तम मासज पुरुषोत्तम (विष्णु) रूप छे ॥ ६८ जोके आ पूर्वे सघळां यज्ञादि कर्मोमां अति निंदवा योग्य हतो तो पण साक्षात् भगवाननी कृपाथी तेनां नाम मरग्वां नामथी पृथ्वीमां प्रसिद्ध थयो ॥ ६९ ॥ जेम हाथिना पगलामां सर्व प्राणिनुं-

પગલું સમાઈ ગયેલું વનિશકે તેમ સઘળા ધર્મ તથા કલા પુરુષોત્તમમાં સમાયેલ છે ॥ ૭૦ ॥ જેમ દેવનદી ગંગાની સમાન સર્વ નદીઓ નથી જેમ કલ્પ વૃક્ષની ખરોખર સર્વ ઝાડ નથી ॥ ૭૧ ॥ જેમ પૃથ્વીમાં ચિંતામણિની તુલ્ય બીજાં રત્નો નથી જેમ કામધેનુની સમાન બીજા ગાયો નથી જેમ રાજાની સમાન ·પુરુષો નથી ॥ ૭૨ ॥ જેરીને વેદોની સમાન સર્વ શાસ્ત્રો, નથી તે

यथामतरतरंगिण्यानसमाःसकलापगाः ॥ कल्पवृक्षेणनसमायथासकलपादपाः ॥ ७१ ॥ चिंतारत्नेनरत्नानिनसमानियथाभुवि ॥ कामधेन्वायथाधेन्वोनराज्ञापुरुषाःसमाः ॥ ७२ ॥ नवेदैःसर्वशास्त्राणिपुण्यकालास्तथाखिलाः ॥ पुरुषोत्तममासेनसमोमासोनकर्हिचित ॥ ७३ ॥ पुरुषोत्तममासस्यदैवतंपुरुषोत्तमः ॥ तस्मात्संपूजयेद्भक्त्याश्रद्धयापुरुषोत्तमम् ॥ ७४ ॥ शास्त्रज्ञंनिपुणंशुद्धंवैष्णवंसत्यवादिनम् विप्राचार्यमथाहूयपूजांतेनप्रकल्पयेत ॥ ७५ ॥ संसारसागरमतीवगभीरवेगमंतस्थमोहमदनादितिमिंगिलौघम् ॥ उलंध्यगंतुमभिवांछतिभारतेस्मिन्संपूजयेत्सपुरुषोत्तममादिदेवम् ॥ ७६ ॥

રીતે સર્વ પુણ્યોના કાલ અને માસ ક્યારે પણ પુરુષોત્તમ માસની સમાન નથી ॥ ૭૩ ॥ પુરુષોત્તમ મહિનાના દેવતા પુરુષોત્તમ છે માટે ભક્તિને શ્રદ્ધાર્થી પુરુષોત્તમને પૂજવા ॥ ૭૪ ॥ શાસ્ત્રને જાણનાર, પવિત્ર, સત્ય બોલનાર, વૈષ્ણવ, બ્રાહ્મણ આચાર્યને બોલાવી તે દ્વારા પૂજા કરવી ॥ ૭૫ ॥ આ ભરતખંડમાં જેનીમાંહે રહેલા, મોહને કામ વગેરે મોહોટા મા

छलाआनो समूह छे एवा अति उंडा संसार रूपि समुद्रने ओलंगी जवाजेईच्छे छे तेणें आदि देव पुरुषोत्तमने पूजवा ॥ ७६ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तम माहात्माना श्रीनारायणने नारदना संवादेविषे दृढधन्वानां टुंकां आख्याननो आन्हिककथन नामें विशमो अध्याय गयो ॥ २० ॥

इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेआह्निककथनंनाम विंशतितमोऽध्यायः ॥ २० ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ अनलोत्तारणंकृत्वाप्रतिमायास्ततःपरम् ॥ प्राणप्रतिष्ठांकुर्वीतह्यन्यथाधातुरेवसा ॥ १ ॥ प्रतिमायाःकपोलौद्वौस्पृष्ट्वादक्षिणपाणिना ॥ प्राणप्रतिष्ठांकुर्वीततस्यादेवस्यवैहरेः ॥ २ ॥ अकृतायांप्रतिष्ठायांप्राणानांप्रतिमासुच ॥ यथापूर्वंतथाभागःस्वर्णादीनांन देवता ॥ ३ ॥ अन्येषामपिदेवानांप्रतिमास्वपिपार्थिव ॥ प्राणप्रतिष्ठाकर्तव्यातस्यांदेवत्वसिद्धये ॥ ४ ॥

वाल्मीकि बोल्या—प्रतिमा (मूर्ति) ने अग्निथी उतार्‍या पछी प्राणप्रतिष्ठा करवी न करे तो धातुज गणाय छे ॥ १ ॥ जमणा हाथे करी प्रतिमाना बे गालनो स्पर्श करी ते मूर्तिमां देवपणानी सिद्ध मारु विष्णु देवाना वायुनी प्रतिष्ठा करवी ॥ २ ॥ मूर्तियोमां प्राणोनी प्रतिष्ठा कर्‍या विना जेवो प्रथम होय तेवो सोना वगेरेनो भाग रहेछे पण देवताने थती नथी ॥ ३ ॥ हे राजा

बीजा देवोनी प्रतिमाओमां पण तेओनां देवपणानी सिद्धि सारु प्राणप्रतिष्ठा करवी ॥ ४ ॥ (तद्विष्णो) इत्यादि मंत्रना पुरुषोत्तमना बीजथी मंत्रने जाणनारें मूर्तिनीपेठें हृदयउपर अंगुठो राखीआ (आगलकहेवाता) मंत्रोथी हृदयमां पण प्रतिष्ठा करवी (अस्यै प्राणाः प्रतिष्ठतु अस्यै प्राणाः क्षरन्तु च ॥५॥६॥ अस्यै देवत्वसंख्यायै स्वाहा) आ यजुर्वेदना मंत्रने कही

पुरुषोत्तमबीजेनतद्विष्णोरित्यनेनच ॥ तथैतद्धृदयेंगुष्ठंदत्त्वाशश्वच्चमंत्रावित् ॥ ५ ॥ एभिर्मंत्रैःप्रतिष्ठांतु हृदयेपिसमाचरेत ॥ अस्यैप्राणाःप्रतिष्ठंतुअस्यैप्राणाःक्षरंतुच ॥६॥ अस्यैदेवत्वसंख्यायैस्वाहेतियजुरीरयन् ॥ मूलमंत्रैरंगमंत्रैर्वैदिकैरित्यनेनच ॥ ७ ॥ प्राणप्रतिष्ठांसर्वत्रप्रतिमासुसमाचरेत ॥ अथवानाममंत्रैश्चचतुर्थ्यंतैः प्रयत्नतः ॥ ८ ॥ स्वाहांतैश्चप्रकुर्वीततत्तद्देवाननुस्मरन् ॥ एवंप्राणाप्रतिष्ठाप्यध्यायेच्छ्रीपुरुषोत्तमम् ॥ ९ ॥ श्रीवत्सवक्षसंशांतंनीलोत्पलदलच्छविम् ॥ त्रिभंगललितंध्यायेत्सराधंपुरुषोत्तमम् ॥ १० ॥

आरीते वेदना मूलमंत्रने अंगना मंत्रोथी सर्व प्रतिमाओमां प्राणो (वायुओ) नी प्रतिष्ठा करवी अथवा चोथी विभक्ति जेना अंतमां छे अने स्वाहा जेना अंतमां छे एवा नामना मंत्रो थी प्रयत्न वडे ते ते देवोने संभारतां प्रतिष्ठा करवी आम प्राणोनी प्रतिष्ठा करी श्रीपुरुषोत्तमनुं ध्यान करवुं ॥७॥८॥९॥ जेनी छातिमां श्रीवत्सनाम चिन्ह छे एवा, शांत, नीलकमलनी पांखडीना सर

खी कांतिवाळा, त्रणवांका भागोथी सुंदर, एवा राधा सहित पुरुषोत्तमनुं ध्यान करवुं ॥ १० ॥ देश तथा काळने धारी वाणीने नियममां राखी पवित्र तथा नियमवाळा ए सोळउपचारोथी पुरुषोत्तमने पूजवा ॥ ११ ॥ हे देवोना देव, हे इश्वर, हे पुरुषोत्तम श्रीकृष्ण अहिं राधा सहित तमे मारुं पूजन ग्रहण करो ॥ १२ ॥ श्रीराधिकासहित पुरुषोत्तमने नमु छुं आ वाहन अर्पु छुं आम कही

देशकालौसमुल्लिख्यानियतांवाग्यतःशुचिः ॥ षोडशैरुपचारैश्चपूजयेत्पुरुषोत्तमम् ॥ ११ ॥ आगच्छदेवदेवेशश्रीकृष्णपुरुषोत्तम ॥ राधयासहितश्चात्रगृहाणपूजनंमम ॥ १२ ॥ श्रीराधिकासहितपुरुषोत्तमायनमः आवाहनंसमर्पयामि ॥ इत्यावाहनम् ॥ नानारत्नसमायुक्तंकार्तस्वरविभूषितम् ॥ आगच्छदेवदेवेशगृहाणपुरुषोत्तम ॥ १३ ॥ श्रीराधिका०आसनं० ॥ गंगादिसर्वतीर्थेभ्योमयाप्रार्थनयाहृतम् ॥ तोयमेतत्सुखस्पर्शंपाद्यार्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ १४ ॥ ॥ इतिपाद्यम् ॥ ॥ नंदगोपगृहेजातोगोपिकानंदहेतवे ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंराधयासहितोहरे ॥ १५ ॥

आ वाहन करवुं हे देवोना देव, इश्वर पुरुषोत्तम तमे जुदां जुदां रत्नोवाळुं, सोनाथी शोभित, आसन ग्रहण करो ॥ १३ ॥ श्रीराधासहित पुरुषोत्तमने आसन आपुं छुं एम कही आसन देवुं गंगावगेरे सर्व तीर्थोथी में प्रार्थना करी सुखकारि स्पर्शवाळुं जल आण्युं छे ए पग धोवा ग्रहण करो ॥ १४ ॥ एम कही पाद्य आपवुं हे हरि

राधासहित जे तमे गोपियोना आनंदमाटे नंदराय गोपने घर जन्म्या छो ते आप मे आपेलुं अर्घनुं जल लहो ॥ १५ ॥ आम बोली अर्घजल देवुं ॥ हे इन्द्रियोना नियंता, जुना पुरुषोत्तमां उत्तम तमे सोनाना कलशमां रहेलुं, मे आणेलुं, गंगाना जलनुं आचमन करो ॥ १६ ॥ आम कही आचमनने देवु ॥ हे हरि आप

इत्यर्घ्यम् ॥ गंगाजलंसमानीतंसुवर्णकलशस्थितम् ॥ आचम्यतांहृषीकेशपुराणपुरुषोत्तम ॥ १६ ॥
इत्याचमनम् ॥ कार्यंमेसिद्धिमायातुपूजितेत्वयिधातरि ॥ पंचामृतैर्मयानीतैराधिकासहितोहरे ॥ १७ ॥
इतिस्नानम् ॥ पयोदधिघृतंगव्यंमाक्षिकंशर्करातथा ॥ गृहाणेमानिद्रव्याणिराधिकानंददायक ॥ १८ ॥
इतिपंचामृतस्नानम् ॥ योगेश्वरायदेवायगोवर्धनधरायच ॥ यज्ञानांपतयेनाथगोविंदायनमोनमः
॥ १९ ॥ गंगाजलसमंशीतंनदीतीर्थसमुद्भवम् ॥ स्नानंदत्तंमयाकृष्णगृह्यतांनंदनंदन ॥ २० ॥

बनावनाराने मे आणेला पंचामृतथी पूजा करवावडे मारुं काम सिद्धि पाम्यो ॥ १७ ॥ आम कही हे राधाने आनंद देनारा दुध दहिं घी द्रव्य मध अने साखर आ द्रव्यो ग्रहण करो ॥ १८ ॥ आम बोली पंचामृतथी स्नान करवावुं ॥ हे नाथ योगना इश्वर गोवर्धनने धारण करनार, यज्ञोना पति, अने गायोना पालक देव एवा आपने नमुंछुं ॥ १९ ॥ हे नंदना पुत्र कृष्ण मे गंगानां

जलना जेवुं ठंडुं, नदी रूप तीर्थमां थयेलुं स्नहावा जल आप्युंछे ते लहो ॥ २० ॥ आमकही फरीने स्नान करावबुं ॥ हे सुरोमां श्रेष्ठ देव, में भक्तिथी सर्वकामनाओना अर्थना सिद्धि सारु बे पीळां वस्त्र निवेदन कर्यांछे ते लहो ॥ २१ ॥ एम कही वस्त्रने आचमन देवुं ॥ हे दामोदर. तमने नमस्कार हो मने संसाररूपि समुद्रथी पाळो हे पुरुषोत्तम, उत्तरीय वस्त्र सहित

इतिपुनःस्नानम् ॥ पीतांबरयुगंदेवसर्वकामार्थसिद्धये ॥ मयानिवेदितंभक्त्यागृहाणसुरसत्तम ॥ २१ ॥ इतिवस्त्रम् ॥ आचमनम् ॥ दामोदरनमस्तेस्तुत्राहिमांभवसागरात ॥ ब्रह्मसूत्रंसोत्तरीयंगृहाणपुरुषोत्तम ॥ २२ ॥ उपवीतम् ॥ आचमनम् ॥ श्रीखंडंचंदनंदिव्यंगंधाढ्यंसुमनोहरम् ॥ विलेपनंसुरश्रेष्ठप्रीत्यर्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ २३ ॥ चंदनम् ॥ अक्षतास्तुसुरश्रेष्ठकुंकुमाक्ताःसुशोभिताः ॥ मयानिवेदिताभक्त्यागृहाणपुरुषोत्तम ॥ २४ ॥ इत्यक्षतान् ॥ माल्यादीनिसुगंधीनिमालत्यादीनिवैप्रभो ॥ मयाहृतानिपूजार्थंपुष्पाणिप्रतिगृह्यताम् ॥ २५ ॥

जनोई लहो ॥ २२ ॥ आवुं कही जनाई, आचमन, देवुं ॥ हे सुरोमां श्रेष्ठ, सुगंधवाळुं, अति मनोहर, शोभित, सुखडनुं चंदन लेपन सारु प्रीतिकाजे लहो ॥ २३ ॥ आमकही चंदन देवुं ॥ हे पुरुषोत्तम, में भक्तिथी, अति शोभित, कुंकुपवाळा अक्षत निवेदन कर्याछे माटे हे सुरोमां श्रेष्ठ ते लहो ॥ २४ ॥ आमकही अक्षत देवा ॥ हे प्रभु में पूजा सारु मालती वगेरेने माल्य

वगेरे सुगंधि पुष्पों आण्यांछे ते लहो ॥ २५ ॥ आम कही पुष्पो अर्पवां पछी अंगोनी पूजा करवी नंदनो पुत्र, यशोदानो पुत्र, केशिदैत्यने मारनार, पृथ्वीना भारने उतारनार, अनंत, विष्णुनां रूपने धरनार, प्रद्युम्न, अनिरुद्ध श्रीकंठ सकल अस्त्रधारी वाचस्पति, केशव अने सर्वात्मा आवां नामोथी विभक्ति जेनां अंतमां छे एवां जगत्‌ना पतिने बे पग, घुंटी,

इतिपुष्पाणि ॥ ततोंगपूजा ॥ नंदात्मजोयशोदायास्तनयःकेशिसूदनः ॥ भूभारोद्धारकश्चैवह्यनंतोविष्णुरूपधृक् ॥ २६ ॥ प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्चश्रीकंठःसकलास्त्रधृक्॥वाचस्पतिःकेशवश्चसर्वात्मेतिचनामतः ॥ २७ ॥ पादौगुल्फौतथाजानूजघनेचकटीतथा ॥ मेढ्रंनाभिंचहृदयंकंठंबाहूमुखंतथा ॥ २८ ॥ नेत्रेशिरश्चसर्वांगंविश्वरूपिणमर्चयेत ॥ पुष्पाण्यादायक्रमशश्चतुर्थ्यंतैर्जगत्पतिम् ॥ २९ ॥ प्रत्यंगपूजांकृत्वातुपुनश्चकेशवादिभिः ॥ चतुर्विंशतिमंत्रैश्चचतुर्थ्यंतैश्चनामभिः ॥ ३० ॥

गोठण जांग, केड, गुह्येंद्रिय, नाभि हृदय, कंठ, बाहु, मुख, नेत्र अने मस्तक, आ सर्वे अंगोप्रत्ये, क्रमथी पुष्पो लई पूजा करवी ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ एक एक अंगनी पूजा, चोथी विभक्ति जेना अंतमां छे एवां केशव वगेरे अने चोविश मंत्रोथी बीजीवार करी पुष्प लई एकएकप्रत्ये

पुरुषोत्तमने पूजवा ॥ ३० ॥ ३१ ॥ वनस्पतिना रसरूप, शोभित, गंधवाळो, सर्वदेवोए सुंघवायोग्य, उत्तम गंधरूप, आ धूप, लहो ॥ ३२ ॥ एम बोली धूप देवो तमें सर्व देवोनां ज्योतिरूप, तेजोमां उत्तम तेजरूप, आत्मानां तेजरूप अने उत्तम तेजरूप छो माटे आ दीवो ग्रहण करो ॥ ३३ ॥ आम कही दीवो करवो हे देव नैवद्य ल्यो, मारी अचळ भक्ति करो

पुष्पमादायप्रत्येकंपूजयेत्पुरुषोत्तमम् ॥ ३१ ॥ वनस्पतिरसोदिव्योगंधाढ्योगंधउत्तमः ॥ आघ्रेयःसर्वदेवानांधूपोऽयंप्रतिगृह्यताम् ॥ ३२ ॥ इतिधूपम् ॥ त्वंज्योतिःसर्वदेवानांतेजसांतेजउत्तमम् ॥ आत्मज्योतिःपरंधामदीपोयंप्रतिगृह्यताम् ॥ ३३ ॥ इतिदीपम् ॥ नैवेद्यंगृह्यतांदेवभक्तिंमेह्यचलांकुरु ॥ ईप्सितंमेवरंदेहिपरत्रचपरांगतिम् ॥ ३४ ॥ इतिनैवेद्यम् ॥ मध्येपानीयम् ॥ उत्तरापोशनम् ॥ गंगाजलंसमानीतंसुवर्णकलशस्थितम् ॥ आचम्यतांहृषीकेशत्रैलोक्यव्याधिनाशन ॥ ३५ ॥ इत्याचमनम् ॥ इदंफलंमयादेवस्थापितंपुरतस्तव ॥ तेनमेसुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि ॥ ३६ ॥

मने इच्छेलुं वरदान अने परलोकमां सारी गति आपो ॥ ३४ आम कही नैवद्य धरवुं मध्यमां पाणी आपवुं पछी अपोशन देवुं हे त्रणलोकना रोगोने नाश पमाडनार, अने इंद्रियोना नियंता, में आणेलुं सोनाना कळशमां रहेलुं गंगाजल छे तेनुं आचमन करो ॥ ३५ ॥ आम कही आचमन देवुं ॥ हे देव में आ फल तमारी पासे राख्युं छे तेथी मारी जन्म जन्ममां

सफल प्राप्ति थाओ ॥ ३६ ॥ आम कही श्रीफल देवुं हे देव हे परमेश्वर, गंधयुक्त कपूरवाळुं, कस्तूरी वगेरेथी सुगंधी, हाथने साफ करवानुं चूर्ण लहो ॥ ३७ ॥ आम बोली करोद्वर्तन देवुं हे देव में भक्तिथी आपेलुं, सोपारी सहित कपूर सहित मनने हरनारुं तांबूल ग्रहण करो ॥ ३८ ॥ आथी तांबूल देवुं. हे सुवर्णनुं ब्रह्माना गर्भमां रहेल, सूर्यके अग्निनां बीजरूप अने अनंत पुण्योनां फलने देनार छो माटे मने शांति दे ॥ ३९ ॥ आथी दक्षिणा देवी हुं शरदऋतुनां नील कमलना

इतिश्रीफलम् ॥ गंधकर्पूरसंयुक्तकस्तूर्यादिसुवासितम् ॥ करोद्वर्तनकंदेवगृहाणपरमेश्वर ॥ ३७ ॥ इति करोद्वर्तनम् ॥ पूगीफलसमायुक्तंसकर्पूरंमनोहरम् ॥ भक्त्यादत्तंमयादेवतांबूलंप्रतिगृह्यताम् ॥ ३८ ॥
॥ तांबूलम् ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ ३९ ॥
॥ इतिदक्षिणाम् ॥ शारदेंदीवरश्यामंत्रिभंगललिताकृतिम् ॥ नीराजयामिदेवेशंराधयासहितंहरिम् ॥४०॥
॥ इतिनीराजनम् ॥ रक्षरक्षजगन्नाथरक्षत्रैलोक्यनायक ॥ भक्तानुग्रहकर्तात्वंप्रदक्षिणांगृहाणमे ॥ ४१ ॥
॥ इतिप्रदक्षिणाम् ॥ यज्ञेश्वरायदेवायतथायज्ञोद्भवायच ॥ यज्ञानांपतयेनाथगोविंदायनमोनमः ॥ ४२ ॥

सरखा, श्याम, त्रिभंगथी सुंदर आकारवाळा, देवोना पति, अने राधासहित एवा विष्णुने आर्ति करुं छुं ॥ ४० ॥ आम कही आर्ति करवी हे जगतना नाथ रक्षा करो हे त्रणलोकना नाथ रक्षा करो तमे भक्तोनी उपर कृपा करनार छो माटे प्रदक्षिणा ग्रहण करो ॥ ४१ ॥ आथी प्रदक्षिणा देवी हे यज्ञोना पति, यज्ञथी थयेल, यज्ञना नियंता अने गायोना पति

देव एवा आपने वारंवार नमुं छुं ॥ ४२ ॥ आम बोली मंत्रथी पुष्प अर्पवां विश्वना इश्वर विश्वरूप विश्वमां थयेल, विश्वना पाते अने गोविंद एवा आपने वारंवार नमुंछुं ॥ ४३ ॥ आथी नमस्कार करवा ॥ (मंत्रहीनं क्रियाहीनं) इत्यादि श्लोकरूप मंत्रथी पुरुषोत्तमनी क्षमा मागी स्वाहा जेना अंतमा आवेछे एवा, नामनां मंत्रोथी दिवसे दिवसे

॥ इतिमंत्रपुष्पम् ॥ ॥ विश्वेश्वरायविश्वायतथाविश्वोद्भवायच ॥ विश्वस्यपतयेतुभ्यंगोविंदायनमो नमः ॥ ४३ ॥ इतिनमस्कारम् ॥ मंत्रहीनेनिमंत्रेणक्षमाप्यपुरुषोत्तमम् ॥ स्वाहांतैर्नाममंत्रैश्चतिलहोमोदिने दिने ॥ ४४ ॥ दीपःकार्यस्त्वखंडश्चयावन्मासंचसर्पिषा ॥ पुरुषोत्तमस्यप्रीत्यर्थंसर्वार्थफलसिद्धये ॥४५॥ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेणनमस्कृत्यजनार्दनम् ॥ यदूनंतत्तुसंपूर्णंविधायविचरेत्सुखम् ॥ ४६ ॥ इत्थंश्रीपुरुषोत्तमंनवघनश्यामंसराधंमुदासंप्राप्तेपुरुषोत्तमेवनितलेलब्ध्वाजनुर्मानवम् ॥ भक्त्यायःपरिपूजयेत्प्रातिदिनंकृत्वागुरुंवैष्णवंभुक्त्वाह्यत्रसुखंसमस्तमतुलंपश्चात्सगच्छेत्परम् ॥ ४७ ॥

तलनो होम करवो ॥ ४४ ॥ पूरामाससूधी पुरुषोत्तमनी प्रीतिकाजे अने सर्व कामोनां फलनी सिद्धि मारु घीथी अखंड दीवो करवो ॥ ४५ ॥ (यस्य स्मृत्या) इत्यादि मंत्रथी विष्णुने नमी जे ओछुं होय ते पूरुं करी सुखे फरवुं ॥ ४६ ॥ आरीते जे पृथ्वीतलमां मनुष्यनो जन्म पामी पुरुषोत्तम आवे त्यारे आनंदथी भक्तिवडे नवीन मेघना जेवा श्याम, राधासहित

एवो पुरुषोत्तमने दिवसे प्रतिदिन वैष्णवने गुरु करी पूजे छे ते अहिनां सघळां अतुल सुखने भोगवी पछी उत्तम पदने पामेछे ॥ ४७ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीय पुराणनां पुरुषोत्तमनां माहात्म्यनां श्रीनारायणने नारदना संवादविषे दृढधन्वानां टुंक आख्याननो पुरुषोत्तमपूजनाविधि नामनो एकविशमो अध्याय गयो ॥ २१ ॥ राजा (ए पुछयुं—हे) तप रुपि धनवाळा पुरुषोत्तमनां व्रतवाळाय शुं खावुं ! शुं खावुं शुं ? तजवुं अने शुं न तजवुं ! आ वगेरे नियमोने विस्तारथी कहो ॥ १ ॥ श्री

इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्तमपूजनाविधि र्नामैकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ ॥ ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ पुरुषोत्तमस्यनियमानव्रतिनोवदवि स्तरात् ॥ किंभोज्यंकिमभोज्यंवात्रर्ज्यावर्जेतपोधन ॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ सएवंभगवान्पृ ष्टोभूभृतावाल्मीकोमुनिः ॥ पुंसांनिःश्रेयसार्थायतमाहबहुमानयन् ॥ २ ॥ वाल्मीकिउवाच ॥ पुरुषो- त्तममासेयेनियमाःपरिकीर्तिताः ॥ तान्शृणुष्वमयाराजन्कथ्यमानान्समासतः ॥ ३ ॥

नारायणे कह्युं—आ प्रमाणे राजाए पूछेला ते, समर्थ वाल्मीकि मुनिए तेने बहु मान आपतां पुरुषोनां कल्याण माटे कह्युं ॥ २ ॥ वाल्मीकि बोल्या—हे राजा पुरुषोत्तम महिनामां जे नियमो कह्याछे ते माराथी टुंकाणमां कहेवाता सांभळो ॥ ३ ॥ पुरुषोत्तम मां प्रयत्नथी हविष्यान्न जमवुं थऊं, सर्व जातना चावल, घोला मग, जव, तल, कलायर, कांग, नीवार, वास्तुक,

हिलमोचिका, आदु, ते कालनुं शाक, मूळा कंद, काकडी, ॥ ४ ॥ ५ ॥ केळां, सिंधालुंण, महुद्रनुं लवण, दहिं घी, जेमांथी सार नथी काढेल एवुं दुध, पनस, आंबा, हरडे, पीपर, जीरुं, सुंठ, आंवली सोपारी, लवली, आंवळां, गोल वगर शेरडीथी बनेली वस्तुओ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ अने तेल वगेरेथी नहि पकवेल होय तेने मुनियो हविष्य कहे छे

हविष्यान्नंचभुंजीतप्रयतःपुरुषोत्तमे ॥ गोधूमाःशालयःसर्वाःसितामुद्गायवास्तिलाः ॥ ४ ॥ कलायकं गुनीवारवास्तुकंहिलमोचिका- ॥ आर्द्रकंकालशाकंचमूलंकंदंचकर्कटीम् ॥ ५ ॥ रंभासैंधवसामुद्रेलवणे दधिसर्पिषी ॥ पयोनुद्धतसारंचपनसाम्रेहरीतकी ॥ ६ ॥ पिप्पलीजीरकंचैवनागरंचैवतिंतिडी ॥ क्रमुकं लवलीधात्रीफलान्यगुडमैक्षवम् ॥ ७ ॥ अतैलपक्वंमुनयोहविष्यंप्रवदंतिच ॥ हविष्यभोजनंनृणामुप वाससमंविदुः ॥ ८ ॥ सर्वामिषाणिमांसंचक्षौद्रंसौवीरकंनथा ॥ राजमाषादिकंचैवराजिकामादकंतथा ॥ ॥ ९ ॥ द्विदलंतिलतैलंचतथान्नंशल्यदूषितम् ॥ भावदुष्टंक्रियादुष्टंशब्ददुष्टंचवर्जयेत ॥ १० ॥

तथा मनुष्योए हविष्य जमवुं ते उपवास जेवुं मनाय छे ॥ ८ ॥ सर्व जातनां मांसो, मध, मद्य, बोर, राजमाष, राइ, निशा करनारापदार्थ, दाळ, तलनुं तेल, अने लोहथी दोषवाळुं अन्न, भावथी दोषवाळुं, क्रियाथी दोषवाळुं तथा अवाजथी दोष वाळुं होय ते तजवुं ॥ ९ ॥ १० ॥ पारकानुं अन्न, बीजानो द्रोह, परस्त्रीनो समागम, अने तीर्थ वगर परदेशमां जवुं

तजवुं ॥ ११ ॥ पुरुषोत्तममां देवता, वेद, ब्राह्मणो. गुरु, गाय, व्रतवाळा. स्त्रीओ, राजा, अने महोटाओनी निंदा नजवी ॥ १२ ॥ चूर्णोमां प्राणिनुं अंग मांस छे, फलमां लिंबु मांसरूप छे, धान्यमां मसूर अने टाढुं अन्न मांसरूप छे ॥ १३ ॥ बकरी गाइ ने भेंसना दूधथी बीजां दुध वगेरे मांसरूप छे मफ़ळा ब्राह्मणे वेंचेला रसो अने पृथ्वीमां बनेला लूण मांसरूप छे

परान्नंचपरद्रोहंपरदारागमंतथा ॥ तीर्थंविनाप्रयाणंचपरदेशंपरित्यजेत ॥ ११ ॥ देववेदद्विजानांचगुरु गोव्रतिनांतथा ॥ स्त्रीराजमहतांनिंदांवर्जयेत्पुरुषोत्तमे ॥ १२ ॥ प्राण्यंगमामिषंचूर्णंफलेजंबीरमामिषम् ॥ धान्येमसूरिकाप्रोक्ताअन्नंपर्युषितंतथा ॥ १३ ॥ अजागोमहिषीदुग्धादन्यद्दुग्धादिचामिषम् ॥ द्विज क्रीतारसाःसर्वेलक्षणंभूमिजंतथा ॥ १४ ॥ ताम्रपात्रस्थितंगव्यंजलंचर्मणिसंस्थितम् ॥ आत्मार्थंपाचि तंचान्नमामिषंतद्बुधैःस्मृतम् ॥ १५ ॥ ब्रह्मचर्यमधःशय्यांपत्रावल्यांचभोजनम् ॥ चतुर्थकालेभुक्तिंचप्रकु र्यात्पुरुषोत्तमे ॥ १६ ॥ रजस्वलांत्यजम्लेच्छपतितैर्व्रात्यकैःसह ॥ द्विजद्विट्वेदवाह्यैश्चनवदेतपुरुषोत्तमे ॥ १७ ॥

॥ १४ ॥ तांबानां ठाममां रहेलुं जे गाइनुं दुध वगेरे छे ते चामडामां रहेलुं जळ छे ते ने पोतामाटे रांधेलुं अनाज छे ने पंडि- तोए मांसरूप मानेल छे ॥ १५ ॥ पुरुषोत्तममां ब्रह्मचर्य, नीचे सुवुं, पत्रावलीमां जमवुं अने चोथे काळे भोजन करवुं ॥ १६ ॥ पुरुषोत्तममां रजस्वळा ने तजनां म्लेच्छ, पतित, नीच, ब्राह्मणोना द्वेषि अने देवताने नहि माननाराओ साथे बोलवुं नहि ॥ १७ ॥

पुरुषोत्तममां एओयें अने कागडा ओयें जोयेलुं, मृतकनुं अन्न बेवार रांधेलुं अने जे बळेला अन्न होय तेनज खावुं ॥ १८ ॥ पुरुषोत्तममां डुंगळी, लसण, मोथ, धाणा, गाजर, खडशाक, मूळा, अने शींगनो त्याग करवो ॥ १ ॥ व्रतवाळाए आमां अने सर्व व्रतोमांपण आपदार्थो तजवा अने विष्णुने प्रसन्न करवा पोतानी शक्तिवडे कृच्छ्र वगेरेपण करवुं ॥ २० ॥ कहोळा कंट

एभिर्दृष्टंचकाकैश्चसूतकान्नंचयद्भवेत् ॥ द्विःपाचितंचदग्धान्नंनवाद्यात्पुरुषोत्तमे ॥ १८ ॥ पलांडुंलशुनं मुस्तांछत्राकंगृंजनंतथा ॥ नालिकंमूलकंशिग्रुंवर्जयेत्पुरुषोत्तमे ॥ १९ ॥ एतानिवर्जयेन्नित्यंव्रतीसर्व व्रतेष्वपि ॥ कृच्छ्राद्यंचापिकुर्वीतस्वशक्त्याविष्णुतुष्टये ॥ २० ॥ कूष्मांडंबृहतीचैवतरुणीमूलकंतथा ॥ श्रीफलंहकलिंगंचफलंधात्रीफलंतथा ॥ २१ ॥ नारिकेलमलाबुंचपटोलंबदरीफलम् ॥ चर्मवृंताजिकंब ल्लीशाकंतुजलजंतथा ॥ २२ ॥ शाकान्येतानिवर्ज्यानिक्रमात्प्रतिपदादिषु ॥ धात्रीफलंरवौतद्वद्वर्जयेत्स र्वदागृही ॥ २३ ॥ यद्यद्योवर्जयेत्किंचित्पुरुषोत्तमतुष्टये ॥ तत्पुनर्ब्राह्मणेदत्त्वाभक्षयेत्सर्वदैवहि ॥ २४ ॥

कारिका साजीरुं, मूळा, श्रीफल, तरबूच, आमलां, नाळीयेर, तुंबडां, पटोळां, बोर, चमवृंताजी, वेलानां शाक, अने जलमां थयेलां, आ शाक क्रमथी पडवा वगेरे दिवसोमां तजवां नेम गृहस्थे रविवारे सदा आंवळानां फळने तजवां ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ पुरुषोत्तमनी प्रीतिकाजे जे कइपण तजवुं ते फरी ब्राह्मणने दइ जमवुं ॥ २४ ॥ हे राजा व्रतवाळाए कार्तिक ने मा मासमां

पण आ नियमो करवा केमके नियमवगर व्रतवाळो फळ पामतो नथी ॥ २५ ॥ जो शक्ति होय तो उपवासथी पुरुषोत्तम पूरो करवो अथवा याचनाथी रहित, घीनुं पान के दुधनुं पान करवुं ॥ २६ ॥ अथवा व्रतनी ईच्छावाळाए शक्ति प्रमाणे फलाहार वगेरे करवुं जेम व्रतनो भंग न थाय तेम समजुलोकोए करवुं ॥ २७ ॥ पुण्यकारि दिवसे सवारमां उठी दिव-

कुर्यादेतांश्चनियमान्व्रतीकार्तिकमाघयोः ॥ नियमेनविनाराजन्फलंनैवाप्नुयाद्व्रती ॥ २५ ॥ उपोषणेनकर्तव्यःशक्तिश्चेत्पुरुषोत्तमः ॥ अथवाघृतपानंचपयःपानमयाचितम् ॥ २६ ॥ फलाहारादिवाकार्यंयथाशक्त्याव्रतार्थिना ॥ व्रतभंगोयथानस्यात्तथाकार्यंविचक्षणैः ॥ २७ ॥ पुण्येह्निप्रातरुत्थायकृत्वापौर्वाह्णिकीःक्रियाः ॥ गृह्णीयान्नियमंभक्त्याश्रीकृष्णंचहृदिस्मरन् ॥ २८ ॥ उपवासस्यनक्तस्यचैकभुक्तस्यभूपते ॥ एकंचनिश्चयंकृत्वाव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ २९ ॥ श्रीमद्भागवतंभक्त्याश्रोतव्यंपुरुषोत्तमे ॥ तत्पुण्यंवचसावक्तुंविधातापिनशक्नुयात ॥ ३० ॥

सना प्रथम भागनी क्रियाओ करी भक्तिथी हृदयमां श्रीकृष्णने संभारतां नियम लेवो ॥ २८ ॥ हे पृथ्वीना पति, उपवासना नेरात्रिनां एक भुक्तनो एक निश्चय करी आ व्रत करवुं ॥ २९ ॥ पुरुषोत्तममां भक्तिवडे श्रीमद्भागवत सांभळवुं केमके ब्रह्मापण वचनथी तेनु पुण्य कहेवा समर्थ नथी ॥ ३० ॥ श्रीपुरुषोत्तममासमां शालिग्रामनुं लाख तुलसीनां पांदडांओथी पूजा करवी

केमके तेनुं अनंत पुण्य थायछे ॥ ३१ ॥ श्रीपुरुषोत्तममासमां कह्या प्रमाणे व्रत करनारने जोई यमना दूतो जेम सिंहने जोई हाथियो नासे तेम भागे छे ॥ ३२ ॥ हे राजा आमासनुं व्रत सोयज्ञोथीपण श्रेष्ठ छे यज्ञ करवाथी स्वर्गमां जमाय छे पण पुरुषोत्तमनुं व्रत करवाथी गोलोक मेळवाय छे ॥ ३३ ॥ जे पुरुषोत्तमम करे छे तेना देहमां पृथ्वीमां जे तीर्थो क्षेत्रोने सर्व देव

शालिग्रामार्चनंकार्यंमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ तुलसीदललक्षेणतस्यपुण्यमनंतकम् ॥ ३१ ॥ यथोक्तव्रतिनं दृष्ट्वामासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ यमदूताःपलायंतेसिंहंदृष्ट्वायथागजाः ॥ ३२ ॥ एतन्मासव्रतंराजन्श्रेष्ठंक्रतुश तादपि ॥ क्रतुंकृत्वाप्नुयात्स्वर्गंगोलोकंपुरुषोत्तमे ॥ ३३ ॥ पृथिव्यांयानितीर्थानिक्षेत्राणिसर्वदेवताः ॥ तद्देहेतानितिष्ठंतियःकुर्यात्पुरुषोत्तमम् ॥ ३४ ॥ दुःस्वप्नंचैवदारिद्र्यंदुष्कृतंत्रिविधंचयत् ॥ तत्सर्वंविलयंया तिकृतेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ३५ ॥ पुरुषोत्तमसेवायांनिश्चलंहरिसेवकम् ॥ विघ्नाद्रक्ष्यंतिशक्राद्याःपुरुषोत्तमतुष्टये ॥ ३६ ॥ पुरुषोत्तमस्यव्रतिनोयत्रयत्रवसंतिच ॥ भूतप्रेतपिशाचाद्यानतिष्ठंतितदग्रतः ॥ ३७ ॥

छे तेओ रहेछे ॥ ३४ ॥ श्रीपुरुषोत्तम मास करवाथी दुःस्वप्न, दरिद्रपणुं, अने जे त्रण प्रकारनुं पाप छे ते सर्व लय पामे छे ॥ ३५ ॥ इंद्रवगेरे देवो पुरुषोत्तमनी प्रीति थवा सारु पुरुषोत्तमनी सेवामां निश्चल, विष्णुनां सेवकने विघ्नथी बचावे छे ॥ ३६ ॥ ज्यां ज्यां पुरुषोत्तमनां व्रतवाळा रहे छे तेनी आगल भुत प्रेत पिशाच वगेरे रहेता नथी ॥ ३७ ॥ हे राजा जे आ प्रमाणे

विधीथी श्रीपुरुषोत्तमे मास करे छे तेनुं फल कहेवा साक्षात् हजार मुखवाळो शेषपण समर्थ नथी ॥ ३८ ॥ श्रीनारायणें कह्युं जे पुरुषोमां उत्तम घणां आदरथी एक मनवडे आ, प्यारा पुरुषोत्तम मासने करे छे ते पुरुष पुरुषोत्तमने अति प्यारो थइ रसिक जनोना अधिपति पुरुषोत्तमनी साथे रमे छे ॥ ३९ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारा-

एवंयोविधिनाराजन्कुर्याच्छ्रीपुरुषोत्तमम् ॥ सहस्रवदनोनालंतत्फलंवक्तुमंजसा ॥ ३८ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ पुरुषोत्तमंप्रियमसुंपरमादरेणकुर्यादनन्यमनसापुरुषोत्तमोयः ॥ पुरुषोत्तमप्रियतमःपुरुषःसभूत्वापुरुषोत्तमेनरमतेरसिकेश्वरेण ॥ ३९ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्तमव्रतनियमकथनंनामद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ किंफलंदीपदानस्यमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ तन्मेवदमुनिश्रेष्ठकृपयादीनवत्सल ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्थंविज्ञापितःप्राहवाल्मीकिर्मुनिसत्तमः ॥ प्रवृद्धहर्षोराजानंविनीतंप्रहसन्निव ॥ २ ॥

यणने नारदना संवादमां दृढधन्वानां टुंक आख्याननो पुरुषोत्तमव्रतनानियमकथन नामे बाविशमो अध्याय गयो ॥ २२ ॥ राजा पूछवा लाग्यो–हे दीनवत्सल मुनियोमां श्रेष्ठ श्रीपुरुषोत्तममासनां दीवो देवानु शुं फल छे ते कृपाकर मुने कहो ॥ १ ॥ श्रीनारायण बोल्या– आवुं जणावेला मुनियोमां श्रेष्ठ वाल्मीकि हर्ष वधवाथी विनयवाळा राजाने हसता होय तेम बोल्या ॥ २ ॥

वाल्मीकियें कह्युं-हे राजाओमां श्रेष्ठ पापने नाश पमाडनारी कथा सांभळो के जेने सांभळवाथी पांच जातनुं मोहोटुं पाप क्षय पामेछे ॥ ३ ॥ सौभाग्य नामनां नगरमां चित्रबाहुएवां नामथी प्रसिद्ध, सत्यप्रतिज्ञावाळो, मोटी बुद्धिवाळो अति शूर उत्तम, सहन करनारो, सर्व धर्मने जाणनार सदाचार रूप ने दयावाळो, ब्रह्मने माननार, भगवाननो भक्त, कथा

॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ शृणुष्वराजशार्दूलकथांपापप्रणाशिनीम् ॥ यांश्रुत्वायातिविलयंपापंपंचविधं महत् ॥ ३ ॥ सौभाग्यनगरेराजाचित्रबाहुरितिश्रुतः ॥ सत्यसंधोमहाप्राज्ञश्चासीच्छूरनरःपरः ॥ ४ ॥ सहिष्णुःसर्वधर्मज्ञःशीलरूपदयान्वितः ॥ ब्रह्मण्योभगवद्भक्तःकथाश्रवणतत्परः ॥ ५ ॥ स्वदारनिरतः शश्वतपशुपुत्रसमन्वितः ॥ चतुरंगबलोपेतःसमृद्ध्याधनदोपमः ॥ ६ ॥ तस्यभार्याचंद्रकलाचतुःषष्टिकलान्विता ॥ पतिव्रतामहाभागाभगवद्भक्तिसंयुता ॥ ७ ॥ तयासहमहीपालोबुभुजेमेदिनींयुवा ॥ विनाश्रीकृष्णदेवंसनैवजानातिदैवतम् ॥ ८ ॥

सांभळवामां तत्पर सदा पोतानी स्त्रीमां प्रीतिवाळो, पशु ने पुत्रोवाळो, चार अंगवाळी सेनाथीयुक्त, अने समृद्धिथी कुबेरनी उपमा अपाय एवो राजा हतो ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ तेनी चंद्रकला नामे चोसठ कळावाळी, महाभाग्यवान, भगवाननी भक्तिवाळी, पतिव्रता स्त्री हती ॥ ७ ॥ तेनी साथे जुवानराजा पृथ्वीने भोगवतो हतो ने श्रीकृष्णदेवना विना बीजा देवने

जाणतो न हतो ॥ ८ ॥ एक दिवसे पृथ्वीने पाळनारा चित्रबाहुराजायें दूरथी आवता मुनिओमां श्रेष्ठ अगस्त्यने जोई दंड-नीपेठें पृथ्वीऊपर प्रमाण करी विधिथी तेनी पूजा करी ॥ अने भक्तिथी आसन आपी श्रेष्ठ मुनिनी उभोरह्यो ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ विनयथी नम्र थई मुनियोमां श्रेष्ठ अगस्त्यने केहवालाग्यो राजा बोल्यो–आज तमें श्रीकृष्णना सेवक मारे घेर आव्या

एकस्मिन्दिवसेराजाचित्रबाहुर्महीपतिः ॥ दृष्ट्वासमागतंदूरादगस्त्यंमुनिपुंगवम् ॥ ९ ॥ प्रणम्यदंडवद्भूमौविधिनातमपूजयत् ॥ कल्पयित्वासनंभक्त्यानस्थौमुनिवराग्रतः ॥ १० ॥ विनयावनतोभूत्वाजगादमुनिसत्तमम् ॥ राजोवाच ॥ अद्यमेसफलंजन्मह्यद्यमेसफलंदिनम् ॥ ११ ॥ अद्यमेसफलंराज्यमद्यमेसफलंगृहम् ॥ यस्त्वंसमागतोमेद्यगृहेश्रीकृष्णसेवकः ॥ १२ ॥ मुक्तोहंपापसंघाताद्यत्त्वयाहंनिरीक्षितः ॥ तुभ्यंसमर्पितंराज्यंगजाश्वरथसंयुतम् ॥ १३ ॥ वैष्णवोसिमुनिश्रेष्ठनास्त्यदेयंमयातव ॥ मेरुतुल्यंभवेत्स्वल्पंवैष्णवायसमर्पितम् ॥ १४ ॥

तेथी आज मारो जन्म सफल थयो आज मारो दिवस सफल थयो आज मारुं राज्य थयुं अने आज मारुं घर सफल थयुं ॥ ११ ॥ १२ ॥ तमे जेथी मने जोजो तेथी हुं पापोना समूहथी छुट्यो मे हाथि घोडा ने रथोवाळुं राज्य तमने सोप्युं छे ॥ ॥ १३ ॥ हे मुनियोमां श्रेष्ठ, तमे विष्णुना भक्त छो माटे मे तमने कशुं नहि अपाय एवुं नथी केमके अति थोडुं पण वैष्णवने

आपेलुं मेरुनी बरोबर थायछ ॥ १४ ॥ दिवसमां जे कोडो जेटलुं पण व्यंजन के उत्तम अन्न वैष्णव ब्राह्मणने नथी देतो तेनो ते दिवस वेदना पारने पामेलाओये निष्फल कह्यो छे केमके जे कोई वैष्णव ब्राह्मणो होय ते सर्व पूजवा योग्यछे ॥ १५ ॥ १६ ॥ वळी तेओनी संभाळ वाणी मन शरीर ने कर्मोथी करवी आवुं गर्ग गौतमे तथा सुमंतुए मने कह्युं छे ॥ १७ ॥ ज्यांसुधी सूर्य उगतो

कपर्दिकाप्रमाणंतुव्यंजनंवान्नमुत्तमम् ॥ नयच्छतिदिनेयस्तुवैष्णवायाद्विजन्मने ॥ १५ ॥ तद्दिनंविफलंतस्यकथितंवेदपारगैः ॥ विष्णुभक्ताश्चयेकेचित्सर्वेपूज्याद्विजातयः ॥ १६ ॥ तेषांसंभावनाकार्यावाङ्मनःकायकर्मभिः ॥ कथितंममगर्गेणगौतमेनसुमंतुना ॥ ॥ १७ ॥ तावत्प्रभाचताराणांयावन्नोदयतेरविः ॥ तावदन्येद्विजन्मानोयावन्नायातिवैष्णवः ॥ १८ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ चित्रबाहोमहाभागधन्यस्त्वंसांप्रतंनृप ॥ इमाधन्याःप्रजाःसर्वायस्त्वंरक्षसिवैष्णवः ॥ १९ ॥ तस्मिन्राष्ट्रेनवस्तव्यंयस्यराजानवैष्णवः ॥ वरोवासोवनेशून्येनतुराष्ट्रेह्यवैष्णवे ॥ २० ॥

नथी त्यां सुधीताराओनी कांति जणाय छे तेम ज्यांसुधी वैष्णव नथीआवतो त्यांसुधी बीजा ब्राह्मणो जणाय छे ॥ १८ ॥ अगस्त्य बोल्या—हे महाभाग चित्रबाहुराजा, तमे हमणां पुण्यवान् छो अने आ सघळी प्रजापण पुण्यवान् छे जे तमे वैष्णवरक्षा करोछो ॥१९॥ जे देशनो राजा वैष्णव न होय ते देशमां वसवुं नहि. शून्यवनमां वसवुं श्रेष्ठ छे पण वैष्णवविनाना देशमां रहेवुं सारुं नथी ॥ २० ॥

જેમ નેત્રથી રહિત દેહ જેમ પતિના વગર સ્ત્રી. જેમ અક્ષરવગરનો બ્રાહ્મણ તેમ વૈષ્ણવથી રહિત દેશ છે ॥ ૨૧ ॥ જેમ દાંતથી હીન હાથી જેમ પાંખથી હીન પક્ષી અને જેમ દશમથી વેધવાળી અગીયારશ તેવો વૈષ્ણવથી હીન દેશ છે ॥ ૨૨ ॥ જેવી કેશસહિત વિધવા સ્ત્રી જેવું સ્નાનથી રહિત વ્રત અને જેવો બ્રાહ્મણી સાથે ચલનારો શૂદ્ર તેવો વૈષ્ણવવગરનો દેશ છે ॥ ૨૩ ॥ સારા પુરુષો જે શ્રીકૃષ્ણના

चक्षुर्हीनोयथादेहःपतिहीनायथाप्रिया ॥ निरक्षरोयथाविप्रस्तथाराष्ट्रमवैष्णवम् ॥ २१ ॥ दर्भहीनायथा संध्यातिलहीनंचतर्पणम् ॥ वृत्त्यर्थदेवसेवाचतथाराष्ट्रमवैष्णवम् ॥ २२ ॥ सकेशाविधवायद्वद्व्रतंस्नानविवर्जितम् ॥ शूद्रश्चब्राह्मणीगामीतथाराष्ट्रमवैष्णवम् ॥ २३ ॥ सराजाप्रोच्यतेसद्भिर्यःश्रीकृष्णपदाश्रयः ॥ तद्राष्ट्रंवर्धतेनित्यंसुखीभवतितत्प्रजा ॥ २४ ॥ दृष्टिर्मेसफलाराजन्यन्मयात्वंनिरीक्षितः ॥ अद्यमेसफलावाणीह्यच्युतेयत्त्वयासह ॥ २५ ॥ इदंराज्यंत्वयाराजन्प्रकर्तव्यंममाज्ञया ॥ प्रतिष्ठितोमयाराज्येगामिष्याम्यस्तुस्वस्तिते ॥ २६ ॥

ચરણનો આશ્રય કરનાર છે તેને રાજા કહે છે તેનો દેશ નિત્ય વૃદ્ધિ પામેછે અને તેની પ્રજા સુખી થાય છે ॥ ૨૪ ॥ હે રાજન્ જેથી મેં તમને જોયા તેથી મારી દૃષ્ટિ સફલ થઇ વળી આજ તમારી સાથ હું બોલું છું મારી વાણી સફલ થઇ ॥ ૨૫ ॥ હે રાજા મેં રાજ્યની ઉપર પ્રતિષ્ઠા કરેલા આપે મારી આજ્ઞાથી આ રાજ્ય કરવું હવે હું જઇશ અને આપનું કલ્યાણ થાઓ ॥ ૨૬ ॥

श्रीनारायण बोल्या-आवुं बोली जवानी इच्छावाळा ते, मुनियोमां श्रेष्ठ अगस्त्यने ते पतिव्रता पट्टराणी परम भक्तिथी नमी ॥ २८ ॥ हे कल्याणवाळी सदा तमारुं विधवापणुं नहि थाओ भक्तिथी नमें पतिने भजो अने सदा तमारी दृढभक्ति श्रीगोपीजनना प्यारा कृष्णमां थाओ ॥ २८ ॥ आम आशीष् देतां तेने फरी ते हाथ जोडनार थइ विनयथी

श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वागंतुकामंतमगस्त्यंमुनिपुंगवम् ॥ ननामपरयाभक्त्यामहिषीसा पतिव्रता ॥ २७ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ अवैधव्यंसदातेस्तुभक्त्याभजपतिंशुभे ॥ दृढातेस्तुसदाभक्तिःश्रीगोपीजनवल्लभे ॥ २८ ॥ इत्थमाशीर्ददानंतंभूयःप्राहमहीपतिः ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाविनयानतकंधरः ॥ २९ ॥ चित्रबाहुरुवाच॥विपुलामेकथंलक्ष्मीःकथंराज्यमकंटकम् ॥ पतिव्रताकथंपत्नीकिंकृतंसुकृतंमया ॥ ३० ॥ एतन्मेब्रह्मिप्रेंद्रनवाहंशरणंगतः ॥ करस्थामलवत्सर्वंजानासित्वंमुनीश्वर ॥ ३१ ॥

डोक नमावतो राजा कहेवा लाग्यो ॥ २९ ॥ चित्रबाहु बोल्या में शुं पुण्य करेलां छे जेथी मने घणी लक्ष्मी शत्रुओथी रहित राज्य अने पतिव्रता स्त्री मल्यां छे ! ते हे ब्राह्मणोना अधिपति हे मुनियोना इश्वर तमें सघळुं हाथमां रहेला आंमळानां फळनीपेठें जाणो छो ने हुं तमने शरण आव्यो छुं माटे ॥ ३० ॥ ३१ ॥

श्रीनारायण बोल्या—आ प्रमाणे राजाए जणावेला मुनियोमा श्रेष्ठ अगस्त्य समाधियुक्त मनवाळा थई श्रेष्ठराजा प्रत्ये बोल्या ॥ ३२ ॥ अगस्त्य बोल्या—में पूर्वे बनेलुं सघळुं तमारुं चरित्र जोयुं ते सघळुं टुंक इतिहाससहित आजे कहुंछुं ॥ ३३ ॥ रमणीय चमत्कार नामनां नगरमां मणिग्रीव एवा नामने धारण करनार शूद्र जातिमां जन्मेला जीवोनी हिंसामां तत्पर, नास्तिक, दुष्ट चरित्रवाळा, परस्त्रीने पराभव पमाडनार, करेला उपकारने हणनार, अविनयी अने विद्वानोना आचारथीरहित

श्रीनारायणउवाच ॥ इत्थमावेदितोराज्ञाह्यगस्त्योमुनिपुंगवः ॥ समाहितमनाभूत्वाजगादनृपसत्तमम् ॥३२॥ अगस्त्यउवाच ॥ मयाविलोकितंसर्वंप्राक्तनंचरितंतव ॥ तत्सर्वंकथयाम्यद्यसेतिहासंपुरातनम् ॥ ३३ ॥ चमत्कारपुरेरम्येमणिग्रीवाभिधानभृत् ॥ त्वमभूःशूद्रजातीयोजीवहिंसापरायणः ॥ ३४ ॥ नास्तिकोदुष्टचारित्रःपरदारप्रधर्षकः ॥ कृतघ्नोदुर्विनीतश्चशिष्टाचारविवर्जितः ॥ ३५ ॥ याचेयंभवतोभार्यापूर्वजन्मनिसुंदरी ॥ कर्मणामनसावाचापतिसेवापरायणा ॥ ३६ ॥ पतिव्रतामहाभागाधर्मनिष्ठामनस्विनी ॥ भावंनकुरुते दुष्टंतवोपरिकदाचन ३७ज्ञातिभिस्त्वंपरित्यक्तोबंधुभिःपापकर्मकृत ॥राज्ञाक्रुद्धेनतेसर्वंगृहीतंधनमुत्तमम् ३८॥

हता ॥ ३४ ॥ जे आ तमारी स्त्रीछे ते पूर्वजन्ममां सुंदरी कर्म मन ने वाणीथी पतिनी सेवामां तत्पर महाभाग्यवाळी, मनस्विनी अने पतिव्रता हती तमारी उपर क्यारे पण खराब भाव करती नहि ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ पापना करवाथी तमारां ज्ञाति अने सगाओयें त्याग कर्यो राजा ए क्रोधथी तमारुं सघळुं उत्तम धन, हरीलीधुं ॥ ३८ ॥

तेम तेथी जे कंई बाकी रह्युं ते नातें लीधुं ते वखते द्रव्य जवाथी तमने घणी धननी इच्छा थइ ॥ ३९ ॥ धन क्षय पामत, पण सारी स्त्रीए उदास पामतां तमने तज्या नहि आप सर्वेए तिरस्कार कर्याथी तमे जमथी रहित वनमां गया ॥ ४० ॥ अने अनेक जीवोने मारी पोतानुं पोषण करवा मांडयुं हे पृथ्वीपाळ आ रीते स्त्रीसाथे ते वर्ततो हतो त्यारे एक दिवसे

ततोऽवशिष्टंयत्किंचिद्गृहीतंज्ञातिभिस्तदा ॥ गतेद्रव्येधनाकांक्षात्वामीद्विपुलातदा ॥ ३९ ॥ क्षीयमाणेधनेसाध्वीनत्वामत्यजदुन्मनाः ॥ एवंतिरस्कृतःसर्वैर्गतवान्निर्जनंवनम् ॥ ४० ॥ हत्वाजीवाननेकांश्चत्वंचकर्थात्मपोषणम् ॥ एवंवर्तयतस्तस्यपत्न्यासहमहीपते ॥ ४१ ॥ एकदाधनुरुद्यम्यमणिग्रीवोवनंगतः ॥ बहुव्यालमृगाकीर्णंमृगमांसजिघृक्षया ॥ ४२ ॥ तस्मिन्निर्मानुषेरण्येमध्येमार्गंमहामुनिः ॥ उग्रदेवइतिख्यातोदिङ्मूढोविह्वलोभवत् ॥ ४३ ॥ तृषार्तःपीडितोत्यर्थंमध्यंदिनगतेरवौ ॥ तत्रैवपतितोराजन्मुमूर्षुरभवत्तदा ॥ ४४ ॥

मणिग्रीव मृगनुं मांस लेवानी इच्छाथी घणा सर्पने मृगोथी भरेलां वनमां गयो ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ते, मनुष्योथी रहित जंगलमां मार्गनी वचमां उग्रदेव एवां नामथी प्रसिद्ध महोटा मुनि मध्यान्ह काळने पामेला सूर्य होवाथी अत्यन्त तर्षथी पीडा पामतो दिङ्मूढने विव्हल थयो अने हे राजा त्यांज पड्यो ते ते वखते मरवानी इच्छावाळो थयो ॥ ४३ ॥ ४४ ॥

ते विप्रने दिशामां भमतो ने दुःखवाळो जोइ तमने दया उपजी नथी ते ब्राह्मणने उठाडी लइने आश्रममां गया ॥ ४५ ॥ त्यां तमें स्त्रीपुरुषें दुःखित ब्राह्मणनी सेवा करी ते समय बे घडी पछी महायोगी उग्रदेव. चेतना पामी त्यां विस्मय पाम्या के हुं त्यां रह्यो हतो छतां कोणे ? मने अहिं बीजां वनमां आण्यों ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ श्रीनारायण बोल्या—मणिग्रीव ब्राह्मणने कहेवा

तंदृष्ट्वातेदयाजातादिग्भ्रष्टंदुःखितंद्विजम् ॥ उत्थाप्यतंद्विजन्मानंगृहीत्वास्वाश्रमंगतः ॥ ४५ ॥ दंपती-भ्यांकृतासेवादुःखितस्यद्विजन्मनः ॥ उग्रदेवोमहायोगीमुहूर्तानंतरंतदा ॥ ४६ ॥ अवाप्यचेतनांतत्र विस्मयंसमजीगमत् ॥ तत्रस्थोहंकुतश्चात्रकेनानीतोवनांतरम् ॥ ४७ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ मणिग्रीवोवदद्विप्रंरमणीयमिदंसरः ॥ अत्रास्तेशीतलंवारिपद्मिनीपुष्पवासितम् ॥ ४८ ॥ तत्रस्नात्वा जलेशीतेकृत्वापौर्वाह्णिकीःक्रियाः ॥ कुरुब्रह्मन्फलाहारंपिबवारिसुशीतलम् ॥ ४९ ॥ सुखेनकुरुविश्राम मयासंरक्षितोऽधुना ॥ उत्तिष्ठत्वंमुनिश्रेष्ठप्रसादंकर्तुमर्हसि ॥ ५० ॥

लाग्यो हे ब्राह्मण आ, रमणीय सरोवर छे अहिं शीतल, कमलिनीनां पुष्पोना सुगंधवाळुं जल छे ॥ ४८ ॥ ते थडां पाणीमां न्हाइ दिवसना प्रथम भागनां कर्मो करी फलाहार करो अने अति शीतल पाणी पीयो ॥ ४९ ॥ हे मुनियोमां श्रेष्ठ में हाल तमारी रक्षा करेल छे माटे सुखथी विश्रांति करो आप उठो अमारी उपर हेरबानी करवा योग्य छो ॥ ५० ॥

अगस्त्य बोल्या–ते वखते संज्ञा पामेलो, उग्रदेव ब्राह्मण श्रम जवाथी मणिग्रीवनुं वचन सांभळी तर्षथी आतुर होवाने लीधे उठ्यो ॥ ५१ ॥ अने मणिग्रीवनो हाथ झाली तळावने कांठेगयो अने हे चित्रबाहु वडथी शोभता तेना कांठाउपर बेठो ॥ ५२ ॥ वडनी छायानो आश्रय करतां ते क्षणमां विश्रांति (सुख) पामी ब्राह्मणें नहाइ नित्यकर्म करी कृष्णने पूज्या

॥ अगस्त्यउवाच ॥ लब्धसंज्ञस्तदाविप्रउग्रदेवोगतश्रमः ॥ मणिग्रीववचःश्रुत्वासमुत्तस्थौतृषातुरः ॥५१॥ मणिग्रीवभुजालंबीजगामसरसीतटम् ॥ उपविष्टश्चित्रबाहोतत्तटेवटशोभिते ॥ ५२ ॥ विश्रम्यतत्क्षणंविप्रोवटच्छायामधिश्रितः ॥ स्नात्वानित्यविधिंकृत्वावासुदेवमपूजयत् ॥ ५३ ॥ देवान्पितंश्चसंतर्प्यपपौनीरसुशीतलम् ॥ उग्रदेवस्ततःशीघ्रंवटमूलमुपाश्रितः ॥ ५४ ॥ मणिग्रीवःसपत्नीकोननामसुनिसत्तमम् ॥ विनयेनावमद्वाचमातिथ्यंकर्तुमुन्मनाः ॥ ५५ ॥ ॥ मणिग्रीवउवाच ॥ अस्मत्संतारणायाद्यमदाश्रममुपागतः ॥ ब्रम्हंस्त्वद्दर्शनादेवपापंमेविलयंगतम् ॥ ५६ ॥

॥ ५३ ॥ देवने पितृओनुं तर्पण करी अति शीतल जल पीधुं पछी झट उग्रदेव वडनां मुळभागनी पासे आव्यो ॥ ५४ ॥ स्त्रीसहित मणिग्रीव श्रेष्ठमुनिने नम्यो अने मेमानी करवा उत्साहयुक्त मनथी विनयवडे वाणी बोल्यो ॥ ५५ ॥ मणिग्रीवें कह्युं–हे ब्राह्मण आज तमें

अमने तारवा मारा आश्रममां आव्या तमारां दर्शनथीज मारूं पाप विलय पाम्युं ॥ ५६ ॥ आवुं तेने कहीं आनंदवाळो मणिग्रीव प्रियाप्रत्ये बोल्यो अरे सुंदरि तमें जे जे पाकेलां ने स्वादवाळां होय ते आंबानां फलो झट लावो वधारे वखत करोमां वळी हे सुंदर मुखवाळां बीजुं जे कंई पण कंद वगेरे होय लावो ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ पोताना पतिनुं कहेवुं सांभळी सुंदरीयें फला ने कंद वगेरे

इत्युक्त्वातंप्रियामाहमणिग्रीवोमुदान्वितः ॥ अयिसुंदरिपक्कानिस्वादूनियानियानिच ॥ ५७ ॥ तानि चूतफलानित्वंशीघ्रमानयमाचिरम् ॥ अन्यत्कंदादियत्किंचित्तदानयशुभानने ॥ ५८ ॥ निजनाथवचः श्रुत्वाफलान्यादायसुंदरी ॥ कंदादिकंचविप्राग्रेस्थापयामासहर्षतः ॥ ५९ ॥ मणिग्रीवःपुनर्वाक्यमुवाचमुनिसत्तमम् ॥ फलान्यंगीकुरुब्रम्हन्कृतार्थीकुरुदंमती ॥ ६० ॥ ॥ उग्रदेवउवाच ॥ ॥ त्वामहंनैवजानामिकस्त्वंभोकथयस्वमे ॥ अज्ञानस्यनभोक्तव्यंब्राह्मणेनविजानता ॥ ६१ ॥ ॥ मणिग्रीवउवाच ॥ ॥ शूद्रोहंद्विजशार्दूलमणिग्रीवाभिधानतः ॥ स्वजनैर्ज्ञातिवर्गैश्चपरित्यक्तःस्वबांधवैः ॥ ६२ ॥

लावी हर्षथी ब्राह्मनी पासे राख्यां ॥ ५९ ॥ मणिग्रीवें फरीवार श्रेष्ठ मुनिप्रत्ये वचन कह्युं हे ब्राह्मण फलोने अंगीकार करो अने स्त्री पुरुषने कृतार्थ करो ॥ ६० ॥ उग्रदेव बोल्या—अरे आप कोण ! छो ए मुने कहो केमके हुं तमने जाणतो नथी विशेष जाणनारा ब्राह्मणे अजाण्यानुं खावुं नहिं ॥ ६१ ॥ मणिग्रीव बोल्यो—हे द्विजोमां श्रेष्ठ पोताना जना जाति वर्ग अने पोताना

भायातोए तजो हुं मणिग्रीव नामे शूद्र छउं ॥ ६२ ॥ आवुं शूद्रनुं वचन सांभळी उग्रदेवे प्रसन्न मनथी फलाहार कर्यो अने ते पछी जल पीधुं ॥ ६३ ॥ जल पीधा पछी सुखे बेठेला ब्राह्मणने मणिग्रीवे वचन कह्युं पोताना खोळामां रहेलां तेनां बे चरणकमळने वारंवार लडावतां मणिग्रीव बोल्यो हे मुनियोमां श्रेष्ठ तमारे क्यां जवुंछे अने तमे आ जनोथी रहित, दुष्ट, जल वगरनां अने हिंसक प्राणियोंथी भरेला वनमां क्यांथी ! आव्याछो ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ उग्रदेव बोल्यो—हे महाभाग

इत्थंशूद्रवचःश्रुत्वाफलाहारमचीकरत ॥ उग्रदेवःप्रसन्नात्माननोनीरमपीपिबत ॥ ६३ ॥ ततोविप्रंसुखासीनंमणिग्रीवोऽवदद्वचः ॥ लालयंस्तत्पदांभोजयुगंस्वांकगतंमुहुः ॥ ६४ ॥ ॥ मणिग्रीवउवाच ॥ ॥ क्वगंतव्यंमुनिश्रेष्ठकुतस्त्वंचेहकानने ॥ निर्जनेनिर्जलेदुष्टेहिंस्रजंतुसमाकुले ॥ ६५ ॥ ॥ उग्रदेव उवाच ॥ ॥ ब्राम्हणोऽहंमहाभागप्रयागंगंतुमुत्सहे ॥ अधुनाज्ञातमार्गेणसंप्राप्तोदारुणेवने ॥ ६६ ॥ तत्र श्रांतस्तृषाक्रांतोमुमूर्षुरभवंक्षणात ॥ जीवितंमेत्वयादत्तंब्रूहिकिंतेददाम्यहम ॥ ६७ ॥ अरण्यंकेनदुःखेनदंपतीभ्यांसमाश्रितम् ॥ तद्दुःखमपनेष्यामिमणिग्रीववदस्वमे ॥ ६८ ॥

हुं ब्राह्मण छुं ने प्रयाग जवा इच्छुंछुं हमणा अजाण्या मार्गथी भयंकर वनमां आव्यो ॥ ६६ ॥ त्यां थकेलो तर्षथी दवांता क्षणवारमां मरवानी इच्छावाळो थयो तेवामां तमे मने जीवित आप्युं माटे बोलो हुं तमने शुं ! दउं ॥ ६७ ॥ हे मणिग्रीव तमे स्त्री पुरुषे क्यां ! दुःखथी अरण्यनो आश्रय कर्योछे ते दुःख हुं मटाडिश माटे कहो ॥ ६८ ॥

अगस्त्य बोल्या—आवुं सुंदर उग्रदेवनुं बोलवुं साभळी स्त्रीनी समक्ष ते मुनिना ईश्वरने प्रसन्न करी दारिद्रपणारूपसमुद्रने तरवाने इच्छतो ए उग्रदेव पोताना कर्मनां फलरूप पोतानुं वृत्तांत बोल्यो ॥ ६९ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीय पुराणनां पुरुषोत्तम माहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवादमां दृढधन्वाना टुंक आख्याननो त्रेविशमोऽध्याय गयो ॥ २३ ॥ मणिग्रीव

अगस्त्यउवाच ॥ ॥ इत्युग्रदेववचनंललितंनिशम्यपत्न्याःसमक्षमनुनीयमुनीश्वरंतम् ॥ दारिद्र्यसागरतितीर्षुरसौस्वकीयंवृत्तांतमाहनिजकर्मविपाकमुग्रम् ॥ ६९ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ ॥ ॥ ॥ मणिग्रीवउवाच ॥ चमत्कारपुरेरम्येविद्वज्जनसमाकुले ॥ ममवासोऽभवत्तत्रधर्मपत्न्यासहाद्विज ॥ १ ॥ धनाढ्यस्यपवित्रस्यपरोपकृतिशालिनः ॥ कदाचिद्दैवयोगेनदुर्बुद्धिःसमपद्यत ॥ २ ॥ निजधर्मपरित्यागःकृतोमेदुष्टबुद्धिना ॥ परस्त्रीसेवनंनित्यमपेयंपीयतेस्मह ॥ ३ ॥

बोल्या—हे ब्राह्मण विद्वज्जनोथी भरेला रमणीय, ने चमत्कार पुरमां मारो धर्मपत्नी (स्त्री) नी साथ वास हतो ॥ १ ॥ धनाढ्य पवित्रने परोपकारथी शोभित छतां मारी क्यारेक भाग्ययोगे खराब बुद्धि थई ॥ २ ॥ दुष्टबुद्धिथी पोताना धर्मना त्याग कर्यो अने नित्य परस्त्रीनी सेवन अने नहि पीवानुं पीवामांडयुं ॥ ३ ॥

हुं चोरी ने हिंसामां तत्पर थयो तेथी पोताना सगाओये मारो त्याग कर्यो ते उखते बृहद्दलनाम्ना राजाये मारुं घर लुट्युं ॥ ४ ॥ जेकशुं बाकी हतुं ते धन पोताना जनोये लीधुं आमसहुये तिरस्कार करवाथी में वनवास कर्यो ॥ ५ ॥ नित्य जीवोनो वध करी हुं स्त्रीनी साथे जीवुंछुं हे ब्राह्मण आ भयंकर वनमां हमणा पापयुक्त दुष्ट मनथी वसनार छु तेनी ऊपर कृपा करो तमे पूर्वनां पुण्योना

चौर्यहिंसापरश्चाहंपरित्यक्तःस्वबंधुभिः ॥ बृहद्दलेनभूपेनमद्गृहंलुंठितंतदा ॥ ४ ॥ अवशिष्टंत्वयत्किंचिद्गृहीतंधुंधुभिर्धनम् ॥ एवंतिरस्कृतःसर्वैर्वनवासमचीकरम् ॥ ५ ॥ कृत्वाजीववधंनित्यंजीवेयंभार्ययासह ॥ एतस्मिन्विपिनेघोरेवसतोमेदुरात्मनः ॥ ६ ॥ कुरुष्वानुग्रहंब्रह्मन्पापयुक्तस्यसांप्रतम् ॥ प्राचीनपुण्यपुंजेनसंप्राप्तोगहनेभवान् ॥ ७ ॥ तवाहंशरणंयातःसपत्नीकोमहामुने ॥ उपदेशप्रसादेनकृतार्थीकर्तुमर्हसि ॥ ८ ॥ येनमेतीव्रदारिद्र्यंविलयंयातितत्क्षणात् ॥ अतुलंवैभवंलब्ध्वाविचरामियथासुखम् ॥ ९ ॥ ॥ उग्रदेवउवाच ॥ कृतार्थोसिमहाभागयदातिथ्यंकृतंमम ॥ अतस्तेभाविकल्याणंसपत्नीकस्यसांप्रतम् ॥ १० ॥

समूहथी मल्याछो ॥ ६ ॥ ७ ॥ हे महामुनि हु स्त्रीसहित तमने शरण आव्यो छुं माटे उपदेशरूप प्रसादथी मने कृतार्थ करवा योग्य छो ॥ ८ ॥ जेथी तत्काल मारुं तीव्र दरिद्रपणुं लय पामे अतुल वैभव पामुं अने सुख थाय तेम करुं ॥ ९ ॥ उग्रदेव बोल्या—हे महाभाग मारुं जे अतिथिपणुं (मेमानगति) कर्युं तेथी कृतार्थ छो अने एथी हमणां स्त्रीसहित तारुं कल्याण थशे ॥ १० ॥

जेरिते व्रतो विना तीर्थो विना दानो विना अने यत्न वगर तमारुं दारिद्रपणुं क्षय पामे तेरीते मे धार्युं छे ॥ ११ ॥ हवे पछी त्रिजो, पुरुषोत्तम मास छे तेमां तमे बे स्त्री पुरुषे प्रयत्नथी पुरुषोत्तमनी प्रीतिमाटे दीपदान करवुं तथा तमारुं जबरुं दारिद्रपणुं मूल-सहित नाश पामशे ॥ १२ ॥ १३ ॥ तलनां तेलथी के वैभव होय तो घीथी दीवो करवो इमणां वनमां वसनां ते बेउमां रहेलुं कइं

विनाव्रतैर्विनातीर्थैर्विनादानैरयत्नतः ॥ दारिद्र्यंतेलयंयातितथानिर्धारितंमया ॥ ११ ॥ अतःपरंतृतीयो स्तिमासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ भवद्भ्यांतत्रविधिनादंपतीभ्यांप्रयत्नतः ॥ १२ ॥ कर्तव्यंदीपदानंचपुरुषोत्तम तुष्टये ॥ तेनतेतीव्रदारिद्र्यंसमूलंनाशमेष्यति ॥ १३ ॥ तिलतैलेनकर्तव्यःसर्पिषावैभवेसति ॥ तयोर्म ध्येनकिंचित्तेकाननेवसतोऽधुना ॥ १४ ॥ इंगुदीजेनतैलेनदीपःकार्यस्त्वयानघ ॥ यावन्मासंसनियमं मणिग्रीवस्त्रियासह ॥ १५ ॥ अस्मिन्सरोवरेस्नात्वासहपत्न्यानिरंतरम् ॥ एवमेवहिकर्तव्यंमासमात्रं त्वयावने ॥१६॥ अयमेवोपदेशस्तुसपत्नीकायमेकृतः ॥ त्वदातिथ्यप्रसन्नेनमयानिगमनिश्चितम् ॥१७॥

तमारी पासे न होय तो हे पापथी रहित मणिग्रीवता तमारे स्त्रीनी साथे मास पूरो थाय त्यां सुधी नियम सहित इंगोलियांना तेलथी दीवो करवो ॥ १४ ॥ १५ ॥ निरंतर आ सरोवरमां स्त्रीनि साथे स्नान करी एजप्रमाणे तमारे वनमां महिना सुधी करवुं ॥ १६ ॥ तमारी करेली ममानताथी प्रसन्न थतां में शास्त्रमां निश्चय करेलाछे के आज उपदेश स्त्रीसहित तमने करवो ॥ १७ ॥

बीजी रीतेपण दीवानुं दान मनुष्योनी लक्ष्मीनो वधारो करनारुं छे पण जो पुरुषोत्तममां विधिथी करेल होय तो लक्ष्मीनी वृद्धि करे एमां शुं! फरी कहेवुं ॥ १८ ॥ वेदमां कहेलां जुदां जुदां कर्मो अने दानो पुरुषोत्तम मासना दीवाना सोळमी कळाने योग्य नथी ॥ २० ॥ योगज्ञान सांख्यशास्त्र अने सर्व शास्त्रोपण पुरुषोत्तमना दीवानी सोळमी कळाने योग्य नथी ॥ २१ ॥

अन्यथादीपदानंहिरमावृद्धिकरंनृणाम् ॥ विधिनाक्रियमाणंचेत्किंपुनःपुरुषोत्तमे ॥ १८ ॥ वेदोक्तानिचकर्माणिदानानिविविधानिच ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ १९ ॥ तीर्थानिसकलान्येवशास्त्राणिसकलानिच ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ २० ॥ योगोज्ञानंतथासांख्यंतंत्राणिसकलान्यपि ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यंकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ २१ ॥ कृच्छ्रचांद्रायणादीनिव्रतानिनिखिलानिच ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ २२ ॥ वेदाभ्यासोगयाश्राद्धंगोमतीतटसेवनम् ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ २३ ॥ उपरागसहस्राणिव्यतीपातशतानिच ॥ पुरुषोत्तम० ॥ २४ ॥

कृच्छ्रचांद्रायण वगेरे सफल व्रतो पण पुरुषोत्तमना दीवानी सोळमी कळाने योग्य नथी ॥ २२ ॥ वेदनो अभ्यास गयामां श्राद्ध अने गौतमी नदीना कांठानी सेवा पुरुषोत्तमना दीवानी सोळमी कळाने योग्य नथी ॥ २३ ॥ हजारो ग्रहण अने सैंकडो

व्यतीपात पुरुषोत्तमना दीवानी सोळमी कलाने योग्य नथी ॥ २४ ॥ कुरु वगेरे उत्तम क्षेत्रो अने दंडक वगेरे वनो पुरुषोत्तमना दीवानी सोळमी कलाने योग्य नथी ॥ २५ ॥ हे पुत्र आ. अनि छानुं जे कोईने कहेवुं नहि केमके धनधान्य पशुसमूह पुत्र पौत्र अने कीर्तिने करनारुं, वांझणीनां वांझणीपणाने मटाडनारुं, स्त्रीयोने विधवापणाने नहि आपनारुं

कुर्वादिक्षेत्रवर्याणिदंडकादिवनानिच ॥ पुरुषोत्तम० ॥ २५ ॥ एतद्रह्यनमंवत्सनाख्येयंयस्यकस्यचित्त ॥
धनधान्यपशुव्रातपुत्रपौत्रयशस्करम् ॥ २६ ॥ वंध्यात्वंध्यत्वशमनमवैधव्यकरंस्त्रियाः ॥ राज्यदंराज्य
भ्रष्टस्यचिंतितार्थकरंनृणाम् ॥ २७ ॥ कन्याविंदेतभर्तारंगुणिनंचिरजीविनम् ॥ कांतार्थीलभतेकांतासु
शीलांचपतिव्रताम् ॥ २८ ॥ विद्यार्थीलभतेविद्यांसुसिद्धिंसिद्धिकामुकः ॥ कोशकामोलभेत्कोशं
मोक्षार्थीमोक्षमाप्नुयात् ॥ २९ ॥

राज्यथी भ्रष्टथयेलाने राज्य आपनारुं ने, मनुष्योना विचारेलां कामने करनारुं छे ॥ २६ ॥ २७ ॥ आथी कन्या गुणि घणां जीवनारा पतिने पामेछे स्त्रीनी इच्छावाळो सारा स्वभाववाळी पतिव्रता स्त्रीने पामेछे ॥ २८ ॥ विद्याने इच्छनारो विद्या पामे छे सिद्धने चाहनारो सिद्धि पामेछे खजानानी इच्छावाळो खजानो पामेछे अने मोक्षनी इच्छावाळो मोक्ष पामेछे ॥ २९ ॥

जे कोईठेकाणेपण पुरुषोत्तम मासमां जे विधिविना तथा शास्त्रविना पण दीवो करेछे ते सर्व इच्छाने पामेछे ॥ ३० ॥ त्यारे हे पुत्र जे विधिवडे प्रयत्नथी दीवो करे ते सर्व पामे एमां शुं कहेवुं माटे श्रीपुरुषोत्तममां दीवो करवो ॥ ३१ ॥ आ आज तमारा आकरां दरिद्रपणाने नाश पमाडनारूं कह्युं तमारूं कल्याण थशे हवे तमारी

विनाविविधिंविनाशास्त्रंयःकुर्यात्पुरुषोत्तमे ॥ दीपंतुयत्रकुत्रापिकामितंसर्वमाप्नुयात ॥ ३० ॥ किंपुनर्विधिनावत्सदीपंकुर्यात्प्रयत्नतः ॥ तस्माद्दीपःप्रकर्तव्योमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ३१ ॥ एतदुक्तंमयातेद्यतीव्रदारिद्र्यनाशनम् ॥ स्वस्तितेस्तुगमिष्यामिसंतुष्टःसेवयानव ॥ ३२ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाविप्रवर्योसौप्रयागंसंजगामह ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तंमनसाश्रीहरिंस्मरन् ॥ ३३ ॥ अनुगत्वोग्रदेवंतंकियन्मासंनिजाश्रमात ॥ पुनरावव्रतुर्नत्वादंपतीहृष्टमानसौ ॥ ३४ ॥ आसाद्यस्वाश्रमंभक्त्यापुरुषोत्तममानसौ ॥ नित्यंतुर्मासयुगलंद्विजभक्तिपरायणौ ॥ ३५ ॥

सेवाथी प्रसन्न थयेलो हुं जईश ॥ ३२ ॥ अगस्त्य बोल्या–आ प्रमाणे कही मनथी बे भुजावाळा, मुरली जेना हाथमां छे एवा श्रीहरिने संभारतो ये उत्तम ब्राह्मण हतो ते प्रयाग गयो ॥ ३३ ॥ पोताना आश्रमथी केटलेक सुधी ते उग्रदेवने वळावी नमी प्रसन्न मनवाळां स्त्रीपुरुष पाछां वळ्यां ॥ ३४ ॥ पोताना आश्रममां आवी पुरुषोत्तममां जे ओनुं मन छे एवांने

ब्राह्मणनी भक्तिमां तत्पर एवां ते बेयें भक्तिथी बे मास काढ्या ॥ ३५ ॥ बे मास गया त्यारे शोभित पुरुषोत्तम आव्यो तेमां वैभवकाजे आलस तजी गुरुनी भक्तिमां तत्पर थई तेयें इंगोरीयानां तेल थी दीवो कर्यो आम तेओना करतां पुरुषोत्तम मास गयो ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ उग्रदेवनी कृपाथी मनना मेळ मटवाथी ते बे काळने वश पामतां इंद्रनी नगरीप्रत्ये गयां ॥

गतेमासद्वयेश्रीमानागतःपुरुषोत्तम ॥ तौतस्मिंश्चक्रतुर्दीपंगुरुभक्तिपरायणौ ॥ ३६ ॥ इंगुदीजेनतैले नवैभवार्थमतंद्रितौ ॥ एवंतयोःकृतवतोर्जगामपुरुषोत्तमः ॥ ३७ ॥ उग्रदेवप्रमादेनविनिर्धूतमनोमलौ ॥ कालस्यवशमापन्नौपुरंदरपुरींगतौ ॥ ३८ ॥ तत्रत्यंभोगमासाद्यपृथिव्यांभारताजिरे ॥ उग्रदेवप्रसादेन वरंजनुरवापतुः ॥ ३९ ॥ वीरबाहुसुतस्त्वंचचित्रबाहुरितिश्रुतः ॥ पूर्वस्मिन्योमणिग्रीवोमृगाहिंसापरायणः ॥ ४० ॥ इयंचंद्रकलानाम्नीमहिषीयाधुनानव ॥ सुंदरीतिसमाख्यातापुनर्जनुषितेंऽगना ॥ ४१ ॥ पातिव्रत्येनधर्मेणतवार्धांगार्धहारिणी ॥ पतिव्रताहियानारीपतिपुण्यार्धभागिनी ॥ ४२ ॥

॥ ३८ ॥ त्यानां सुखने भोगवी उग्रदेवनी प्रसन्नताथी पृथ्वीना भरतखंडरूपि आंगणामां उत्तम जन्म पाम्यां ॥ ३९ ॥ तेओमां पूर्व जन्ममां जे मृगोनी हिंसामां तत्पर, मणिग्रीव हतो ते वीरबाहुना पुत्र चित्रबाहु ए नाम थी प्रसिद्ध तमे छो ॥ ४० ॥ अने हमणा तमारी चंद्रकला नामे पटराणी छे ते बीजी तमारी सुंदरी ए नामें प्रसिद्ध स्त्री हती ॥ ४१ ॥ पतिव्रतपणारूप

धर्मथी आजे तमारी अर्धांगना स्त्री छे कमके जे पतिव्रता स्त्री छे ते पतिनां अर्ध पुण्यमां भागवाली छे ॥ ४२ ॥ श्रीपुरुषो-त्तम मासमां इंगोरीयानां तेलथी करेला दीवावडे पण तमारुं शत्रुओथी रहित राज्य थयुं छे ॥ ४३ ॥ त्यारे श्रीपुरुषोत्तम मासमां जे घीथीके फरी तलनां तेलथी अखंडदीवो ते शत्रुरहित राज्य पामे एमां शुं कहेवुं ॥ ४४ ॥ पुरुषोत्तमना दीवानुं

कृतेनदीपदानेनमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ इंगुदीजेनतैलेनतवराज्यमकंटकम् ॥ ४३ ॥ किंपुनःसर्पिषादीपंति लतैलेनवापुनः ॥ यःकरोतिह्यखंडंवैमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ४४ ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यफलमेतन्नसंशयः ॥ किं पुनश्चोपवासाद्यैश्चरतःपुरुषोत्तमम् ॥ ४५ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ चित्रबाहुचरितंपुरातनंमान्नि रूप्यकलशोद्भवोमुनिः ॥ सत्कृतिंसमधिगम्यतत्कृतामक्षयामिषमुदीर्यनिर्ययौ ॥ ४६ ॥ इतिश्रीबृहन्नार दीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेदीपमाहात्म्यकथनंनामचतुर्विं शोऽध्यायः ॥ २४ ॥

आ फल छे एमां संशय नथी त्यारे उपवासो वगेरेथी पुरुषोत्तम करनारने फल थाय एमां फरी शुं ! कहेवुं ॥ ४५ ॥ वाल्मीकि बोल्या—जुनां चित्रबाहुनां चरित्रने कही कलशथी जन्मेला मुनि (अगस्त्य) तेणे करेला सत्कारने पामी अक्षय आशीर्वाद उच्चारी चालता थया ॥ ४६ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायणनने नारदसंवादविषे दृढ

धन्वानां टुंका आख्यानानो दीपमाहात्म्यकथननामनो चोविशमो अध्याय गयो ॥ २४ ॥ ॥ दृढधन्वा पुछवा लाग्यो—हे मुनि ब्राह्मण हवे पुरुषोत्तम मासनां व्रतवाळा मनुष्योने उद्यापननो विधि कृपावडे सारीरीते कहो ॥ १ ॥ वाल्मीकि बोल्या—श्रीपुरुषोत्तम मासनो उद्यापननो विधिव्रत पूर्ण थवानां कारणमाटे मारीरीते टुंकाणथी कहुंछुं ॥ २ ॥ पुरुषोत्तमना कृष्णपक्षमां चौदश, नोम, के आठमने दिवसे उद्यपन करवुं कहेलुंछे ॥ ३ ॥ पुण्यरूप, श्रीपुरुषोत्तममासमां सवारे उठी

॥ दृढधन्वोवाच ॥ ॥ अथसम्यग्वदब्रम्हन्नुद्यापनविधिंमुने ॥ पुरुषोत्तममासीयव्रतिनांकृपयानृणाम् ॥ १ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ समासतःप्रवक्ष्यामिमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ उद्यापनविधिंसम्यग्व्रतसंपूर्णहेतवे ॥ २ ॥ कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांनवम्यांपुरुषोत्तमे ॥ अष्टम्यांवाथकर्तव्यमुद्यापनमुदीरितम् ॥ ३ ॥ यथालब्धोपहारेणमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ पुण्येस्मिन्प्रातरुत्थायकृत्वापौर्वाह्णिकीःक्रियाः ॥ ४ ॥ समाहितमनाभूत्वात्रिंशद्विप्रान्निमंत्रयेत् ॥ सपत्नीकान्सदाचारान्विष्णुभक्तिपरायणान् ॥ ५ ॥ यथाशक्तयाथवासप्तपंचवित्तानुसारतः ॥ ततोमध्याह्नसमयेद्रोणमानेनभूपते ॥ ६ ॥

यथायोग्य मेळवेला सामानथी दिवसना प्रथम भागनी क्रिया करी मनने सावधान राखनार थई सदाचारवाळा, विष्णुनी भक्तिमां तत्पर स्त्री सहित एवा त्रिश ब्राह्मणोने अथवा शक्ति प्रमाणे, धनने अनुसरतां सातके पांच ब्राह्मणो नोतरवा पछी हे पृथ्वीपाल मध्याह्न वखते द्रोण जेटलां, तेनी अर्ध के तेनी अर्ध, पोतानी शक्तिने अनुसारि पांच धान्यथी उत्तम

सर्वतोभद्र (मंडल) करवुं ॥ ५ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ७ ॥ मंडळनी उपर चार दिशामां कृष्ण वगेरे चतुर्व्यूहने प्रसन्न करवा श्रीफलोवाळो, वस्त्रना विंटण सहित, नागरवेलनां पानथी युक्त, शुद्ध गांठा वगरना सोनाना, रूपाना, त्रांबाना के माटीना चार सुंदर कलश राखवा ॥ ८ ॥ ९ ॥ चार कलशोउपर वसुदेवना पुत्र कृष्ण ने, हलने धरनारा बलदेवने उत्तम देव

तदर्धेनतदर्धेनिजशक्त्यनुसारतः ॥ पंचधान्येनकुर्वीतसर्वतोभद्रमुत्तमम् ॥ ७ ॥ चत्वारःकलशाःस्था प्याहैमावाराजताःशुभाः ॥ ताम्रावामृन्मयाःशुद्धाअव्रणामंडलोपरि ॥ ८ ॥ चतुर्दिक्षुचतुर्व्यूहप्रीतये श्रीफलान्विताः ॥ सद्वस्त्रवेष्टितानागवल्लीदलसमन्विताः ॥ ९ ॥ वासुदेवंहलधरंप्रद्युम्नंदेवमुत्तमम् ॥ अनिरुद्धंचतुर्ष्वेवंस्थापयेत्कलशेषुच ॥ १० ॥ पुरुषोत्तमव्रतारंभेस्थापितंपुरुषोत्तमम् ॥ सराधंदेवदेवेशं कलशेनसमन्वितम् ॥ ११ ॥ ततआनीयतन्मध्येमंडलोपरिविन्यसेत् ॥ आचार्यंवैष्णवंकृत्वावेदवेदांग पारगम् ॥ १२ ॥ विप्राश्चत्वारएवात्रवरणीयाजपार्थिना ॥ द्वेद्वेवस्त्रेचदातव्येहस्तमुद्रादिसंयुते ॥ १३ ॥

प्रद्युम्नने तथा अनिरुद्धने स्थापवा ॥ १० ॥ पुरुषोत्तमनां व्रतना आरंभमां कलश सहित, स्थापेला, देवोना देवना ईश्वर, राधा सहित, पुरुषोत्तमने त्यांथी लावी मंडळनी उपर तेना मध्यमां राखवा, आमां जपनी इच्छावाळाए वेदने वेदोनां अंगोनां पारने पामनारा वैष्णवने आचार्य करी चारज ब्राह्मणो वराववा हाथनां विंटी वगेरे युक्त बे बे वस्त्रो देवी ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥

आचार्यने आनंदथी वस्त्र आभूषणो वगेरेथी शणगारी पछी देहनी शुद्धिमाट प्रायश्चित्त करवुं ॥ १४ ॥ ते पछी प्रथम कहेला विधिथी स्त्रीनी साथे पूजा करवा वरेला ब्राह्मणोद्वारा चार प्रकारनो चतुर्व्यूहनो जप करावबो ॥ १५ ॥ चार दिशामां चार उंचा दीवा करवा.त्यारपछी क्रमथी नालीयेर वगेरे वडे अर्घदान कराववुं ॥ १६ ॥

आचार्यंसमलकृंत्यवस्त्रभूषादिभिर्मुदा ॥ ततोदेहविशुद्ध्यर्थंप्रायश्चितंसमाचरेत ॥ १४ ॥ ततःपूर्वोक्त विधिनापूजाकार्यासहस्त्रियाः ॥ चतुर्व्यूहजपःकार्योवृतैर्विप्रैश्चतुर्विधः ॥ १५ ॥ चतुर्दिक्षुप्रकर्तव्यादीपाश्चत्वारउद्धृताः ॥ अर्घ्यदानंततःकार्यंनारिकेलादिभिःक्रमात ॥ १६ ॥ पंचरत्नसमायुक्तैर्जानुभ्यांसक्तभूतलः ॥ स्वपाणिपुटमध्यस्थैर्यथालब्धैः फलैःशुभैः ॥ १७ ॥ श्रद्धाभक्तिसमायुक्तःसपत्नीकोमुदान्वितः॥ अर्घ्यंदद्यात्प्रहृष्टेनमनसाश्रीहरिंस्मरन् ॥ १८ ॥ अर्घ्यमंत्रः ॥ देवदेवनमस्तुभ्यंपुराणपुरुषोत्तम ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंराधयासहितोहरे ॥ १९ ॥

हर्षयुक्त, स्त्रीसहित, श्रद्धाने भक्तिवाळा, ए हर्षवाळा मनथी श्रीविष्णुने संभारतां गोठणोने पृथ्वीउपर राखी पंचरत्नो सहित, पोताना हाथ रूपि पडियामां रहेलां योग्यरीते मेलवेलां सारां फलोथी अर्घ देवो ॥ १७ ॥ १८ ॥ अर्घ देवानो मंत्र ॥ हे देवोना देव, जुना पुरुषोमां उत्तम, हरि, तमने नमस्कार छे राधिका सहित आपणने आपेलु अर्घ ग्रहण करो ॥ १९ ॥

हुं नवां वादळना जेवा श्याम, बे भुजावाळा, मुरलीने धरनारा. पीळां वस्त्रने धरनारा, राधासहित एवा देव पुरुषोत्तमने वंदन करुंछुं ॥ २० ॥ आम, राधासहित, पुरुषोत्तम विष्णुने भक्तिथी नमि चतुर्थी विभक्ति जेना अंतमां छे एवा नामना मंत्रोथी तलनो होम कराववो ॥ २१ ॥ ने पछी तेना अंतमां ते मंत्रोथी तर्पणने मार्जन करवां पछी राधिका

वंदेनवघनश्यामंद्विभुजंमुरलीधरम् ॥ पीतांबरधरंदेवंसराधंपुरुषोत्तमम् ॥२०॥ एवंभक्त्याहरिंनत्वासराधंपुरुषोत्तमम् ॥ चतुर्थ्यंतैर्नाममंत्रैस्तिलहोमंचकारयेत ॥ २१ ॥ ततस्तदंतेनन्मंत्रैःकार्येतर्पणमार्जने ॥ नीराजयेत्ततोदेवंसराधंपुरुषोत्तमम् ॥ २२ ॥ अथनीराजनमंत्रः ॥ नीराजयामिदेवेशमिंदीवरदलच्छविम् ॥ राधिकारमणंप्रेम्णाकोटिकंदर्पसुंदरम् ॥ २३ ॥ अथध्यानम् ॥ अंतर्ज्योतिरनंतरत्नरचितेसिंहासनेसंस्थितंवंशीनादविमोहितव्रजवधूवृंदावनेसुंदरम् ॥ ध्यायेद्राधिकयासकौस्तुभमणिप्रद्योतितोरःस्थलंरंगजद्रत्नकिरीटकुंडलधरंप्रत्यग्रपीतांबरम् ॥ २४ ॥

सहित, देव पुरुषोत्तमनी आर्ति करवी ॥ २२ ॥ आर्तिनो मंत्र ॥ हु देवोना अधिपति, नील कमलना सरखी कांतिवाळा, करोडो कामदेवोना सरखा सुंदर, राधिकाना पतिने प्रेमथी आर्ति करुंछुं ॥ २३ ॥ पछी ध्यान करवुं जेमां तेज छे अनंत रत्नोथी रचेलां सिंहासन उपर बेठेला जेणे बांसळीना अवाजथीना व्रजनी स्त्रीओने मोहित करेल

छे एवा वृंदावनमां सुंदर कौस्तुभ मणि सहित जेनी छाति शोभे छे एवा शोभित रत्नमय कुंडलने मुकुटने धरनारा, नवापीळा वस्त्रवाळा, कृष्णनुं राधासहित ध्यान करवुं ॥ २४ ॥ ते पछी राधिका सहित विष्णुने पुष्पांजलि आपी स्त्रीसहित पुरुषे साष्टांग नमस्कार करवो ॥ २५ ॥ हुं नवा वादळना जेवा श्याम, पीळावस्त्रवाळा, श्रीवत्सथी शोभितछातिवाळा,

ततःपुष्पांजलिंदत्त्वाराधिकासहितेहरौ ॥ नमस्कारंप्रकुर्वीतसाष्टांगंगृहियुतः ॥ २५ ॥ नौमिनवघन श्यामंपीतवाससमच्युतम् ॥ श्रीवत्सभासितोरस्कंराधिकासहितंहरिम् ॥ २६ ॥ पूर्णपात्रंततोदद्याद्ब्रह्मणे सहिरण्यकम् ॥ आचार्यायततोदद्याद्दक्षिणांविपुलांमुदा ॥ २७ ॥ आचार्यंतोषयेद्भक्त्यावस्त्रैराभरणैरपि ॥ सपत्नीकंततोदद्यादृत्विग्भ्योदक्षिणांपराम् ॥ २८ ॥ धेनुरेकाप्रदातव्यासुशीलाचपयस्विनी ॥ सचैलाचसवत्साचघंटाभरणभूषिता ॥ २९ ॥

अविनाशि, राधिकासहित नमुंछुं ॥ २६ ॥ आम नमस्कार कर्या पछी ब्राह्मणने सोनां सहित पूर्णपात्र देवुं त्यार पछी आनंदथी आचार्यने घणी दक्षणा देवी ॥ २७ ॥ स्त्रीसहित आचार्यने भक्तिवडे वस्त्रो तथा आभूषणोथी पण प्रसन्न करवो तेपछी वरेणी वरावेलाओने उत्तम दक्षणा देवी ॥ २८ ॥ एक सारा स्वभाववाळी, दुध देनारी, वस्त्रसहित वाछडा

सहित, वस्त्रने आभूषणोथी शोभित, तांबानां ढांकणयुक्त पीठ भागवाळी, सोनानां शिंगडांवाळी, रूपांवाळी, खरीयोथी शोभित गाय देवी ते पछी घीनुं ठाम तथा तेलनुं ठाम देवुं ॥ २९ ॥ ३० ॥ स्त्री पुरुषने वस्त्रो सहित उमामहेश्वरनी मूर्तियो देवी आठ प्रकारनां पद तथा बे पगरखानुं दान देवुं ॥ ३१ ॥ शक्ति होय तो वैष्णव ब्राह्मणने श्रीमद्भागवत देवुं पण आयुष्य

ताम्रपृष्ठीहेमशृंगीसरौप्यखुरभूषिता ॥ घृतपात्रंततोदद्यात्तिलपात्रंतथैवच ॥ ३० ॥ उमामहेश्वरंदद्याद्दंपत्योःपरिधायकम् ॥ पदमष्टविधदद्यादुपानद्युगुलंतथा ॥ ३१ ॥ श्रीमद्भागवतंदद्याद्वैष्णवायद्विजन्मने ॥ शक्तिश्चेन्नविलंबेनचलमायुर्विचारयन् ॥ ३२ ॥ श्रीमद्भागवतंसाक्षाद्भगवद्रूपमद्भुतम् ॥ योदद्याद्वैष्णवायैवपंडितायद्विजन्मने ॥ ३३ ॥ सकोटिकुलमुद्धृत्यह्यप्सरोगणसेवितः ॥ विमानमाधिरुह्यैति गोलोकंयोगिदुर्लभम् ॥ ३४ ॥ कन्यादानसहस्राणिवाजपेयशतानिच ॥ सधान्यक्षेत्रदानानितुलादानानियानिच ॥ ३५ ॥

चल छे एम विचारनां वार न लगाडवी ॥ ३२ ॥ जे प्रत्यक्ष भगवान्रूप, आश्चर्यकारी, श्रीमद्भागवत पंडित वैष्णव ब्राह्मणने दे छे ते करोड कुलना उद्धार करी अप्सराओनी पंक्तियों सेवेलो विमानमां बेसी योगियें दुःखे पमाय एवा गोलोकने पामे छे ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ हजारो कन्याओनां दानो, सेंकडो वाजपेय यज्ञो, धान्यवाळा खेतरोनां दानो, छे जे तुलादानो तेओ जे आठ

महादानो छे तेओ अने जे वेदनां दानो छे तेओ श्रीभागवतनी सोळमी कळाने योग्य नथी ॥ ३५॥३६ ॥ माटे यत्नोथी सोनाना सिंहासन सहित, ते वस्त्रने घरेणांओथी शोभावाला वैष्णव ब्राह्मणने देवुं ॥ ३७ ॥ मध्यभागमां त्रिश त्रिश पुडलाओथी भरेलां, त्रिश, कांसाना संपुट (वाटकाओ) जरूर देवां ॥ ३८ ॥ हे पृथ्वीना पति, पुडलाओमां जेटला काणां होय छे तेटला

महादानानियान्यष्टौछंदोदानानियानिच ॥ श्रीभागवतदानस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ ३६ ॥ तस्माद्य त्नेनतद्देयंवैष्णवायद्विजन्मने ॥ संभूष्यवस्त्रभूषाभिर्हैमसिंहासनस्थितम् ॥ ३७ ॥ कांस्यानिसंपुटान्ये वत्रिंशद्देयानिसर्वथा ॥ त्रिंशत्त्रिंशदपूपैश्चमध्येसंपूरितानिच ॥ ३८ ॥ प्रत्यपूपंतुयावंतिछिद्राणिपृथिवी पते ॥ तावद्वर्षसहस्राणिवैकुंठेवसतेनरः ॥ ३९ ॥ ततःप्रयातिगोलोकंनिर्गुणंयोगिदुर्लभम् ॥ यद्गत्वान निवर्ततेज्योतिर्धामसनातनम् ॥ ४० ॥ सार्धप्रस्थद्वयंकांस्यसंपुटंपरिकीर्तितम् ॥ निर्धनेनयथाशक्त्याका र्याणिव्रतपूर्तये ॥४१॥ अथवापूपसामग्रीमपक्वांसफलांपराम् ॥ तत्राधायप्रदेयानिपुरुषोत्तमप्रीतये ॥४२॥

हजार वर्षोसुधी माणस वैकुंठमां वसे छे ॥ ३९ ॥ त्यांथी जुनां, तेजनां स्थानरूप, योगियें दुःखे पमाय एवा निर्गुण गोलोकमां जाय छे के ज्यां जवाथी पाछो आवतो नथी ॥ ४० ॥ कांसानां संपुट अढीशेरनां कहेल छे पण निर्धने व्रत पूर्ण करवा शक्तिप्रमाणे करवां ॥ ४१ ॥ अथवा पुरुषोत्तमनी प्रीतिमाटे काची, उत्तम फळ सहित सामग्री तेमां राखी ब्राह्मणने देवां ॥ ४२ ॥

हे नरोना अधिपति पुरुषोत्तमनी समीप निमंत्रण करेला स्त्रीवाळा ब्राह्मणोनो संकल्प करवो । ४३ ॥ प्रार्थना करवी के हे जगतना आधार, जगत्‌ना आनंदने आपनार श्रीकृष्ण मारा अहिना तथा परलोकना सघळा मनोरथो झट पूरो ॥ ४४ ॥ आम श्रीकृष्णनी प्रार्थना करी पुरुषोत्तमने संभारतां आनंदथी सदाचारि स्त्रीवाळा ब्राह्मणोने जमाडवा ॥ ४५ ॥ ब्राह्मण

निमंत्रितानांविप्राणांसस्त्रीकाणांनराधिप ॥ संकल्पंचप्रकुर्वीतपुरुषोत्तमसन्निधौ ॥ ४३ ॥ अथ प्रार्थना ॥ श्रीकृष्णजगदाधारजगदानंददायक ॥ ऐहिकामुष्मिकान्कामान्निखिलान्पूरयाशुमे ॥४४॥ इतिसंप्रार्थ्यगोविंदंभोजयेद्ब्राह्मणान्मुदा ॥ सपत्नीकान्सदाचारान्संस्मरन्पुरुषोत्तमम् ॥ ४५ ॥ संपूज्य विविधद्भक्त्याभोजयेद्घृतपायसैः ॥ विप्ररूपंहरिंस्मृत्वास्त्रीरूपांराधिकांस्मरन् ॥ ४६ ॥ भोजनस्यतुसं कल्पमाचरेद्विधिनाव्रती ॥ द्राक्षाभिःकदलीभिश्चचूर्णैश्चविविधैरपि ॥ ४७ ॥

रूप विष्णुने संभारतां तथा स्त्रीरूप राधाने संभारतां विधिथी पूजा करी तेओने घी दुध पाकथी जमाडवा ॥ ४६ ॥ व्रत-वाळा ए विधिथी जमाडवानो संकल्प करवो द्राख, केळां जुदां जुदां घीथी पकवेलां अन्नो बीजां पकवेलां अन्नो, सारा

अडद, वटाणा, साकर, घृतपूर, फणित, खंडमंडक, उर्वालु ने काकडीनां शाको, लींबुसहित आदु बीजां पण नोखांनोखां शाको, पाकेलां आंबां, जुदां जुदां, छ रसोनीसाथे मळेलां, चार प्रकारनां भोजनो अने सुगंधवाळा, दुध वगेरे गोरसोने त्यां पीरसी कोमलरीते कहेतुं हे समर्थ ब्राह्मण आ, स्वादवाळुं, तमारेअर्थे में जे रांधेलुं छे ते आनंदथी जमो खावुं

घृतपाचितपक्वान्नैःशुभैश्चमाषकैर्वटैः ॥ शर्कराघृतपूरैश्चफाणितैःखंडमंडकैः ॥ ४८ ॥ ऊर्वारुकर्कटीशाकैरार्द्रकैश्चसुनिंबुकैः ॥ अन्यैश्चविविधैःशाकैराम्रैःपक्वैःपृथक्पृथक् ॥ ४९ ॥ चतुर्धाभोजनैरेवंषड्रसैःसहसंगतैः ॥ वासितान्गोरसांस्तत्रपरिवेष्यमृदुब्रुवन् ॥ ५० ॥ इदंस्वादुमुदाभोज्यंभवदर्थप्रकल्पितम् ॥ याच्यतांरोचतेब्रह्मन्यन्मयापाचितंप्रभो ॥ ५१ ॥ धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मिजातंमेजन्मसार्थकम् ॥ भोजयित्वामुदाविप्रान्देयास्तांबूलदक्षिणाः ॥ ५२ ॥ एलालवंगकर्पूरनागवल्लीदलानिच ॥ कस्तूरीमुरमांसीचचूर्णंचखदिरंशुभम् ॥ ५३ ॥

तमने जे गमे ते मागो ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ हुं पुण्यवान छुं तमे मारीउपर कृपा करी अने मारो जन्म आजे सफल थयो आम कही आनंदथी, ब्राह्मणोने जमाडी तांबूल ने दक्षिणा देवी ॥ ५२ ॥ एलची, लविंग, कपूर, जावित्री, जायफल, कस्तूरी, मुरमांसी, अने सुंदर खेरनो भुको आमेलवेला पदार्थोसाथे तांबूल भगवानने प्यारुं छे माटे आ प्रमाणे

बनावी आदरथी ते आपवुं ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ जे आ प्रमाणे करी उत्तम ब्राह्मणने तांबूल देछे ते आंहि सारो भाग्यवाळो अने परलोकमां मोक्षने भोगवनारो थायछे ॥ ५५ ॥ स्त्रीसहित, ब्राह्मणोने प्रसन्न करी हाथमां लाडु देवा अने स्त्रीओने विधिथी शणगारी वैणवी देवी ॥ ५६ ॥ ब्राह्मणोने सीमाडा सुधी वळावी तेओने रजा देवी (मंत्रहीनं क्रियाहीनं)

एतैश्चमीलितैर्देयंतांबूलंभगवत्प्रियम् ॥ तस्मादेवंविधायैवदेयंतांबूलमादरात् ॥ ५४ ॥ तांबूलं योद्विजाग्र्यायएवंकृत्वाप्रयच्छति ॥ सुभगश्चभवेदत्रपरत्रामृतभुग्भवेत् ॥ ५५ ॥ परितोष्यसपत्नीका न्हस्तेदद्याच्चमोदकान् ॥ पत्नीभ्योवैणवीर्दद्यादलंकृत्यविधानतः ॥ ५६ ॥ आसीमांतमनुव्रज्यब्राह्मणांस्ता न्विसर्जयेत् ॥ मंत्रहीनेतिमंत्रेणक्षमाप्यपुरुषोत्तमम् ॥ ५७ ॥ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेणनमस्कृत्यजनार्दनम् ॥ यदूनंतत्तुसंपूर्णंविधायविचरेत्सुखम् ॥ ५८ ॥ अन्नंविभज्यभूतेभ्योयथाभागमकुत्सयन् ॥ भुंजीतस्वजनैः सार्धमिथ्यावादविवर्जितः ॥ ५९ ॥

आ श्लोकथी पुरुषोत्तमनी क्षमा मागी (यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या) ए श्लोकरूप मंत्रथी विष्णुने नमि जे ओछुं होय ते पूरूं करी सुखें फरवुं ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ महाभूतोने भागप्रमाणे अन्न वेंची तेने नहि निंदता खोटावादने तजी पोताना जनोनी

साथे जमवुं ॥ ५९ ॥ अमासनो दिवस आवे त्यारे रात्रे जागरण करवुं ने राधाजीसहित सोनानी पुरुषोत्तमनी मूर्तिने पूजवी ॥ ६० ॥ पूजाना अंतमां स्त्रीसहित आनंदवान व्रतवाळाए राधासहित देव पुरुषोत्तमनुं विसर्जन करवुं ॥ ६१ ॥ ते पछी आचार्यने मूर्तिसोत सामान देवो तथा यथायोग्य इच्छाने अनुसरी अन्ननु दान देवु ॥ ६२ ॥ हरकोई पण

दर्शस्यदिवसेप्राप्तेकुर्य्याज्जागरणंनिशि ॥ राधिकासहितंहैमंपूजयेत्पुरुषोत्तमम् ॥६०॥ पूजांतेचनमस्कृत्यम पत्नीकोमुदान्वितः ॥ व्रतीविसर्जयेद्देवंसराधंपुरुषोत्तमम् ॥६१॥ आचार्यायततोदद्यादुपहारंसमूर्तिकम् ॥ अन्नदानंयथायोग्यंदद्यादिच्छानुसारतः ॥ ६२ ॥ येनकेनाप्युपायेनव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ कुर्याच्चपरया भक्त्या'दानंवित्तानुसारतः ॥६३॥ नारीवाथवानरोवापिव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ दुःखदारिद्र्यदौर्भाग्यंनाप्नुयाज्ज न्मजन्मनि ॥१६४॥येकुर्वंतिजनालोकेनानापूर्णमनोरथाः ॥ विमानान्यधिरुह्यैवयांतिवैकुंठमुत्तमम् ॥६५॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्थंयोविधिमवलंब्यचर्करोतिश्रीकृष्णप्रियतममासमादरेण ॥ गोलोकंव्रज तिविधूयपापराशिंचात्रत्यंसुखमनुभूयपूर्वपुंभिः ॥ ६६ ॥

उपायथी उत्तम भावथी आ व्रत करवुं ने धनने अनुसरतां दान करवुं ॥६३॥ स्त्री अथवा पुरुष पण जे आ व्रत करेछे ते जन्मजन्ममां दुःख दरिद्रता अने दुर्भाग्यपणाने पामतो नथी ॥६४॥ जे जुदा जुदा पूरा मनोरथोवाळा जनो जगत्मां आ करे छे तेओ विमानमां बेसी उत्तम वैकुंठमां जाय छे ॥ ६५ ॥ श्रीनारायण बोल्या–आ रीते जे विधिनो आश्रय करी श्रीकृष्णना अति प्यारा मा

सने आदरथी ठीक करे छे ते पापना समूहने टाळी अहिं बनेलां सुखने अनुभवि पूर्वना पुरुषोमाथे गोलोकमां जाय छे ॥ ६६ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवादविषे दृढधन्वानां नानां आख्याननो व्रतोद्यापनविधिकथननामे पचिशमो अध्याय गयो ॥ २५ ॥ ॥ हवे उद्यापन पछी व्रतनो नियम तजवाबाबत कहेवाय छे ॥ वाल्मीकि बोल्या–सघळां पापोनो नाश थवाकाजे तथा गरुड जेनी ध्वजाउपर छे एवा विष्णुनी प्रीतिसारु विधिपूर्वक

इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेव्रतोद्यापनविधिकथनंनामपंचविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ अथोद्यापनानंतरंव्रतनियममोक्षणमुच्यते ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ अशेषपापनाशार्थं प्रीतयेगरुडध्वजे ॥ गृहीतनियमत्यागश्चोच्यतेविधिपूर्वकः ॥ १ ॥ नक्तभोजीनरोराजन्ब्राह्मणान् भोजयेदथ ॥ अयाचितेव्रतेचैवस्वर्णदानंसमाचरेत् ॥ २ ॥ अमावास्याशनोयस्तुप्रदद्याद्गांससदक्षिणाम् ॥ धात्रीस्नानंनरोयस्तुदधिवाक्षीरमेवच ॥३॥ फलानांनियमेराजन्फलदानंसमाचरेत ॥ तैलस्थाने घृतंदेयंघृतस्थानेमयस्तथा ॥ ४ ॥

ग्रहण करेला नियमोनो त्याग कहेवाय छे ॥ १ ॥ हे राजन राते जमनारो माणसे ब्राह्मणोने जमाडवा नहि मागवानां व्रतमां सोनानुं दान करवुं ॥ २ ॥ जे अमासने दिन जमनारो होय तेणे दक्षिणासोत गाय देवी आंवळांथी स्नान करनार जे नर होय तेणे दहिं के दुध देवुं ॥ ३ ॥ हे राजा फळोना नियममां फळनुं दान करवुं तेलने ठेकाणे घी, ने घीने ठेकाणे दुध देवुं, ॥ ४ ॥

हे राजा धान्योना नियममां घउंने माळना चोग्वा देवा, हे राजा पृथ्वीउपर सुनारा, अंतर्यामि जेने प्रिय छे एवा जने पोताने तथा बीजाने सुग्व देनारी, सामान सहित सारी शय्या देवी जे पांदडामां जमनारो माणस होय तेणें भोजनमां घी साकर देवां ॥ ५ ॥ ६ ॥ मौन व्रतमां सोनां सहित घंटा ने तल नथा स्त्री पुरुषने स्नेह सहित अति सारुं भोजन अपा-

धान्यानांनियमेराजन्गोधूमान्शालितंडुलान् ॥ भूमौचशयनेराजन्सतूलींसपरिच्छदाम् ॥ ५ ॥ सुखदां चात्मनोन्यस्यह्यंतर्यामीप्रियोजनः ॥ पत्रभोजीनरोयस्तुभोजनंघृतशर्कराम् ॥ ६ ॥ मौनेघंटांतिलांश्चै वसहिरण्यान्प्रदायेत ॥ दंपत्योर्भोजनंचैवसस्नेहंचसुशोभनम् ॥ ७ ॥ नखकेशधरोराजन्नादर्शंदापये द्बुधः ॥ उपानहौप्रदातव्येउपानहविवर्जनात् ॥ ८ ॥ लवणस्यपरित्यागेदातव्याविविधारसाः ॥ दीपदानेनरोदद्यात्पात्रयुक्तंचदीपकम् ॥ ९ ॥ अधिमासेनरोत्तथायासवैकुंठेवसेत्सदा ॥ दीपंचसघृतं ताम्रंकांचनीवर्तिसंयुतम् ॥ १० ॥

ववुं ॥ ७ ॥ हे राजा नख तथा केशने धारण करनारा सदजु माणसें अरीसा देवो. जोडानो त्याग करनारें पगरखानुं दान करवुं ॥ ८ ॥ लूणनो त्याग कर्यो होय तो जुदी जुदी जातना रसो देवा, दीवानुं दान करतो होय ते नरें पात्रसहित दीवो देवो ॥ ९ ॥ अधिक मासमां व्रत पूर्ण करवानां कारणथी जेणे भक्तिथी पल जेटलुं, सोनांनी वाट सोन, तांबानुं

ठाम ने दीवो दीधेल होय ते सदा वैकुंठमां वसे. एकांतर उपवासवाळाए आठ घडा देवा ने माटीना के सोनाना, वस्त्र सहित ने सोनासोत देवा, मासनी समाप्तिमां छत्र ने पगरखांसोत, त्रिश लाडु देवा ॥ १० ॥ ११ । ॥ १२ ॥ वळी भार धारण करवामां समर्थ उत्तम बळद देवो सघळाओना पण जो लाभ न थाय वध।

पलमात्रंप्रदेयंस्याद्व्रतसंपूर्णहेतवे ॥ एकांतरोपवासेनकुंभानष्टौप्रदापयेत् ॥ ११ ॥ सवस्त्रान्कांचनोपेतान्मृन्मयानथकांचनान् ॥ मासांतेमोदकांस्त्रिंशच्छत्रोपानहसंयुतान् ॥ १२ ॥ अनड्वांश्चप्रदातव्यो धौरेयस्तुधुरिक्षमः ॥ सर्वेषामप्यलाभेचयथोक्तकरणंविना ॥ १३ ॥ द्विजवाक्यंस्मृतंराजन्संपूर्णव्रतसिद्धिदम् ॥ एकान्नेननरोयस्तुमलमासंनिषेवते ॥ १४ ॥ चतुर्भुजोनरोभूत्वासयातिपरमांगतिम् ॥ एकान्नान्नापरंकिंचित्पवित्रमिहविद्यते ॥ १५ ॥ एकान्मुनयःसिद्धाःपरंनिर्वाणमागताः ॥ अधिमासेनरोनक्तंयोभुंक्तेसनराधिपः ॥ १६ ॥

प्रमाणे जो न थाय ते हे राजा ब्राह्मणनुं कहे वचन संपूर्ण व्रतनी सिद्धि देनारुं कहेल छे जे लोक एक अन्नथी, मलमासने सेवेछे ते नर चार भुजावाळो थई उत्तम गति पामेछे. एक भुक्तीथी बीजुं कशुं पण अहिं पवित्र नथी ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ एक वखत जमवाथी सिद्ध. मुनियो उत्तम मोक्ष पाम्या छे जे नर अधिक मासमां राते जमे छे

ते राजा थायछे ॥ १६ ॥ अने लोक सर्व कामनाओने पामे छे एमां संशय नथी दिवसना पूर्वभागमां देवताओ. मध्यान्हमां मुनियो अने दिवसना त्रीजा भागमां पितृगणो जमेछे अने पोताना आत्मामाटे चोथो काल छे पण हे नगे अधिपति सघळी वेलाने तजी जे जमेछे तेनां ब्रह्महत्या वगेरे पापो नाश पामेछे हे जनोना अधिपति पृथ्वीपाल रात्रिमां जमनारो सर्व

सर्वान्कामानवाप्नोतिनरोनैवात्रसंशयः ॥ पूर्वाह्णेभुंजतेदेवामध्याह्णेमुनयस्तथा ॥१७॥ अपराह्णेपितृगणाः स्वात्मार्थंचचतुर्थकः ॥ सर्ववेलामतिक्रम्ययस्तुभुंक्तेनराधिपः ॥ १८ ॥ ब्रह्महत्यादिपापानिनाशयांति जनाधिप ॥ नक्तभोजीमहीपालसर्वपुण्याधिकोभवेत् ॥ १९ ॥ दिनेदिनेश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ तस्मिन्विवर्जयेन्माषमधिमासेहरिप्रिये ॥ २० ॥ सर्वस्मान्मुच्यतेपापाद्विष्णुलोकंसगच्छति ॥ तिलयंत्राणिपापात्माकुरुतेब्राह्मणोपिसन् ॥ २१ ॥ तिलानांसंख्ययाराजन्सवैतिष्ठतिरौरवे ॥ चांडालांयोनिमाप्नोतिकुष्ठरोगेणपीड्यते ॥ २२ ॥

पुण्यवाळाओथी अधिक थायछे ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ मनुष्य दिवसे दिवसे अश्वमेध यज्ञनां फळने पामे छे ते विष्णुना प्यारा अधिकमासमां अडदनो त्याग करवो ॥ २० ॥ अडदने तजनारो सर्व पापथी छुटेछे अने विष्णुना लोकमां जायछे ब्राह्मण छतां पण जे घाणी करेछे ते. हे राजा तलोनी संख्या प्रमाणे रौरव नरकमां रहेछे पछी चांडालनी जातिने पामेछे

ने कोढना रोगथी पीडाय छे ॥ २१ ॥ २२ ॥ शुक्ल ने कृष्ण पक्षमां जे माणस भक्तिथी एकादशीनो उपवास करेछे ते चार भुजावाळो थइ गरुडउपर बेसी देवोए मनातो तथा अप्सराओनां टोळांओयें सेवातो जाय छे देवोना देव विष्णुओयें प्रीति सारु दशमीने द्वादशीने दिवसे एकभुक्त करे छे ते नर स्वर्गने पामे छे हे राजा सर्वदा उत्तम भक्तिथी दर्भनो कूचो न तजवो

शुक्लेकृष्णेनरोभक्त्याद्वादशींसमुपोषयेत ॥ आरुह्यगरुडंयातिनरोभूत्वाचतुर्भुजः ॥ २३ ॥ सदेवैःपूज्यमानोपिह्यप्सरोगणसेवितः ॥ दशमींद्वादशींचैवएकभुक्तंचकारयेत ॥ २४ ॥ प्रीतयेदेवदेवस्यनरःस्वर्गमवाप्नुयात ॥ भक्त्याचसर्वदाराजन्दर्भकूर्चंनवर्जयेत ॥ २५ ॥ दर्भेणमार्जयेद्यस्तुपुरीषंमूत्रमेवच ॥ श्लेष्माणंरुधिरंवापिविष्ठायांजायतेकृमिः ॥ २६ ॥ पवित्राःपरमादर्भादर्भहीनावृथाक्रियाः ॥ दर्भमूलेवसेद्ब्रह्मामध्येदेवोजनार्दनः ॥ २७ ॥ दर्भाग्रेतुह्युमानाथस्तस्माद्दर्भेणमार्जयेत ॥ नदर्भानुद्धरेच्छूद्रोनपिबेत्कपिलापयः ॥ २८ ॥

॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ जे दर्भथी विष्ठा, मूत्र लीट बडखा के लोहिने वाळे (साफ करे) ते विष्ठामां जीवडो थाय छे ॥ २६ ॥ दर्भ अति पवित्र छे. दर्भवगर क्रियाओ व्यर्थ छे. दर्भनां मूळमां ब्रह्मा ने मध्यमां देव विष्णु वसे छे ॥ २७ ॥ दर्भनां आगल्या भागमां उमाना पति महादेव वसे छे माटे दर्भोथी वाळवुं नहिं शूद्रे दर्भ उखेडवा नहि ने कपिला गायनुं दूध पीवुं नहि ॥ २८ ॥

हे भूमिना पति खाखरानां वचल्यापानमां जमवुं नहि प्रणवमंत्र उच्चारवो नहि अने पुरोडाशनुं भोजन करवुं नहि ॥ २९ ॥ विधिवगर आसन लेवुं नहि जनोइ धरवुं नहि अने वेदनी क्रिया करवी नहि. विधिविना आचरण करनार पितृओनो साथे बुडे छे ॥ ३० ॥ ज्यां सुधी चौद इंद्रो छे त्यां सुधी घोर नरकमां पडे छे पछी कुकडानी जाति सुवरनी के वानरानी जातिने पामे छे ॥ ३१ ॥ आकारणथी शूद्रे प्रणव (ओंकार) ने सदा तजवो हे पृथ्वीपति ब्राह्मणोना नमावाथी शूद्र नाश

मध्यपत्रेनभुंजीतब्रह्मपुत्रस्यभूपते ॥ नोच्चरेत्प्रणवंमंत्रंपुरोडाशंनभक्षयेत ॥ २९ ॥ नासनंनोपवीतंच नाचरेद्वैदिकींक्रियाम ॥ निर्विध्याचरणंकुर्वन्पितृभिःसहमज्जाति ॥ ३० ॥ पतंतिनरकेघोरेयावदिंद्राश्चतु र्दश ॥ पश्चाच्चकौकुटींयोनिंसूकरींवानरींचवा ॥ ३१ ॥ एतस्मात्कारणाच्छूद्रःप्रणवंवर्जयेत्सदा ॥ नम स्कारेणविप्राणांशूद्रोनश्यतिभूमिप ॥ ३२ ॥ एतत्कृत्वामहाराजपरिपूर्णंव्रतंचरेत ॥ अदत्त्वादक्षिणांवा पिनरकंयांतिवैनराः ॥ ३३ ॥ व्रतवैकल्यमासाद्यह्यंधःकुष्ठीप्रजायते ॥ ३४ ॥ धरामराणांवचनैर्नरोत्तमा दिवौकसांपदमाप्नुवंति ॥ नोल्लंघयेद्भूपवचांसितेषांश्रेयोभिकामीमनुजःसविद्वान् ॥ ३५ ॥

पामे छे ॥ ३२ ॥ हे महाराज आ कहेलुं करी व्रत पूरुं करवुं दक्षिणा दिधाविनापण नरो नरकने पामे छे ॥ ३३ ॥ व्रतनां विपरीतपणाने पाम्याथी अंध ने कोढि थाय छे ॥ ३४ ॥ हे पृथ्वीपाळ पृथ्वीना देव ब्राह्मणोना वचनोथी उत्तम लोको देवताओनां स्थानने पामे छे माटे कल्याणनी इच्छावाळो जे मनुष्य तेओनां वचनोने ओळंगतो नथी ते विद्वान छे ॥ ३५ ॥

आ में उत्तम, धर्मनुं रहस्य कल्याणने करनारुं पापने टाळनारुं, फळने आपनारुं नित्य मनने सारुं लक्ष्मीना पति जे प्रसन्न करवानां कारणथी कह्युं ॥ ३६ ॥ हे राजा तेने सदा जे नर सांभळे छे के वांचे छे ते, ज्यां योगियोनां ईश्वर विष्णु छे ते उत्तम लोकने पामे छे ॥ ३७ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यमां लीधेला नियमना त्याग आनामे

इदंमयाधर्मरहस्यमुत्तमंश्रेयस्करंपापविमर्दनंच ॥ फलप्रदंमाधवतुष्टिहेतोःपठेच्चनित्यंमनसोभिगमम् ॥३६॥ यः शृणोतिनरोराजन्पठतेवापिसर्वदा ॥ सयातिपरमंलोकंयत्रयोगीश्वरोहरिः ॥ ३७ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेगृहीतनियमत्यागोनामषड्विंशोऽध्यायः ॥२६॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाविरतंराजामुनीश्वरमनीनमत् ॥ अपूजयत्ततोभक्त्यासपत्नीकोमुदान्वितः ॥१॥ उरीकृत्यततःपूजामाशीर्वादमुदीरयन् ॥ स्वस्तितेस्तुगमिष्यामिसरयूंपापनाशिनीम् ॥२॥ आवयोवदतोरेवंसायंकालोऽधुनाभवत् ॥ इत्युक्त्वाशुजगामैववाल्मीकिर्मुनिसत्तमः ॥ ३ ॥

छव्विशमो अध्याय गयो ॥ २६ ॥ ॥ श्रीनारायण बोल्या—आम कही विराम पामेला मुनिने राजा नम्यो पछी आनंद युक्त स्त्रीसहित भक्तिथी पूजवा लाग्यो ॥ १ ॥ तेनी पूजा अंगीकार करी हुं आपणने बेने वात करता हवे सायंकाल थयो माटे पापने नाश करनारी सरयू नदीसमीप जउं आम बोली तमारुं कल्याण थाओ आम आशीर्वादने कहेता

मुनियोमां श्रेष्ठ ए वाल्मीकि, झट चाली निकल्या ॥ २ ॥ ३ ॥ राजापण तेने मीमाडाना छेडासुधी वळावी घेर आव्यो अने प्यारी सुंदरी गुणसुंदरीने कहेवा लाग्यो ॥ ४ ॥ दृढधन्वा बोल्यो—हे सुंदरि प्रीति द्वेष वगेरे छ शत्रुओवाळा, गंधर्वनां नगरनी उपमा अपाय एवा असार संसारमां मनुष्योने शुं ! सुख छे ॥ ५ ॥ वायु पित्त ने कफना वधारावाळा, मळ, मूत्रने

आसीमांतमनुव्रज्यगजाप्यागतवान्गृहम् ॥ आगत्यस्वाप्रियामाहसुंदरींगुणसुंदरीम् ॥४॥ दृढधन्वोवाच ॥ अयिसुंदरिसंसारेह्यसारेकिंसुखंनृणाम् ॥ रागद्वेषादिषट्शत्रौगंधर्वनगरोपमे ॥ ५ ॥ कृमिविड्भस्म संज्ञांतेदेहेमेकिंप्रयोजनम् ॥ वातपित्तकफोद्रेकमलमूत्रासृगाकुले ॥ ६ ॥ अध्रुवेणशरीरेणध्रुवमर्जयितुं वने ॥ गमिष्यामिवरारोहेसंस्मरन्पुरुषोत्तमम् ॥ ७ ॥ तदाकर्ण्यप्रियाप्राहमाध्वीसागुणसुंदरी ॥ विन- यावनताभूत्वाबद्धांजलिपुटाशुचा ॥ ८ ॥ ॥ गुणसुंदर्युवाच ॥ ॥ अहमप्यागमिष्यामित्वयैवम हभूपते ॥ पतिव्रतानांस्त्रीणांतुपतिरेवहिदैवतम् ॥ ९ ॥

लोहिथी भरेला, छेवट जीवडा विष्ठा के भस्मरूप जणाता देहनुं मारे शुं! प्रयोजन छे (नथी) ॥ ६ ॥ माटे हे उत्तम स्त्री, अस्थिर शरीरथी स्थिर वस्तुने मेळववा विष्णुने संभारतो वनमां जइश ॥ ७ ॥ ते सांभळी सारी ते गुणसुंदरी विनयथी नम्र थइ बे हाथ जोडी शोकथी प्यारा पतिने कहेवा लागी ॥ ८ ॥ गुणसुंदरी बोली—हे पृथ्वीना पाळनार हुंपण तमारी

साथेज आविश केमके पतिव्रता स्त्रीओनो पतिज देव छे ॥ ९ ॥ पतिना गया पछी जे स्त्री घरमां रहे छे ने वनमार्गे रहे छे केमके दीकरानी स्त्रीने आधीन जे स्त्री छे ते बीजाना घरनी कुतरीना जेवी छे ॥ १० ॥ पिता, मापमां आवे एटलुं भाडरण पमाय एटलुं अने पुत्र मापी शकाय एवुं दे छे पण नहि पमाय एवी वस्तुने देनारा स्वामिनी पाछळ कइ स्त्री न जाय ॥ ११ ॥ प्रियानुं कहेवुं अंगीकार करी पुत्रने राज्यउपर अभिषेक करी स्त्रीसाथे झट मुनियोए सेवेलां अरण्यमां गयो ॥ १२ ॥

पत्योगतेतुयानारीगृहेतिष्ठतिसौनवे ॥ स्नुषाधीनातुमानारीशुनीवपरवेश्मानि ॥ १० ॥ मितंपिताददात्येवमितंभ्रातामितंसुतः ॥ अमितस्यप्रदानारंभर्तारंकानुनव्रजेत् ॥ ११ ॥ प्रियावाक्यमुरीकृत्यसुतंराज्येभिषिच्यत्र॥सहपत्न्याययौशीघ्रमरण्यंमुनिसेविनम् ॥१२॥ हिमाचलसमीपेत्रगंगामासाद्यदंपती ॥ त्रिकालंचक्रतुःस्नानंसंप्राप्तेपुरुषोत्तमे॥१३॥पुरुषोत्तमंसमासाद्यविधिनातत्रनारद ॥ तपस्तेपेसपत्नीकःसंस्मरन्पुरुषोत्तमम् ॥ १४ ॥ ऊर्ध्वबाहुर्निरालंबःपादांगुष्ठेनसंस्थितः ॥ नभोदृष्टिर्निराहारःश्रीकृष्णंनमजीजपत् ॥ १५ ॥ एवंव्रतविधौतस्यतस्थुषस्तपसोनिधेः ॥ सेवाविधौप्रपन्नासीन्महिषीसापतिव्रता ॥ १६ ॥

हिमाचलनी समीपमां गंगाने पामी पुरुषोत्तममास आव्या त्यारे स्त्रीपुरुष त्रणकाळ स्नान करवा लाग्यां ॥ १३ ॥ हे नारद पुरुषोत्तमने पाळी त्यां स्त्रीसहित पुरुषोत्तमने संभारतो ने तप करवा लाग्यो ॥ १४ ॥ आश्रय वगर ऊंचाहाथ करी पगना अंगुठाथी उभेलो आकाशतरफ जोई आहारथी रहित ने श्रीकृष्णने जपवा लाग्यो ॥ १५ ॥ आरीते व्रत करवामां ते रहेतो

हतो त्यारे हे तपना खजानारूप मुनि तेनी सेवाकरता ने पतिव्रता पट्टराणी आवती हती ॥ १६ ॥ आप्रमाणे करतां तेनो पुरुषोत्तममास पूरो थयो त्यारे त्यां तत्काळ घूघरीयानी पंक्तिथी शोभित, पुण्यशीळ ने सुशील नामना बे दूतोयें सेवेल विमान आव्युं ने जोई विस्मय पामेलो . स्त्रीमान राजा विमानमां बेठला पुण्यशील तथा सुशीलने

एवंकृतवतस्तस्यसंपूर्णेपुरुषोत्तमे ॥ विमानमागमत्तत्रकिंकिणीजालमंडितम् ॥ १७ ॥ पुण्यशीलसुशीलाभ्यांसेवितंसहसागतम् ॥ तद्दृष्ट्वाविस्मयाविष्टःसपत्नीकोमहीपतिः ॥ १८ ॥ अनीनमद्विमानस्थौपुण्यशीलसुशीलकौ ॥ ततस्तौतंसपत्नीकंविमानंनिन्यतुर्नृपम् ॥ १९ ॥ विमानमधिरुह्याथसपत्नीकोनराधिपः ॥ गोलोकंगतवान्शीघ्रंदिव्यंधृत्वावपुर्नवम् ॥ २० ॥ एवंदृष्ट्वातपोराजामासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ निर्भयंलोकमासाद्यमुमोदहरिसन्निधौ ॥ २१ ॥ पतिव्रताचतत्पत्नीसापितल्लोकमाययौ ॥ पुरुषोत्तमेतपस्यंतंसंसेव्यनिजवल्लभम् ॥ २२ ॥

नम्यो त्यारे ते बेयें स्त्रीसहित ते राजाने विमानमां आण्यो ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ विमानमां बेठा पछी स्त्रीसहित राजा झट, सुंदर, नवां शरीरने धरि गोलोकमां गयो ॥ २० ॥ आ प्रमाणे श्रीपुरुषोत्तममासमां राजा तपकरी निर्भय लोकने पामी विष्णुनी समीपमां सुख पाम्यो ॥ २१ ॥ जे पतिव्रता तेनी स्त्री हती ते पण पुरुषोत्तममां तप करता पोताना पतिने सेवी ते लोकने

पामी ॥ २३ ॥ श्रीनारायण बोल्या—हे नारद मारी एक जीभ छे नेथी हुं आज शुं ! वर्णविरकुं पृथ्वीऊपर पुरुषोत्तमनी समान कशुं पण नथी ॥ २२ ॥ पुरुषोयें पुरुषोत्तमनी सेवाथी जे फळ थाय छे ते हजार जन्मसुधि करेलां तपथी पण पमातुं नथी ॥ २४ ॥ मिषथी पण जो ते श्रीपुरुषोत्तममास उपवास दान स्नान ने जप वगेरेथी करवामां आवे तो करोडो जन्ममां करेल

॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ वर्णयामिकिमद्याहंयदेकरमनामम ॥ पुरुषोत्तमसमंकिंचिन्नास्तिनारद भूतले ॥ २३ ॥ सहस्रजन्मतप्तेनतपसातन्नगम्यते ॥ यत्फलंगम्यतेपुंभिःपुरुषोत्तमसेवनात ॥ २४ ॥ त्याजितोपिकृतेतस्मिन्मासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ उपवासेनदानेनस्नानेनचजपादिना ॥ २५ ॥ कोटिजन्मकृतानेकपापराशिर्लयंव्रजेत ॥ यथाशाखामृगस्याशुत्रिरात्रस्नानमात्रतः ॥ २६ ॥ अजानतोपिदुष्टस्यप्राक्तनानांकुकर्मणाम् ॥ संचयोविलयंयातोमामेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ २७ ॥ सोपिदिव्यंवपुर्धृत्वाविमानमधिरुह्यच ॥ अगमाद्दिव्यगोलोकंजरामृत्युविवर्जितम् ॥ २८ ॥

अनेक पापोनो समूह जे रीते श्रीपुरुषोत्तममासमां अजाण एवा पण दुष्ट वादरनां पूर्वे बनेला कुकर्मोनो वधारो फक्त त्रण रातना नाह्याथी नाश पाम्यो तेरीते नाश पामें ॥ २५ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ वळी ते देव जेवां शरीरने पण धरी विमानमां बेसी

जरा तथा मृत्युथी रहित गोलोकमां गयो ॥ २८ ॥ आ कारणे सर्वथी पुरुषोत्तममास अति श्रेष्ठ छे के जे आमामें दुष्ट
वांदराने मिषथी पण विष्णुने पमाड्यो ॥ २९ ॥ अहो मूर्ख लोको श्रीपुरुषोत्तममासने नथी सेवता, पण जेओ विधिपूर्वक
उपवास जेमां मुख्य छे एवां स्नान दान जप ने होमथी पुरुषोत्तममासने सेवे छे तेवो पुण्यवान छे तेओ करवानुं करी चूकेला छे

अतःश्रेष्ठतमोमासःसर्वेभ्यःपुरुषोत्तमः ॥ दुष्टंशाखामृगंयोमौव्याजेनाविहरिंनयत् ॥ २९ ॥ अहोमूढान
सेवंतेमासंश्रीपुरुषोत्तमम् ॥ तेधन्याःकृतकृत्यास्तेतेषांजन्मफलोभवः ॥ ३० ॥ पुरुषोत्तममासंयेसेवंतेवि
धिपूर्वकम् ॥ स्नानदानजपैर्होमैरुपोषणपुरःसरैः ॥ ३१ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ सर्वार्थसाधनंवेदे
मानुषंजनुरुच्यते ॥ अयंशाखामृगोप्यद्धामुक्तोयद्व्याजसेवनात् ॥ ३२ ॥ तद्वदस्वकथामेतांसर्वलोक
हितायमे ॥ कुत्रासौकृतवान्स्नानंत्रिरात्रंतपसांनिधे ॥ ३३ ॥ कोसौकपिःकिमाहारःकुत्रजातःक्वचाव
सत ॥ व्याजेनतस्यकिंपुण्यंजातंश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ३४ ॥

अने तेनो जन्म पण सफळ छे ॥ ३० ॥ नारद पूछवा लाग्या-वेदमां मनुष्यनो अवतार सर्व अर्थोने साधनार कहेवाय छे पण साक्षात्
जे वानर हतो ए जेने मिषवडे सेव्याथी मोक्ष पाम्यो ते आ कथा सर्व लोकनां हितमाटे मने कहो हे तपोनिधि येणें त्रण रात क्यां स्नान
कर्युं. ए वानर कोण. शुं खातो, क्यां जन्मेलो. क्यां वसतो अने श्रीपुरुषोत्तममां मिषथी तेने शुं पुण्य थयुं ॥३१॥३२॥३३॥३४ ॥

ते विस्तारथी मने सांभळवा इच्छा छे माटे कहो तमाराथी कथारूपि अमृत सांभळतां मने तृप्ति नथी थती ॥ ३५ ॥ श्रीनारायण बोल्या–पूर्वे कोइपण केरलदेशमां जन्मेलो, अतिलोभी, नित्य धन मेळववामां डाह्यो, मधमाखीनीपेठें धनमां प्यार करनार, अने तेज कर्मथी जगत्मां कदर्य एवां नामने पामेलो, ब्राह्मण हतो तेनुं चित्रशर्मा एवुं नाम पिताए ठरा-

तत्सर्वंविस्तरेणैवमह्यंशुश्रूषवेवद ॥ नतृप्तिर्जायतेत्वत्तःशृण्वतोमेकथामृतम् ॥ ३५ ॥ ॥ श्रीनारायण उवाच ॥ ॥ कश्चित्केरलदेशीयोद्विजःपरमलोलुपः ॥ नित्यंधनचयेदक्षःसरघेवधनप्रियः ॥ ३६ ॥ लोकेकदर्यइत्याख्यांगतस्तेनैवकर्मणा ॥ चित्रशर्मापुरानामतस्यासीत्पितृकल्पितम् ॥ ३७ ॥ सदन्नंच सुवस्त्रंचनभुक्तंतेनकुत्रचित् ॥ नस्वाहानस्वधावापिकृतातेनकुबुद्धिना ॥ ३८ ॥ यशोर्थेनकृतंकिंचित्पोष्यवर्गोनपोषितः ॥ सर्वंभूमिगतंचक्रेधनमन्यायसंचितम् ॥ ३९ ॥ नमाघेतिलदानंचकृतंतेनकदाचन ॥ कार्तिकेदीपदानंचब्राह्मणानांचभोजनम् ॥ ४० ॥

वेल हतुं ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ तेणे खराबबुद्धिथी क्यारेंपण सारुं अन्न के सारुंवस्त्र भोगव्युं न हतुं तेम तेणें स्वाहा के स्वधापण उच्चार कर्यो न हतो ॥ ३८ ॥ यशने अर्थे कशुं कर्युं न हतुं पोषण करवा योग्य लोकोना समूहनुं पोषण कर्युं न हतुं अन्यायथी मेळवेलुं सघळुं धन पृथ्वीमां गयेल कर्युं हतुं ॥ ३९ ॥ तेणें क्यारेंपण माघमां तलनुं दान कार्तिकमां दीवानं

दान अने ब्राह्मणोनुं भोजन कर्युं न हतुं ॥ ४० ॥ वैशाखमां धान्योनुं दान, व्यतीपातमां सोनानुं दान, वैधृतमां रूपानुं दान अने सूर्यनी संक्रांतिमां क्यारेपण आ सर्व दानो दीधां न हतां क्यारेपण चंद्रने सूर्यनां ग्रहणने दिवसे जप कर्यो न हतो अने होमपण कर्यो न हतो ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ वृष्टि, वायु, अने तडकाथी क्लेश पामेल, दुर्बल ने श्याम शरीरवाळो आ कदर्य

वैशाखेधान्यदानंचव्यतीपातेचकांचनम् ॥ वैधृतौराजतंदानंसर्वदानान्यमूनिच ॥ ४१ ॥ रविसंक्रमणेकालेनदत्तानिकदाचन ॥ चंद्रसूर्योपरागेचनजप्तंनहुतंकचित् ॥ ४२ ॥ अवीवदद्दीनवाचंसर्वत्राश्रुपरिप्लुतः ॥ वर्षवातातपक्लिष्टःकृशःश्यामकलेवरः ॥ ४३ ॥ चचारधनलोभेनमूढधीर्भूतलेसदा ॥ कोपियच्छतुयत्किंचित्पामरायमुहुर्वदन् ॥ ४४ ॥ मगोदोहनमात्रंहिकुत्रापिस्थातुमक्षमः ॥ लोकधिक्कारसंदग्धोबभ्रामोद्विग्नमानसः ॥ ४५ ॥ तन्मित्रंवाटिकानाथःकश्चिदासीद्वनेचरः ॥ सतंनिवेदयामासस्वदुःखंसंरुदन्मुहुः ॥ ४६ ॥

सघळे ठेकाणे दीनवाणी बोलतो हतो ॥ ४३ ॥ कोइपण जे होय ते कइपण मने पामरने आपो आम वारंवार कहे तो मूढ बुद्धिवाळो ते सदा धनना लोभथी पृथ्वीउपर फरतो हतो ॥ ४४ ॥ गाडदोवा जेटली वार पण क्यांय उभो रहेवा नहि शक्तिमान, लोकना धिक्कारथी बळेलो, उद्वेग पामेल मनवाळो ते भम्या करतो हतो ॥ ४५ ॥ तेनो मित्र कोइपण

वाडीनो धणी वनमां फरनारो हतो तेणे वारंवार गेनां पोतानुं दुःख तेने जणाव्युं ॥ ४६ ॥ निरंतर शेहरमां वसनारा, मारो तिरस्कार करे छे आथी में त्यां शेहरमां रही शकाय एम नथी ॥ ४७ ॥ आम कहेनारा ते कदर्य ब्राह्मणनी अति गरीब वाणी सांभळी कृपाथी भरेला माळीए तेने गरीब जाणी दया करी हे कदर्य तमें हमणां आ वाडीमांज वसो ॥ ४८ ॥ ४९ ॥

तिरस्कुर्वंतिमांनित्यंपुटभेदनवासिनः ॥ अतस्तत्रमयास्थातुंनशक्यंपुटभेदने ॥ ४७ ॥ इत्येवंवदतस्तस्य कदर्यस्यद्विजन्मनः ॥ अतिदीनतरांवाचमाकर्ण्यकृपयाप्लुतः ॥ ४८ ॥ मालाकारःप्रपन्नंतंदीनंमत्वाक रोद्दयाम् ॥ हेकदर्यत्वमत्रैववाटिकायांवमाधुना ॥ ४९ ॥ मालाकारवचःश्रुत्वाकदर्यःसर्वनागरैः ॥ तिर स्कृतःसतद्वाटीमध्युवासमुदायुतः ॥ ५० ॥ नित्यंतन्निकटस्थायीतदाज्ञापारिपालकः ॥ तेनवाटीपतिस्त स्मिन्विश्वासमकरोद्दृढम् ॥ ५१ ॥ अतिविश्वस्तचित्तेनतस्मिन्मवाटिकापतिः ॥ तमेवाचीकरद्विप्रंस्व कल्पंवाटिकापतिम् ॥ ५२ ॥

आवुं कहेवुं सांभळी सर्व नगरना लोकोए तरछोडेलो ते कदर्य आनंदवान थइ ते वाडीमां रह्यो ॥ ५० ॥ नित्य तेनी समीपमां रहे तो तेनी आज्ञा पालतो तथो वाडीना रखवाळाए तेमां दृढ विश्वास कर्यो ॥ ५१ ॥ तेमां अति विश्वासवाळुं

चित्त थवाथी ते वाडीना रखवाळाए ने ब्राह्मणने पोताना जेवो वाडीनो रक्षक कर्यो ॥ ५२ ॥ पछी सर्व अंतःकरणना भावथी आ मारो छे एवा निश्चयथी वाडीनी चिंता तजी ते राजाना महेलने सेववा लाग्यो ॥ ५३ ॥ राजद्वारमां हमेश तेनुं घणुं काम थतुं तेथी पराधीनपणाने लीधे ए वाडीयें जतो न हतो ॥ ५४ ॥ अने कदर्य घणा आनंदथी तेनां फल

ततःसर्वात्मभावेनममायमितिनिश्चयात् ॥ विहायवाटिकाचिंतांसिषेवेराजमंदिरम् ॥ ५३ ॥ राजद्वारे सदाकार्यंतस्यात्यंतमबीभवत् ॥ पराधीनतयाचासौवाटिकांनजगामह ॥ ५४ ॥ तत्फलानिकदर्यस्तुजघांसनिर्भरंमुदा ॥ अक्षीणतावशिष्टानिलोभेनातीवदुर्बलः ॥ ५५ ॥ अगृह्णद्द्रविणंतज्जंसर्वंस्वयमशंकितः ॥ यदापृच्छद्वनाधीशस्तदग्रेवीवदन्मुग्धा ॥५६॥ भ्रामंभ्रामंचनगरंयाचंयाचंचैभक्षकम्॥घासंघासं दिवारात्रौपरिचर्यामितेवनम् ॥ ५७ ॥ तथाप्यस्यफलान्याशन्मासंगच्छंतिपाक्षिणः ॥ पश्याश्वंतोमया केचिन्नाशिताःखेचराभृशम् ॥ ५८ ॥

खातो तथा बाकी रहेलां फलोने अति दुर्बल होवाथी लोभवडे वेचतो हतो ॥ ५५ ॥ वळी तेथी उपजेलुं सघळुं धन पोते शंकारहित थइ लेतो ने ज्यारे वननो रक्षक पुछे त्यारे तेनी आगळ घणुं खोटुं बोलतो के हुं शेहेरमां भटकी भटकीने भिक्षा मागि मागीने जमि जमिने दिवसरात तमारा वननी रक्षा करुं छुं ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ तो

पण आनां फळो ऊपर बेसी बेसीने पक्षियो जायछे जुवो म्पणां केटलां पक्षियोने में मारेला छे ॥ ५८ ॥ तेओनां मांसोने पिछांओ अंहि सघले पडेलां छे ने जोई अति विश्वाम पामी वाडीनो रक्षक चाल्यो गयो ॥ ५९ ॥ आम दुष्ट बुद्धिथी वर्तनां वृद्धपणाथी खभलावेल शरीरवाळा कदर्यना मत्याशी वर्षो गयां ॥ ६० ॥ त्यां मूढबुद्धिवाळो ते मरण पाम्यो अने वेदने जाणनाराओमें कहेल छे के नहि भोगवेलुं पाप क्षय पामतुं नथी एथी अग्नि तथा लाकडांओने पण पाम्यो नहि ॥ ६१ ॥ त्यांथी

तेषांमांसानिपक्षाणिपतितानीहसर्वतः ॥ नद्दृष्ट्वातीवविश्वस्यजगामवाटिकापतिः ॥ ५९ ॥ एवंप्रवर्तमानस्यजग्मुर्वर्षाणिदुर्मतेः ॥ मत्पाशीतिःकदर्यस्यजराजर्जरितस्ननः ॥ ६० ॥ ममारमूढधीस्तत्रनैवापवह्निदारुणी ॥ नाभुक्तंक्षीयतेपापमितिवेदविदोवदन् ॥ ६१ ॥ तस्माद्धाहाप्रकुर्वाणोमुद्गराघातपीडितः ॥ अजीगमन्महामार्गंकृच्छ्रेणातिविभीषणम् ॥ ६२ ॥ स्मरन्पूर्वकृतंकर्मप्रलपनबुदबुदाक्षरम् ॥ अहोमेपश्यताज्ञानंकदर्यस्यचदुर्मतेः ॥ ६३ ॥ अमाद्यमानुषंदेहंदुर्लभंत्रिदशैरपि ॥ खंडेस्मिन्भारतेपुण्येकृष्णसारमृगान्विते ॥ ६४ ॥

हाहाकार करतो मुद्गलना घाथी पीडातो प्रथम करेलां कर्मने संभारतो अहो ग्वराब बुद्धिवाळो ने कदर्य हुं छुं तेनुं अज्ञान जओके देवोथें पण दुःखे पमाय एवा आ पुण्यरूप, काळीयार मृगवाळा भरतखंडमां मनुष्यना देहने पामी में धनना लोभथी व्यर्थ जन्म काढ्यो अने में जे घणाकाळे मेळवेलुं पराधीन धन हतुं ते पण ठगारागाने एपाडयुं आम परपोटानीपेठे भांगता

अक्षरोथी बोलतो दुःखथी अतिभयंकर मोटोटा मार्गमां चाल्यो ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ हवे काळरूपि पाशथी विं-टाएल, पराधीन हुं शुं ! करुं मनुष्यनां जन्मने पामी में कर्युं ' पण म रुं कर्युं नहि ॥ ६६ ॥ में दान दीधुं नहि हिमालयनी गुफामां तप कर्युं नहि माघमां मकरसंक्रांतिमां गयेला सूर्य होय त्यारे गंगानुं जळ सेव्युं नहि ॥ ६७ ॥ पुरुषोत्तममां छे एवा त्रण उपवास कर्या नहि कार्तिकमां सारा तारागणो होय त्यारे सवारे स्नान कर्युं नहि ॥ ६८ ॥ में पुरुषा-

किंकृतंधनलोभेनव्यर्थंनीतंजनुर्मया ॥ नद्धनंतुपराधीनंचिरकालार्जितंमया ॥ ६५ ॥ किंकरोमिपरा धीनःकालपाशावृताधुना॥मानुषंजनुरासाद्यनाकिंचित्कृतवान्शुभम् ॥ ६६ ॥ नदत्तंनहुतंवह्नौनतप्तंहिमगह्व रेनगांगंसेवितंतोयंमाघेमकरगेरवौ ॥ ६७ ॥ उपवासत्रयंचापिनकृतंपुरुषोत्तमे ॥ नकृतंकार्तिकेप्रातःस्नानं सतारकागणम् ॥ ६८ ॥ नपुष्टश्चमयादेहोमानुषःपुरुषार्थदः ॥ अहोमेमंचितंद्रव्यंस्थितंभूमौनिरर्थकम् ॥ ६९ ॥ जीवोजीवनपर्यंतंक्लेशितोदुष्टबुद्धिना ॥ कदाचिज्जाठरोवन्हिर्नान्नैर्निर्वापितोमया ॥ ७० ॥ नापिसद्वसनाछन्नःस्वदेहःपर्वणिकचित ॥ नज्ञातयोबांधवाश्चस्वजनाःस्वसुताअपि ॥ ७१ ॥

र्थने देनारो, मनुष्यनो देह पोष्यो नहि अहो मारुं मेळ्वुं करेलुं द्रव्य पृथ्वीमां व्यर्थ रह्युं ॥ ६९ ॥ में दुष्ट बुद्धिथी जीवने जी-ववा पर्यन्त क्लेश पमाड्यो. क्यारेपण पेटना अग्निने अन्नोथी तृप्त कर्यो नहि ॥ ७० ॥ में क्यारेपण पर्वने दिवसे पो-ताना देहने सारां वस्त्रोथी ढांक्यो नहि ज्ञातियो, बांधवो, स्वजनो, भाणेजो जमाइ, पुत्री, पिता, माता, न्हानाभायो, पति-

व्रता स्त्री ने ब्राह्मणोने पण संतोष्या नहि ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ में क्यारेपण मिष्टान्नोथी एकवार तेओने तृप्त कर्या नथी आम विलाप करतां तेने यमनी समीपमां लइगया ॥ ७३ ॥ तेने जोइ चित्रगुप्त एना सारां नठारां कर्मने जोइ स्वामि एवा धर्मने कहेवा लाग्यो आ ब्राह्मणोमां अधम छे ॥ ७४ ॥ धनलोभि, तेणे दुष्टबुद्धिवालुं कशु पण पुण्य नथी कर्युं आणे वा-

जामाताचसुतावापिपितामातानुजास्तथा ॥ पतिव्रतापिगृहिणीब्राह्मणानैवतोषिताः ॥ ७२ ॥ मिष्टान्नैरेकवारंचतर्पितानमयाक्वचित् ॥ एवंविलपमानंतंनिन्युःकीनाशसन्निधिम् ॥ ७३ ॥ तंदृष्ट्वाचित्रगुप्तस्तुविलोक्यैतच्छुभाशुभम् ॥ आबोचत्स्वामिनंधर्मंकदर्योयंद्विजाधमः ॥ ७४ ॥ नार्किंचित्सुकृतंत्वस्यधनलुब्धस्यदुर्मतेः ॥ असावचीकरत्पापंपुष्कलंवाटिकास्थितः ॥ ७५ ॥ अचूचुरत्फलान्यद्धाविश्वस्तोवाटिकापतेः ॥ ततोजघासतान्येवपक्वानियानियानिच ॥ ७६ ॥ अक्रीणद्वाशिष्टानिधनलोभेनदुर्मतिः ॥ फलचौर्यकृतंपापंविश्वासघातजंपरम् ॥ ७७ ॥

डीमां रही घणुं पाप कर्युं छे ॥ ७५ ॥ प्रत्यक्षमां वाडीना रक्षकना विश्वास थतां पाछलथी आणे फल चोर्यां छे जेने पाकेलां हतां ते तेज खातो अने धनना लोभथी बाकी रहेलां वेंचतो आथी एक फलनी चोरीवडे करेलुं, अने बीजा विश्वासघातथी थयेलुं पाप आ बे पाप आनामां अति उग्र छे हे प्रभु बीजां पण अनेक प्रकारनां

पापो आमा छे ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ नारायण बोल्या—हे ब्रह्माना पुत्र आवुं चित्रगुप्तनुं वचन सांभळी घणा क्रोधथी भरेल धर्मराज बोल्या आ पोतानां कृत्यप्रमाणे वानरनो जन्म पामो अने विश्वासघातनां कृत्यथी थयेलुं फळ पछी थशे ॥ ॥ ७९ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां श्रीपुरुषोत्तममाहात्म्यना कदर्योपाख्याननो सत्याविशमो अध्याय गयो ॥

एतत्पापद्वयंचास्मिन्नत्युग्रंवर्ततेप्रभो ॥ अन्यान्यपिचपापानिसंत्यस्मिन्विविधानिच ॥ ७८ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्थंनिशम्यविधिनंदनचित्रगुप्तवाक्यंक्रुधाप्रबलयाप्लुतधर्मराजः ॥ आदिष्टयातुकपिजन्मसहस्रकृत्वोविश्वासघातकृतिजंफलमस्यपश्चात् ॥ ७९ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादेकदर्योपाख्यानेसप्तविंशोऽध्यायः ॥ २७ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ तन्निशम्यभटानाहचित्रगुप्तश्चिरंभृशम् ॥ पूर्वंलोभाभिभूतोयंपश्चाच्चौर्यमचीकरत् ॥ १ ॥ अतःप्रेतत्वमासाद्यपश्चाद्भवतुवानरः ॥ ततश्चाहंप्रदास्यामिबह्वींनरकयातनाम् ॥ २ ॥

॥ २७ ॥ ॥ श्रीनारायण बोल्या—ते सांभळी घणीवार विचारतो चित्रगुप्त पोताना योद्धाओने कहेवालाग्यो प्रथम आ लोभथी पराभव पाम्यो हतो पछी आणे चोरी करी हती ॥ १ ॥ माटे प्रथम प्रेतपणाने पामी पाछळथी वानर थशे त्यारा

पछी हुं घणां नरकनां दुःखो दईश ॥ २ ॥ हे योद्धाओ धर्मराजाने घेर आज क्रम अति सारो छे आम चित्रगुप्ते फरमावेला, भयंकर योद्धाओये शीघ्र ते ब्राह्मणने लगावतां प्रथम फलथी रहित अने निर्जल वनमां प्रेतपणाने पमाड्यो ने ब्राह्मण बहुकालसुधी प्रेतनी जातिने पामी भुख ने तरसथी व्याकुल थतां नित्य घाटां वनमां भटकतो प्रेतना जन्ममां रहेलां दुःखनो

अयमेवक्रमःश्रेयान्धर्मराजगृहेभटाः ॥ इत्येवंचित्रगुप्तेनसमादिष्टाविभीषणाः ॥ ३ ॥ तथाचक्रुर्भटाः शीघ्रंताडयंतश्चतंद्विजम् ॥ प्रेतत्वंप्रापितःपूर्वंकाननेविफलेद्विजः ॥ ४ ॥ निर्जलेबहुकालंचप्रेतयोनिमवाप्यसः ॥ क्षुत्तृड्भ्यांव्याकुलोत्यंतंबभ्रामगहनेवने ॥ ५ ॥ प्रेतयोनिगतंदुःखमनुभूयततःपरम् ॥ फलचौर्यसमुद्भूतांकपियोनिमजीगमत् ॥ ६ ॥ दिव्येकालंजरेशैलेजंबुखंडमनोहरे ॥ सुशीतलजलच्छाये फलपुष्पसमन्विते ॥ ७ ॥ तत्रासीद्देवराजेननिर्मितंकुंडमुत्तमम् ॥ सरोवरसमंपुण्यंसत्सेव्यंपापनाशनम् ॥ ८ ॥

अनुभव करीने पछी फळनी चोरीथी थयेली वानरनी जातिने पाम्यो ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ जंबुखंडना मनोहर अति शीतल जल ने छायावाळा फल ने पुष्पोवाळा शोभित. कालंजर नामना प्रसिद्ध पर्वत उपर देवोना राजाए बनावेलो, सरोवरना

सरखो पुण्यरूप साराओने सेववा योग्य, पापने मटाडनारा देवोने पण दुर्लभ मृगतीर्थ एवा नामे प्रसिद्ध उत्तम कुंड हतो के जेमां करेलां श्राद्धथी पितृओ सद्गति पामे छे ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ त्यां दैत्योना त्रासथी देवो मृगलारूप बनी निरंतर भयविना फरता हता एथी ए मृगतीर्थ मनायछे ॥ १० ॥ त्यां ए ब्राह्मण मनुष्यना देहना पामेल छे फलनी चोरतारूप करेलां पापथी प्रथम वानरना जन्मने पाम्यो ॥ ११ ॥ नारद बोल्या—त्रणलोकने पवित्र करनारां रमणीय, मृगतीर्थमां

मृगतीर्थमितिख्यातंसुराणामपिदुर्लभम् ॥ यस्मिन्कृतेनश्राद्धेनपितरोयांतिसद्गतिम् ॥ ९ ॥ तत्रदैत्यभयाद्देवामृगाभूत्वानिरंतरम् ॥ अभिसस्नुर्निरातंकामृगतीर्थमनोविदुः ॥ १० ॥ तत्रायंप्रथमंजन्मकापेयंलब्धवान्द्विजः॥ फलचौर्यकृतात्पापादासाद्यमानुषींतनुम् ॥११॥ ॥ नारदउवाच॥ ॥ त्रैलोक्यपावनेरम्येमृगतीर्थेकथंकपिः ॥ आवासमकरोद्दुष्टःपापकोटिसमन्वितः ॥ १२ ॥ छिंधिमेसंशयंनाथतपोधनमनोगतम् ॥ भवादृशांनगोप्यंहिस्वशिष्येषुकदाचन ॥ १३ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ एवंसंचोदितोविप्रानारदेन तपोनिधिः ॥ उवाचपरमप्रीतःसत्कुर्वन्नारदंमुनिम् ॥ १४ ॥

करोडो पापवाळा, दुष्ट वानरे केम निवास कर्यो ॥ १२ ॥ हे तपरूपि धनवाळा नाथ मारा मनमां रहेला संशयने मटाडो केमके तमारा जेवाओने क्यारे पण पोताना शिष्योनी पासे छानु राखवा योग्य होतुं नथी ॥ १३ ॥ सूत बोल्यो—हे ब्राह्मणो आ प्रमाणे नारदे पूछेला अति प्रसन्न थयेला तपना भंडाररूप नारायण नारदमुनिने सत्कार करता बोल्या ॥ १४ ॥

श्रीनारायण बोल्या—कोई नामथी चित्रकुंडल एवीने प्रसिद्ध महोटो वैश्य हतो तेनी स्त्री पतिव्रतपणामां तत्पर तारका नामनी हती ॥ १५ ॥ ते बेओये भक्तिथी पुण्यकारि, श्रीपुरुषोत्तममास कर्यो हतो ने ते बेना करतां श्रीपुरुषोत्तम मास पूरो गयो हतो ॥ १६ ॥ ज्यारे छेलो दिवस आव्यो त्यारे स्त्रीसहित, हर्षवाळा

॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ कश्चिद्वैश्योमहानासीन्नाम्नावैचित्रकुंडलः ॥ तत्पत्नीतारकानाम्नीपातिव्रत्य परायणा ॥ १५ ॥ तावुभौचक्रतुर्भक्त्यापुण्यंश्रीपुरुषोत्तमम् ॥ तयोःकृतव्रतोर्मासोगतःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ १६ ॥ चरमेहनिसंप्राप्तेउद्यापनमथाकरोत् ॥ सपत्नीकोमुदायुक्तःश्रद्धयाचित्रकुंडलः ॥ १७ ॥ द्विजा नाकारयामासवेदवेदांगपारगान् ॥ उद्यापनविधिंकर्तुंसपत्नीकान्गुणान्वितान ॥ १८ ॥ कदर्योप्यग मत्तत्रधनलोभेननारद ॥ उद्यापनविधौपूर्णेमंजातेचित्रकुंडलः ॥ १९ ॥ अत्युग्रदानैस्तान्विप्रान्सपत्नी कानतोषयत् ॥ तुष्टेषुतेषुमर्वेषुभूयसींदक्षिणामदात ॥ २० ॥

चित्रकुंडले उद्यापन कर्युं ॥ १७ ॥ वेद ने वेदनां अंगोना पारने पामनारा, स्त्रीओसहित, गुणवाळा ब्राह्मणोने उद्यापननो विधिकरवा बोलाव्या ॥ १८ ॥ हे नारद धनना लोभथी कदर्य पण त्यां गयो ज्यारे उद्यापननो विधि पूरो थयो त्यारे चित्रकुंडले अति उग्रदानोथी स्त्रीसहित ब्राह्मणोने संतोष्या संतोष पामेला,

पोषण पामेला सघळाओने घणी दक्षिणा आपी ॥ १९ ॥ २० ॥ ज्यारे आपेली घणी दक्षिणाथी संतोष पामेला बीजा ब्राह्मणो घेर गया पण अतिलोभी कदर्य रांनो रांनो तेनी आगळ उभो रह्यो ॥ २१ ॥ अने विनयथी नम्र थइ गद्गद अक्षरो सहित बोल्यो हे भगवाननी भक्तिथी शोभनार. समर्थ चित्रकुंडल वैश्य, तमें विधिथी पुरुषोत्तमनुं व्रत सारी

तद्दत्तभूयसीतुष्टाअन्येविप्रागृहान्ययुः ॥ अतिलुब्धःकदर्यस्तुरुदंस्तस्थौतदग्रतः ॥ २१ ॥ विनयाव नतोभूत्वासगद्गदमुवाचह ॥ चित्रकुंडलवैश्येशभगवद्भक्तिभासुर ॥ २२ ॥ पुरुषोत्तमव्रतंसम्यग्भवताविधिनाकृतम् ॥ नतथाचकृतंकेनकुत्रापिपृथिवीतले ॥ २३ ॥ भवानद्यकृतार्थोसिभाग्यवानसिसर्वथा ॥ यत्त्वयापरयाभक्त्यासेवितःपुरुषोत्तमः ॥ २४ ॥ धन्यस्तवपिताधन्यामाताचपतिदेवता ॥ याभ्यामुत्पादितःपुत्रस्त्वादृशोहरिवल्लभः ॥ २५ ॥ धन्याद्धन्यतरश्चायंमासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ यत्सेवनादवाप्नोति ह्यैहिकामुष्मिकंफलम् ॥ २६ ॥

रीते जेवुं कर्युं तेवुं कोई ठेकाणे पृथ्वीनी उपर कोइएपण कर्युं नथी ॥ २२ ॥ २३ ॥ तमे आज कृतार्थ छो अने सर्वरीते भाग्यवान् छो केमके तमें उत्तम भक्तिथी पुरुषोत्तमनो सेव्यो छे ॥ २४ ॥ तमारा पिताने धन्य छे तमारी पतिव्रतामाताने धन्य छे के जेओयें तमारा जेवा विष्णुने वाहाला पुत्रने पेदा कर्या ॥ २५ ॥ आ श्रीपुरुषोत्तम मास धन्यथी पण अति

धन्य छे के जेनी सेवाथी आ लोक ने परलोकनुं फळ पमाय छे ॥ २६ ॥ हे वैश्योना पाळनार तमारी पूजा जोइ हुं चकित थयो अहो तमे आ महोटुं कर्म करेलु छे एमां संशय नथी ॥ २७ ॥ हे बहुदान देनारा, बीजा ब्राह्मणोने आनंदथी मोहोटुं (उत्तम) धन आप्युं पण भाग्यथी हीन होवाथी मने केम ' नथी आपता ॥ २८ ॥ आम तेणे जणाव्याथी एणें तेनें धन

दृष्टाहितावकींपूजांचकितोहंविशांपते ॥ अहोत्वयामहत्कर्मकृतमेतन्नसंशयः ॥ २७ ॥ अन्यभ्योब्राह्मणेभ्यश्चधनंदत्तंबृहन्मुदा ॥ नददासिकथंमह्यंभाग्यहीनायभूरिद ॥ २८ ॥ इतिविज्ञापितस्तेनतस्मैधनमदादसौ ॥ तद्गृहीत्वाकरोद्विप्रोधनंभूमिगतंमुदा ॥ २९ ॥ तत्रानेनमहापूजादृष्टाश्रीपौरुषोत्तमी ॥ पुरुषोत्तममासश्चधनलोभेनसंस्तुतः ॥ ३० ॥ पूजादर्शनमाहात्म्यात्पुरुषोत्तमसंस्तवात् ॥ धनलोभकृताद्वापिमृगतीर्थमुपागतः ॥ ३१ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ दर्शनात्स्तवनाद्वापिधनलोभकृतादपि ॥ दुष्टशाखामृगस्यापिजातंसत्तीर्थमेवनम् ॥ ३२ ॥

आप्युं ते लइ ब्राह्मणें आनंदथी धनने पृथ्वीमां गहेली कर्युं (दाट्युं) ॥ २९ ॥ त्यां एणें श्रीपुरुषोत्तमनी महोटी पूजा जोइ अने धनना लोभथी पुरुषोत्तम मासनी स्तुति करी ॥ ३० ॥ धनना लोभथी करेल एवी पण पूजानां दर्शननी मोटाइथी अने पुरुषोत्तमनी सेवाथी मृगतीर्थमां आव्यो ॥ ३१ ॥ सूत बोल्यो ज्यारे धनना लोभथी करेल छतां पण दर्शन तथा स्तु-

तिथी दुष्ट वानरेनपण सारा तीर्थनी सेवा थइ ॥ ३२ ॥ त्यारे हे द्विजो पुरुषोत्तम देवनी आदर सहित श्रद्धावडे दर्शन तथा स्तुति करनार स्त्रीवाळा पुरुषने मारां तीर्थनी सेवा थाय तेमां फरी शुं! कहेवुं ॥ ३३ ॥ नारद बोल्या—हे ब्राह्मण अति शीतल जळवाळां, सुंदर छायावाळा, मनने खेंचनारां, सारां झाडथी शोभतां अरण्यमां तेनी स्थिति थवानुं कारण कहो ॥ ३४ ॥ श्रीनारायण बोल्या—हे पापथी रहित, नारद अहिं जे सांभळवाथी पापने नाश पमाडनारुं कोइपण कारण छे

किंपुनःश्रद्धयाकर्तुर्दर्शनस्तवनेद्विजाः ॥ पुरुषोत्तमदेवस्यसपत्नीकस्यमादरम् ॥ ३३ ॥ ॥ नारद उवाच ॥ ॥ सुशीतलजलेब्रह्मन्स्निग्धच्छायेमनोहरे ॥ सद्वृक्षमंडितेरण्येतास्थितेःकारणंवद ॥ ३४ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्यामितुभ्यंशुश्रूषवेऽनघ ॥ अत्रास्तिकारणंकिंचिच्छ्रवणात्पापनाशनम् ॥ ३५ ॥ यदादाशरथीरामःसर्वार्थफलदायकः ॥ हत्वाऽनुरावणंदुष्टंबध्वासेतुंमहोदधौ ॥ ३६ ॥ विभीषणाद्दतेतेनराक्षसानावशेषिताः ॥ ततोवह्निविशुद्धामाजानकींस्वीकृताधुना ॥ ३७ ॥ चतुर्मुखमहेशानपुरंदरपुरःसरैः ॥ दशवक्त्रवधप्रीतैर्हेरामत्वंवरंवृणु ॥ ३८ ॥

ते कहुं छुं माटे सांभळो ॥ ३५ ॥ ज्यारे सर्व कामनां फळने आपनारा, दशरथना पुत्र रामे समुद्रनी पाज बांधी दुष्ट रावणने मार्यो त्यारे तेणे विभीषणना सीवाय राक्षसो बाकी राख्या न हता, अने अग्निथी शुद्ध थयेला सीताने स्वीकार्यां हतां ए समये दशमुखवाळा रावणना वधथी प्रसन्न थयेला ब्रह्मा, महादेव, इंद्र वगेरे देवोए हे राम तमे वरदान

वागो ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ एम कह्युं त्यारे भक्तोना अभयने करनारा राम बोल्या–हे देवो हमणां तमारे जो वरदान देवुं होय तो मारुं वचन सांभळो अंहि राक्षसोए जे शूरा वानराने हण्या छे तेओने तुर्त मारी आज्ञाथी अमृतनी वृष्टिवडे जीवता करो ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ठीक एम कही ब्रह्मा महादेव इंद्र वगेरे देवोए अमृतनी वृष्टिथी वानरोओने जीवाड्या ॥ ४१ ॥ ते वखते जीवता

इत्युक्तेऽवीवदद्रामोभक्तानामभयंकरः ॥ सुराःशृणुतमद्वाक्यंयदिदेयोवरोऽधुना ॥ ३९ ॥ अत्रयेवानराःशूरारक्षोभिर्निहताश्चते ॥ संजीवयततानाशुसुधावृष्ट्याममाज्ञया ॥ ४० ॥ तथेत्युक्त्वासुधावृष्ट्यावानरान्समजीवयन् ॥ चतुर्मुखमहेशानपुरंदरपुरःसराः ॥ ४१ ॥ ततःसंजीविताःसर्वेवानराजयशालिनः ॥ अडुढौकन्रामभद्रंचिरंसुप्तोत्थिताइव ॥ ४२ ॥ अथपुष्पकमारुह्यवानरान्सर्वतःस्थितान् ॥ अजीगदत्सपत्नीकःप्रसन्नमुखपंकजः ॥ ४३ ॥ ॥ श्रीरामउवाच ॥ ॥ ॥ हेसुग्रीवहनुमंतौहेताराात्मजजांबुवन् ॥ मित्रकार्यंकृतंसर्वंभवद्भिःसहवानरैः ॥ ४४ ॥

राखेला, जीतथी शोभनारा, सघळा वानरो घणीवार सुइने उठेल होय तेम रामने मळ्या ॥ ४२ ॥ पछी पुष्पक विमानमां बेसी स्त्रीसहित, प्रसन्न मुखकमलवाळा रामे सर्व बाजुमां बेठेला वानरोने कह्युं ॥ ४३ ॥ श्रीराम बोल्या—हे सुग्रीव ने हनुमान

हे ताराना पुत्र हे जांबुवन तमें वानराओसाथे सघळु मित्रनुं काम करजो ॥ ४४ ॥ हवे तमे ते सघळा वानरोने अंहिंथी रजा आपो अने तमारी आज्ञा आपवा पछी सघळा ओ इच्छाप्रमाणे जाओ ॥ ४५ ॥ ज्यां ज्यां वनमां आ मारा घणो काल जीवनारा वानरो वसशे त्यां फूलने फळवाळा वृक्षो, मीठां पाणीवाळी नदीओ अथवा शीतल सुंदर सरोवर थशे

आज्ञापयंतुतान्सर्वान्भवंनोवानरानितः ॥ भवदाज्ञापिताःसर्वेयथेष्टंयांतुतेयतः ॥ ४५ ॥ यत्रयत्रवने एतेमामकादीर्घजीविनः ॥ वसंतिवानरास्तत्रवृक्षाःपुष्पफलान्विताः ॥ ४६ ॥ नद्योमृष्टजलावाथशीतलं सुभगंसरः ॥ नकेपिधर्षयिष्यंतिसर्वेयांतुममाज्ञया ॥ ४७ ॥ अतोरामप्रभावेणयत्रोवानरजातयः ॥ तत्रनद्योमृष्टजलाःसरश्चसुभगंवने ॥ ४८ ॥ लसत्फलामहावृक्षाःपुष्पपल्लवसंयुताः ॥ परंतुसुखदुःखानिप्राक्तनादृष्टजानिच ॥ ४९ ॥ यत्रयत्रवसेज्जंतुस्तत्रतत्रोपयांतिहि ॥ नाभुक्तंक्षीयतेकर्मइतिवेदानुशासनम् ॥ ५० ॥

अने वानरनो पराभव थशे नहि माटे सघळा मारी आज्ञाथी जाओ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ आथी रामना सामर्थ्यने लीधे ज्यां वानरोनी जात होय छे त्यां वनमां मीठां पाणीवाळी नदीओ तथा सुंदर तळाव होय छे ॥ ४८ ॥ वळी शोभित फळवाळां पुष्प पत्रवाळां, मोहोटां झाड होय छे पण सुखदुःखो, पूर्वना कर्मोथी थाय छे ॥ ४९ ॥ अने नहि भोगवेलुं कर्म क्षय पामतुं

नथी आम वेदनी आज्ञा छे माटे ज्यां ज्यां जीव वसे छे त्यां त्यां तेओ जाय छे ॥ ५० ॥ श्रीनारायण बोल्या—ए पछी ते वनमां पर्वतनी उपमा अपाय एवो, घणी भुख तर्षवाळो, अति लोभी, ए वानर मोहोटो थयो तथा फरवा लाग्यो ॥ ५१ ॥ जन्मथी तेनां मुखउपर गरमीथी थयेली पीडा हती के जे पीडाथी दिवसरात्रि मुखनां गुंबडामांथी लोही झरतुं ॥ ५२ ॥ अति वेदना पामवाथी ए वानर क्यारेपण खावा शक्तिमान थतो नहि पण ते वानरपणानी चपलताथी वृक्षोथी सारां फळ

॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ अथासौवानरस्तत्रववृधेपर्वतोपमः ॥ बृहत्क्षुत्तृट्समायुक्तोलोलुपोऽयचरद्वने ॥ ५१ ॥ जन्मतस्तस्यवक्त्रेभूत्पीडापित्तसमुद्भवा ॥ ययासृक्च्यवतेवक्त्रव्रणतश्चदिवानिशम् ॥ ५२ ॥ अत्यंतवेदनाविष्टोनात्तुंशक्तस्तुकिंचन ॥ सचवानरचापल्याद्द्रुमेभ्यःसत्फलानिच ॥ ५३ ॥ लुनीयवदनाभ्याशेनीत्वातत्याजभूरिशः ॥ नैकत्रपीडयास्थातुंशक्तोसौवानरःक्वचित् ॥ ५४ ॥ वृक्षाद्वृक्षांतरंगच्छन्मेनेमृत्युंसुखावहम् ॥ कदाचिदपतद्भूमौविललापातिदुःखितः ॥ ५५ ॥ अरुदद्भग्नगात्रोनीरभ्रष्टोयथाझषः ॥ असौक्षुत्तृट्समाविष्टःश्लथदेहोगलन्मुखः ॥ ५६ ॥

तोडी मुखनी समीप लइ वारंवार तजी देतो अने ए वानर क्यारे पीडाथी एक ठेकाणे बसी शकतो नहि ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ एक झाडथी बीजा झाड उपर जतो, मृत्युने सुख करनार मानतो कोई वखते पृथ्वीउपर पड्यो तथा अति दुःख पामतो विलाप करवा लाग्यो ॥ ५५ ॥ जळथी जुदा पडेला माछलाना जेवो भुखने तर्षथी जोडाएलो, शिथीळ देहवाळो, गळतां मुखवाळो

ए शरीर (अंगो) भागवाथी रोवा लाग्यो, ॥ ५६ ॥ तेम गुंवडानारोगथी पीडाएला मघळा, दांत पडी गया. आवुं पूर्व जन्ममां करेलां पापथी दुः पाम्यो ॥ ५७ ॥ आम निरंतर खाधाविना ते वर्तता त्यारे भाग्यने लीधे श्रीपुरुषोत्तम माम आव्यो ॥ ५८ ॥ तेमांपण तेमज ठंडने वायु वगेरेथी पीडा पामेलो कोई वखते कृष्णपक्षमां घाटा वनमां फरतो तृषा पामे

पेतुर्दंतास्तथासर्वेव्रणरोगेनपीडितः ॥ पूर्वजन्मकृतात्पापादेवंदुःखमजीगमत् ॥ ५७ ॥ एवंप्रवर्त्तमानस्यनिराहारस्यनित्यशः ॥ दैवयोगात्समागच्छन्मासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ ५८ ॥ तस्मिन्नपिनथैवास्तेशीतवातादिपीडितः ॥ कदाचिद्बहुलेपक्षेविचरन्गहनेवने ॥ ५९ ॥ तृषितःकुंडनिकटेनाशक्नोत्पातुममृतम् क्षुधाविष्टोपिचापल्यात्तत्रोच्चैर्वृक्षमारुहत् ॥ ६० ॥ वृक्षाद्वृक्षांतरंगच्छन्मध्येकुंडमपीपतत् ॥ सचिरायनिराहारःश्लथदिंद्रियजर्जरः ॥ ६१ ॥ निर्बलःशिथिलप्राणःकुंडप्रांतमुपाश्रितः ॥ एवंदिनानिचत्वारिदशमीदिनतःकपेः ॥ ६२ ॥

लो कुंडनी समीपमां जलपी शक्यो नहि अने तर्षथी भरेल छतांपण चापलनाथी त्यां उंचांझाडउपर चड्यो ॥ ५९ ॥ ६० ॥ एक झाडथी बीजां झाड उपर जतो. कुंडनी वचमां पड्यो ते बहुकाल सुधी खाधा विना शिथील इंद्रियोथी वृद्ध थयेलो बल थी रहित ने शिथिल प्राणवाळो होवाथी कुंडनी पडखाना भागमां रह्यो. एरीतें दशमना दीवमथी श्रीपुरुषोत्तम मासमां कुंड-

विषे कोटनां वानरांना चार दिवसो गया, पांचमो दिवस आव्यो त्यारे सूर्य मध्यान्हने प्राप्त थयो त्यारे प्राणथी रहित थतां ते तीर्थमां पड्यो अने जलथी भिन्न एवा शरीरवाळो ते वानर अंतःकरणनी ॥ मलिनता मटवाथी ते देहने तजी तत्काल, देवताइ आभूषणोथी शोभित नील कमलनी पांखडीना सरखां श्याम, करोडो कामदेवना जेवां सुंदर रत्नमय मुकुटथी शोभित अति सुंदर माछळाना सरखा आकारवाळां कुंडलोथी युक्त, शोभितपीळां वस्त्रवाळां, पुण्यरूप. सारा रत्नोवाळी कटिमेखला

गतानिलुंठतःकुंडेमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ पंचमेदिवसेप्राप्तेमध्यंदिनगतेरवौ ॥ ६३ ॥ व्यसुःपपाततत्तीर्थेतोयक्लिन्नवपुःकपिः ॥ सतद्देहंसमुत्सृज्यविनिर्धूतमलाशयः ॥ ६४ ॥ सद्योदिव्यवपुःप्रापदिव्याभरणभूषितम् ॥ इंदीवरदलश्यामंकोटिकंदर्पसुंदरम् ॥ ६५ ॥ स्फुरद्रत्नकिरीटंचसुचारुझषकुंडलम् ॥ लसत्पीनपटंपुण्यंसद्रत्नकटिमेखलम् ॥ ६६ ॥ लसत्केयूरवलयंमुद्रिकाहारशोभितम् ॥ नीलकुंचितसुस्निग्धचिकुरावृतसन्मुखम् ॥ ६७ ॥ तदागतंविमानंतद्वैष्णवैश्वसमाश्रितम् ॥ भेरीमृदंगपणववीणावेणुनिनादितम् ॥ ६८ ॥ नृत्यद्देवांगनंदिव्यंगायद्गंधर्वकिन्नरम् ॥ तन्निरीक्ष्यमहाभागोदिव्यदेहधरःकपिः ॥ ६९ ॥

वाळां बाजुबंधने कडाथी शोभित. विंटी तथा हारथी शोभित, अने काला वांका अने सुंदर केशोथी विंटाएल सुंदर मुखवाळा शरीरने पाम्यो ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ते वखते झट वैष्णवोए आश्रय करेलुं, नोबत मृदंग ढोल वेणु ने वीणाना मोहोटा अवाजवाळुं, नाचती देवोनी स्त्रीओवाळुं, शोभित, गाता गंधर्वने किनरवाळुं विमान आव्युं

ते जोइ मोहोटां भाग्यवाळो शोभित शरीरने धरनार, वानर घणो विस्मय पाम्यो के मोहोटां पापो थवाथी मने आ अति पुण्यवाळाने योग्य एवुं विमाननुं सुख क्यां थी ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ए पछी कोइ स्त्रीए चंद्रना जेवी कांतिवाळुं छत्र तेनीउपर धर्युं कोइपण बे अप्सराओये आनंदथी तेनी उपर चामर ढाल्यां ॥ ७१ ॥ कोइ तांबूल हाथमां लइ अप्सराओ

विस्मयंपरमंयातोमहापापस्यमेकुतः ॥ एतत्पुण्यनमस्यैवयोग्यंवैमानिकंसुखम् ॥ ७० ॥ अथकान्ति त्तदुपरिदधारच्छत्रमिंदुभम् ॥ चक्रतुश्चामरेतस्यकेचिदप्सरसोमुदा ॥ ७१ ॥ काचित्तांबूलह स्ताचननृतुश्चाप्सराःपुरः ॥ काचिद्भृंगारकंहैमंस्वर्धुनीवारिसंभृतम् ॥ ७२ ॥ हस्तेकृत्वापुरस्तस्थौगीत वाद्यादितत्परा ॥ एवंवैभवमालोक्यचित्रन्यस्तइवाभवत् ॥ ७३ ॥ किमेतत्केनपुण्येनममापुण्यस्यदु र्मतेः ॥ नास्तिमेसुकृतंकिंचिद्येनयामिहरेःपदम् ॥ ७४ ॥

तेनी पासे नृत्य करवा लागी गावा ने वगाडवामां तत्पर एवी कोइ हाथमां गंगानां जळथी भरेली सोनानी झारीने धरी तेनी पासे उभी आवो वैभव जोइ चित्रमां आ लखेल होय एवो बन्यो ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ पुण्यथी रहित ने दुष्टबुद्धि छतां मने आ शुं अने क्या ? पुण्यथी थयुं में कशुं पण मारुं बन्युं नथी के जेथी विष्णुना पदने पामुं ॥ ७४ ॥

श्रीनारायण बोल्या—आम पासे देवताइ विमानने जोइ मोहोटा सुखना खजानानो तर्क करतां विस्मय पामेल चित्तवाळा ए वानरना उत्तम अभिप्रायने जाणी विष्णुना योद्धाओ, वानरना जन्मनी नजी पासे रहेला ते प्रत्ये बे हाथरूप संपुट बांधी (हाथजोडी) विनयसहित तेना चरणने नमी सुंदर वचन बोल्या ॥ ७५ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीय श्रीनारायणने नारदना

॥ श्रीनारायणउवाच ॥ इत्थंतर्कयनोब्रहत्सुखनिधिंदिव्यंविमानंपुरोदृष्टाविस्मितचेतमोहारिभटौज्ञात्वास्य हार्दंपरम ॥ बध्वाग्रेकरसंपुटंसविनयंनत्वानदीयंपदंवाक्यंसुंदरमूचतु कपिजनुस्त्यक्त्वापुरःसंस्थितम्॥७५॥ इतिश्रीनारायणनारदसंवादेकदर्योपाख्यानेकपिजन्मनिविमानागमनंनामाष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥

॥ पुण्यशीलसुशीलावूचतुः ॥ विभोप्रयाहिगोलोकंकथमत्रविलंबसे ॥ पुरुषोत्तमसान्निध्यंत्वयालब्धंविशेषतः ॥ १ ॥ ॥ कदर्यउवाच ॥ ॥ बहूनिममकर्माणिमंविभोग्यान्यनेकशः ॥ केनमेनिष्कृतिर्जातायतोलोकमवाप्नुयाम् ॥ २ ॥

संवादमां कदर्यनां टुंकआख्याननो वानरनी जातिमां विमान आव्यानो अठ्ठाविशमो अध्याय गयो ॥ २८ ॥ पुण्यशील ने सुशील बोल्या—हे प्रभु तमे गोलोकमां जाओ अहिं केम ! विलंब करोछो तमे मोहोटाइथी पुरुषोत्तमनुं समीपपणुं मेळवेल छे ॥ १ ॥ कदर्य बोल्यो—मारे घणीवार भोगववानां घणा कर्मो छे कया ! कर्मथी मने पापनी नि-

वृत्ति थइ के जेथी हुं गोलोकमां जाउं ॥ २ ॥ जेटली वरसादना धारा छे जेटला खड जेटला रजकणो अने आकाशमां जेटला ताराओ छे मारां तेटलां पापो छे ॥ ३ ॥ एम छतां आ मनोहर देवताई शरीरामें केम ! मेलव्युं हे विष्णुना प्यारा दूतो ए अति महोटुं कारण मने कहो ॥ ४ ॥ श्रीनारायण बोल्या—

यावंत्योवर्षधाराश्चतृणानिभूरजःकणाः ॥ यावंत्यस्तारकाव्योम्नितावत्पापानिसंतिमे ॥ ३ ॥ कथमेतन्मयाप्राप्तंवपुर्दिव्यंमनोहरम् ॥ एतत्कारणमत्युग्रंमह्यंब्रूतहरेःप्रियौ ॥ ४ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ इतिवाचमुपाकर्ण्यहरेर्दूतावथोचतुः ॥ हरिदूतावूचतुः ॥ अहोदेवकथंनैवविज्ञातंसाधनंमहत् ॥ ५ ॥ प्रभोनज्ञायतेकस्मान्मासःसर्वोत्तमोत्तमः ॥ विष्णुप्रियोमहापुण्योनाम्नावैपुरुषोत्तमः ॥ ६ ॥ तस्मिंस्त्वयातपश्चीर्णमशक्यंयत्सुरैरपि ॥ अविज्ञातंमहाराजकपिदेहेनकानने ॥ ७ ॥

आवी वाणी सांभळी विष्णुना दूतो बोल्या ॥ विष्णुना बे दूतोए कह्युं—अहो देव केम ! तमें आवुं मोहोटुं साधन जाण्युं नहि हे प्रभु शाथी ! तमें सर्व उत्तमपदार्थोमां उत्तम, महा पुण्यवान, विष्णुना प्यारा. नामथी पुरुषोत्तम ए रीते प्रसिद्ध मासने नथी जाणता ॥ ५ ॥ ६ ॥ ते मासमां तमें देवोए पण जे नहि थईशके तेवुं तप कर्युं पण हे महाराज वनमां वानर-

ना देहथी जाण्युं नहि ॥ ७ ॥ मुखना रोगथी अजाणतां तमने नहि खावानुं व्रत थयुं तमे वानर जातिनी, चपलताथी लुम-खाथी तोडी फलो पृथ्वी उपर फेंक्यां हतां तेओथी बीजा जनो तृप्त थया हता तमे घणीवार अंतरनां दुःखथी पाणी पण पीधुं न हतुं तेथी हे पपारहित तमने अजाणतां पुरुषोत्तममां मोहोटुं तप थयुं अने फल पाडवाथी तमने परोपकार थयो ॥ ८ ॥

मुखरोगादनाहारव्रतंजातमजानतः ॥ त्वयाचकपिचांचल्यात्फलान्युत्कृत्यवृंततः ॥ ८ ॥ क्षिप्तानिपृथिवीपीठेतृप्तास्तैरितरेजनाः ॥ पानीयमपिनोपीतमंतर्दुःखेनभूरिशः ॥ ९ ॥ संजातंतेतपस्तीव्रमज्ञानात्पुरुषोत्तमे ॥ परोपकारःसंजातःफलपातेनतेऽनघ ॥ १० ॥ शीतवातातपारौद्राःसोढाविचारतावने ॥ महातीर्थवरेरम्येपंचाहंप्लवनंकृतम् ॥ ११ ॥ तस्मात्तेश्नानजंपुण्यंमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ एवंरुग्णस्यतेजातमज्ञानात्तपउत्तमम् ॥ १२ ॥ तदेतत्सफलंजातमनुभूतंत्वयाधुना ॥ व्याजतोपिकृतेनैवसफलंस्याद्यथातव ॥ १३ ॥

॥ ९ ॥ १० ॥ वनमां फरतां तमे भयंकर, टाड वायु ने तडका सहन कर्या, रमणीय उत्तम मोहोटा तीर्थमां पांच दिवस स्नान कर्युं ॥ ११ ॥ तेथी तमने श्रीपुरुषोत्तममासमां स्नाथथी थतुं पुण्य थयुं आम रोग होवाथी तमने अजाणतां उत्तम तप थयुं ॥ १२ ॥ ते आ सफल थयुं के हमणां तमे जे अनुभव्युं माटे तमने थयुं तेम मिषथी करवावडे पण सफल थाय छे ॥ १३ ॥

श्रद्धाथी आ श्रीपुरुषोत्तममासमां उत्तम माहात्म्यने जाणी कर्म करनारने सफल थाय एमां शुं ॥ १४ ॥ जेमासमां एक उपवासथी पापोना समूहोथी छुटाय छे तेमां तमे जे पोतानुं काम साध्युं छे. तेवुं करवा कोण समर्थ छे ॥ १५ ॥ आनी बरोबर, कशुं पण पुरुषोत्तमनी प्रीतिने आपनारुं नथी माटे. जेओ तेनुं व्रत करेछे तेओ पुण्यवान, करवानुं करी चूकेला

किंपुनःश्रद्धयैतस्मिन्मासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ विधिनाकुर्वतःकर्मज्ञात्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १४ ॥ यस्त्व यासाधितःस्वार्थस्तादृक्कर्तुंचकःक्षमः ॥ यस्मिन्नेकोपवासेनमुच्यतेपापराशिभिः ॥ १५ ॥ नैतत्तुल्यं भवेत्किंचित्पुरुषोत्तमप्रीतिदम् ॥ तेधन्याःकृतकृत्यास्तेतद्व्रतंयेप्रकुर्वते ॥ १६ ॥ दुर्लभंमानुषंजन्मभूखं डेभारताजिरे ॥ तादृशंजनुरासाद्यसेवंतेपुरुषोत्तमम् ॥ १७ ॥ तेसदासुभगाःपुण्यास्तेषांनसफलोभवः ॥ येषांसर्वोत्तमोमासः स्नानदानजपैर्गतः ॥ १८ ॥ दानानिपितृकार्याणितपांसिविविधानिच ॥ तानि कोटिगुणान्येवसंप्राप्तेपुरुषोत्तमे ॥ १९ ॥

छे ॥ १६ ॥ पृथ्वीना भागमां भरतखंडरूपि आंगणामां मनुष्यनो जन्म दुर्लभ छे तेवा जन्मने पामी जेओ पुरुषोत्तमने सेवेछे तेओ सदा सारां भाग्यवाळा, अने पुण्यवाळा छे वळी जेओने स्नान दान ने जपथी सर्वोत्तम मास गयोछे तेओनो जन्म सफल छे ॥ १७ ॥ १८ ॥ पुरुषोत्तम मास आवे त्यारे जुदा जुदा प्रकारनां, दानो, पितृनां कार्यो तथा तप छे तेओ

करोडगणां थायले ॥ १९ ॥ माटे पुरुषोत्तममासने पामी जे स्नान ने दानथी रहितछे ते नास्तिक, पापि, शठ, धर्मध्वज अने खल माणसने धिक्कार छे ॥ २० ॥ श्रीनारायण बोल्या—पुण्यशीलने सुशीले पोतानुं नहि जोयेलुं जे कर्म वर्णव्युं तेने सांभळी चकित थतां हर्ष पामेलो, रुमांचनां रुवाडांओथी चिन्ह युक्त

धिक्तंचनास्तिकंपापंशठंधर्मध्वजंखलम् ॥ पुरुषोत्तममासाद्यस्नानदानविवर्जितः ॥ २० ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ पुण्यशीलसुशीलाभ्यामदृष्टंवर्णितंनिजम् ॥ तच्छ्रुत्वाचकितोहृष्टःपुलकांकितविग्रहः ॥ २१ ॥ तीर्थदेवान्नमस्कृत्यकालंजरगिरिंततः ॥ ननामकाननाधीशान्सर्वगुल्मलतातरून् ॥२२॥ ततःप्रदक्षिणीकृत्यविमानंविनयान्वितः ॥ आरुरोहघनश्यामोलसत्पीतांबरावृतः ॥ २३ ॥ पश्यत्सुसर्वदेवेषुगंधर्वाद्यैरभिष्टुतः ॥ वाद्यमानेषुवाद्येषुकिन्नराद्यैर्मुहुर्मुहुः ॥ २४ ॥

शरीरवाळो ते, तीर्थना देवोने नमि पछी कालंजर पर्वतने अने वनना अधिपतियो, सर्वलता, गुल्म तथा वृक्षोने नम्यो ॥ २१ ॥ २२ ॥ ते पछी विमानने प्रदक्षिणा करी विनयवाळो, मेघना जेवो श्याम, शोभितपीळां वस्त्रोथी विंटाएलो ते, सर्वदेवोनाजोतां किंनरोवगेरे ए वारंवार वाजीत्रो वगाडानां गंधर्वो वगेरे ए स्तुति करेलो विमानमां बेठो ॥ २३ ॥ २४ ॥

आनंदयुक्त, धीरे, धीरे पुष्पोनी वृष्टिने मुकनारा, इंद्र वगेरे देवोए आदरसहित पूजा करी ॥ २५ ॥ त्यार पछी आनंद-सहित, योगियोए दुःखे पमाय एवा, गोप, गोपी, गायोए सेवना लायक अने रासमंडलथी शोभित, गोलोकमां गयो ॥ २६ ॥ जे, जरा ने मृत्युथी रहित लोकमां जवाथी जनो शोक करता नथी ते लोकमां ए चित्रशर्मा मिषथी पण पुरुषोत्तमने सेव्या

पुष्पवृष्टिमुचोदेवामंदंमंदंमुदान्विताः ॥ सादरंपूजयांचक्रुःपुरंदरपुरःसराः ॥ २५ ॥ ततोजगामगोलोकंसानंदंयोगिदुर्लभम् ॥ गोपगोपीगवांसेव्यंरासमंडलमंडितम् ॥ २६ ॥ यत्रगत्वानशोचंतिजरामृत्युविवर्जिते ॥ तत्रासौचित्रशर्माचपुरुषोत्तममेवनात ॥ २७ ॥ व्याजेनापिमुमोदोच्चैर्विहायवानरंवपुः ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तंदृष्ट्वाश्रीपुरुषोत्तमम् ॥ २८ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इदमाश्चर्यमालोक्यदेवाः सर्वेसुविस्मिताः ॥ स्वंस्वंस्थानंययुःसर्वेशंसंतंपुरुषोत्तमम् ॥ २९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ दिवसस्यादिमेभागेत्वयाह्निकमुदीरितम् ॥ तद्दिवापरभागीयंकथंकार्यंतपोधन ॥ ३० ॥

थी वानरनुं शरीर तजी बे भुजावाळा, जेनां हाथमां मुरली छे एवा, श्रीपुरुषोत्तमने जोइ उंचीरीते आनंद पाम्यो ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ श्रीनारायण बोल्या—आ आश्चर्य जोइ अति विस्मय पामेल, सर्व देवो पुरुषोत्तमने वखाणता पोता पोताना स्वर्गमां गया ॥ २९ ॥ नारद बोल्या—हे तपरूपि धनवाळा तमें दिवसना प्रथम भागमां करवानुं आन्हिक कर्युं ने दिवसना

बीजो भाग यता केम करवुं ॥ ३० ॥ हे वक्ताओमां श्रेष्ठ गृहस्थना उपकारमाटे मने कहो केमके मदा तमारा सरखा सर्वनां सारां कृत्यो सारु फरे छे ॥ ३१ ॥ श्रीनारायण बोल्या—प्रातःकालमां करवा कहेलुं, कर्म विधिप्रमाणे पूरुं करी ते पछी मध्यान्हनी संध्या करी तलथी तर्पण करवुं ॥ ३२ ॥ देवताओ, मनुष्यो, पशुओ, पक्षियो, सिद्धो, यक्ष नाग ने दैत्योना समूह

गृहस्थस्योपकारायवदमेवदतांवर ॥ सदासर्वोपकारायचरंतिहित्वादृशाः ॥ ३१ ॥ ॥ श्रीनारायण उवाच ॥ ॥ प्रातःकालोदितंकर्मसमाप्यविधिवत्ततः ॥ कृत्वामाध्याह्निकींसंध्यांतिलतर्पणमाचरेत्तै ॥ ३२ ॥ देवामनुष्याःपशवोवयांसिसिद्धाश्चयक्षोरगदैत्यसंघाः ॥ प्रेताःपिशाचाउरगाःसमस्तायेचान्न मिच्छंतिमयात्रदत्तम् ॥ ३३ ॥ ततःपंचमहायज्ञान्कुर्याद्भूतबलिंततः ॥ काकस्यचशुनश्चैवबलिंदद्यात्स्वैवमु चरन् ॥ ३४ ॥

प्रेतो पिशाचो, अने सर्पो आ सर्व जेओ अहिं मे आपेलां अन्नने इच्छता होय ते लहो एम कहेवुं ॥ ३३ ॥ पछी पांच महायज्ञो करवाने पछी भूतबलि कागडानो बलि अने कुतराने बलि देइ ॥ ३४ ॥

उपर प्रमाणे कहेतां फरी जुदां जुदां सर्व भूतो (प्राणि) ने बलिदान देवुं. ने पछी श्रद्धावडे विधि प्रमाणे आचमन लइ प्रसन्न मनथी अतिथिने लेवा सारु बारणा तरफ गाय दोवाय तेटलीवार नजर करवी. जो भाग्यथी अतिथि मळे तो प्रथम वचनथी सत्कार करी सारी बुद्धिथी देवनीपेठें तेनी पूजा करवी अने शक्तिप्रमाणे उत्तम भावथी अन्नपान थकी प्रसन्न करवो ।। ३५ ।।

इत्युक्त्वासर्वभूतेभ्योबलिंदद्यात्पुनःपृथक् ।। ततआचम्यविधिवच्छ्रद्धयाप्रीतमानसः ।। ३५ ।। द्वारावलोकनंकुर्यादतिथिग्रहणायच ।। गोदोहकालंभाग्यात्तुप्राप्तश्चेदतिथिर्यदि ।। ३६ ।। आदौसत्कृत्यवचसादेववत्पूजयेत्सुधीः ।। तोषयेत्परयाभक्त्यायथाशक्त्यन्नपानतः ।। ३७ ।। भिक्षांचभिक्षवेदद्याद्विधिवद्ब्रह्मचारिणे ।। आकल्पितान्नादुद्धृत्यसर्वव्यंजनसंयुतात् ।। ३८ ।। यतिश्चब्रम्हचारीचपक्कान्नस्वामिनावुभौ ।। तयोरन्नमदत्त्वैवभुक्त्वाचान्द्रायणंचरेत् ।। ३९ ।। यतिहस्तेजलंदद्याद्भैक्षंदद्यात्पुनर्जलम् ।। तद्भैक्षंमेरुणातुल्यंतज्जलंसागरोपमम् ।। ४० ।।

।। ३६ ।। ३७ ।। ब्रह्मचारि, भिक्षुक ने सघळा अथाणांओ सहित बनावेलां अन्नमांथी लइ विधि प्रमाणे भिक्षा देवी ।। ३८ ।। यति ने ब्रह्मचारी ए बे रांधेलां अन्नना स्वामिछे माटे ते बेने अन्न आप्या विना जमवाथी चांद्रायण करवुं जोइये ।। ३९ ।। आथी यतिना हाथमां प्रथम जळ जेवुं पछी भिक्षादई फरी जळ देवुं, केमके ते भिक्षा मेरुनी बरोबर अने ते जल समुद्रनी समान थाय छे।।४४।।

जे लोक सत्कार करी भिक्षुने भिक्षा दे छे तेने गायनां दाननी बरोबर पुण्य थाय छे आवुं भगवान् यमे कहेल छे ॥ ४१ ॥ ते पछी पूर्वमां मुख करी मौन धरी भोजन करवुं. उत्तम पवित्र ठाममां अन्नने नहि निंदतां जमवुं ॥ ४२ ॥ पोताना आसन उपर बेसी एक वस्त्र धरी पोताना ठाममां जमवुं नहि पण पोते आसन उपर बेसी स्वस्थचित्तथीने प्रसन्न बुद्धिथी जमवुं जे एकलो

सत्कृत्यभिक्षवेभिक्षांयःप्रयच्छतिमानवः ॥ गोप्रदानसमंपुण्यमित्याहभगवान्यमः ॥ ४१ ॥ ततश्चभोजनं कुर्यात्प्राङ्मुखोमौनमास्थितः ॥ प्रशस्तेशुद्धपात्रेचभुंजीतान्नमकुत्सयन् ॥ ४२ ॥ नैकवासाःसमश्नी यात्स्वासनेनिजभाजने ॥ स्वयमासनमारुह्यस्वस्थचित्तःप्रसन्नधीः ॥ ४३ ॥ एकएवतुयोभुंक्तेस्व कीयेकांस्यभाजने ॥ चत्वारितस्यवर्धंतआयुःप्रज्ञायशोबलम् ॥ ४४ ॥ सत्यंत्वर्तेतिमंत्रेणजलमादायपा णिना ॥ परिषिच्यचभोक्तव्यंसघृतंव्यंजनान्वितम् ॥ ४५ ॥ भोजनात्किंचिदन्नाग्र्यमादायेवंसमुच्चरेत् ॥ नमोभूपतयेपूर्वंभुवनपतयेनमः ॥ ४६ ॥

ज पोतानां कांसाना वासणमां जमे छे तेनां आयुष नी वृद्धि, यश ने बल आ चारवानां वधे छे ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ' सत्यंत्वर्ते ' ए मंत्रथी हाथमां पाणी लइ छांटी घीवालुं ने व्यंजन (मिठाहाथ) वालुं जमवुं ॥ ४५ ॥ अन्नमांथी जराक उत्तम अन्न लइ प्रथम एवुं कहेवुं के भुपतिने नमुंछुं, भुवनपतिने नमुंछुं, भूतोना पतिने नमुंछुं, एम कही पछी

त्रण आ बलिआपवा आप्या पछी धर्मने बलि दई, चित्रगुप्तने बलिदई भूतोने देवता आ वचन कहेवुं ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ जे कोई ठेकाणे रहेला, भुखने तर्षथी दुःखि मनवाळा भूतो (प्राणि) नी तृप्ति सारु आ अन्न, सुख थाय तेरीते खुटे नहि एवुं थाओ ॥ ४८ ॥ प्रथम ओंकारनो उच्चार करी छेवट स्वाहा कही प्राणवायुने, अपान नामना वायुने ने पछी व्यान वायुने पछी

भूतानांपतयेपश्चाद्धर्मायचततोबलिम् ॥ दत्त्वाचचित्रगुप्तायभूतेभ्यइदमुच्चरेत् ॥ ४७ ॥ यत्रक्वचनसंस्थानांक्षुत्तृषोपहतात्मनाम् ॥ भूतानांतृप्तयेऽन्नमिदमस्तुयथासुखम् ॥ ४८ ॥ प्राणायापानसंज्ञायव्यानायचततःपरम् ॥ उदानायततोब्रूयात्समानायततःपरम् ॥ ४९ ॥ प्रणवंपूर्वमुच्चार्यस्वाहांतेचघृतप्लुतम् ॥ पंचकृत्वोग्रसेदन्नंजिह्वयानतुदंशयेत ॥ ५० ॥ ततश्चतन्मनाभूत्वाभुंजीतमधुरंपुरः ॥ लवणाम्लौतथामध्येकटुतिक्तौततःपरम् ॥ ५१ ॥ प्राग्द्रवंपुरुषोश्नीयान्मध्येतुकठिनाशनम् ॥ अंतेपुनर्द्रवाशीतुबलारोग्येनमुंचति ॥ ५२ ॥

उदान वायुने अने त्यारपछी समान वायुने बलि देवा घीवाळुं अन्न जीभने नहि अडतां पांचवार गळवुं ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ने पछी तेमां मन राखनार बनी प्रथम मधुर. जमवुं मध्यमां खारा खाटा रस जमवा ने पछी तीखा कडवा रस खावा ॥ ५१ ॥ पुरुषे प्रथम कोमळने मध्यमां कठिन भोजन जमवुं छेवट पाछुं द्रवरूप (कोमळ) खानारहेवुं आथी बळने आरोग्य जे म-

नुष्य छोडतो नथी ॥ ५२ ॥ मुनियें आठ कोळिया खाना, वनमां वसनारें सोळ अनें गृहस्थें बत्रिश कोळिया खावा, ब्रह्मचारियें न मापी शकाय तेटलुं खावुं ॥ ५३ ॥ ब्राह्मणें शास्त्रथी विरुद्ध भक्ष्यने भोज्य खावुं नहि. सुकुं ने वेंतु भोजन नहि खावा योग्य कहेश छे ॥ ५४ ॥ घीने दुधपाक सीवाय सघळुं शेषभाग सहित खावुं अने शेष रहेल होय ते जमी रह्या पछी आंगलीना अग्रभागोमां राखी अंजळिने जळथी भरेल करी तेनुं अर्ध पीने आंगळीयोनां अग्रभागमां रहेला अन्नने पृथ्वी उपर

अष्टौग्रासामुनेर्भक्ष्याःषोडशारण्यवासिनः ॥ द्वात्रिंशच्चगृहस्थस्यत्वमितंब्रह्मचारिणः ॥ ५३ ॥ नाद्या-च्छास्त्रविरुद्धंतुभक्ष्यभोज्यादिकंद्विजः ॥ अभोज्यंप्राहुराहारंशुष्कंपर्युषितंतथा ॥ ५४ ॥ सर्वंसशेषम श्नीयाद्घृतपायसवर्जितम् ॥ अग्रांगुलिषुतच्छेषंनिधायभोजनोत्तरम् ॥ ५५ ॥ जलपूर्णांजलिंकृत्वा पीत्वाचैवतदर्धकम् ॥ अग्रांगुलिस्थितंशेषंभूमौदत्त्वांजलेर्जलम् ॥ ५६ ॥ शेषंनिषिंचेत्तत्रैवपठन्मंत्रमि-मंबुधः ॥ अन्यथापापभाग्विप्रःप्रायश्चित्तेनशुद्ध्यति ॥ ५७ ॥ रौरवेपूयनिलयेपद्मार्बुदनिवासिनाम् ॥ अर्थिनामुदकंदत्तमक्षय्यमुपतिष्ठतु ॥ ५८ ॥

नांखी विद्वानें आ मंत्र भणवो के में आपेलुं जळ रौरव, पूय निलय, अने पद्मार्बुद आ नरकोमां वसनारा, मारां जळना इच्छा करनारा ओने खूटे नहि तेवुं थइ पोहोचो, पछी शेष रहेल जळ ते अन्नउपर छाटवुं आम नहि करेतो ब्राह्मण पापने भोगवनार थाय छे अने प्रायश्चित्तथी शुद्ध बने छे ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥

आ उपर कहेल मंत्रथी जल छांटी रह्या पछी दांतनी शुद्धि करवी पछी आचमन लइ जरा भीना हाथथी ठामने दूर करी ने पछी उठी बहार बेसी सावधान थइ माटीने शुद्ध पाणीथी मुख ने हाथ धोवा ॥ ५९ ॥ ६० ॥ सोळ कोगला करी शुद्ध थइ सुखें बेसी आ बे (आगल कहेवाना) मंत्रना अर्थ कहेतां हाथथी पेटनो स्पर्श करवो (पेटउपर हाथ फेरववो) ॥ ६१ ॥ आहार पचवा माटे

निषिच्यानेनमंत्रेणकुर्याद्दंतविशोधनम् ॥ आचम्यपात्रमुत्सार्यकिंचिदार्द्रेणपाणिना ॥ ५९ ॥ ततःपरंसमुत्थायबहिःस्थित्वासमाहितः ॥ शोधयेन्मुखहस्तौचमृदाशुद्धजलेनच ॥ ६० ॥ कृत्वाषोडश गंडूषान्शुद्धोभूत्वासुखासनः ॥ इमौमंत्रौपठन्नेवपाणिनोदरमालभेत् ॥ ६१ ॥ अगस्त्यंकुंभकर्णंचशनिं चवडवानलम् ॥ आहारपरिपाकार्थंस्मरेद्भीमंचपंचमम् ॥ ६२ ॥ आतापीमारितोयेनवातापीचनिपातितः ॥ समुद्रःशोषितोयेनसमेऽगस्त्यःप्रसीदतु ॥ ६३ ॥ ततःश्रीकृष्णदेवस्यकुर्वीतस्मरणंमुदा ॥ भूयोप्याचम्यकर्तव्यंततस्तांबूलभक्षणम् ॥ ६४ ॥

अगस्त्य, कुंभकर्ण, शनि, वडवाग्नि, अने पांचमा भीमसेनने संभारवो ॥ ६२ ॥ जणे आतापीने मार्यो वातपिने नाश पमाड्यो अने जेणे समुद्रने शोषी लीधो ते अगस्त्य मने प्रसन्न थाओ ॥ ६३ ॥ आम करी पेटउपर हाथ फेरव्या पछी आनंदथी श्रीकृष्णदेवनुं स्मरण करवुं फरी आचमन लइ ते पछी तांबूलनुं भक्षण करवुं ॥ ६४ ॥

जमिने बेठेलाए मारा मार्गनो विरोध नहि करनारा, सारा शास्त्र वगेरेना विनोद साथे परब्रह्मस्वरूप श्रीकृष्णनो विचार करवो ॥ ६५ ॥ ते थया पछी सर्वरीते आजि विकाररहित होय तो पण बे घडीवार सारी बुद्धिवाळाए स्वस्थ मनथी अध्यात्मज्ञान (वेदांत) नुं श्रवण करवुं ॥ ६६ ॥ माणस सांभळवाथी धर्मने जाणेछे सांभळ्याथी पापने तजेछे शास्त्रनां श्रवणथी

भुक्त्वोपविष्टःश्रीकृष्णंपरंब्रह्मविचारयेत् ॥ स्वच्छास्त्रादिविनोदेनसन्मार्गाद्यविरोधिना ॥ ६५ ॥ ततश्चा ध्यात्मविद्यायाःकुर्वीतश्रवणंसुधीः ॥ सर्वथावृत्तिहीनोपिमुहूर्त्तंस्वस्थमानसः ॥ ६६ ॥ श्रुत्वाधर्मंविजा नातिश्रुत्वापापंपरित्यजेत् ॥ श्रुत्वानिवर्ततेमोहःश्रुत्वाज्ञानामृतंलभेत ॥ ६७ ॥ नीचोपिश्रवणेनाशुश्रे ष्ठत्वंप्रतिपद्यते ॥ श्रेष्ठोपिनीचतांयातिरहितःश्रवणेनच ॥ ६८ ॥ व्यवहारंततःकुर्याद्बहिर्गत्वायथासुखम् ॥ श्रीकृष्णंमनसाध्यायेत्सर्वार्थसिद्धिदायकम् ॥ ६९ ॥ सूर्येऽस्तशिखरंप्राप्तेतीर्थंगत्वाऽथवागृहम् ॥ सायंसं ध्यामुपासीतधौतांघ्रिःसपवित्रकः ॥ ७० ॥

मोह मटेछे अने सांभळवाथी ज्ञानरूप आमृतने मेळवेछे ॥ ६७ ॥ नीच पण श्रवणथी जल्दी श्रेष्ठपणाने पामेछे अने श्रवणथी रहित श्रेष्ठ पण नीचपणने पामेछे ॥ ६८ ॥ माटे श्रवण थयापछी बहार जई सुख थाय तेम व्यवहार करवो अने मनथी सर्व कामनी सिद्धिने देनारा श्रीकृष्णनुं ध्यान करवूं ॥ ६९ ॥ ज्यारे सूर्य अस्ताचळनां शिखरने पामे त्यारे (सांजे) नदी

जई अथवा घेर पग धोई पवित्रीसहित सायंकालनी संध्या सेववा (करवी) ॥ ७० ॥ जे ब्राह्मणोमां अधम माणस सायंकालनी संध्या करतो नथी ते गायना वधने पामे छे तथा मरण पछी रौरव नरकने पामेछे ॥ ७१ ॥ क्यारेक काल जतो रहे संकट होय के मार्गमां रहेल होय तो पण उत्तम ब्राह्मणें अर्धरात्रि सुधीमां सायंकालनी संध्या करवी ॥ ७२ ॥ जे श्रद्धावाळो ब्राह्मण त्रिकाल संध्यानी उपासना करे छे तेनु तेज सदा जेम घीथी अग्निवधे तेम वधे छे ॥ ७३ ॥ अर्थ आथमेला

यःप्रमादान्नकुर्वीतसायंसंध्यांद्विजाधमः ॥ सगोवधमवाप्नोतिमृतेरौरवमाप्नुयात् ॥ ७१ ॥ कदाचित्काल लोपेपिसंकटेवापथिस्थितः ॥ आनिशीथात्प्रकुर्वीतसायंसंध्यांद्विजोत्तमः ॥ ७२ ॥ यस्त्रिसंध्यामुपासीत ब्राह्मणःश्रद्धयान्वितः ॥ तत्तेजोवर्धतेत्यंतंघृतेनेवहुताशनः ॥ ७३ ॥ सादित्यांपाश्चिमांसंध्यामर्धास्त मितभास्कराम् ॥ प्राणानायम्यसंप्रोक्ष्यमंत्रेणाद्दैवतेनतु ॥ ७४ ॥ सायमग्निश्चमेत्युक्त्वप्रातःसूर्येत्यपः ॥ पिबेत ॥ प्रत्यङ्मुखोपविष्टस्तुवाग्यतःसुसमाहितः ॥ ७५ ॥ प्रणवव्याहृतियुतांगायत्रींतुजपेत्ततः ॥ अक्षमूत्रंसमादायसम्यगातारकोदयात् ॥ ७६ ॥

सूर्य होय त्यारे सायंकालनी संध्या प्राणायाम करी जल देवतावाळा (आपोहिष्ठा) मंत्रथी प्रोक्षण करी करवी ॥ ॥ ७४ ॥ सायंकालमां अग्निश्चमा ए मंत्रथी ने प्रातःकालमां सूर्यश्चमा ए मंत्रथी आचमन करवुं वाणीनें नियममां राखी अति साव धान थई पूर्वतरफ मुख राखी बेसवुं ॥ ७५ ॥ ते पछी ओंकार ने व्याहृति सहित गायत्रीनो रुद्राक्षनी माला लई सारीरीते तारा-

ओनो उदय थयासुधी जप करवो ॥ ७६ ॥ जलदेवतानी ऋचा ओथी सूर्यनी स्तुति करी प्रदक्षिणा करी दिशा ओने नमन करतां जुदा जुदा दिशा ओना स्वामियोने नमस्कार करवा ॥ ७७ ॥ सायंकालनी संध्याने सेवी अग्निने होमि पछीथी नोकरोथी मळी अति तृप्ति न थता साधारण जमवुं जमीने सुखथी शयन करवुं ॥ ७८ ॥ नहि जमवुं होय तो पण प्रातःकाल ने सायंकालमां हमेशां वैश्वदेवने बलिदेवानुं कर्म करवुं नहि तो पापभोगी थवायछे ॥ ७९ ॥ ते कारणथी पग वगेरेनी

वारुणीभिस्तदादित्यमुपस्थायप्रदक्षिणम् ॥ कुर्वन्दिशोनमस्कुर्याद्दिगीशांश्चपृथक्पृथक् ॥ ७७ ॥ उपास्यपश्चिमांसंध्यांहुत्वाग्निमश्नियात्ततः ॥ भृत्यैःपरिवृतोभूत्वानातितृप्तोथसंविशेत् ॥ ७८ ॥ प्रातःसायंवैश्वदेवः कर्तव्योबलिकर्मच ॥ अनश्नतापिसततमन्यथाकिल्बिषीभवेत् ॥ ७९ ॥ कृतपादादिशौचस्तुभुक्त्वासायंततोगृही ॥ गच्छेच्छय्यांततोमृद्वीमुपधानसमन्विताम् ॥ ८० ॥ स्वगृहेप्राक्शिराःशेतेश्वाशुरेदक्षिणाशिराः ॥ प्रवासेपश्चिमशिरानकदाचिदुदक्शिराः ॥ ८१ ॥ रात्रिसूक्तंजपेत्स्मृत्वादेवांश्चसुखशायिनः ॥ नमस्कृत्याव्ययंविष्णुंसमाधिस्थःस्वपेन्निशि ॥ ८२ ॥

पवित्रता करी गृहस्थे सायंकाळे भोजन करी ते पछी कोमळ, ओशीकांवाळी शय्याउपर जवुं (सुवुं) ॥ ८० ॥ पोताने घेर पूर्वतरफ मस्तक राखी सासराने घेर दक्षिणदिशातरफ मस्तक राखी, परदेशमां पश्चिमतरफ, मस्तक राखी सुवुं पण क्यारेय उत्तरमां मस्तक राखी सुवुं नहि ॥ ८१ ॥ राते अगस्त्य माधव, महाबल,

मुचुकुन्द, कपिल अने आस्तीक मुनि आ पांच सुखथी सुनारा देवो छे ते सुखे सुनारा देवोने संभारी रात्रि-
सूक्तने भणि अविनाशि विष्णुने नमि सावधानपणामां रहि सुवुं ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ प्रथम मंगलरूप जलथी भरेल
कलशने मस्तकने ठेकाणे राखी वेदना गारुड मंत्रोथी रक्षा करी पछीथी सुवुं ॥ ८४ ॥ सदा पोतानी स्त्रीमां प्रीतमान् थतां

अगस्त्योमाधवश्चैवमुचुकुंदोमहाबलः ॥ कपिलोमुनिरास्तीकःपंचैतेसुखशायिनः ॥ ८३ ॥ मांगल्यंपू
र्णकुंभंचशिरःस्थानेनिधायच ॥ वैदिकैर्गारुडैर्मंत्रैरक्षांकृत्वास्वपेत्ततः ॥ ८४ ॥ ऋतुकालाभिगामीस्यात्स्व
दारनिरतःसदा ॥ पर्ववर्जंव्रजेदेनांतद्व्रतीरतिकाम्यया ॥ ८५ ॥ प्रदोषपश्चिमौयामौवेदाभ्यासेनतौन
येत् ॥ यामद्वयंशयानस्तुब्रह्मभूयायकल्पते ॥ ८६ ॥ एतत्सर्वमशेषेणकृत्यजातंदिनेदिने ॥ कर्तव्यंगृ
हिभिःसम्यग्गृहस्थाश्रमलक्षणम् ॥ ८७ ॥ अहिंसासत्यवचनसर्वभूतानुकंपनम् ॥ शमोदानंयथाशक्ति
गार्हस्थ्योधर्मउच्यते ॥ ८८ ॥

ऋतुने वखते ते पासे जनार थवुं वळी व्रतवाळाए रमवानी इच्छाथी पर्वणी विना एपासे जवुं ॥ ८५ ॥ प्रदोष ने पाछलो पो-
होर ते बे वेदना अभ्यासथी गाळवा, बे पोहोर सुनार माणस ब्रह्मपणाने पामनार थाय छे ॥ ८६ ॥ आ सघळुं, दिवसे
दिवसे गृहस्थोयें सारीरीते गृहस्थाश्रमनां लक्षणवाळुं, पूर्ण कर्म संपूर्णथी करवुं ॥ ८७ ॥ हिंसा न करवी, साचुं बोलवुं, सर्व

प्राणियोनी दया, शांति, शक्तिप्रमाणे दान, आ गृहस्थनो धर्म कहेवाय छे ॥ ८८ ॥ परस्त्रीनो स्पर्श तजवो धर्मथी करेली स्त्रीनुं रक्षण, नहि दिधेल वस्तुनो त्याग, अने मद्य तथा मांसनो त्याग आ, पांच प्रकारनो, घणी शाखावाळो सुखने उपजावनारो, देहथी थतो, धर्म, देहने मुख्य माननारा प्राणियोए पण करवो ॥८९॥९०॥ श्रीनारायण बोल्या —हे मुनि आ, सघळा वेदमां कहेल सारां

परदारेष्वसंसर्गोधर्मस्त्रीपरिरक्षणम् ॥ अदत्तादानविरमोमधुमांसविवर्जनम् ॥ ८९ ॥ एषपंचविधोधर्मो बहुशाखःसुखोदयः ॥ देहिभिर्देहपरमैःकर्तव्योदेहसंभवः ॥ ९० ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ अशेषवेदोदितसच्चारित्रमेतद्गृहस्थाश्रमलक्षणंहि ॥ उक्तंसमासेनचलक्षणेनतुभ्यंमुनेलोकहितायसम्यक् ॥ ९१ ॥ इति श्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेआह्निककथनंनामएकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ २९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ स्तुतापतिव्रतानारीत्वयापूर्वंतपोनिधे ॥ तल्लक्षणानिसर्वाणिसमासेनवदस्वमे ॥ १ ॥

चरित्रवाळुं, गृहस्थाश्रमनुं लक्षण तमने सारीरीते लोकनां हितमाटे टुंकाणनां लक्षणथी कह्युं ॥ ९१ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदीय पुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायण ने नारदनां संवादमां आन्हिककथन नामे ओगणत्रिशमो अध्याय गयो ॥ २९ ॥ नारद बोल्या—हे तपना खजानारूप प्रथम तमें पतिव्रता स्त्रीनी स्तुति करी हवे सघळां तेनां लक्षणो मने टुंकाणथी कहो ॥ २१ ॥

सूत बोल्यो—हे पृथ्वीना देवो, आ प्रमाणे नारदे प्रेरणा करेला जुना मुनि नारायण पोते पतिव्रतानां सर्व लक्षणो कहवा लाग्या ॥ २ ॥ श्रीनारायण बोल्या—हे नारद सतीस्त्रीओनुं उत्तम व्रत कहुं छुं ते सांभळो, सारीस्त्रीए, पति खराब रूपवाळो, दुराचारी खराब स्वाभाववाळो, रोगी, पिशाच जेवो, क्रोधी, दारुपीनारो, वृद्ध, चतुर नहि एवो, मूंगो, आंधळो, बेरो, भयंकर, दारिद्र,

॥ सूतउवाच ॥ चोदितोनारदेनेत्थंपुरातनमुनिःस्वयम् ॥ पतिव्रतायाःसर्वाणिलक्षणान्याहभूसुराः ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिसतीनांव्रतमुत्तमम् ॥ कुरूपोवाकुवृत्तोवासुस्वभावोथवापतिः ॥ ३ ॥ रोगान्वितःपिशाचोवाक्रोधनोवाथमद्यपः ॥ वृद्धोवाप्यविदग्धोवामूकोऽधोबधिरोपिवा ॥ ४ ॥ रौद्रोवाथदरिद्रोवाकदर्यःकुत्सितोपिवा ॥ कातरःकितवोवापिललनालंपटोपिवा ॥ ५ ॥ सततं देववत्पूज्यःसाध्व्यावाक्कायकर्मभिः ॥ नजातुविषमंभर्तुःस्त्रियाकार्यंकथंचन ॥ ६ ॥ बालयावायुवत्यावा वृद्धयावापियोषिता ॥ नस्वातंत्र्येणकर्त्तव्यंकिंचित्कार्यंगृहेष्वपि ॥ ७ ॥

कदर्य, निंदित, बीकण, कपटी के स्त्रीमां लंपट होय तो पण सदा, वाणी, शरीरने कर्मथी देवनीपेठें पूजवो क्यारे कोइ रीतेपण स्त्रीए स्वामिनुं अवळुं करवुं नहि ॥३॥४॥५ ॥६॥ बाळक, जुवान, अने वृद्धस्त्रीए पण घरोमां स्वतंत्रताथी कशुं ? काम करवुंनहि ॥७॥

सदा अहंकार ने छोडी एपछी कामक्रोधने तजी पतिना मननुं रंजन करवुं क्यारेयण बीजानु नहि ॥ ८ ॥ बीजाओये इच्छासहित जोयेल छतां प्यारा बोलेथी लोभाव्या छतां अने जनोनी भीडमां स्पर्श कर्याछतां जे स्त्री. विकार पामती नथी ॥ ९ ॥ ते स्त्री स्त्रीनां शरीरमां जेटलां रुवाडांना खाडा रचेल होय तेटला हजार

अहंकारंविहायाथकामक्रोधौचमर्वदा ॥ मनसोरंजनंपत्युःकार्यंनान्यस्यकुत्रचित् ॥ ८ ॥ सकामंवीक्षितापान्यैःप्रियवाक्यैःप्रलोभिता ॥ स्पृष्टावाजनसंमर्देनविकारमुपैतिया ॥ ९ ॥ यावंतोरोमकूपाःस्युःस्त्रीणांगात्रेषुनिर्मिताः ॥ तावद्वर्षसहस्राणिनाकंताःपर्युपासते ॥ १० ॥ पुरुषंमेवतेनान्यंमनोवाक्कायकर्मभिः ॥ लोभितापिपरेणार्थैः सासतीलोकभूषणा ॥ ११ ॥ दौत्येनप्रार्थितावापिबलेनविधृतापिवा ॥ वस्त्राद्यैर्वासितावापिनैवान्यंभजतेसती ॥ १२ ॥ वीक्षितावीक्षनेनान्यैर्हासितानहसत्यपि ॥ भाषिताभाषतेनैवसासाध्वीसाधुलक्षणा ॥ १३ ॥

वर्षोसूधी स्वर्गने सेवे छे ॥ १० ॥ बीजाए धनोथी लोभ पमाडेली छतां जे स्त्री मन वाणी शरीरने कर्मथी बीजा पुरुषने सेवती नथी ते स्त्री लोकने शोभावनारी सारी छे ॥ ११ ॥ सारी स्त्री दूतपणथी मागणी करेल छतां, बळथी धारण करेल छतां अने वस्त्रो वगेरेथी युक्त करेल छतां पण बीजाने सेवती नथी ॥ १२ ॥ जेवी जे बीजाओ

साथे जोयेल छतां जोती नथी, हसावेली छतां हसती नथी, अने बोलावेल छतां पण बोलती नथी ने, सारां लक्षणोवाळी सारी स्त्री छे ॥ १३ ॥ रूप ने यौवनवाळी, गायनमां ने नाचमां अति कुशल, सारी स्त्री पोताने योग्य नरने जोई विकार पापथी नथी ॥ १४ ॥ जे सारा रूपवाळा जुवान रमणीय अने कामवाळी स्त्रीओने प्यारा बीजा, कांतने इच्छती नथी ते मोहोटी सती जाणवी ॥ १५ ॥ सारी स्त्रीओने बीजो देव मनुष्य के गंधर्व होय पण प्यारो नथी माटे

रूपयौवनसंपन्नागीतेनृत्येऽतिकोविदा ॥ स्वानुरूपंनरंदृष्ट्वानयातिविकृतिंसती ॥ १४ ॥ सुरूपंतरुणंरम्यं कामिनीनांचवल्लभम् ॥ यानेच्छतिपरंकांतंविज्ञेयामामहामती ॥ १५ ॥ देवोमनुष्योगंधर्वःसतीनांना परःप्रिय ॥ अप्रियंनैवकर्त्तव्यंपत्युःपत्न्याकदाचन ॥ १६ ॥ भुक्तेभुंक्तेयथापत्यौदुखितदुःखिताच याः ॥ मुदितेमुदितात्यर्थंप्रोषितेमलिनांबरा ॥ १७ ॥ सुप्तेपत्यौचयाशेतेपूर्वमेवप्रबुध्यति ॥ प्रविशे च्चैवयावह्नौयातेभर्त्तरिपंचताम् ॥ १८ ॥ नान्यंकामयतेचित्तेसाविज्ञेयापतिव्रता ॥ भक्तिंश्वशु रयोःकुर्यात्पत्युश्चापिविशेषतः ॥ १९ ॥

क्यारेपण स्त्रीयें पतिनुं अप्रिय करवुं नहि ॥ १६ ॥ जे पति जमें त्यारे जमेछे, जे पति दुःख पामे त्यारे दुःख पामेछे, पति आनंद पामे त्यारे अति आनंद पामे छे अने पति परदेश जाय त्यारे मेलां वस्त्र पेहरेछे ॥ १७ ॥ जे पति सुवे त्यारे सुवे छे अने प्रथम जागेछे, जे पति मरण पामें त्यारे अग्निमां प्रवेश करेछे ॥ १८ ॥ जे वनमां बीजाने इच्छती नथी ते पतिव्रता जाणवी तेणे सासु

ससरानी भक्ति अने विशेषणथी पतिनी पण भक्ति (सेवा) करवी ॥ १९ ॥ जे प्रतिदिन घरना सामान सुधारवामां आसक्त छे जेनुं पतिना धर्मना काममां अर्थना काममां अने धनना संचयमां अनुकूळपणु छे ते पतिव्रता जाणवी ॥ २० ॥ तेणे खेतरथी, वनथी के गामथी घेर आवेला पतिने सामुं उठी आसन अने जळथी प्रसन्न करवो ॥ २१ ॥ निरंतर मुख प्रसन्न राख

धर्मकार्येनुकूलत्वमर्थकार्येपिसंचये ॥ गृहोपस्करसंस्कारसक्तायाप्रतिवासरम् ॥ २० ॥ क्षेत्राद्वनाद्वाग्रामा द्वाभर्तारंगृहमागतम् ॥ प्रत्युत्थायाभिनंदेतआसनेनोदकेनच ॥ २१ ॥ प्रसन्नवदनानित्यंकालेभोजन दायिनी ॥ भुक्तवंतंतुभर्तारंनवदेदप्रियंक्वचित् ॥ २२ ॥ आसनेभोजनेदानेसंमानेप्रियभाषणे ॥ दक्ष यासर्वदाभाव्यंभार्ययागृहमुख्यया ॥ २३ ॥ गृहव्ययनिमित्तंचयद्द्रव्यंप्रभुणार्पितम् ॥ निर्वृत्यगृहकार्यं साकिंचिद्बुद्ध्यावशेषयेत ॥ २४ ॥ त्यागार्थमर्पितेद्रव्येलोभात्किंचिन्नवारयेत ॥ भर्तुराज्ञांविनानैव स्वबंधुभ्योदिशेद्धनम् ॥ २५ ॥

वुं, समय प्रमाणे भोजन देनार थवुं अने क्यारे पण जमता पतिप्रत्ये अप्रिय बोलवुं नहि ॥ २२ ॥ सर्वदा घरनी मुख्य स्त्रीये बेसवामां, जमवामां, देवामां, सन्मानमां अने प्रिय बोलवामां डाह्यापणदार थवुं ॥ २३ ॥ वळी तेणे घरमां खर्च निमित्त स्वामियें जे द्रव्य आपेल होय तेमां थी बुद्धिवडे घरनुं काम पूरुं करी कंईक बाकी राखवुं ॥ २४ ॥ दानने अर्थे आपेला

धनमांथी लोभथी कशुंपण राखवुं नहि पतिनी रजाविना पोताना सगाओने पण धन देवुं नहि ॥ २५ ॥ बीजानी साथे बहु बोलवुं, असंतोष, बीजाना व्यापारनी वातो, अति हसवुं, अतिरोष अने क्रोध आ सर्वे तजवां ॥ २६ ॥ पति जे न पियो पति जे नहि जमे ते सघळुं सारी स्त्रीये तजवुं ॥ २७ ॥ सारीस्त्रीयें पतिना आनंद सारू तैलाभ्यंग, स्नान शरीरने चोळी नाह

अन्यालापमसंतोषंपरव्यापारसंकथाः ॥ अतिहासमतिरोषंचक्रोधंचपरिवर्जयेत् ॥ २६ ॥ यच्चभर्तानपिब तियच्चभर्तानखादति ॥ यच्चभर्तानचाश्नातिसर्वंतद्वर्जयेत्सती ॥ २७ ॥ तैलाभ्यंगंतथास्नानंशरीरोद्वर्त नक्रियाम् ॥ मार्जनंचैवदंतानांकुर्यात्पतिमुदेसती ॥ २८ ॥ त्रेताप्रभृतिनारीणांमासिमास्यार्तवंमुने ॥ तदादिनत्रयंत्यक्त्वाशुद्धास्याद्गृहकर्मणि ॥ २९ ॥ प्रथमेहनिचांडालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी ॥ तृतीयेरज कीप्रोक्ताचतुर्थेहनिशुध्यति ॥ ३० ॥ स्नानंशौचंतथागानंरोदनंहसनंतथा ॥ यानमभ्यंजनंनारीद्यूतं चैवानुलेपनम् ॥

वानी क्रिया, अने दांतोनी शुद्धि करवी ॥ २८ ॥ हे मुनि त्रेताथी मांडी स्त्रीओने महिने महिने ऋतु आवे छे त्यारे त्रण दीवस छोड्या पछी घरनां काममां ते शुद्ध थायछे ॥ २९ ॥ पेहेले दिवसे चांडाली बीजे दिवसे ब्रह्महत्यारी त्रीजे दिवसे धोवणजेवी कहेल छे अने चोथे दिवसे शुद्ध (चोख्खी) थायछे ॥ ३० ॥ रजस्वला (अभडाएल) स्त्रीयें स्नान पवित्रता, गायुं,

रोवुं, हसवुं फरवुं, आंजण आंजवुं, जुगटुं, चंदनलेप वधारे ऊंघवाथी दिवसे सुवुं, दातण करवुं, मनथी के वाणीथी मैथुन, देवतानी पूजा अने देवोने नमस्कार आ सर्वनो त्याग करवो तेम बीजा ए रजस्वलानो स्पर्श अने तेनी साथे भाषण तजवुं ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ रजस्वला ए त्रण रात्रिसुधी पोतानु मुख देखाडवुं नहि ज्यांसुधी नाही शुद्ध नहि थाय त्यांसुधी पोतानुं वचन पण न संभळाववुं ॥ ३४ ॥ रजस्वलास्त्रीयें नाहीने बीजा पुरुषने जोवो नहि सूर्यदेवतानुं दर्शन करवुं अने पछी ब्रह्म

दिवास्वप्नंविशेषेणतथावैदंतधावनम् ॥ मैथुनंमानसंवापिवाचिकंदेवतार्चनम् ॥ ३२ ॥ वर्जयेच्चनमस्कारंदेवतानांरजस्वला ॥ रजस्वलयाःसंस्पर्शंसंभाषांचतयासह ॥ ३३ ॥ त्रिरात्रंस्वमुखंनैवदर्शयेच्चरजस्वला ॥ स्ववाक्यंश्रावयेन्नैवयावत्स्नातानशुद्धितः ॥ ३४ ॥ स्नात्वान्यंपुरुषंनारीनपश्येच्चरजस्वला ॥ ईक्षेतभास्करंदेवंब्रह्मकूर्चंततःपिबेत ॥ ३५ ॥ केवलंपंचगव्यंचक्षीरंवात्मविशुद्धये ॥ यथोपदेशंनियतावर्तेयेतवरांगना ॥ ३६ ॥ गर्भिणीचेद्भवेन्नारीतदानियमतत्परा ॥ अलंकृतासुप्रयताभर्तुःप्रियहितेरता ॥३७॥ तिष्ठेत्प्रसन्नवदनास्वधर्मनिरताशुचिः ॥ कृतरक्षासुभूषाचवास्तुपूजनतत्परा ॥ ३८ ॥

कूर्चनुं पान करवुं ॥ ३५ ॥ उत्तम स्त्रीयें वहारनी शुद्धि सारु फक्त पंचगव्यने दुध पीवुं अने उपदेश प्रमाणे नियमथी वर्तवुं॥ ३६॥ज्यारे स्त्री गर्भवाळी होय त्यारे जेणें नियममां तत्पर शणगारि, सारी रीते चालनार, पतिनां प्यारामांने हितमां प्रीतिमान, पोताना धर्ममां प्रीतिमान, पवित्र, रक्षा करनार, सारां भूषणयुक्त, वास्तुनि पूजामां तत्पर, अने प्रसन्न मुखवाळुं थई रहेवुं ॥ ३७ ॥ ३८ ॥

सुंदर स्त्रीए खराब बोलनारी नारीयोसाथे बोलवुं नहि सूपडांनो वा तजेवो (लेवो नहि) मरेल बाळक वगेरेनो स्पर्श करवो नहि अने बीजानी रसोई करवी नहि ॥ ३९ ॥ भय के कंटाळो उपजावे एवुं कशुं पण जोवुं नहि, भयंकर कथा सांभळवी नहि अपचामां भारे के अति उनो आहार करवो नहि ॥ ४० ॥ आ विधिथी सारी स्त्री

कुस्त्रीभिर्नाभिभाषेतशूर्पवातंचवर्जयेत । मृतवत्सादिसंसर्गंपरपाकंचसुंदरी ॥ ३९ ॥ नबीभत्संकिंचिदीक्षेन्नरौद्रांश्रुणयात्कथाम् । गुरुंवात्युष्णमाहारमजीर्णंनसमाचरेत् ॥ ४० ॥ अनेनविधिनासाध्वीशोभनंपुत्रमाप्नुयात ॥ अन्यथागर्भपतनंस्तंभनंवाप्रपद्यते ॥ ४१ ॥ हीनांनिजगुणैरन्यांसपत्नींनैवगर्हयेत् ॥ ईर्ष्यारागसमुद्भूतेविद्यमानेपिमत्सरे ॥ ४२ ॥ अप्रियंनैवकर्तव्यंसपत्नीभिःपरस्परम् ॥ नगायेदन्यनामानिनकुर्यादन्यवर्णनम् ॥ ४३ ॥ नवसद्दूरतःपत्युःस्थेयंवल्लभसन्निधौ ॥ निर्दिष्टेत्रमहीभागेवल्लभाभिमुखावसेत ॥ ४४ ॥

सारा पुत्रने पामेछे एम न करे तो गर्भपात थायछे के गर्भस्तंभ थायछे ॥ ४१ ॥ अदेखाई ने प्रीतिथी थनारो मत्सर छतां पण पोताना गुणोथी ओछी शोक्यनी निंदा करवी नहि ॥ ४२ ॥ शोक्य स्त्रीओए पण बीजानुं अप्रिय करवुं नहि बीजाना नामो गावां नहि तथा बीजानुं वर्णन करवुं नहि ॥ ४३ ॥ पतिथी छेटे बसवुं नहि पण पोते वाहालानी समीपमां चिंधेला

पृथ्वीना भाग उपर वाहालानी सन्मुख वसवुं ॥ ४४ ॥ पोतानी मरजीथी दिशाओ जोवी नहि पारकाओने जोवा नहि पण विलासोथी पतिनुं मुखरूपकमळ जोवुं ॥ ४५ ॥ पतियें कहेवाती कथा आदरसहित, स्त्रीए सांभळवी पोते पतिना भाषणनी पेहेलां वगर भाषण करवुं नहि ॥ ४६ ॥ पति बोलावेतो झट रमवामां उत्साहयुक्त थतां रमवाने स्थाने जवुं पति

नावलोक्यादिशःस्वैरंनावलोक्यःपरोजनः ॥ विलासैरवलोक्यंस्यात्पत्युराननपंकजम् ॥ ४५ ॥ कथ्यमानकथाभर्त्राश्रोतव्यासादरंस्त्रिया ॥ पत्युःसंभाषणस्याग्रेनान्यत्संभाषयेत्स्वयम् ॥ ४६ ॥ आहूतासत्वरंगच्छेद्रतिस्थानंरतोत्सुका ॥ पत्यौगायतिसोत्साहंश्रोतव्यंहृष्टचेतसा ॥ ४७ ॥ गायंतंचपतिंदृष्ट्वाभवेदानंदनिर्वृता ॥ भर्तुःसमीपेनस्थेयंमोद्वेगंव्यग्रचित्तया ॥ ४८ ॥ कलहोनविधातव्यःकलियोग्येप्रियेस्त्रिया ॥ भर्त्सितानिंदितात्यर्थताडितापिपतिव्रता ॥ ४९ ॥ व्यथितापिभयंत्यक्त्वाकंठेगृह्णीतवल्लभम् ॥ उच्चैर्नरोदनंकुर्यान्नैवाक्रोशेच्चतंप्रति ॥ ५० ॥

गातो होय तो उत्साहसोत प्रसन्न मनथी सांभळवुं ॥ ४७ ॥ गान करता पतिने जोई आनंदथी प्रसन्न थवुं पतिनी नजीकमां उद्वेगसोत व्यग्र चित्तथी रहेवुं नहि ॥ ४८ ॥ प्यारो पति क्लेशने योग्य होय छतां स्त्रीए कलह करवो नहि तरछोडेली, निंदेली, अने अत्यंत मारेली छतां व्यथा पामतां पण पतिव्रता स्त्रीए भय तजी वाहालानो कंठ झालवा उंचे स्वरें रुदन

करवुं नहि अने ते तरफ घोंघाटपण करवो नहि (बरकवुं नहि) ॥ ४९ ॥ ५० ॥ स्त्रीए पोतानां घरथी बहार पलायन करवुं नहि जो उत्सव वगेरेमां सगाओने घेर जवुं त्यांघणी वार रहेवुं नहि पण मारी स्त्रीए घरतरफ आववुं ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ज्यारे पति परदेश जवा तयार होय त्यारे सारुं मंगलकारी बोलनार थवुं पण नहि जाओ एवु कही एने वारवो नहि अने

पलायनंनकर्त्तव्यंनिजगेहाद्बहिःस्त्रिया ॥ उत्सवादिषुबंधूनांसदनंयदिगच्छति ॥ ५१ ॥ लब्ध्वानुज्ञांत दापत्युर्गच्छेदध्यक्षरक्षिता ॥ नवसेत्सुचिरंतत्रप्रत्यागच्छेद्गृहंमती ॥ ५२ ॥ प्रस्थानाभिमुखेपत्यौआस न्मंगलभाषिणी ॥ नवार्योसौनिषेधोक्त्यानकार्यंरोदनंतदा ॥ ५३ ॥ अकृत्वोद्वर्तनंनित्यंपत्यौदेशांतरे गते ॥ वधूर्जीवनरक्षार्थंकर्मकुर्यादनिंदितम् ॥ ५४ ॥ श्वश्रूश्वशुरयोःपार्श्वेनिद्राकार्यानचान्यतः ॥ प्रत्य हंपतिवार्ताचतयान्वेष्याप्रयत्नतः ॥ ५५ ॥ दूतोःप्रस्थाप्नीयाश्चपत्युःक्षेमोपलब्धये ॥ देवतानांप्रसि द्धानांकर्त्तव्यमुपयाचनम् ॥ ५६ ॥

रुदन पण करवुं नहि ॥ ५३ ॥ पति बीजा देशमां गयो होय त्यारे सदा शरीरनो मल काढवानुं नहि करतां स्त्रीए जीवन नी रक्षाकाजे निंदाथी रहित कर्म करवु ॥ ५४ ॥ सासु ससराने पडखे निद्रा करवी पण बीजे नहि प्रति दिवस तेणे पतिना खबर प्रयत्नथी मेळववा ॥ ५५ ॥ पतिनां कल्याणना लाभसारु दूतो मोकलवा अने प्रसिद्ध देवताओनी प्रार्थना करवी ॥ ५६ ॥

सारी नारीए पति परदेश जतां आ वगेरे करवुं वळी अंगो धोवा नहि ने मेलां वस्त्रो पेहेरवां ॥ ५७ ॥ चांडलो वे आं जणथी रहित रहेवुं सुगंध पुष्पनो त्याग करवो नख रुवाडां सुधारवां नहि अने दांत शुद्ध राखवा नहि ॥ ५८ ॥ उंचे स्वरे हसवुं, बीजाओ साथे ठेकडी, बीजानी चेष्टानो विचार के ध्यान, पोतानी इच्छाथी फरवुं, पारका पुरुषनां अंगसाथे

एवमादिविधातव्यंसत्याप्रोषितकांतया ॥ अप्रक्षालनमंगानांमलिनांबरधारणम् ॥ ५७ ॥ तिलकांजनहीनत्वंगंधमाल्यविवर्जनम् ॥ नखरोम्णामसंस्कारोदशनानाममार्जनम् ॥ ५८ ॥ उच्चैर्हासःपरैर्नर्मपरचेष्टाविचिंतनम् ॥ स्वेच्छापर्यटनंचैवपरपुंसांगमर्दनम् ॥ ५९ ॥ अटनंचैकवस्त्रेणनिर्लज्जत्वंयथागतिः ॥ इत्यादिदोषाःकथितायोषितोनित्यदुःखदाः ॥ ६० ॥ निर्वृत्यगृहकार्याणिहारिद्रालेपनैस्तनुम् ॥ प्रक्षाल्यशुचितोयेनकुर्यान्मंडनमुज्ज्वलम् ॥ ६१ ॥ समीपंप्रेयसोगच्छेद्विकसन्मुखपंकजा ॥ अनेननारीवृत्तेनमनोवाग्देहसंयुता ॥ ६२ ॥

अथडावुं, एक वस्त्रथी आंटा देवा, निर्लज्जपणुं अने जेम तेम जवुं आ वगेरे दोषो, स्त्रीने नित्य दुःख देनारा छे ॥ ५९ ॥ ६० ॥ घरनां काम पूरां करी हळदरना लेपथी शरीरने पवित्र जळथी धोई उज्ज्वळ शोभा करवी ॥ ६१ ॥ मन वाणी ने देहसहित आ स्त्रीनां आचरणथी वर्तनारी स्त्रीए प्रसन्न मुखकमळथी अति प्यारा पतिनी समीप जवुं ॥ ६२ ॥

पति बोलावे तो झट घरनां काम छोडी जवुं अने हे स्वामि शुं काममारु मने बोलावी छे ते काम चींधवारूप मेहेरबानी करो एम कहेवुं ॥ ६३ ॥ घणीवार बार उपर उभे नहि, घणीवार बारणां समीप बेसे नहि अने मारीस्त्रीय स्वामिए अपावेलुं कशुं ! पण कोईने देनहि ॥ ६४ ॥ स्वामिनुं उच्छिष्ट खानां बोल प्यारुं अन्न फळ वगेरेने महाप्रसाद छे एम कही नित्य आनंद

आहूतागृहकार्याणित्यक्त्वागच्छेत्नमत्वरम् ॥ किमर्थंव्याहृतास्वामिन्मप्रसादोविधीयताम् ॥ ६३ ॥ माचिरंतिष्ठतेद्वारिनद्वारमुपमेवयत ॥ स्वामिनादापितंकिंचित्कस्मैचिन्नददात्यपि ॥ ६४ ॥ सेवयेद्भर्तुरुच्छिष्टमिष्टमन्नफलादिकम् ॥ महाप्रसादइत्युक्त्वामोदमानानिरंतरम् ॥ ६५ ॥ सुखसुप्तंसुखासीनंरममाणंयदृच्छया ॥ आतुरेष्वपिकार्येषुपतिंनोत्थापयेत्क्वचित् ॥ ६६ ॥ नैकाकिनीक्वचिद्गच्छेन्ननग्नान्स्नानमाचरेत् ॥ भर्तुर्विद्वेषिणीनारींसाध्वींनोभावयेत्क्वचित् ॥ ६७ ॥ नोलूखलेनमुसलेनवर्धिन्यांदृषद्यपि नयंत्रकेपिदेहल्यांसतीचोपविशेत्क्वचित् ॥ ६८ ॥

पामतां खावुं ॥ ६५ ॥ क्यारे पण सुखथी सुतेला, सुखथी बेठेला अने एनीमेळे रमता पतिने आतुरतानां कामोमां पण उठाडवो नहि ॥ ६६ ॥ क्यारे पण एकलुं जवुं नहि, क्यांय पण नांगु नहावुं नहि अने क्यारे पण सारी स्त्रीए पतिनो द्वेष करनारी स्त्रीने साध्वी केहेवी नहि ॥ ६७ ॥ क्यारे पण सारी स्त्री ए नहिं खाणिया उपर, नहि सांबेला उपर, नहि वर्धिनी

उपर, नहिं छीपर उपर अने जे कोई पण जग्यामां उंबरा उपर बेसवुं नहि ॥ ६८ ॥ शंकर अने विष्णुथी पण पतिज स्त्रीने अधिक छे माटे तीर्थमां नाहावानी इच्छावाळी स्त्रीए पतिना चरणनुं पाणी पीवुं ॥ ६९ ॥ जे पतिने उल्लंघन करी व्रतने उपवासनो नियम धारण करेछे ते पतिनां आयुष्यने हरेछे अने मर्या पछी नरकने पामेछे ॥ ७० ॥ पतिए बोलावे

तीर्थस्नानार्थिनीनारीपतिपादोदकंपिबेत ॥ शंकरादपिविष्णोर्वापतिरेवाधिकःस्त्रियाः ॥ ६९ ॥ व्रतोप वासनियमंपतिमुल्लंघ्ययाचरेत ॥ आयुष्यंहरतेभर्तुर्मृतानरकमृच्छति ॥ ७० ॥ उक्काप्रत्युत्तरंदद्यान्नारी क्रोधेनतत्परा ॥ सरमाजायतेग्रामेसृगालीनिर्जनेवने ॥ ७१ ॥ स्त्रीणांहिपरमश्चैकोनियमःसमुदाहृतः ॥ अभ्यर्च्यभर्तुश्चरणौभोक्तव्यंचसदास्त्रिया ॥ ७२ ॥ याभर्तारंपरित्यज्यमिष्टमश्नातिकेवलम् ॥ उलूकी जायतेक्रूरावृक्षकोटरशायिनी ॥ ७३ ॥ याभर्तारंसमुत्सृज्यरहश्चरतिकेवलम् ॥ ग्रामेवासूकरीभूयाद्व ल्गुलीवाथविड्भुजा ॥ ७४ ॥

ली जे नारी क्रोधथीतत्पर थतां जवाब देछे ते गाममां कुतरी अने निर्जन वनमां शियाळण थाय छे ॥ ७१ ॥ स्त्रीओनो एकज नियम कहेलछे के स्वामिना चरणोने पूजी स्त्रीए सदा जमवुं ॥ ७२ ॥ जे स्वामिने तजी एकलुं मिठुं जमेछे ते झाड- नां कोतरमां घूनारी, क्रूर, घूड जातिवाळी थायछे ॥ ७३ ॥ जे भर्ताने तजी एकांतमां फक्त फरेछे ते गामडांमां सुवरनी स्त्री,

वडवागली, कुतरी के मुंडनी स्त्री थाय छे ॥ ७४ ॥ जे अहंकारकरी अप्रिय बोलेछे ते मगीज थाय छे जे सदा शोक्यनी अदे खाई करेछे ते बीजा जन्ममां खराब भाग्योवाळी थाय छे ॥ ७५ ॥ जे भर्तानी दृष्टिने लोपि बीजा कोईने पण जुवेछे ते काणी खराब मुखवाळी के खराब रूपवाळी थाय छे ॥ ७६ ॥ जे पतिने बाहारथी आवेल जोई उतावळी पाणी, भोजन, तांबूल, पंखा,

याहुंकृत्याप्रियम्ब्रूतेसामूकाजायतेखलु ॥ यामपत्नींमदेर्ष्येनदुर्भगामान्यऽजन्मनि ॥ ७५ ॥ दृष्टिंवि लुप्यभर्तुर्याकंचिदन्यंसमीक्षते ॥ काणावाविमुखीचापिकुरूपाचैवजायते ॥ ७६ ॥ बाह्यादागतमालो क्यत्वरिताचजलासनैः ॥ तांबूलैर्व्यजनैश्चैवपादसंवाहनादिभिः ॥ ७७ ॥ अतिप्रियतरैर्वाक्यैर्भर्तारंयासु सेवते ॥ पतिव्रताशिरोरत्नंसानारीकथितावुधैः ॥ ७८ ॥ भर्तादेवोगुरुभर्त्ताधर्मतीर्थव्रतानिच ॥ तस्मा त्सर्वंपरित्यज्यपतिमेकंसमर्चयेत ॥ ७९ ॥ जीवहीनोयथादेहःक्षणादशुचितांव्रजेत ॥ भर्तृहीनातथायो षितसुस्नाताप्यशुचिःसदा ॥ ८० ॥

पगचंपणी वगेरे अने अति प्यारामां प्यारा वाक्योवडे सारीरीते सेवेछे तेने पंडितोये पतिव्रता ओनां मस्तकनां रत्नरूप स्त्री कहेलछे ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ पति देवता, पति गुरु, धर्म, तीर्थ ने व्रतरूप कहेलछे तेथी सघळुं तजी एकपतिने पूजवो ॥ ७९ ॥ जेवो जीवथी रहित देह क्षणवारमां अपवित्रपणाने पामेछे तेवी स्वामिथी रहित स्त्री अति नाहेली छतां पण सदा अपवित्र छे ॥ ८० ॥

सघळा अमंगल पदार्थोथी विधवा स्त्री अमंगलवाळी छे विधवाने जोवाथी क्यारे क्यांय ! पण सिद्धि नथी थती ॥ ८१ ॥ माटे आशीर्वादने देनारी एक माता सिवाय, सर्वनी उपमा अपाय एवी बीजी स्त्रीना आशिषनेपण बुद्धिमाने तजवी ॥ ८२ ॥ ब्राह्मणो कन्याने विवाहना वखतमां आवु वांची संभाळावे छे के तुं जीवता के नहि जीवता एवापण पतिनी

अमंगलेभ्यःसर्वेभ्योविधवाह्यत्यमंगला ॥ विधवादर्शनात्सिद्धिर्जातुक्वापिनजायते ॥ ८१ ॥ विहायमातरंचैकामाशीर्वादप्रदायिनीम् ॥ अन्याशिषमपिप्राज्ञस्त्यजेदाशीविषोपमाम् ॥ ८२ ॥ कन्यांविवाहसमयेवाचयेयुरितिद्विजाः ॥ भर्तुःसहचरीभूयाज्जीवतोजीवनापिवा ॥ ८३ ॥ तस्माद्भर्तानुयातव्योदेहवच्छाययास्वया ॥ एवंसत्यासदास्थेयंभक्त्यापत्यनुकूलया ॥ ८४ ॥ व्यालग्राहीयथाव्यालंविलादुद्धरतेबलात् ॥ एवमुत्क्रम्यदूतेभ्यःपतिंस्वर्गंनयेत्सती ॥ ८५ ॥ यमदूताःपलायंतेसतीमालोक्यदूरतः ॥ अपिदुष्कृतकर्माणमुत्सृज्यपतितंपतिम् ॥ ८६ ॥

साथे करनारी था ॥ ८३ ॥ ते सारु जेम पोतानी छाया देहनी पाछळ चाले तेम पतिने अनुसरवुं आ रीते भक्तिथी सदा सारी स्त्रीए पतिने अनुकूल रहेवुं ॥ ८४ ॥ जे रीते मदारी झालनारवाडी, जोरथी राफडामांथी सर्पने काढे छे एरीते सती स्त्री यम दूतोथी छोडावी पतिने स्वर्गमां लेइ जाय छे ॥ ८५ ॥ यमना दूतो सतीने दूरथी देखी खराब कर्मवाळा, पतित एवा

पण पतिने छोडी भागे छे ॥ ८६ ॥ जेटली पोतानां रुवांडांनी संख्या छे तेटला करोडो ने हजारो वर्ष सुधी स्वामिनी साथे रमती पतिव्रता, स्वर्गनुं सुख भोगवे छे ॥ ८७ ॥ सारुं आचरण भांगवाथी खराब आचरणवाळी स्त्रीओ, पितानां पतिनां अने मातानां आ रीते त्रण कुलने पिडे छे अंहिं तथा परलोकमां दुःखवाळी थाय छे ॥ ८८ ॥ जो भाग्यथी कोइ रीतपण स्वामिनी पाछळ न जइ शके तो त्यांपण सारुं आचरण साचववुं केमके शीलनो भंग थवाथी नीचे (नरकमां) पडे छे ॥ ८९ ॥

यावत्स्वलोमसंख्यास्तितावत्कोट्ययुतानिच ॥ भर्त्रास्वर्गसुखंभुंक्तेरममाणापतिव्रता ॥ ८७ ॥ शीलभंगेनदुर्वृत्ताःपातयंतिकुलद्वयम् ॥ पितुःकुलंतथापत्युरिहामुत्रचदुःखिताः ॥ ८८ ॥ अनुयातिनभर्तारंयदिदैवात्कथंचन ॥ तत्रापिशीलंसंरक्ष्यंशीलभंगात्पतत्यधः ॥ ८९ ॥ तद्वैगुण्यात्पितास्वर्गात्पतिःपततिनान्यथा ॥ विधवाकबरीबंधोभर्तृबंधायजायते ॥ ९० ॥ शिरसोवपनंकार्यंतस्माद्विधवयासदा ॥ एकाहारःसदाकार्योनद्वितीयःकदाचन ॥ ९१ ॥ पर्यंकशायिनीनारीविधवापातयेत्पतिम् ॥ तस्माद्भूशयनंकार्यंपतिसौख्यसमीहया ॥ ९२ ॥

तेना अवगुणपणाथी पिताने पति स्वर्गथी पडे छे पण बीजी रीते पडता नथी विधवाना चोटलानो बंध पतिना बंधन काजो थाय छे माटे माथानुं मुंडन विधवाए सदा करावबुं हमेश एकवखत आहार करवो क्यारेपण बीजीवार करवो नहि ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ विधवा स्त्री पलंगपर सुवाथी पतिने स्वर्गथी पाडे छे माटे पतिना सुखनी इच्छाथी उपर शयन करवुं ॥ ९२ ॥

तेणें अंगचोळी स्नान नहि करवुं, तांबूलनुं भक्षण नहि करवुं, क्यारेपण सुगंधि द्रव्यनो उपयोग करवो नहि ॥ ९३ ॥ प्रतिदिन नाम गोत्र वगेरे प्रथम बोली दर्भवडे तलसहित जलथी पति, तेनापिता अने तेना पितानुं तर्पण करवुं ॥ ९४ ॥ सदाकाळ धोळुं वस्त्र धारण करवुं न करे तो रौरव नामना नरकमां जाय छे आम आवा नियमोथी युक्त विधवापण पतिव्रता जाणवी ॥ ९५ ॥

नैवांगोद्वर्तनंकार्यंनतांबूलस्यभक्षणम् ॥ गंधद्रव्यस्यसंभोगोनैवकार्यस्तयाक्वचित ॥ ९३ ॥ तर्पणप्रत्यहं कार्यंभर्तुःकुशातिलोदकैः ॥ तत्पितुस्तत्पितुश्चापिनामगोत्रादिपूर्वकम् ॥ ९४ ॥ श्वेतवस्त्रंसदाधार्यमन्यथारौरवंव्रजेत ॥ इत्येवंनियमैर्युक्ताविधवापिपतिव्रता ॥ ९५ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ नैतादृशंदैवतमस्तिकिंचित्सर्वेषुलोकेषुसदैवतेषु ॥ यदापतिस्तुष्यतिसर्वकामाँल्लभ्यात्प्रकामंकुपितश्चहन्यात ॥ ९६ ॥ तस्मादपत्यंविविधाश्चभोगाःशय्यासनान्यद्भुतभोजनानि ॥ वस्त्राणिमाल्यानितथैवगंधाःस्वर्गेचलोकेविविधाचकीर्तिः ॥ ९७ ॥

श्रीनारायण बोल्या—आना जेवो कोइपण देव सघळा, देववाळा, लोकमांपण नथी केमके ज्यारे पति प्रसन्न थाय छे त्यारे सर्व कामना पमाय छे अने पति अति कोपे तो सर्व कामना हणाय छे ॥ ९६ ॥ ते पतिथी जो छोकरां, जातजातना, सुखो, शय्या, आसनो अद्भुत भोजनो, वस्त्रो, माळाओ, तेम सुगंधो अने स्वर्गमां तथा आ लोकमां जुदा जुदा प्रकारनी कीर्ति थाय छे ॥ ९७ ॥

आवो श्रीबृहन्नारदीयपुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवादमां पतिव्रताधर्मनिरूपण नामे त्रिशमो अध्याय गयो ॥ ३० ॥ सूत बोल्या—हे ब्राह्मणो आगीने पतिव्रताना धर्म सांभळी वळी पण पूछवानां मनथी नारदमुनि जूना मुनिने पूछवां लागी ॥ १ ॥ नारद बोल्या—हे बदरीकाश्रमना धणि तमे कांसानु संपुट सर्वदानोमां अधिक कह्यु ए छानुकारण मने

इतिश्रीबृ०पतिव्रताधर्मनिरूपणेत्रिंशो० ॥ ३० ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ इत्थंपतिव्रताधर्ममाकर्ण्य नारदोमुनिः ॥ किंचित्प्रष्टुमनाविप्रामुनिमाहपुरातन ॥ १ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ सर्वदानाधिकंकांस्यसंपुटंपरिकीर्तितम् ॥ एतत्कारणमव्यक्तंवदमेबदरीपते ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ एकदैतद्व्रतंब्रह्मन्नर्चीकरहुमापुरा ॥ तदापृच्छन्महादेवंकिंदेयंदानमुत्तमम् ॥ ३ ॥ येनसंपूर्णतांयातिव्रतंमेपौरुषोत्तयम् ॥ तन्मेवददयासिंधोसर्वेषांहितहेतवे ॥ ४ ॥ तच्छ्रुत्वामनसिध्यायन्ध्यायन्श्रीपुरुषोत्तमम् ॥ उमामजीगदच्छंभुःसर्वलोकहितैषिणीम् ॥ ५ ॥

कहो ॥ २ ॥ श्रीनारायण बोल्या—हे ब्राह्मण आगळ ज्यारे एक दिवसे पार्वतीए आ व्रत कर्युं हतुं त्यारे महादेवने पुछयुं हे दयाना समुद्र मारे शुं! उत्तम, दान देवुं के जेथी मारुं, पुरुषोत्तमनुं व्रत, पूर्णपणाने पामे, ने सवळाओनां, हित कारणे मुने कहो ॥ ३ ॥ ४ । ते सांभळी मनमां श्रीपुरुषोत्तमने संभारता संभारता शिव, सर्व लोकनुं हित इच्छनारां पार्वतीने

कहेवालाग्या ॥ ५ ॥ श्रीमहादेव बोल्या.—हे पार्वती श्रीपुरुषोत्तमनां व्रतनो पुरो विधि करवा कोई पण दान वेदमां क्याय समर्थ कह्यं नथी ॥ ६ ॥ हे पार्वति जे जे दान उत्तम करेल छे तेने सर्व श्रीकृष्णना वाहाला मासमां हलकाइने पाम्युं छे ॥ ७ ॥ माटे हे सुंदरि क्यांय पण आवुं दान छेज नहि के जेथी श्रीपुरुषोत्तममां तमारां व्रतनी समाप्ति थाय ॥ ८ ॥ हे स्त्रि

॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ ॥ नशक्यंकिंचिदवास्तिदानंश्रीपुरुषोत्तमे ॥ व्रतपूर्णविधिंकर्तुमपर्णेछंदासि क्वचित् ॥ ६ ॥ यद्यद्दानंगिरिसुतेऽप्युत्तमंपरिकीर्तितम् ॥ श्रीकृष्णवल्लभेमासितत्सर्वंगौणतांगतम् ॥ ७ ॥ तस्मादेतादृशंदानंनैवास्तिक्वापिसुंदरि ॥ ॥ येनतेव्रतसंपूर्तिर्भवेच्छ्रीपुरुषोत्तमे ॥ ८ ॥ पुरुषोत्तममासेऽस्मिन्व्रतसंपूर्णहेतवे ॥ ब्रह्मांडसंपुटाकारंतदर्हंदेयमंगने ॥ ९ ॥ नशक्यंतत्तुकेनापिदातुंक्वापिवरानने ॥ तस्मादेतत्प्रतिनिधिंकृत्वाकांस्यस्यसंपुटम् ॥ १० ॥ तन्मध्येपूरयित्वैवापूपांस्त्रिंशन्मितान्मुदा ॥ सप्ततंतुभिरावृत्यसंपूज्यविधिवत्प्रिये ॥ ११ ॥

आ पुरुषोत्तममासमां व्रत पूरुं करवानां कारणमाटे संपुट ढांकणाना आकारवाळुं ब्रह्मांड देवा योग्य छे ॥ ९ ॥ पण ते नो सुंदरमुखवाळी क्यांय कोई ए देई शकाय ए मनथी तेथी एनी प्रतिनिधि रूप (बदलामां) कांसानुं संपुट करी तेनी वचमां त्रिश पुडला भरी सात तातणाथी विंटी विद्वान् ब्राह्मणने विधि प्रमाणे पूजी

व्रत पूरुं थवाकारणे देवुं हे प्यारि आरीने वैभव होय तो त्रिश संख्या जेटलांज संपुट आपवां ॥ १० ॥
॥ ११ ॥ १२ ॥ आवुं महादेवनुं सुंदर अभयवचन सांभळी सर्वलोकनां हितने चाहनार पार्वती
प्रसन्न थयां ॥ १३ ॥ अने हे नारद त्रिश कांसानां संपुटो विद्वानोने आपी व्रतनी क्रिया पूर्ण करी
ते अत्यंत खुशी थयां ॥ १४ ॥ सूत बोल्यो—हे ब्राह्मणो आवुं, नारायणनां वचनरूप अमृतने सांभळी अति तृप्त थयेला

देयंविप्रायविदुषेव्रतसंपूर्तिहेतवे ॥ एवंत्रिंशन्मितान्येवदेयानिसतिवैभवे ॥ १२ ॥ इत्याकर्ण्यवचोरम्यं-
धूर्जटेरुपकारकम् ॥ अर्वीभवदुमाहृष्टासर्वलोकहितैषिणि ॥ १३ ॥ त्रिंशत्कांस्यानिविद्वद्भ्यःसंपुटानिव्य-
तीर्यसा ॥ पूर्णंव्रतविधिंकृत्वामुमोदातीवनारद ॥ १४ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ इत्याकर्ण्यमुनिर्वि-
प्रानारायणवचोमृतम् ॥ पुनराहातितृप्तोसौनामंनामंपुनःपुनः ॥ १५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ सर्वे-
भ्यःसाधनेभ्योऽयंमासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ वरीयान्निश्चितोमेद्यश्रुत्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १६ ॥ श्रुत्वापि
जायतेभक्त्यामहापापक्षयोनृणाम् ॥ किंपुनश्रद्धयाकर्तुर्विधिनाचेतिमेमतिः ॥ १७ ॥

ए फरीफरी नमिनमिने पाछा कहेवालाग्या ॥ १५ ॥ नारद बोल्या—आज में उत्तम माहात्म्य सांभळी सर्व साधनोथी आ,
श्रीपुरुषोत्तम मास अति उत्तम छे एम निश्चय कर्यो ॥ १६ ॥ भक्तिवडे सांभळवाथी पण लोकोनां महोटां पापोनो नाश
थायछे त्यारे श्रद्धाथी विधिवडे सांभळ्यांथी पापनो नाश थाय ए फरी शुं कहेवुं आ प्रमाणे मारुं मानवुं छे ॥ १७ ॥

आथी बीजुं उत्तम कशुंपण मारे सांभळवुं शकी रह्यु नथी केमके अमृतथी अति तृप्त थयेलो बीजां पाणीने इच्छतो नथी ॥ १८ ॥ सूत बोल्यो—आवुं कही विराम पामेल, मुनियोमां श्रेष्ठ, एवा ब्राह्मण नारद, जुना मुनि (नारायण) नां उत्तम चरण कमलने नम्या ॥ १९ ॥ भरतखंडमां उत्तम जन्म पामी जे ओ उत्तम पुरुषोत्तमने नथी सेवता तथा नथी सांभळता

अतःपरंनकिंचिन्मेश्रोतव्यमवशिष्यते ॥ पीयूषात्यंतसंतृप्तोनान्यत्तोयंसमीहते ॥ १८ ॥ सूतउवाच ॥ इत्युक्त्वाविरतोविप्रोनारदोमुनिसत्तमः ॥ अनीनमत्पादपद्मंपुराननमुनेःपरम् ॥ १९ ॥ भारतेजनुरासाद्यपुरुषोत्तममुत्तमम् ॥ नसेवंतेनशृण्वंतिगृहासक्तानराधमाः ॥ २० ॥ गतागतंभजंतेत्रदुर्भगाजन्मजन्मनि ॥ पुत्रमित्रकलत्राप्तवियोगादुःखभागिनः ॥ २१ ॥ अस्मिन्मासेद्विजश्रेष्ठानासच्छास्त्राण्युदाहरेत् ॥ नस्वपेत्परशय्यायांनालपेद्वितथंक्वचित् ॥ २२ ॥ परापवादान्नब्रूयान्नकथंचित्कदाचन ॥ परान्नंचनभुंजीतनकुर्वीतपरक्रियाम् ॥ २३ ॥

तेओ घरमां आसक्तिवाळा नरोमां उतरता छे ॥ २० ॥ वळी तेओ अहिं जन्मजन्ममां खराब भाग्यवाळा थइ जाव आव करे छे तथा पुत्र, मित्र ने स्त्रीना मळेला वियोगथी दुःख भोगवे छे ॥ २१ ॥ हे श्रेष्ठ ब्राह्मणो आ मासमां खराब शास्त्रो वांचवा नहि, पारकानी शय्यामां सुवुं नहि अने क्यांयपण खोटुं बोलवुं नहि ॥ २२ ॥ कोइनीपण बीजानी निंदा करवी नहि ने

क्यारेपण करवी नहि पारकुं अन्न जमवुं नहि ने पारकी क्रिया करवी नहि ॥ २३ ॥ धनमां शठपणुं नहि करतां ब्राह्मणने दान देवुं केमके धन होवा छतां शठना करनार रौरव नरकमां जाय छे ॥ २४ ॥ दिवसे दिवसे उत्तम ब्राह्मणने उत्तम भोजन दई व्रतवाळाए दिवसना आठमा भागमां भोजन करवुं ॥ २५ ॥ जे पुरुषो नित्य विधि तथा भक्तिवडे प्रेम पूर्वक

वित्तशाठ्यमकुर्वाणोदानंदद्याद्द्विजातये ॥ विद्यमानेधनेशाठ्यंकुर्वाणोरौरवंव्रजेत ॥ २४ ॥ दिनेदिने द्विजेंद्रायदत्त्वाभोजनमुत्तमम् ॥ दिवसस्याष्टमेभागेव्रतीभोजनमाचरेत् ॥ २५ ॥ धन्यास्तेपुरुषालोके येनित्यंपुरुषोत्तमम् ॥ अर्चयंतिविधानेनभक्त्याप्रेमपुरःसरम् ॥ २६ ॥ इन्द्रद्युम्नःशतद्युम्नोयौवनाश्वो-भगीरथः ॥ पुरुषोत्तममाराध्यययुर्भगवदंतिकम् ॥ २७ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसंसेव्यःपुरुषोत्तमः ॥ सर्वसाधनतःश्रेष्ठःसर्वार्थफलदायकः ॥ २८ ॥ गोवर्धनधरंवंदेगोपालंगोपरूपिणम् ॥ गोकुलोत्सवमीशानंगोविंदंगोपिकाप्रियम् ॥ २९ ॥

पुरुषोत्तमने पूजे छे तेओ जगत्मां पुण्यवान् छे ॥ २६ ॥ पुरुषोत्तमनी आराधनाथी इंद्रद्युम्न, शतद्युम्न, यौवनाश्व ने भगीरथ राजा भगवाननी समीप गया छे ॥ २७ ॥ ते माटे सर्व साधनथी श्रेष्ठ सर्व कामनां फळोने देनार, पुरुषोत्तमने सर्व प्रयत्नथी सेववो ॥ २८ ॥ हुं गोवर्धनने धरनार, गायोने पाळनार, गोकुळने उत्सव देनार, गोपीयना प्यारा, गायोना अधिपति,

गोपनां रूपवाळा इश्वरने वंदुंछुं, आ, पूर्वे कौडिन्य ऋषिये कहेला मंत्रने वारंवार. भक्तिथी जपनां मास काढवो एथी पुरुषो-त्तमने पमाय छे ॥ २९ ॥ ३० ॥ नवा मेघसरखा श्याम, बे भुजावाळा, मुरली (वांसळी) ने धरनार, शोभित पीळां वस्त्रवाळा, राधासहित एवा पुरुषोत्तमनुं ध्यान करवुं ॥ ३१ ॥ पुरुषोत्तमने ध्यान करी ध्यान करी पूजतो मास काढे छे तथा जे आम भक्तिथी करे

कौंडिन्येनपुराप्रोक्तमिमंमंत्रंपुनःपुनः ॥ जपन्मासंनयेद्भक्त्यापुरुषोत्तममाप्नुयात् ॥ ३० ॥ ध्यायेन्नवघन श्यामंद्विभुजंमुरलीधरम् ॥ लसत्पीतपटंरम्यंसराधंपुरुषोत्तमम् ॥ ३१ ॥ ध्यायंध्यायंनयेन्मासंपूजयन्पुरुषोत्तमम् ॥ एवंयःकुरुतेभक्त्यास्वाभीष्टंसर्वमाप्नुयात् ॥ ३२ ॥ गुह्याद्गुह्यतरंत्वेतन्नवाच्यंयस्यकस्यचित् ॥ मयापिकथितंनैवकस्याप्यग्रेतपोधनाः ॥ ३३ ॥ श्रोतव्यमेतत्सततंपुराणमभीष्टदंपावनमादरेण ॥ श्लोकैकमात्रश्रवणेनपुंसामघानिसर्वाणिनिहंतिविप्राः ॥ ३४ ॥ गंगादिसर्वतीर्थेषुमज्जतोयफलंभवेत् ॥ तत्फलं शृण्वतस्तस्यमाहात्म्यंमुनिसत्तमाः ॥ ३५ ॥

छे ते सर्व पोतानां इच्छेलांने पामे छे ॥ ३२ ॥ हे तपरूप धनवाळाओ, तपोण आ छानांथी अति छानुं हरकोइने कहेवुं नहि केमके में पण कोइनी आगळ कह्युं नथी ॥ ३३ ॥ हे ब्राह्मणो नित्य आ पवित्र करनारुं, इच्छेलाने आपनारुं, पुराण (जुनं) पुस्तक, आदरथी सांभळवुं फकत एक श्लोक सांभळवाथी पुरुषना सर्व पापो हणाय छे ॥ ३४ ॥ हे श्रेष्ठ मुनियो गंगा वगेरे

सर्वे तीर्थोमां नाहानारने जे फल थाय छे ते फल तेना माहात्म्य सांभळनारने थाय छे ॥ २५ ॥ पृथ्वीने प्रदक्षिणा करनार नर जे पुण्य पामे छे ते पुण्य पुरुषोत्तमनां माहात्म्यने सांभळनार ते माणसने थाय छे ॥ ३६ ॥ आ उत्तम माहात्म्य सांभल्याथी ब्राह्मण ब्राह्मणनां तेजवाळो, क्षत्रि पृथ्वीनो धणि, वैश्य धननो धणी, थायछे ने शूद्र श्रेष्ठपणुं पामेछे ॥ ३७ ॥ जे बीजा

इलांप्रदक्षिणीकुर्वन्यत्पुण्यंलभतेनरः ॥ तत्पुण्यंशृण्वतस्तस्यमाहात्म्यंपौरुषोत्तमम् ॥ ३६ ॥ ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चस्वीक्षत्रियोवसुधाधिपः ॥ वैश्योधनपतिर्भूयाच्छूद्रःसत्तमतांलभेत ॥ ३७ ॥ येन्येकिरात-हूणाद्याःपशुचर्यापरायणाः ॥ तेसर्वेमुक्तिमायांतिश्रुत्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ ३८ ॥ पुरुषोत्तममाहात्म्यं लेखयित्वाद्विजन्मने ॥ संपूज्ययस्त्रभूषाभिर्विधिनायःप्रयच्छति ॥ ३९ ॥ कुलत्रयंसमुद्धृत्यगोलोकं यातिदुर्लभम् ॥ यत्रास्तेगोपिकावृंदैर्वेष्टितःपुरुषोत्तमः ॥ ४० ॥ लिखित्वाधारयेद्यस्तुगृहेमाहात्म्य-मुत्तमम् ॥ तद्गृहेसर्वतीर्थानिविलसंतिनिरंतरम् ॥ ४१ ॥

भिल्ल हूण वगेरे पशुओने चरावबामां तत्पर छे ते सघळाओ मोक्ष पामेछे ॥ ३८ ॥ जे विधिथि वस्त्रने आभूषणोथी ब्राह्मणने शणगारी पुरुषोत्तमनुं माहात्म्य लखावी आपे छे ते त्रण कुल (पेढी) ने उद्धार करी ज्यां गोपीयोनां टोळाथी विंटाएला पुरुषोत्तम रहेछे ते दुःखे पमाय एवा गोलोकमां जायछे ॥ ३९ ॥ ४० ॥ जे उत्तम माहात्म्य लखी घरमां राखे छे तेना

घरमां निरंतर सर्व तीर्थो शोभे छे ॥ ४१ ॥ विष्णुना चरणनी सेवा करवामां अति कुशल, सर्व मुनियो मासोमां उत्तम पुरुषोत्तमनी, अंतथी रहित पुण्यवाळी मोटाईने सांभळी बुद्धिथी अति विस्मय पामतां विनयथी सूतना पुत्रने कहेवा लाग्या ॥ ४२ ॥ ऋषि बोल्या—हे मोहोटी बुद्धिवाळा सूत, हे महोटा भाग्यवाळा सूत, तमे धन्य छो तमारा मुखना अमृतना पानथी अमे अति कृतार्थ छीयें ॥ ४३ ॥ हे पुराण कहेनाराओना मस्तकना मणिरूप सूत तमे सदा घणा काळसुधी जीवो अने

मासोत्तमस्यमहिमानमनंतपुण्यंश्रुत्वासुविस्मितधियोमुनयश्चसर्वे ॥ ऊचुश्चसूततनयंविनयेनविष्वक्सेवांघ्रिसेवनविधौनिपुणानितांतम् ॥ ४२ ॥ ऋषयऊचुः ॥ सूतसूतमहाभागधन्योसित्वंमहामते ॥ त्वन्मुखामृतपानेनकृतार्थाःस्मोवयभृशम् ॥ ४३ ॥ चिरंजीवसदासूतपौराणिकशिरोमणे ॥ अस्तुते शाश्वतीकीर्तिर्जगत्पावनपावनी ॥ ४४ ॥ तुभ्यंप्रदत्तंनिमिपालयस्थैर्ब्रम्हासनंपूज्यतमंमुनीशैः ॥ त्वदीयवक्त्रांबुजनिर्गतश्रीमुकुंदवार्तामृतपानलोलैः ॥ ४५ ॥ विष्टश्रवसएवपवित्रायावदेवविनताभूवि कीर्तिः ॥ तावदत्रमुनिवर्यसमाजेश्रीहरेरिदकथाकथनीयाम ॥ ४६ ॥

तमारी जगत्‌ना पवित्र पदार्थोने पुष्ट पवित्र करनारी कीर्ति सदा रहेनारी थाओ ॥ ४४ ॥ तमारा मुखरूप चंद्रमाथी निकलेल श्रीकृष्णनी कथारूप अमृत पीवानी इच्छावाळा, नैमिषारण्यमां रहेनारा, मुनिश्वरोए तमने अति पूजवायोग्य, ब्रह्मानुं आसन आप्युंछे माटे ज्यां सुधी विष्णुनी पवित्र कीर्ति पृथ्वीमां विस्तार पामेली छे त्यांसुधी आ उत्तम मुनियोना समाज

मां जरूर तमे श्रीविष्णुनी सुंदर कथा कहो ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ आवुं ब्राह्मणोनुं आशीर्वादनुं वचन ग्रहण करी सघळा विप्रोने प्रदक्षिणा करी नमि ते सूतनो पुत्र पोतानुं कृत्य करवा देवनदी गंगातरफ गयो ॥ ४७ ॥ अने नैमिषारण्यमां रहे- नाराओ एकबीजाने कहेवालाग्या, पुरुषोत्तममासनुं आ जुनुं माहात्म्य अति उत्तम, शोभित अने इच्छेलां कामोने देवामां कल्प

इत्थंद्विजाशीर्वचनंप्रगुह्यप्रदक्षिणीकृत्यद्विजान्समस्तान् ॥ नत्वागमद्देवनदींस्वकीयंकृत्यंविधातुंसचसू तसूनुः ॥ ४७ ॥ अन्योन्यमूचुर्निमिपालयस्थावरिष्ठमाहात्म्यमिदंपुराणम् ॥ मासस्यदिव्यंपुरुषोत्त- मस्यसमीहितार्थार्पणकल्पवृक्षम् ॥ ४८ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायण नारदसंवादेपुरुषोत्तममाहात्म्यश्रवणफलकथनंनामएकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ ॥

वृक्षरूप छे ॥ ४८ ॥ आवो श्रीबृहन्नारदायपुराणनां पुरुषोत्तममाहात्म्यना श्रीनारायणने नारदना संवादविषे पुरुषोत्तम माहा- त्म्यने सांभळवानां फलनुं कहेवुं आ नामवाळो एकत्रिंशमो अध्याय थयो ॥ ३१ ॥ इदं श्रीबृहन्नारदायपुराणोक्तपुरुषोत्तममाहा- त्म्यं गुर्जरभाषाटीकासहितं पण्डित " ज्येष्ठाराम मुकुन्दजी " शर्मणा ' नेटीव ओपिनियन ' मुद्रणालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

अथसोद्यापनमलमासव्रतविधिः मलमासस्यशुक्लप्रतिपादि अथवाकृष्णपक्षेव्रतारंभंकुर्यात अथवाकृष्णपक्षे-
चतुर्दश्यांत्रयोदश्याअष्टम्यांनवम्यांवाऽन्यतमतिथौकार्यं तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनःदारिद्र्यपापदुःखांना-
शपूर्वकसत्पुत्रप्राप्ति अतुलसौभाग्यभोगसिद्धिद्वारासवितृरूपजनार्दनप्रीत्यर्थंमलमासव्रतंमोद्यापनंकरिष्ये इति-
संकल्प्यआचार्य्यंवृत्वा मध्याह्नेसर्वतोभद्रस्यकलशोपरिहैमंलक्ष्मीयुतंजनार्दनं पुरुषसूक्तमंत्रैः षोडशोपचारपूजां
सामान्यपद्धतिक्रमेणकुर्य्यात तत्रपुष्पपूजानेविशेषपूजां मत्स्यादिनाममंत्रैःकुर्यात् ओंमत्स्यायनमःसहस्र-
शीर्ष्णेनमः देवायनमः सहस्राक्षपादायनमः हरयेनमः लक्ष्मीकांतायनमः मुनीश्वरायनमः स्वयंभुवेनमः अमित
तेजसेनमः ब्रह्मप्रियायनमः देवायनमः ब्रह्मगोप्त्रेनमः ततोलक्ष्मीनाममंत्रैः पूजयेत् लक्ष्म्यैनमः कमलायैनमः
श्रियैनमः पद्मवासायैनमः हरिवल्लभायैनमः क्षीराब्धितनयायैनमः इतिगंधाक्षतफलैः संपूज्य ततोधूपदीपम्
नैवेद्यातसंपूज्य अर्घ्यंदद्यात तत्रमंत्रः पुराणपुरुषेशानसर्वशोकनिकृंतन अधिमासव्रतेप्रीत्यागृहाणार्घ्यंश्रियासह
पुराणपुरुषेशानजगद्धातःसनातन सपत्नीकोददाम्यर्घ्यंसृष्टिस्थित्यतंकारिणेदेव देवदेवमहाभागप्रलयोत्पत्ति-

कारक गृहाणार्घ्यमिमंदेवदयांकृत्वाममोपरि इतिविशेषपूजा ततःसपत्नीकं ब्राह्मणं वस्त्रादीनासंपूज्य त्रयस्त्रिंश-
दपूपान् कांस्यपात्रेनिधाय सघृतंसहिरण्यंवायनं ब्राम्हणायनिवेदयेत तत्रमंत्रः मलमासस्तुमासानांमलिनःपाप-
संभवःतस्यपापविशुद्ध्यर्थमपूपान्नंददाम्यहं ॥१॥ विष्णुरूपीसहस्रांशुःसर्वपापप्रणाशनः अपूपान्नप्रदानेनमम-
पापं व्यपोहतु ॥२॥ अधिमासेतुसंप्राप्तेत्रयस्त्रिंशदपूपकाः ॥ चंद्रांशुनिर्मलापूपाःशालितंडुलमिश्रिताः ॥ ३ ॥
आहाराःसर्वदेवानांनेमेकुर्वंतुमंगलम् अधिमासेतुसंप्राप्तेत्रयस्त्रिंशत्तुदेवताः ॥ ४ ॥ उद्दिश्यापूपदानेनपृथ्वीदान
फलंलभेत ॥ ४ ॥ नारायणजगद्बीजभास्करप्रतिरूपक व्रतेनानेनपुत्रांश्चसंपदंचाभिवर्धय ॥ ५ ॥ अत्राश-
क्तस्यविशेषः अधिमासेयदागजन्द्वादशीवापिपूर्णिमा व्यतीपातदिनंवापिदद्याद्दानंहिभक्तितः साज्य-
पात्रंचसगुडंत्रयस्त्रिंशदपूपकान् कांस्यपात्रेविनिःक्षिप्यहिरण्येनसमन्वितान् उपानच्छत्रसंयुक्तान्विप्रायवि-
निवेदयेत् तत्रमंत्रः यस्यहस्तेगदाचक्रंगरुडोयस्यवाहनं शंखःकरतलेयस्यसमेविष्णुःप्रसीदतु कलाकाष्ठा-
दिरूपेणनिमेषघटिकादिना योवंचयतिभूतानितस्मैकालात्मनेनमः कुरुक्षेत्रसमोदेशः कालःपर्वसमोद्विज

पृथ्वीसममिदंदानंगृहाणपुरुषोत्तम मलानांचविशुद्ध्यर्थंपापप्रशमनायच पुत्रपौत्रादिवृद्ध्यर्थंनवदाम्यामिभा-
स्कर अत्रत्रयस्त्रिंशद्देवताःश्रुत्युक्ताः अष्टौवसवः ८ एकादशरुद्राः ११ द्वादशादित्यः १२ प्रजापतिर्वषट्का-
रश्च ततोऽग्निंप्रतिष्ठाप्यअन्वाद्ध्यात अत्रप्रधानम् इदंविष्णुःआकृष्णेन १० षोडशोक्षरोमंत्रः एतान्सितामधुति-
लघृतपायसैर्हुत्वाततस्त्रयस्त्रिंशद्देवतानांनाममंत्रैर्होमंकुर्य्यात् आपायनमः अध्वरायनमः सोमायनमः ध्रुवायनमः
अनिलाय०अनलायनमः प्रत्यूषायनमः प्रभासायनमः ८ इतिवसवः वीरभद्रायनमः शंभवेनमः गिरीशाय-
नमः अजैकपदेनमः अहिर्बुध्न्यायनमः पिनाकिनेनमः भुवनाधीशायनमः कपालिनेनमः दिशांपतयेनमः
स्थाणवेनमः भर्गायनमः ११ इत्येकादशरुद्राः इंद्रायनमः विष्णवेनमः भगायनमः त्वष्ट्रेनमः वरुणायनमः
अंशायनमः अर्यम्णेनमः रवयेनमः पूष्णेनमः मित्रायनमः यमायनमः पर्जन्यायनमः इतिद्वादशादित्याः१२
प्रजापतयेनमः वषट्कारायनमः इतित्रयस्त्रिंशतिदेवताः ३३ अपूपदानेगंधादिभिः पूजनीयाः सघृतंसहिरण्यं
चब्राह्मणायददाम्यहं अपूपस्यप्रदानेनविष्णुर्मेप्रीयतामिति एवंहोमंसमाप्य छत्रोपानहभूषणाच्छादनयुतां
शय्यांपीठंगांचआचार्य्यायदत्वा अन्यान्यपियथाशक्तिदानानिदद्यात् इतिमोद्यापनंमलमासव्रतम् ॥ ॥

इतिहास, पुराण, माहात्म्यना ग्रंथो.

ग्रंथ	किंमत
श्रीमद्भागवत मूळ अने गुजराती टीका साथे	१०-०-०
श्रीमद्भागवत भाषान्तर	४-८-०
श्रीमद्भागवत एकादशस्कन्धभाषान्तर	०-६-६
श्रीदेवीभागवत संपूर्ण भाषान्तर	३-८-०
श्रीशिवपुराणभाषान्तर	६-०-०
,, ज्ञानसंहिता सटीक	४-०-०
श्रीमार्कंडेयपुराणभाषान्तर	६-०-०
श्रीकृष्णजन्मखंडपूर्वार्द्ध	७-०-०
श्रीकृष्ण जन्मखंड (पद्यमां संपूर्ण)	७-०-०
गीरधरकृत रामायण	२-०-०
गरुडपुराण सटीक (प्रेतखंड)	१-०-०
एकादशी (२६) माहात्म्य जयंती सहित सटीक	१-०-०
पुरुषोत्तम माहात्म्य सटीक	१-४-०
वेदान्तचिन्तामणि	०-८-०
वल्लभदिग्विजय	३-०-०
षड्दर्शन	१-८-०
ऊर्ध्वपुंड्रमार्तंड (तिलक निर्णयः)	०-४-०
गोपाल पंचरत्न स्तोत्रम् तत्र-कवच-स्तोत्र शतनाम-हृदय-स्तुतिः स्तोत्र-अक्षयकवच द्वादशाक्षर स्तोत्राणि च	०-१-०
तुलसीमालाधारणवादः	०-४-०
गोपालसहस्रनाम [कौशेयबद्धा] (गुटकाकार स्थूलाक्षर)	०-५-०
गौतमीय तंत्रम्	१-४-०

Printed by Vinayak Balkrishna Paranp ... and published by Vithalprasad Jeshtaram ...